

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

CUMHURİYET'TEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE'DE
ULUSLARARASI GÖÇ YAZIN ÇÖZÜMLEMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Yeliz POLAT

HAZIRLAYAN
Zeynep TURĞA

ELAZIĞ - 2021

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Cumhuriyet'ten Günümüze Türkiye'de Uluslararası Göç Yazın Çözümlemesi****Zeynep TURĞA****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Kamu Yönetimi Anabilim Dalı****Elazığ – 2021, Sayfa: XIV+278**

Bu çalışmada, Türkiye'deki uluslararası göç yazın çalışmalarının durum saptayıcı, metin analiz ve içerik analiz çözümlemesi ele alınmıştır. Çalışmada yer alan yazın çalışmaları; tarih, konu, içerik, yayın türü ve yöntemine göre on farklı kategoride çözümlenmiştir. Bu kapsamda, 1925-2020 tarihleri arasında kaleme alınan yüksek lisans ve doktora tezleri, bilim uzmanlık tezleri, makaleler ve kitaplar; tarih, sosyal, kültürel, ekonomik, hukuki, sağlık, politik ve küreselleşme, yönetsel, kuramsal ve ülkesel olmak üzere toplamda on altı kategoride sınıflandırılarak uluslararası göç sorunsalıyla ilişkilendirilerek çözümlenmiştir.

Bu çalışma çerçevesinde, 200 yüksek lisans tezi, 124 doktora tezi, 21 bilim uzmanlık tezi ve 100 makale ve 63 kitap olmak üzere toplam 508 yazın çalışması incelenmiştir. Çalışmada yer alan yazın çalışmaları, “tarih, sosyal, kültür, ekonomi, hukuk, yönetim, küreselleşme ve politik, sağlık, ülke ve kuramsal boyut” olmak üzere toplamda on kategoride çözümlenmiştir. Söz konusu yazın çalışmaları; konu, yöntem, amaç, sonuç ve anahtar kelimeler düzeyinde incelemiştir. İncelenen çalışmalar sonucu, Türkiye'deki uluslararası göç sorunsalı üzerindeki önemli konu başlık ve içerikleri, ortaya konularak Türkiye'nin göç üzerinde yoğunlaştığı alan, sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm arayışları saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Göç, Suriyeli Göçü, Uluslararası Göç Yazını, Uluslararası Göç Sorunsalı, Mülteci, Sığınmacı, Göçmen, Türkiye.

ABSTRACT

Master Thesis

The Analysis of the Immigration Literature in Turkey from the Republic to Today

Zeynep TURĞA

The University of Firat

The Institute of Social Sciences

The Department of Public Administration

Elazığ – 2021, Pages: XIV+278

In this study, the status analysis, text analysis and content analysis of international migration literature studies in Turkey is handled. Literature studies included in the study, has been analyzed in ten different categories according to date, subject, content, publication type and method. In this context, master's thesis and doctoral thesis, science speciality thesis, article and books penned between 1925-2020. It has been analyzed by relating to the problem of international migration by classifying in total 10 subcategories; history, social, cultural, economics, legal, health, political and globalization, managerial, theoretical and territorial.

Within the scope of this study, a total of 508 literary studies, including 200 master's thesis, 124 doctoral thesis, 21 science speciality thesis, 100 articles and 63 books were examined. The literary studies included in the study have been analyzed in a total of 10 categories as history, social, culture, economy, law, management, globalization and political, health, territory and theoretical dimension. The aforesaid literary studies were examined at the level of subject, method, purpose, result and keywords. As a result of the examined studies, the important subject heading and contents on the international migration problem in Turkey were revealed and the area where Turkey intensifies on migration, the problems and the solution seeking to intended these problems were determined.

Key Words: International Immigration, Syrian Migration, International Immigration Issue, Refugee, Asylum Seeker, Immigrant, Turkey.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLOLAR LİSTESİ	XI
GRAFİKLER LİSTESİ.....	XII
ÖNSÖZ	XIII
KISALTMALAR	XIV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMA KONUSUNDA AÇIKLAMALAR.....	3
1.1. Araştırmanın Amaç ve Önemi	3
1.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları.....	4
1.3. Araştırmanın Yöntemi	5

İKİNCİ BÖLÜM

2. ULUSLARARASI GÖÇ SORUNSAĞI	8
2.1. Uluslararası Göç Kavramı	8
2.2. Uluslararası Göç Nedenleri.....	10
2.3. Uluslararası Göç Türleri	13
2.4. Mülteci	15
2.5. Sığınmacı	18
2.6. Göçmen	19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE’DE ULUSLARARASI GÖÇ YAZIN GENEL ÇÖZÜMLEMESİ ...	22
3.1. Türkiye’de Uluslararası Göç Yazınının Nicel Çözümlemesi	22
3.1.1. Yüksek Lisans, Doktora ve Bilim Uzmanlık Tez Yazınında Nicel Çözümleme	22
3.1.1.1. Yazın Çalışmalarının Türüne Göre Nicel Çözümleme.....	22
3.1.1.2. Yazın Çalışmalarının Tarihi Sınıflandırmasına Göre Nicel Çözümleme	23
3.1.1.3. Yazın Çalışmalarının Üniversitelere Göre Nicel Çözümleme.....	25

3.1.1.4. Yazın Çalışmalarının Anabilim Dalı ve Bilim Programına Göre Nicel Çözümleme	28
3.1.1.5. Yazın Çalışmalarının Yazın Diline Göre Nicel Çözümleme.....	32
3.1.1.6. Yazın Çalışmalarının Araştırma Yöntemine Göre Nicel Çözümleme...	33
3.1.1.7. Yazın Çalışmalarının Konu Dağılımına Göre Nicel Çözümleme	33
3.1.1.8. Yazın Çalışmalarının Ülkesel Dağılımına Göre Nicel Çözümleme	34
3.1.1.9. Yazın Çalışmalarının Göçmen Tanımlamalarına Göre Nicel Çözümleme	36
3.1.1.10. Yazın Çalışmalarının Örneklem Türüne Göre Nicel Çözümleme.....	37
3.1.1.11. Yazın Çalışmalarının Saha Araştırma Bölgelerine Göre Nicel Çözümleme	38
3.1.2. Makale Yazınında Nicel Çözümleme	39
3.1.2.1. Makalelerin Yayımlandığı Dergilere Göre Nicel Çözümleme	40
3.1.2.2. Makalelerin Araştırma Yöntemine Göre Nicel Çözümleme	41
3.1.2.3. Makalelerin Yazın Diline Göre Nicel Çözümleme	41
3.1.2.4. Makalelerin Konu Dağılımına Göre Nicel Çözümleme	42
3.1.2.5. Makalelerin Ülkesel Dağılımına Göre Nicel Çözümleme.....	43
3.1.2.6. Makalelerde Göçmen Tanımlamalarına Göre Nicel Çözümleme.....	43
3.1.2.7. Makalelerin Örneklem Dağılımına Göre Nicel Çözümleme	44
3.1.2.8. Makalelerin Araştırma Saha Bölgelerine Göre Nicel Çözümleme.....	45
3.2. Türkiye’de Uluslararası Göç Yazınının Nitel Çözümlemesi	45
3.2.1. Yüksek Lisans, Doktora ve Bilim Uzmanlık Yazın Çalışmalarının Nitel Çözümlemesi	45
3.2.1.1. Suriyeli Göçü Bağlamında İçerik Çözümlemesi	46
3.2.1.1. Diğer Göçler Bağlamında İçerik Çözümlemesi.....	50
3.2.2. Makale Yazın Çalışmalarının Nitel Çözümlemesi	52

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TÜRKİYE’DE ULUSLARARASI GÖÇ YAZIN ÇÖZÜMLEMESİ	56
4.1. Yüksek Lisans, Doktora ve Uzmanlık Tez Yazın Çözümlemesi.....	56
4.1.1. Tarihsel Bağlamda Yazın Çözümlemesi.....	56
4.1.1.1. 1990-2000 Tarihleri Arasındaki Yazın Çalışmalarının Çözümlemesi ..	59
4.1.1.2. 2001-2010 Tarihleri Arasındaki Yazın Çalışmalarının Çözümlemesi ..	59
4.1.1.3. 2011-2016 Tarihleri Arasındaki Yazın Çalışmalarının Çözümlemesi ..	59

4.1.1.4. 2017-2018 Tarihleri Arasındaki Yazın Çalışmalarının Çözümlemesi ..	60
4.1.1.5. 2019-2020 Tarihleri Arasındaki Yazın Çalışmalarının Çözümlemesi ..	61
4.1.2. Sosyal Bağlamda Yazın Çözümlemesi	62
4.1.2.1. Çocuk ve Ergen Bağlamında Yazın Çözümlemesi.....	66
4.1.2.1.1. Çocukların Eğitim Düzeyi	67
4.1.2.1.1.1. İlkokul, Ortaokul ve Lise Düzeyindeki Öğrencilerin Eğitim Düzeyi.....	67
4.1.2.1.1.2. Yüksek Öğrenim Düzeyindeki Öğrencilerin Eğitim Düzeyi ...	72
4.1.2.1.2. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenimi	72
4.1.2.1.3. Eğitimciler ve İdarecilerin Gözlemleriyle Yabancı Uyruklu Öğrencilerinin Eğitim Sorunsalı	75
4.1.2.1.4. Geçici Eğitim Merkezleri.....	77
4.1.2.1.5. Çocukların Sosyal Yaşam Düzeyi	78
4.1.2.2. Kadın Bağlamında Yazın Çözümlemesi.....	81
4.1.2.2.1. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadınların Sosyal Yaşam Düzeyleri.....	82
4.1.2.2.2. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadınların Ailesel ve Kimliksel Rol Değişimleri.....	86
4.1.2.3. Din Bağlamında Yazın Çözümlemesi Bağlamında Yazın Çözümlemesi	89
4.1.2.4. Medya ve Baskı Grupları Bağlamında Yazın Çözümlemesi	90
4.1.2.5. Sanat ve Spor Bağlamında Yazın Çözümlemesi	91
4.1.2.5.1. Bilim Adamları ve Sanatçılar	91
4.1.2.5.2. Göç Anlatıları ve Romanlar	92
4.1.2.5.3. Resim	93
4.1.2.5.4. Müzik	93
4.1.2.5.5. Spor	93
4.1.2.6. Kentleşme Bağlamında Yazın Çözümlemesi	93
4.1.2.6.1. Göçmen Konutları.....	94
4.1.2.6.2. Uluslararası Göçün Mekansal Etkileri	95
4.1.2.7. Uluslararası Göç ve Mültecilik Bağlamında Yazın Çözümlemesi	98
4.1.2.7.1. Uluslararası Göçün Genel Etkileri	98
4.1.2.7.2. Mültecilerin Mevcut Durumu, Sorun ve Beklentileri	99

4.1.2.8. Çeviri Bilimi	103
4.1.3. Kültürleşme Bağlamında Yazın Çözümlemesi.....	104
4.1.3.1. Göç, Kültür ve Çokkültürlülük	107
4.1.3.2. Entegrasyon ve Sosyal Uyum	109
4.1.3.2.1. Çocukların Sosyal Uyum Düzeyleri	112
4.1.3.2.2. Entegrasyonda Medyanın Rolü.....	113
4.1.3.2.2. Entegrasyonda Halkla İlişkilerin Önemi.....	114
4.1.3.3. Dışlanma ve Ötekileştirilme	115
4.1.3.4. Yerel Halkın Bakış Açısıyla Mülteciler.....	117
4.1.3.5. Mekansal Sosyoloji.....	120
4.1.3.6. Mutfak Kültürü	120
4.1.4. Ekonomi Bağlamında Yazın Çözümlemesi.....	121
4.1.4.1. Uluslararası Göçün Ekonomik Etkileri Bağlamında Yazın Çözümlemesi	124
4.1.4.2. Mültecilerin İşgücü Piyasasındaki İstihdamı Bağlamında Yazın Çözümlemesi	126
4.1.4.2.1. Mültecilerin İşgücü Piyasasındaki İstihdamı.....	127
4.1.4.2.2. Kadın İstihdamı.....	128
4.1.4.2.3. Mültecilerin İş Piyasasında Sendikalaşma Düzeyleri.....	128
4.1.4.2.4. Çocuk İşçiliği.....	129
4.1.4.2.5. Mültecilerin Tüketim Harcamaları	130
4.1.4.3. Girişimcilik Bağlamında Yazın Çözümlemesi	130
4.1.4.3.1. Mültecilerin Girişimcilik Faaliyetleri	130
4.1.4.3.2. Kültür Girişimciliği.....	132
4.1.5. Hukuk Bağlamında Yazın Çözümlemesi.....	133
4.1.5.1. Uluslararası Hukuk Bağlamında Yazın Çözümlemesi	134
4.1.5.1.1. Uluslararası Hukuki Düzenlemeler.....	135
4.1.5.1.2. Uluslararası Hukuki Sorunlar	136
4.1.5.1.3. Uluslararası Hukuki Farkındalık.....	137
4.1.5.2. Yasadışı Göç Sorunsalı Bağlamında Yazın Çözümlemesi	138
4.1.5.2.1. Yasadışı ve Düzensiz Göç Sorunsalı	138
4.1.5.2.2. İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığı.....	139
4.1.6. Yönetim Bağlamında Yazın Çözümlemesi.....	139

4.1.6.1. Göç Yönetimi ve Politikaları	141
4.1.6.2. Göç Yönetişimi	143
4.1.6.3. İdarenin Görev Sorumlulukları	144
4.1.6.4. Halkın Bakış Açısıyla Kamu Politikaları.....	144
4.1.7. Politik ve Küreselleşme Bağlamında Yazın Çözümlemesi	145
4.1.7.1. Küreselleşme Bağlamında Yazın Çözümlemesi.....	147
4.1.7.1.1. Küreselleşme ve Uluslararası Göç	147
4.1.7.1.2. Uluslararası Diplomasi ve Uluslararası İşbirliği.....	148
4.1.7.2. Siyasa Bağlamında Yazın Çözümlemesi	150
4.1.7.2.1. Siyasal Katılım.....	151
4.1.7.2.2. Yerel Yönetimler	151
4.1.7.2.3. Sivil Toplum Kuruluşları	153
4.1.7.3. Güvenlik.....	155
4.1.7.4. Biyopolitika	156
4.1.7. Sağlık Bağlamında Yazın Çözümlemesi	156
4.1.7.1. Mültecilerin Sağlık Sorunları Bağlamında Yazın Çözümlemesi.....	159
4.1.7.1.1. Mültecilerin Genel Sağlık Durumu.....	159
4.1.7.1.2. Travma ve Stres Bozukluğu.....	160
4.1.7.1.3. Kadın ve Çocuk Hastalıkları.....	161
4.1.7.2. Mültecilere Yönelik Sağlık Hizmetleri ve Mültecilerin Sağlık Hakkı	163
4.1.7.3. Mültecilerin Sağlık Hizmetlerine Erişim Düzeyleri	164
4.1.7.4. Mülteciler ile Sağlık Çalışanları Arasındaki İlişki Düzeyi.....	166
4.1.7.5. Mültecilere Sunulan Sağlık Hizmetlerinin Yerel Halkın Bakış Açısıyla Değerlendirilmesi	167
4.1.8. Ülkesel Bağlamda Yazın Çözümlemesi	168
4.1.8.1. Afganistan.....	177
4.1.8.2. Afrika	180
4.1.8.3. Almanya.....	180
4.1.8.4. Bulgaristan	181
4.1.8.5. Doğu Türkistan	181
4.1.8.6. Ermenistan	181
4.1.8.7. Etiyopya	181
4.1.8.8. Ezidiler.....	182

4.1.8.9. Filistin	182
4.1.8.10. Gürcistan	182
4.1.8.11. Irak-İran	182
4.1.8.12. Makedonya.....	182
4.1.8.13. Pomaklar	183
4.1.8.14. Rohingya.....	183
4.1.8.15. Sovyet	183
4.1.8.16. Suriye	183
4.1.8.17. Tatar	184
4.1.9. Kuramsal Bağlamda Yazın Çözümlemesi	184
4.2. Uluslararası Göç Makale Çözümlemesi	185
4.2.1. Sosyal Bağlamda Yazın Çözümlemesi	185
4.2.1.1. Çocukların Eğitim Düzeyi	187
4.2.1.2. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın	189
4.2.1.3. Medya	190
4.2.1.4. Sanat, Moda ve Spor.....	191
4.2.1.5. Mültecilerin Sosyal Yaşam Düzeyleri	192
4.2.1.6. Mültecilerin Kent Tercihleri	193
4.2.2. Kültürleşme Bağlamında Yazın Çözümlemesi.....	193
4.2.2.1. Kültür ve Çokkültürlülük.....	194
4.2.2.2. Sosyal Entegrasyon.....	195
4.2.2.3. Dışlanma	196
4.2.2.4. Yerel halkın Mültecilere Yönelik Tutumları	197
4.2.3. Ekonomi Bağlamında Yazın Çözümlemesi.....	198
4.2.3.1. Uluslararası Göçün Ekonomik Etki Düzeyi.....	199
4.2.3.2. Mültecilerin Emek Piyasasındaki Konumları	200
4.2.3.3. Mültecilerin Girişimcilik Deneyimleri	201
4.2.4. Hukuk Bağlamında Yazın Çözümlemesi.....	203
4.2.4.1. Hukuki Düzenlemeler ve Düzensiz Göç.....	204
4.2.4.2. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Hukuki Düzenlemelerin Değerlendirilmesi.....	205
4.2.4.3. Suriyelilerin Hukuki Statüsü.....	206
4.2.4.4. İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığı.....	207

4.2.5. Sağlık Bağlamında Yazın Çözümlemesi	207
4.2.5.1. Sağlık Hizmetleri	208
4.2.5.2. Sağlık Çalışanları ve Mülteciler	208
4.2.5.3. Mültecilerin Sağlık Durumu	209
4.2.6. Siyasa ve Yönetim Bağlamında Yazın Çözümlemesi	209
4.2.6.1. Göç Yönetimi ve Göç Yönetişimi	210
4.2.6.2. Türkiye-Avrupa Birliği Göç Yönetimi	212
4.2.6.4. Kamusal Uyum	213
4.2.6.5. Siyasal Katılım ve Sivil Toplum Kuruluşları	213
4.2.6.6. Uluslararası Göç ve Güvenlik.....	214
4.2.7. Ülkesel Bağlamda Yazın Çözümlemesi	215
4.2.8. Kuramsal Bağlamda Yazın Çözümlemesi	217
4.2.8.1. Göç Kuramları ve Suriyeli Göçü	217
4.2.8.2. İklim Mülteciliği	219
4.2.8.3. Literatür Çözümlemesi	220
4.3. Uluslararası Göç Bağlamında Kitap Çözümlemesi	221
4.3.1. Sosyal Bağlamda Yazın Çözümlemesi	221
4.3.2. Kültürleşme Bağlamında Yazın Çözümlemesi.....	223
4.3.3. Ekonomi Bağlamında Yazın Çözümlemesi.....	224
4.3.4. Hukuk, Siyasa ve Yönetim Bağlamında Yazın Çözümlemesi	224
4.3.5. Kuramsal Bağlamda Yazın Çözümlemesi	225
SONUÇ	227
KAYNAKÇA.....	234
ÖZGEÇMİŞ	278

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Yazın Çalışmalarının Tarihsel Dağılımı	24
Tablo 2. Yazın Çalışmalarının Üniversitelere Göre Dağılımı	25
Tablo 3. Anabilim Dalı ve Bilim Programlarına Göre Yazın Çalışmalarının Dağılımı	28
Tablo 4. Ülkelere Göre Yazın Çalışmalarının Dağılımı	34
Tablo 5. Mültecilere Yönelik Tanımlamalar.....	36
Tablo 6. Araştırma Sahalarına Göre Yazın Çalışmaları.....	38
Tablo 7. Makalelerin Yayımlandığı Dergiler Listesi	40
Tablo 8. Yazın Çalışmalarının Araştırma Sahalarına Göre Dağılımı	45
Tablo 9. Suriyelilere Yönelik Tematik Kodlamalar.....	46
Tablo 10. Diğer Göçlere Yönelik Tematik Kodlamalar.....	50
Tablo 11. Makale Yazın Çalışmalarında Tematik Kodlamalar	53
Tablo 12. Tarihsel Bağlamda Yazın Çalışmaları	57
Tablo 13. Sosyal Bağlamda Yazın Çalışmaları.....	62
Tablo 14. Kültürel Bağlamda Yazın Çalışmaları.....	105
Tablo 15. Ekonomik Bağlamda Yazın Çalışmaları.....	122
Tablo 16. Hukuki Bağlamda Yazın Çalışmaları	133
Tablo 17. Yönetimsel Bağlamda Yazın Çalışmaları.....	140
Tablo 18. Politik ve Küreselleşme Bağlamında Yazın Çalışmaları.....	146
Tablo 19. Sağlık Bağlamında Yazın Çalışmaları.....	157
Tablo 20. Ülkesel Bağlamda Yazın Çalışmaları	168
Tablo 21. Kuramsal Bağlamda Yazın Çalışmaları.....	184
Tablo 22. Sosyal Bağlamda Makale Yazın Çalışmaları.....	186
Tablo 23. Kültürel Bağlamda Makale Yazın Çalışmaları.....	194
Tablo 24. Ekonomik Bağlamda Makale Yazın Çalışmaları.....	198
Tablo 25. Hukuki Bağlamda Makale Yazın Çalışmaları	203
Tablo 26. Sağlık Bağlamında Makale Yazın Çalışmaları	207
Tablo 27. Siyasa ve Yönetim Bağlamında Makale Yazın Çalışmaları.....	210
Tablo 28. Ülkesel Bağlamda Makale Yazın Çalışmaları	216
Tablo 29. Kuramsal Bağlamda Makale Yazın Çalışmaları.....	217

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Yazın Çalışmalarının Sayısal Dağılımı	22
Grafik 2. Yazın Çalışmalarının Tarihsel Dağılımı	23
Grafik 3. Yazın Çalışmalarının Yazım Diline Göre Dağılımı	32
Grafik 4. Yazın Çalışmalarının Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı.....	33
Grafik 5. Konu Dağılımlarına Göre Yazın Çalışmaları.....	33
Grafik 6. Yazın Çalışmalarının Örneklem Dağılımı.....	37
Grafik 7. Makale Yazın Çalışmalarının Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı.....	41
Grafik 8. Makale Yazın Çalışmalarının Yazım Diline Göre Dağılımı	41
Grafik 9. Konularına Göre Makale Yazın Çalışmalarının Dağılımı.....	42
Grafik 10. Ülkesel Bağlamda Makale Yazın Çalışmaları	43
Grafik 11. Suriyelilere Yönelik Tanımlamalar	43
Grafik 12. Makale Yazın Çalışmalarında Örneklem Dağılımı	44

ÖNSÖZ

İnsanoğlunun tarih sahnesine çıkışıyla birlikte var olan göç olgusu, bireyleri ve içinde bulunduğu toplumu etkisi altına alan dinamik bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyayı etkisi altına alan, bireylerin sosyal, ekonomik, kültürel ve hukuki hayatını etkisi altına alan uluslararası göç olgusu, akademik çalışmaların da ana temasını oluşturmaktadır.

Bu çalışmada da insanlık tarihinin kaçınılmaz olgusu olarak görülen uluslararası göç olgusu, yazın çalışmalarından elde edilen bulgular çerçevesinde Türkiye ölçeğinde çözümlenmiştir. Bu çalışma kapsamında, Cumhuriyet döneminden günümüz Türkiye’de gerçekleşen uluslararası göç yazın çalışmaları; durum saptayıcı, içerik analiz yöntemi ve metin analiz yöntemine dayalı olarak derinlemesine çözümlenmiştir. İlgili yazın çalışmaları; tarih, konu içeriği, yayın türü ve anahtar kavramlar ön planda tutularak on farklı kategorik boyutta sınıflandırılarak çözümlenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmamda, bana yol gösteren, ı ışık tutan, çalışmamla ilgili her türlü soru ve sorunlarımı cevapsız bırakmayan, her türlü manevi ve maddi desteğini esirgemeyen ve sahip olduğu derin bilgileri benimle paylaşarak bilgilerime bilgi katan ve ufkumu genişleten Saygıdeğer hocam ve Tez Danışman hocam olan Dr. Yeliz POLAT’a ve her zaman yanımda olup beni destekleyen bugünlere gelmeme yardımcı olan aileme teşekkürü bir borç bilirim.

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ACU	: Yardım Koordinasyon Birimi
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CLIL	: İçerik ve Dil ile Bütünleşik Öğrenme
ESB	: Eski Sovyet Bloğu
GEM	: Geçici Eğitim Merkezi
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GKA	: Geri Kabul Anlaşması
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEB	: Milli Eğitim Müdürlüğü
SDV	: Sosyal Yardımlaşma Vakfı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TDK	: Türk Dil Kurumu
TİKA	: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TÖMER	: Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi
TR	: Türkiye
Vb.	: Ve benzeri
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

GİRİŞ

İnsanoğlu, yüzyıllar boyunca iklimsel olaylar, ekonomik, sağlık, siyasal, terörizm ve sosyal faktörlerden dolayı, bulundukları coğrafyayı ana vatanını, terk edip yeni coğrafyalara doğru hareket etmek zorunda kalmıştır. Bir coğrafyadan başka bir coğrafya üzerine gerçekleştirilen nüfus hareketliliği olarak adlandırılan göç, kimi zaman bireyler tarafından, herhangi bir baskı altında kalmadan gönüllü bir şekilde gerçekleşirken kimi zaman ise bireylerin iradeleri dışında zorunlu bir eylem hareketliliği olarak da gerçekleşebilmektedir. Örneğin, bireylerin ekonomik ve eğitim koşullarından ötürü gerçekleştirmiş oldukları göçler, gönüllü göçler olarak gerçekleşirken, salgın hastalık, terörizm ve savaşıardan dolayı bireylerin bulundukları coğrafyaları terk etmesi üzerine yaşanan göçler ise zorunlu olarak bireylerin iradeleri dışında gerçekleşebilmektedir.

Bireylerin gönüllü veya zorunlu olarak gerçekleştirmiş oldukları göçler, sadece göç eden göçmen, mülteci ve sığınmacıları değil göç alan ve göç veren ülkeleri ve göç alan coğrafyanın insanlarını da derinden etkileyen kolektif bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçler, sadece mekânsal değişimi değil aynı zamanda kültürel, psikolojik ve sosyolojik değişimleri de beraberinde getirmektedir. Göç eden bireyler kendileriyle beraber kültürlerini, duygularını da beraberinde götürerek gittikleri yerlerde hem kültürel etkide bulunmuşlardır hem de göç ettikleri coğrafyanın kültürel değerlerinden etkilenmişlerdir.

Genellikle irade dışı olarak gerçekleşen göçlerde, bireyler gidecekleri hedef ülkeleri tercih ederken seçici davranırlar. Bu seçici etmenlerin arasında en önemlisi de güvenlik, ülkesel yakınlık, kültürel yakınlık ve hoşgörü karşımıza çıkmaktadır. Bu etmenleri göz önüne alındığında Türkiye, gerek coğrafi konumu gerek göçmenlere karşı izlemiş olduğu hoşgörü politikasından dolayı uluslararası göçlerin hedef ülkesi haline gelmektedir.

Tüm dünyayı sosyal, ekonomik, kültürel ve hukuki yönden etkilen uluslararası göç olgusu sadece ülkelerin, halkın ve bireylerin yaşamlarının temel unsurunu değil aynı zamanda akademik çalışmaların da temel unsurunu oluşturmaktadır. 2010 yılında Tunus'ta ortaya çıkan "Arap Baharı" insan haklarını ve demokrasiyi getirme umuduyla başlatılan barışcıl bir demokrasi hareketliliği olsa da temel amacına ulaşamayıp Orta Doğu'yu kan gölüne çevirerek birçok insanı vatansız bırakmıştır. En büyük patlağı ise

2011 yılında Suriye vermiştir. 2011 yılından sonra Türkiye yoğun bir şekilde kitlesel Suriyeli göçlerin temel odağı haline gelmiştir. 2011 yılında başlayan kitlesel Suriyeli göçü, hâlâ günümüz Türkiye’ de devam etmektedir. Türkiye’nin gündemini oluşturan uluslararası göç akademik çalışmaların da gündemini oluşturmaktadır.

BMMYK 2018 yılı sonu verilerine göre, Dünya genelinde 25.9 milyon mülteci, 41.3 milyon kendi ülkeleri içinde yerinden edilmiş kişi, 3.5 milyon sığınmacı olmak üzere toplam, 70,8 milyon zorla yerinden edilmiş kişi vardır. BMMYK 2019 Türkiye İstatistiki verilerine göre, Türkiye’de 3.6 milyon Suriyeli, 170.000 Afganlı, 142.000 Iraklı, 39.000 İranlı, 5700 Somali ve diğer milletlerden 11.700 yerinden edilmiş kişi vardır. Uluslararası Göç Örgütü’nün istatistikî verileri göz önüne alındığında, göçün yıllar itibariyle artış gösterdiğini ve tüm dünyanın temel sorunlarından biri haline geldiği görülmektedir.

Dünya genelinde savaşlar ve terör eylemleri bitmediği sürece uluslararası göçler, hayatımızın vazgeçilmez aktörlerinden biri olarak kalacaktır. Tüm dünyanın üzerinde durması gereken temel problemlerden biri de uluslararası göç sorunu olmalıdır. Bu alanda, uluslararası platformda gerekli barışçıl önlemler alınmalı ve bu alanda akademik çalışmalarda gerekli hassasiyetin gösterilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada da uluslararası göç sorunsalı Türkiye ölçeğinde ele alınan yazın çalışmaları çerçevesinde incelenmiştir. Bu çalışmada, Türkiye’de uluslararası göç sorunsalı bağlamında ele alınan yazın çalışmalarının üzerinde yoğunlaştıkları alanların tespiti, uluslararası göç sorunsalının akademik yeterlilik düzey tespiti ve uluslararası göç sorunsalına yönelik çözüm arayışları saptanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın amaç, yöntem, kapsam ve önemine yer verilmiştir. İkinci bölümünde ise; uluslararası göç terminolojisine, uluslararası göç türleri ve uluslararası göçün temel kavramlarından olan; mülteci, sığınmacı ve göçmen tanımlamalarına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise Türkiye’de uluslararası göç yazın çalışmalarının genel değerlendirmesine yer verilmiştir. Bu bölümde, uluslararası göç bağlamında ele alınan yazın çalışmalarının niceliksel çözümlemesine ve nitel çözümlemesine yer verilmiştir. Dördüncü bölümde ise Türkiye’de uluslararası göç yazın çalışmaları; tarihi, sosyal, kültürel, ekonomik, hukuk, politik ve küreselleşme, sağlık, yönetim, ülkesel ve kuramsal boyut olmak üzere toplamda on farklı kategorilerde sınıflandırılarak ayrıntılı olarak derinlemesine çözümlenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMA KONUSUNDA AÇIKLAMALAR

Bu bölümde, araştırmanın amaç, önemi, kapsamı ve yöntemi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

1.1. Araştırmanın Amaç ve Önemi

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı devletinden almış olduğu göç mirasını, günümüzde de devam ettirmiştir. Cumhuriyet döneminde devlet için nüfus; siyasi, askeri, kültürel ve ekonomik gelişimin önemli birer parçasını oluşturmaktaydı. Bu dönemde nüfus, ekonomik ve siyasi güç anlamına gelmekteydi. Çoğunluklu bir nüfus, güçlü bir ekonomi ve siyasetinin temsilcisiydi. Nüfus artışıyla birlikte, ülkenin gelişmişlik düzeyinde de artışlar meydana gelmiştir. Bu dönemde, devletin nüfus artışında uyguladığı doğum teşvik politikalarının yanı sıra uluslararası göçler de önemli bir yer tutmuştur. Ülkenin demografik artışında, ekonomik ve siyasal gelişiminde uluslararası göçler, oldukça önem arz etmiştir. Bu sebepten ötürü, Türkiye Cumhuriyeti'nde göçler kaçınılmaz bir politika aracı haline gelmiştir. Türkiye, coğrafi konumu, jeopolitik önemi ve uygulamış olduğu hoşgörü politikası ve misafirperverliğinden dolayı sürekli dış göçlere ev sahipliği yapmıştır.

Uluslararası Göçler, bir toplumun sahip olduğu dil, din, ırk, adet-gelenek, kimlik ve aidiyet gibi milli değerlerini yakından etkileyen olgusal bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası göçler neticesiyle, toplumlararası kültürel, politik ve sosyal bağ etkileşimi yaşanmaktadır. Tarihimizde göçler, birçok ülkenin toplumsal yapısını şekillendirmiş ve yeni oluşumlara zemin hazırlamıştır. Göçlerin kültürel etkileşimle ortaya çıkarmış oldukları çok kültürlülük, ülkelerin kültürel çeşitliliğinde olumlu bir miras olarak kaldığı gibi kimi zaman ise dış göçler beraberinde birçok soruna da neden olabilmektedir. Örneğin; uluslararası kitlesel göçler, ülkelerin demografik yapısında ani artışlara yol açabilmekte ve bu artışlarda beraberinde barınma, işsizlik, çarpık kentleşme, çevre kirliliği ve güvenlik gibi sorunları beraberinde getirmektedir. Bu nedenle ulusla arası göç, tüm toplumların üzerinde dikkatle durması gereken önemli bir olgudur ve bu alanda uluslararası göçler ile ilgili derinlemesine analiz ve incelemelerin

yapılması gerekmektedir. Bu çalışmamızda da tüm dünyanın gündemini oluşturan uluslararası göç alanındaki yazın çalışmaları, Türkiye ölçeğinde ele alınıp incelenmiştir.

Bu çalışmanın temel amacı: tüm ulusların gündemini derinden meşgul eden uluslararası göçün ülkelerin sadece sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel hayatın yanı sıra akademik çalışmalarda da etkinliğini ortaya koymak ve akademik yazın çalışmalarında, göçün nasıl algılandığı, göçün hangi boyutları üzerinde durulduğu, göçün Türkiye’de hangi sorunlara sebebiyet verdiği ve bu sorunlara yönelik ortaya atılan çözüm önerilerinin neler olduğunu, Türkiye’nin göç alanındaki kurumsal yapısı, halkın göçmenlere yönelik algı düzeylerinin tespiti, Türkiye’nin göçmenlere yönelik izlemiş olduğu politikaların neler olduğunu ve bu politikalarda istenilen amaca ulaşıp ulaşılmadığını, uluslararası göçün Türkiye üzerindeki etkisini ve Türkiye’de göç sorunsalını konu alan yazın çalışmalarının yeteri düzeyde olup olmadığını ortaya koyabilmektir. Bu bağlamda, Türkiye’deki uluslararası göç yazın çalışmaları tarih, sosyal, kültürel, ekonomik, hukuki, politik, sağlık, yönetim, ülke ve kuramsal bağlamda derinlemesine incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu çalışmanın kapsamını, Cumhuriyet Dönemi sonrasında gerçekleşen uluslararası göçlerle günümüz Türkiye’de yaşanan uluslararası göç alanında kaleme alınmış yüksek lisan tezleri, doktora tezleri, bilim uzmanlık tezleri, makaleler ve kitaplar oluşturmaktadır.

Araştırmanın tarihi sınırı, 1925-2020 yıllarını kapsamaktadır. I. Dünya Savaşı sonrası kurulan ulus devletlerinin açmış oldukları savaşlar, zulüm, siyasi-dini baskılar ve terörizm milyonlarca insanı yurdundan etmiştir ve bu tarihten sonra Türkiye’ye yoğun uluslararası göç hareketleri başlamıştır. Özellikle, II. Dünya Savaşı sonrası uygulanan homojen millet politikasıyla dünyanın her yerinde yoğun kitlesel göç hareketleri başlamıştır. Ulus devletlerin ulusal kimliklerini koruma kaygısı ve küreselleşmenin etkisiyle uluslararası göç hareketliliği tüm dünyada belirgin olarak etkisini göstermeye başlamıştır (Castles ve Miller, 2008: 4-11). Uluslararası göç hareketliliği de özellikle 1960’lı yıllardan sonra belirgin bir şekilde etkisini göstermeye başlamıştır. Türkiye, geçmişten günümüze sürekli kitlesel göç hareketlerine maruz kalmıştır. Türkiye’nin yakın zaman da uluslararası göç sahnesinde, Suriyeli göçleri yer almaktadır. 2011 yılında Suriye’de ortaya çıkan, siyasi ve dini iç karışıklıklar yüzünden

birçok masum insan yerinden edilmiş ve zorunlu göçe maruz bırakılmıştır. Suriyelilerin yaşamış olduğu bu zulüm karşısında ilk sığındıkları ülke, coğrafi yakınlık ve yerinden edilmiş kişilere karşı uygulanan hoşgörü ve misafirperver tutumundan dolayı Türkiye olmuştur. 2011 yılında, ortaya çıkan kitlesel Suriyeli göçü Türkiye’de günümüzde hâlâ da devam etmektedir. Bu nedenle, ele alınan bu çalışmada da özel olarak Suriyeli göçü ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada, nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, gözlem sonucu elde edilen verileri, sayısal değerlere uyarlama kaygısı taşımadan, elde edilen verileri derinlemesine analiz ve yorumlama tekniğine dayalı araştırma yöntemidir. Nitel araştırmada önemli olan, olguları parametrik değerlere uyarlama değil elde edilen olguları çalışmanın amacı doğrultusunda derinlemesine çözümleme yapmaktır (Kurtuluş, 2010: 35-37). Nitel araştırma yöntemi, herhangi bir olay, sorun, aktivite veya ilişki düzeyini anlamak üzere yapılan keşifsel bir araştırma yöntemidir. Evrende yer alan tüm verileri istatistiksel olarak açıklamak imkansızdır. Örneğin, insanlar arasındaki duygusal ilişki düzeylerini ele alırken istatistiki verilere uyarlama oldukça zordur. Nicel analizlerin yetersiz kaldığı durumlarda, nitel araştırma yöntemlerine başvururuz. Nitel araştırma yöntemiyle, sayısal verilere uyarlama kaygısı taşımadan kompleks yapılara dair ayrıntılı verilerden yola çıkarak materyaller tematik imgelerle yorumlanmaktadır (Cresweell, 2013: 43-48).

Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden literatür (doküman) taramasından yararlanılmıştır. Doküman taraması, bilimsel araştırmalarının yan destekleyicisi olmanın yanı sıra başta sosyal bilimler olmak üzere diğer bilimsel araştırmalarında merkezi bütünü oluşturur bir araştırma yöntemidir. Evrende inceleme alanına giren tüm sosyal ve fiziksel olgular, arkalarında kanıtlar bırakmaktadır. İnceleme alanına giren sosyal ve fiziksel olgulara ulaşmamızı sağlayan kanıtlar başta “yazılı kaynaklar” olmak üzere işitsel ve görsel materyaller de yer almaktadır. Doküman taraması, incelenmesi planlanan sosyal ve fiziksel olgulara yönelik bilgi içeren yazılı veya yazısız kaynakların analizini kapsamaktadır. Doküman taramasında, dikkat edilmesi gereken önemli aşamalardan biri de araştırma problemine uygun veri kaynaklarının seçimidir. Örneğin; uluslararası göç ile ilgili doküman taramasında yararlanılacak veri kaynakları, yüksek lisans tezleri, doktora tezleri, bilim uzmanlık tezleri, makaleler, kitaplar,

bildiriler, konferanslar ve filmler olabilmektedir. Ancak, ilgili yazın çalışmasında uluslararası göç alanındaki veri kaynakları; yüksek lisans tezleri, doktora tezleri, bilim uzmanlık tezleri, makaleler ve kitaplar olarak sınırlandırılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187-189; Ulutaş, 2017: 279).

Araştırmada, doküman taraması sonucu elde edilen verilerin nicel çözümlenmesinde durum saptayıcı yöntem; verilerin nitel çözümlemesinde ise veri analiz desenlerinden metin çözümleme analiz yöntemi ve içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. Durum saptayıcı yöntem, evrende yer alan karakteristik öğelerin sayım ve dokümanlarını ortaya çıkararak ilgili öğelerin ne sıklıkla kullanıldığını ortaya koyan analiz yöntemidir (Sencer ve Irmak, 1984: 25). Metin çözümleme analiz yöntemi, elde edilen verilere yönelik; ne zaman üretildi, kim tarafından üretildi, ne amaçla yazıldı ve hangi sonuca ulaşıldı soruları sorularak ilgili dokümanın sosyal üretimini ortaya koyan araştırma yöntemidir (Punch, 2014: 219-220). İçerik çözümleme yöntemi ise gözlem tekniğine dayalı olarak sosyal bilimciler tarafından sıklıkla kullanılan araştırma yöntemidir. İçerik analiz yöntemi; yazılı, sözlü veya görüntülü dokümanlarda yer alan; sözcük, tema, işaret, ses vb. öğelerin sistematik analizidir. İçerik analiz yöntemiyle, yazılı veya görsel metinlerde, gazetelerde, sesli konuşmalarda ve görüntülü videolardaki verilen mesajların analiz çözümlemesi yapılmaktadır. Ayrıca, içerik çözümleme yönteminde genel olarak; incelenen ilgili dokümanlarda (resim, tarihi belge, roman, ses kayıtları, gazete, müzik) yer alan argümanların (kelime, işaret, ses vb.) ne sıklıkla kullanıldığı incelenmektedir. İçerik analiz yöntemi, ilk ortaya çıktığı zamanlarda genel olarak elde edilen verilerin niceliksek olarak ele alınmasına bağlı olarak nicel çalışmalar başlığı altında bazı araştırmacılar tarafından ele alınsa da aslında içerik analiz yöntemi nitel araştırma yöntemine dayalı bir araştırma yöntemidir. Özellikle, kitlesel iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte içerik analiz yöntemi de yaygınlık kazanmıştır. İçerik analiz yöntemini tarihsel olarak ele aldığımızda da içerik analiz yöntemi, temel iletişim araçlarından biri olan gazetelerin ortaya çıkmasıyla birlikte ilk olarak ortaya çıkmıştır. Türkiye'deki ilk içerik analiz yöntemi ise araştırmacı Jacques Kayser'in Hürriyet gazetesine yönelik olarak ele alındığı çalışmadır (Kurtuluş, 2010: 50-51; Kızıltepe, 2017: 253-255; Aziz, 2020: 119-133).

Örnekleme, evrendeki verilerin belirli bir alanının çalışma sahasına alınması ve elde edilen sonuçların araştırma alanına genellemesidir. Araştırma yapılırken çoğu zaman evrenin tümüne ulaşmak mümkün değildir. Ayrıca, araştırma sahasında tüm

evrene ulaşmak kimi zaman doğru bilgilere ulaşmayı zorlayabilmektedir. Bu nedenle, çalışmaların doğruluk payının gerçeğe uygun sonuçlar verebilmesi için evreni temsil eden örneklemeler üzerinde çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmanın da örneklemini 1923 yılından sonra günümüz Türkiye’de uluslararası göç alanında ele alınan 200 yüksek lisans tezi, 124 doktora tezi, 21 bilim uzmanlık tezi, 100 makale ve 63 kitap olmak üzere toplam 508 yazın çalışması oluşturmaktadır (Aziz, 2020: 47-48).

İlgili yazın çalışmasında, veri kaynaklarını; yüksek lisans tezleri, doktora tezleri, uzmanlık tezleri, makaleler ve kitaplar oluşturmaktadır. Yüksek lisans, doktora tezleri ve uzmanlık tezlerine “Yüksek Öğrenim Kurumunun” tez merkez internet sitesinden ulaşılmıştır. Uluslararası göç alanında ele alınan makalelere “TR Dizin” “DergiPark” ve “Academia” dergi listelerinden ulaşılmıştır. Uluslararası göç alanında ele alınan kitaplar ise “Kitap yurdu”, “İdefix” ve “Göç Araştırmaları Derneği” internet sitelerinden ulaşılmıştır.

Çalışmada inceleme alanında, ilgili veri tabanlarında “uluslararası göç, mültecilik, iltica ve sığınma, göçmen ” anahtar kelimelerine yönelik yüksek lisans tezleri, doktora tezleri, uzmanlık tezleri, makaleler ve kitaplar taranmıştır. Anahtar kelimelerin taranması sonucunda, araştırmanın çalışma bağlamına uygun olmayan çalışmaların alan dışına bırakılması sonucunda toplamda 508 yazın çalışmasına ulaşılmıştır. İlgili terimlerin taranması sonucu elde edilen dokümanlar, öncelikle yayın türlerine göre (yüksek lisans tezleri, doktora tezleri, uzmanlık tezleri, makale, kitap) sınıflandırılmıştır. İlgili dokümanlar, yayın türüne göre sınıflandırıldıktan sonra ayrıntılı olarak; tarihi, sosyal, kültürel, ekonomik, politik, sağlık, hukuk, yönetim, ülke ve kuramsal boyutta olmak üzere toplam on farklı alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine içerik çözümlemesi yapılmıştır. Ayrıca, her bir kategori de kendi içinde alt sınıflara ayrılarak derinlemesine incelenmiştir. Elde edilen veriler sonucu, Türkiye’deki uluslararası göç sorunsalının akademik çalışmalarda hangi sıklıkla yer aldığı, uluslararası göç sorunun en erken hangi dönemlerde ele alındığı ve en sık hangi tarihlerde ele alındığı ve uluslararası göç sorunsalının daha çok hangi alanlar üzerinden ele alındığı, incelenen yazın çalışmaları sonucu elde edilen tematik kodlardan yola çıkarak tespit edilmeye çalışılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ULUSLARARASI GÖÇ SORUNSALI

Bu bölümde, uluslararası göç terminolojisi, uluslararası göç türleri, nedenleri ve uluslararası göç ile ilgili temel kavramlar hakkında bilgiler yer almaktadır.

2.1. Uluslararası Göç Kavramı

Göç, insanoğlunun varlığıyla birlikte meydana gelen tarihi, sosyal, siyasi ve kültürel bir süreçtir. İnsanoğlunun, yaşamını sürdürmesi için yeme ve içmeye nasıl ihtiyaç duymuş ise hayatta kalmak ve yaşam mücadelesi vermek için de göç etmeye ihtiyaç duymuştur. Değişen yaşam koşulları, küreselleşen dünya, ortaya çıkan siyasi ve sosyal çatışmalar, doğal afetler ve salgın hastalıklar insanoğlunu, sürekli yer değiştirmeye ve güvenli yeni yerler bulma arayışlarına itmiştir.

Göç; bireylerin, siyasi, ekonomik, sosyal gibi nedenlerden dolayı bir coğrafyadan başka bir coğrafyaya yönelik yapmış oldukları yer değişikliği ve nüfus hareketliliği olarak tanımlanmaktadır (Adıgüzel, 2016: 3). Göç sadece fiziki olarak yapılan bir mekân değişikliği değildir. Göç aynı zamanda sosyal değerlerin, milli benliklerin de mekânsal değişimidir. Bir kültürel çevreden farklı bir kültürel çevreye yönelik yapılan bir kimlik değişimi olarak da karşımıza çıkmaktadır. Göç, hem toplumu hem de devleti yakından ilgilendiren bir olgudur. Göç, bir toplumun ve bir devletin siyasi, iktisadi, sosyal, hukuki ve idari kurumlarını etkileyen ve şekillendiren bir olgudur (Uzman, 2018: 7).

Uluslararası göç; bireylerin, ikamet ettikleri kalıcı veya geçici yerleşim yerlerini terk ederek başka bir ülkenin sınırlarına doğru geçici veya kalıcı olarak gerçekleştirmiş oldukları yer değişimidir (Aktel ve Kaygısız, 2018: 583). IOM (Uluslararası Göç Örgütü)'e göre uluslararası göç; kişilerin daimi veya kalıcı olarak yerleşmek amacıyla kendi ülke sınırlarını aşarak gerçekleştirmiş oldukları göç türüdür. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa (YUKK) göre uluslararası göç; yabancıların yasal yollarla Türkiye'ye gerçekleştirmiş oldukları düzenli göç ile yasa dışı yollarla Türkiye'ye gerçekleştirmiş oldukları düzensiz göçtür.

Uluslararası göç, milli benliği ve sosyal aidiyet gibi temel kavramları bünyesinde barındıran kültürel bir olgu olarak da karşımıza çıkmaktadır. Ancak,

Uluslararası göç, milli kimlik kavramının yanı sıra öncelikli olarak coğrafik bir veri hareketliliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü göç her şeyden önce mekân değişimiyle başlamaktadır. Bireyler ilk olarak, ikamet ettikleri yerleşim yerini terk ederek başka yerleşim yerlerine doğru hareket etmektedirler. Bu tanımdan yola çıkarak uluslararası göç sürecini sıralayacak olursak: Uluslararası göç süreci ilk olarak mekânsal değişimle başlayan ve daha sonra milli-kültürel uyum ve değişimi beraberinde getiren karmaşık bir süreçtir. Uluslararası göç kavramı, terminolojik olarak incelendiğinde uluslararası göç kavramının ulus ve uluslararası sözcüklerinden oluştuğu görülmektedir. Uluslararası TDK sözcük anlamında, çeşitli milletler arasında meydana gelen ve çeşitli milletler arasında etkileşim ağı bulunmaktadır. Bu bağlamda uluslararası göç; uluslararası farklılıklar ve ya bireyler arasında ulusal kimlik ile ilişkilendirilen farklılardan dolayı etkileşim ağı yaratan bir olgudur. Uluslararası göç, milletlerarası farklılıklar esasına dayanmaktadır (Bartram, 2017: 13-38).

Uluslararası göç, Soğuk Savaş sonrası özellikle 1970’li yıllarda gittikçe önem kazanan ve hayatın vazgeçilmez birer parçası haline gelmiştir. Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan çatışmalar sonucu birçok insan yurdundan olmuştur. Castles ve Miller (2008)’ e göre uluslararası göç; toplumsal dönüşümün, küreselleşmenin ve ulus aşırı hareketliliğin birer parçasıdır. Ayrıca uluslararası göç, siyasal mekanizmanın alt kategorisini de oluşturmaktadır. 1990’lı yılları sonrası ortaya çıkan göç dalgaları, ulus devletleri için ulusal kimliğin varlığını tehdit eden bir etmen olarak görülmüştür. Çünkü; ulus devletlerin temel amacı, ortak bir dil, kültür ve tarihi geçmişine dayalı homojen bir toplum oluşturmaktır. Ulus devletler bağlamında uluslararası göç, ortak milli değerlerin yıkılmasına sebebiyet verdiği için ülkelerin milli benliklerini kaybetmesine ve yıkılmasına ortam hazırlamaktadır. Ulus devletler için uluslararası göç, ortak kültür ve kimlik inşasının oluşumunu engelleyen bir süreçtir. Bu süreçten sonra uluslararası göç, siyasal mekanizmalarının yakından ilgilendiği önemli bir kavram olmuştur (Castles ve Miller, 2008: 5-17).

Küreselleşme; yatırım araçlarının, ekonomik sermayenin, bilginin ve insan hareketliliğinin uluslararası sınırlardaki dolaşım mekanizmasını ifade etmektedir. Bu tanımdan hareketle, uluslararası göç, küreselleşmenin temel bir alt parçası ve küreselleşmenin sonucu olarak ifade edilebilir. Uluslararası göçler, toplumsal yapıların, ekonomik, siyasal ve demografik yapıların yanı sıra ulusal kimliğin ve yeni bir kültürel etkileşimin doğmasına ve sorgulanmasına sebebiyet veren karmaşık bir olgudur.

Uluslararası göç olgusu, kimi ülkelerde bir entegrasyon aracı olarak görülürken kimi ülkeler de ise bir asimilasyon politikası olarak görülebilmektedir. Uluslararası göç entegrasyonun birer aracı olarak gören ülkeler, çokkültürlülüğe ortam hazırlayan, farklı etnik ve sınıflandırmalarının varlığını yaşatan çokkültürlü bir toplum oluşturma çabası içerisinde olan ülkelerdir. Uluslararası göç unsurunu asimilasyon politikası olarak gören ülkeler ise, ulus devlet inşası içerisinde olan ülkelerdir (Castles ve Miller, 2008: 5-25).

Uluslararası göç, göç alan ve göç veren ülkelerin tüm kurumlarını etkileyen ve sosyal yapının değişimine sebep olan çok boyutlu, kolektif ve disiplinler arası bir süreçtir. Uluslararası göç, disiplinler arası bir süreçtir. Çünkü göç; antropoloji, etnografi, ekonomi, hukuk, sosyoloji, psikoloji, sağlık ve demografik gibi kurumları doğrudan etkileyen çok boyutlu bir kavramdır (Castles ve Miller, 2008: 29-30). Uluslararası göç hareketleriyle, bireyler gittikleri bölgenin nüfus hareketliliğinin artış ve azalışı üzerinde doğrudan etkide bulunurlar. Nüfus hareketliliğinin değişimine sebep olan göçler, bir ülkenin iktisadi ve idari fonksiyonlarının da değişimine sebep olmaktadır. Göç hareketleriyle birlikte, başta kentsel ve çevresel sorunlar olmak üzere birçok iktisadi, sosyal ve güvenlik sorunları yaşanmaktadır. Bundan dolayı uluslararası göçler, bir ülkenin siyasi, iktisadi, hukuki ve asayiş birimlerine doğrudan büyük bir yük getiren problem olarak karşımıza çıkmaktadır (Çelebi, 2019:14).

Uluslararası göç olgusunu tek başına olumlu veya olumsuz bir olgu olarak değerlendirilmesi doğru olmayabilir. Çünkü, göç doğru yöntem ve stratejilerle kontrol altında tutulursa, göçün katkılarından yararlanılabilir. Günümüz Kıta Avrupa'sı göçler sayesinde şekillenmiştir (www.tbmm.gov.tr, 2020). Kontrol altında gerçekleşen göçler ile bireylerin işgücü emeklerinden yararlanılabilir, işgücü piyasası daha aktif bir hal alır. Aynı zamanda, günümüz birçok ülkede yaşlı nüfus artarken, genç nüfusu azalmaktadır. Göçler sayesinde, yaşlı nüfusun yoğun olduğu bu ülkedeki demografik soruna çözüm getirilmektedir. Genel olarak olumsuz bir kavram olarak algılanan uluslararası göç olgusu doğru yöntem ve politikalarla olumlu bir süreç haline getirilebilir.

2.2. Uluslararası Göç Nedenleri

Bölgeler arası, sosyal, kültürel ve iktisadi istihdam farklılıkları bireyleri göçe zorlayan temel unsurları oluşturmaktadır. Yaşanan doğal afetler, kıtlık, savaş, rejim değişikliği, dini ve sosyal baskı gibi etmenler tarih boyunca insanoğlunu yerinden etmiştir. Eski Türk tarihine baktığımızda; kıtlık, salgın hastalık, kuraklıktan dolayı

hayvanları otlatacak yeni yerleşim alanları arama ve bağımsızlık mücadelesinden dolayı birçok Türk, yerleşim alanlarını terk ederek yeni topraklara göç etmiştir. Tarih sahnesinde bu olay “kavimler göçü” olarak geçmektedir. Aynı zamanda, ülkeler arası yapılan karşılıklı nüfus değişim hareketleri de birçok insanı göçe zorlamıştır. Örneğin, 1923 yılında Lozan Barış Antlaşması ile Türk-Yunan mübadelesi yaşanmıştır. Mübadele, kelime anlamı, değiş tokuştur (www.tdk.gov.tr, 2020). Bu mübadeleyle, Türkiye’de yaşayan Rumlar ile Yunanistan’da yaşayan Türkler karşılıklı yer değiştirmiştir.

Uluslararası göç, insanlık tarihi kadar eski ve birçok çeşitli disiplinleri içinde barındıran kompleks bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası göç, içinde birçok çeşitli disiplinler barındırdığı için göçün nedenleri de farklılık göstermektedir. Ayrıca göçün nedenleri zaman içinde değişime uğramıştır. İnsanlık tarihinin ilk yıllarında insanlar; kıtlık, kuraklık, sel, kasırga, yanardağ patlaması ve deprem gibi doğa olaylarından dolayı göç etmiştir. 15. yy. da sömürgecilik faaliyetleri, Rönesans ve Reform hareketleri ve coğrafi keşiflerle birlikte göç hareketliliğinde ivme yaşanmıştır. Daha sonraki asırlarda, ulus devletlerinin ortaya çıkmasıyla birlikte göçün nedenlerinde de farklılıklar yaşanmıştır. Ulus devletler, heterojen bir toplumdan homojen bir topluma geçiş aşamasında oldukça gaddar ve acımasız bir politikayla hareket etmişlerdir. Bu dönemde insanlar; siyasi kargaşa, şiddet ve zulümden kaçma nedenlerinden dolayı göçe maruz kalmışlardır. Şuan günümüzde de ekonomik ve siyasi faktörler göçün ana kaynağını oluşturmaktadır. Ekonomik faktörlerin içinde işsizlik, fakirlik, açlık, ağır şartlar altında çalışma, ekonomik krizler, ülke kaynaklarındaki kıtlık, kişi başına düşen milli hasılanın düşüklüğü vb. yer almaktadır. Siyasi faktörlerin içinde ise iç savaş, mezhep savaşları, siyasi kaos, askeri çatışmalar, hükümet darbesi ve azınlık ayaklanmaları yer almaktadır (Bozkurt, 2018:19-21).

Bireyleri göçe zorlayan faktörler, zaman içerisinde değişime uğramıştır. Tarihin eski dönemlerini göz önüne alındığında yapılan göç hareketlerinin başlıca sebeplerin bağımsızlık mücadelesi, savaş, kıtlık, salgın hastalıklar ve doğal afetler olduğu görülmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrasına gelindiğinde ise yapılan göçlerin daha çok ulus-devlet inşasının birer parçası olduğu görülmektedir. Ulus devletlerin, homojen bir toplum oluşturma mücadelesinden dolayı birçok insan zorunlu göçlere maruz kalmıştır. Küreselleşmeyle birlikte, uluslararası etkileşim ağları da birçok insanı göçe teşvik etmiştir. Küreselleşmeyle birlikte, ülkeler arası bilgi paylaşımı, sermaye

paylaşımı insan hareketliliğini de beraberinde getirmiştir. İnsanlar, daha iyi bir eğitim olanaklarından yararlanmak ve ekonomik istihdamlarını geliştirmek için ülkeler arası nüfus hareketliliğine başlamıştır. Görüldüğü üzere, zamanın koşullarıyla birlikte göçe sebep olan faktörler de değişime uğramaktadır.

Uluslararası göçü etkileyen diğer önemli faktörlerden biri de ülkeler arasındaki ekonomik eşitsizliklerdir. Dünya genelinde ülkelerin çoğu birbirinden farklı sosyal, ekonomik ve beşeri sermayeye sahiptir. Kimi ülkeler beşeri ve ekonomik sermaye yönünden gelişmişken kimi ülkeler ise fakirlik sınırıyla yüz yüzedir. Çoğu birey, işsizlik ve yoksunluk duygusuyla gelişmemiş ülkelere sanayileşmiş, gelişmiş ülkelere doğru göç etmektedir. Göçün ekonomik etkenlerinin yanı sıra psikolojik sermaye etkisi de oldukça önem arz etmektedir. Göç eden bireylerin elde etmiş oldukları göç başarısı ve ekonomik yatırımlardan dolayı göç, diğer aile bireyleri ve yakın toplum için teşvik edici unsur olarak algılanmasına neden olmuştur. Geride kalan diğer aile bireyleri de bulundukları yoksunluk psikolojisinden kurtulma ve zenginliğe kavuşma ümidiyle göç etmişlerdir. Göç eden insan sayısı arttıkça, göç veren ülkedeki insanlar için göç merkezi bir konum haline gelmektedir. Böylelikle göç, kendi kendini yenileyen süreklilik kazanan zorunlu bir gereksinim haline gelmektedir. Bu durum da göçün giderek büyümesine sebebiyet vermiştir (Bartram, 2017: 87-92).

İnsanları göçe sürükleyen diğer bir faktör ise “iklim mülteciliği” dir. İklim mülteciliği, doğal felaketler ve iklimsel değişimlerin neden olduğu beşeri yer değişikliğidir. İklimsel değişimler ve doğal felaketlerden dolayı insanlar geçici veya daimi olarak ülke sınırları içinde ve ya ülke sınırları dışında yer değiştirmektedir. Çevresel göçlere neden olan değişim ve felaketler hem kendiliğinden hem de insanlar tarafından meydana gelmektedir. Örneğin: Çernobil ve Fukushima faciaları insanların sebebiyet verdiği çevresel felaketlerdir. Çernobil ve Fukushima felaketlerinden dolayı birçok insan ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Bu felaketlerin etkisi günümüzde hala da devam etmektedir. Günümüzde de yaşanan küresel ısınma, sera gazlarındaki yaşanan artışlar sebebiyle iklimsel değişimler ve felaketler gittikçe büyümekte. Bu artış dünyadaki insanlar ve diğer canlıların yaşam alanı için büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucu, bundan elli yıl sonra, 200 milyona yakın insan iklimsel değişimlerden dolayı göçe maruz kalacağı tahmin edilmektedir. Bundan dolayı iklim mülteciliği konusunda, uluslararası kuruluşlar tarafından gerekli önlem ve tedbirlerin alınması gerekmektedir (Ekşi, 2016: 12-20).

2.3. Uluslararası Göç Türleri

Genel olarak göç, iç göç ve dış göç olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ancak bu çalışmada dış göç diğer adıyla uluslararası göç üzerinde durulmuştur. Uluslararası göç, birey sayısı, göç süresi ve göç sebepleri esas alınarak alt kategorilere ayrılmaktadır. Birey sayısına göre göç; bireysel ve kitlesel göç olarak ikiye ayrılmaktadır. Göç süresine göre göçler; daimi/kalıcı ve geçici göç olarak ikiye ayrılmaktadır. Göç sebeplerine göre ise göçler; zorunlu/mecburi ve gönüllü/serbest göçler olarak ikiye ayrılmaktadır (Uzman, 2018:7-8).

Uluslararası göç, disiplinler arası bir kavram olduğundan dolayı, göç türleri de her disiplin içinde farklı alt türlere ayrılmaktadır. Literatürde genel anlamda uluslararası göç türleri; düzenli göç, düzensiz göç ve transit göç olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Düzenli Göç (regular migration): hukuki düzenlemeler ve kurallar çerçevesinde gerçekleştirilen göçlerdir. Birey veya insan topluluğu, göç ettiği ülkeye o ülkenin iç hukuk kurallarında belirtilen gerekli izin belgeleri, pasaport ve vize ile girmesidir (Bozkurt, 2018: 24).Hedef ülkeye geçişi, ikametleri ve seyahatleri hukuki düzen ve kurallara uygun olan kişilere de düzenli göçmen denilmektedir. Türkiye tarihinde düzenli göçlere örnek olarak 1989 yılında Türkiye'ye gelen Türk soyuna dayalı olan Bulgarlı göçmenler gösterilebilir. Düzensiz Göç (irregular migration): hukuki düzenlemelere ve kurallara aykırı bir şekilde gerçekleşen göçlerdir. Ayrıca düzensiz göç yerine “yasadışı göç” kavramı da kullanılmaktadır. Kişi veya insan topluluğu hedef ülkeye, o ülkenin iç hukuk kurallarında belirtilen gerekli izin belgeleri olmadan, pasaportsuz ve vizesiz giriş yapmasıdır. Hedef ülkeye girişi, ikametleri ve seyahatleri hukuki düzenleme ve kurallara uygun olmayan kişiler de düzensiz ya da yasa dışı göçmen denilmektedir. Türk tarihinde düzensiz göçlere örnek olarak, 1990'lı yıllarda Türkiye'ye gelen Iraklı peşmergeler, 1999 Kosova krizi ve 2011 Suriye iç savaş sonrası ülkeye gelen Suriyeli mülteciler gösterilebilir (Ekşi, 2018: 1-5).

Diğer bir göç türü olan transit göç türünü daha iyi anlamak için ülke kavramlarının üzerinde durulması gerekmektedir. Bu kavramlar: Menşe ülke, Transit ülke ve Hedef ülkedir. Menşe (kaynak) ülke: göç hareketliliğine neden olan, kişiyi göçe zorlayan nedenlerin gerçekleştiği ortamdır. Hedef ülke: kişiyi göçe zorlayan nedenlerin var olduğu ülkeyi terk ederek gitmek istediği üçüncü bir ülkedir. Transit ülke: kişinin hedef ülkeye varmasında köprü vazifesi gören muavin ülkedir (Bozkurt, 2018: 22-25). Bu kavramlardan yola çıkarak transit göçü şu şekilde tanımlayabiliriz. Transit göç:

kişinin iradesiyle veya irade dışı olarak gerçekleştirdiği göç hareketliliğinde, varmayı istediği ve planladığı hedef ülkeye ulaşması için geçmesi gereken, burada belli bir süreliğine konakladığı ve hedef ülkeye varmada köprü vazifesi üstenen ülkedir. Örneğin: Suriye iç savaşından kaçan bir mültecinin Yunanistan'a gitmesi için Türkiye'den geçmesi gerekmektedir ve Türkiye'ye gelerek burada belli bir süre konaklaması halinde gerçekleşen göç, transit göçtür.

Beyin Göçü/Kazanımı: beyin göçü ve beyin kazanımı terim olarak ikisi de göçü tanımlasa da ülkesel boyutta farklılık göstermektedir. Beyin göçü: gelişmemiş, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkede, nitelikli eğitim görmüş vasıflı kişi kaybı olarak tanımlanmaktadır. Beyin kazanımı ise gelişmiş ülkelerde, nitelikli eğitim görmüş vasıflı kişilerin kazanımıdır. Ancak 1960 ve 1970'li yıllarda beyin göçü genel anlamda, gelişmekte olan ülkelerdeki nitelikli, vasıflı, eğitilmiş ve yetenekli insanların dış göçüyle yaşanan kayıp olarak tanımlanmıştır. Beyin göçüne sebep olan başlıca faktörler şunlardır: teknolojik yetersizlik, eğitim olanaklarındaki yetersizlik, eğitilmiş insanları teşvik etme ve bilim dünyasına kazandırmadaki yetersizlik, düşük maaş ve politik çatışmalardır. Bireyler, ülkelerinde kendi gelişimlerini sağlayacak imkân ve eğitim yetersizliğinden dolayı ülkelerini terk edip endüstriyelmiş ülkelere göç etmektedir. Yapılan çalışmalarda, 1960 ve 1970'li yıllarda 27 bin Afrikalının Batı'ya göç ettiği tahmin edilmektedir. Ayrıca, Birleşmiş Milletler 1960'lı yıllarda 300.000'e yakın nitelikli personelin Batı'dan Doğu'ya beyin göçü gerçekleştirdiğini tahmin etmektedir (Bartram, 2017: 55-61).

Göç literatüründe önemli bir yere sahip olan diğer bir göç sınıflandırması da iklim mülteciliğidir. İklim mülteciliği, doğal felaketler ve iklimsel değişimler sebebiyle yaşanan yer değişikliğidir. İklim dayalı yer değişikliği eskiden beri gündemde olan göçün temel sebeplerinden biridir. İklim mülteciliği; etki, süre ve sınır bakımından alt kategorilere ayrılmaktadır. İnsanların maruz kaldığı doğal ve insanlardan kaynaklı çevresel felaketler sonucu yaşadığı yerleşim yerini geçici olarak terk etmesi durumunda ortaya çıkan mültecilik, geçici iklim mülteciliğidir. Bireyler, yaşanan doğal ve çevresel felaketlerin etkisi ortadan kaldıktan sonra terk ettikleri yerleşim yerine geri dönmektedirler. Ancak insanlar, baraj ve Çernobil gibi etkisi uzun süren felaketler karşısında, ikamet ettikleri yerde yaşamalarının imkânsız hale gelmesi ve o yerleşim yerini daimi olarak terk etmesi durumunda ortaya çıkan mültecilik, daimi iklim mülteciliğidir. İklim mülteciliği, sınır bakımından ise ikiye ayrılmaktadır. İnsanların

karşılaştıkları iklimsel ve çevresel felaketler sebebiyle bölge sınırları içinde yer değiştirmeleri sonucu ortaya çıkan iklim mülteciliği, yerinden edinmedir. Ancak insanlar, karşılaştıkları felaketler sonucu bölge sınırlarını aşması durumunda ortaya çıkan iklim mülteciliği ise sınır aşan yer değiştirmedir (Aktaran Ekşi, 2016: 12-14).

İklim mülteciliği, göç literatüründe yer edinmiş bir kavram olmasına rağmen hukuki anlamda güvence sağlayamamıştır. Terim olarak mülteci kavramıyla anılsa da hukuki anlamda mülteci sıfatını sağlayamamıştır. Hukuk literatüründe iklim mülteciliği, yerinden edilmişler kategorisinde yer almaktadır. İklim mülteciliği tanımı, 1951 Cenevre Sözleşmesindeki mülteci tanımında yer alan şartları karşılamamaktadır. Bu nedenle hukuki olarak mülteci kabul edilmemektedir (Ekşi, 2016:15-23). 1951 Cenevre Sözleşmesinde mülteci sıfatı için gerekli olan şartlar şunlardır: kişi; ırkı, dini, dili, mezhebi, mensup olduğu grup ve topluluktan ötürü zulüm ve baskı altında olması, vatandaşı olduğu ülke sınırları dışında olma, haklı nedenlere dayalı olarak vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanamayan veya yararlanmak istemeyen ve haklı sebeplerden dolayı vatandaşı olduğu veya ikamet ettiği ülkesine dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi durumunda olması gerekmektedir. İklim mülteciliği, doğal olay ve çevresel faktörlerden kaynaklı ortaya çıktığı için 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmedeki mülteci tanımına uymamaktadır. Ayrıca, sözleşmede yer alan mülteci sıfatı için kişinin ülke sınırları dışında olması gerekmektedir. İklim mülteciliğinde ise kişi yaşanan olayların etkisi bakımından ülke sınırları veya ülke sınırları dışında yer alabilmektedir (www.multeci.org.tr, 2020).

2.4. Mülteci

Baskı, savaş, fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalan kişiler, uluslararası platformda korunmaya hak kazanırlar. Uluslararası hukukta korunmaya hak kazanan bireyler arasında mülteciler, sığınmacılar ve göçmenler yer almaktadırlar. 20. yüzyılda uluslararası platformlarda mültecilik sorunu, tüm dünyanın yakından ilgilendiği bir sorun haline gelmiş ve bu alanda yasal koruma çalışmaları başlamıştır. Mültecilere ilişkin ilk yasal çalışma 1951 Cenevre Sözleşmesidir. 1951 Cenevre Sözleşmesi, Mültecilere ilişkin kavramsal çerçeveyi oluşturan ve mültecilere ilişkin yasal ve hukuki sınırları çizen önemli bir sözleşmedir (BMMYK, 2013: 5).

Yasal çerçevede, 1951 “Mültecilerin Hukuki Statülerine İlişkin Cenevre Sözleşmesi” ne göre mülteci; 1 Ocak 1951 yılından önce meydana gelen olaylar

neticesiyle ırkı, dini, siyasal veya dini kimliği ve belli bir sınıfsal zümreye tabi olması gerekçesiyle haklı bir zulüm korkusu içerisinde olan, bu nedenden dolayı ülkesine dönemeyen veya vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanamayan veya bu korkudan dolayı ülkenin korunmasını istemeyen kişilerdir. Bu sözleşmeye taraf olan ülkeler, 1951 Cenevre Sözleşmesinin taraftarlara vermiş olduğu seçimlik ibarelerle (1 Ocak 1951 yılından önce Avrupa’da meydana gelen olaylar) tarihi ve coğrafi sınırlandırma koyarak mülteci tanımını kabul etmişlerdir (Özkan, 2018: 74-84). Türkiye, 1961 yılında coğrafi çekince ve bu kanun kapsamına giren mültecilerin Türk vatandaşlarından daha üstün haklardan yararlanmasının mümkün olmayacağı çekincesini koyarak Resmi Gazetede yayınlamıştır (www.humanrightcenter.bilgi.edu.tr, 2020). Türkiye’nin koyduğu çekinceye göre, Avrupa dışında gelen kişilere mülteci sıfatı verilmiştir. 1951 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesindeki tarihi sınırlandırma, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokol ile kaldırılmıştır. Türkiye, 1968 yılında sadece coğrafi çekincesini koruyarak 1967 Protokolünü imzalamıştır. Böylece, herhangi bir tarih sınırlandırmasına tabi tutulmadan Avrupa’da meydana gelen olaylar neticesiyle, yurdunu terk edip Türkiye’ye gelen kişilere mülteci sıfatı verilmektedir (Ekşi, 2018: 147).

Mülteci statüsünün kazılması için gerekli şartlar şunlardır;

- Yabancı olmak, yani kişinin vatandaşı olduğu ülkenin coğrafi sınırları dışında olmasıdır. Vatansız kişiler ise, ikamet ettikleri coğrafi sınırların dışında olmasıdır. Birden fazla vatandaşlığa haiz olan kişiler ise, vatandaşı olduğu ülkelerin her birinin koruması dışında olmasıdır. Burada üzerinde durulması gereken husus, birden fazla vatandaşlığa sahip olan kişinin sadece bir ülkenin korumasından mahrum kalma durumu değil, sahip olunan her bir ülke vatandaşlığından mahrum olması gerekmektedir. Eğer, kişi bir ülkenin korumasından mahrum kalırsa, bağlı olduğu diğer ülkenin korumasına sahip olur. Eğer, diğer ülkenin de korumasından yararlanamaz ise mülteci statüsüne sahip olur. Eğer, birey Türkiye’nin de içinde bulunduğu çifte vatandaşlığa sahip ise, mülteci statüsünden yararlanmaz.

- Haklı nedenlere dayalı zulüm korkusu içinde olma. Bu olgu, her bir bireyin içinde bulunduğu koşullar dikkate alınarak özel olarak değerlendirilir. Örneğin; bürokraside yer alan bir bireyin devleti esas alarak beyanda bulunduğu söz ve davranışları siyasal arenada hoş karşılanmayabilir ve bu eyleminden dolayı devlet tarafından baskı ve tehdit altında kalabilir. Ancak sıradan bir vatandaş için bu durum

tam anlamıyla bir tehlike yaratma olasılığı düşük olabilir. Bundan dolayı, her bireyin özel olarak değerlendirmeye tabi tutulması gerekmektedir. Zulüm kavramı, ilgili sözleşmede açık olarak belirtilmese de burada esas alınması gereken temel kriter, insan hakkının ihlalidir. Bu insan hakkı ihlali, psikolojik, fiziksel, siyasal ve ekonomik unsurlu olabilmektedir. Kişinin içinde bulunduğu zulüm korkusu, sadece gerçekleşmiş fiili bir eylemler için söz konusu değildir. Kişi, gelecekte uğrama ihtimali olan eylemlerden dolayı da zulüm korkusu içerisinde olabilir.

- Bireyin, haklı nedenlere dayalı olarak içinde bulunduğu zulüm nedenleri şunlardır;
- ✓ Irka bağlı zulüm
- ✓ Dini kaynaklı zulüm
- ✓ Belli bir sosyal gruba tabi olma
- ✓ Siyasi görüş kaynaklı zulüm (Özkan, 2018: 85-110).

İnsan ihlali, ekonomik unsurlardan da kaynaklanabilmektedir. Ancak, ekonomik unsurlara dayalı olarak mülteci sıfatının kazanılması hususunda birtakım kriterler vardır. Eğer kişi, daha iyi bir yaşam koşulu ve ekonomik gelişimini sağlamak için bulunduğu ülkeyi terk etmesi durumunda kişi “ekonomik göçmen” sayılmaktadır. Eğer kişi, ırkı, dini, tabiiyeti ve bağlı bulunduğu grup ve kuruluşlardan dolayı ekonomik baskı altındaysa (örneği; etnik kimliğinden dolayı yüksek vergi fiyatlarına maruz kalma, işsiz bırakılma) ve bu neden dolayı menşe ülkesini terk etmesi durumunda “mülteci” sıfatını kazanmaktadır (BMMYK, 2013: 16).

YUKK’da yer alan şartlı mülteci kavramını mülteci kavramıyla karıştırmamak gerekir. Uluslararası koruma biçimi olan, şartlı mülteci; Avrupa dışında meydana gelen hadiseler nedeniyle ırkı, dini, tabiiyetinden ve sosyal veya siyasi bir gruba mensubiyetten dolayı zulüm altında olan, haklı nedenlere dayalı olarak korku içinde olan ve bu nedenlerden dolayı vatandaşı olduğu ülkesine gidemeyen veya gitmek istemeyen ve üçüncü ülkeye yerleşimleri sağlanana kadar Türkiye’de bulunan kişilerdir. Şartlı mülteci sıfatı, bireysel olarak uygulanır, kitlesel olarak uygulanmaz. Bundan dolayı, Türkiye’ye gelen Suriyeli kitlesel göç akınlarıyla gelenlere şartlı mülteci sıfatı uygulanmaz (Özkan, 2018: 149). Mülteci sıfatı, Avrupa’da yaşanan olaylar neticesiyle verilirken, Şartlı Mülteci sıfatı ise, Avrupa dışında yaşanan olaylar neticesiyle verilmektedir (www.goc.gov.tr, 2020).

Türkiye Cumhuriyeti'nin temel iskân yasalarından biri olan 2510 Sayılı İskân Yasası'nda muhacir, mülteci ve mübadil tanımlamasına yer verilmiştir. İlgili yasada mülteci tanımı şu şekildedir: Türkiye'de yerleşme maksadı olmayıp, zaruri nedenlerden dolayı geçici olarak Türkiye'ye yerleşen kişilere mülteci denir. İlgili kanunun 4. maddesindeki hükümlere aykırı bir durum söz konusu değil ise mülteciler, Türkiye'ye daimi olarak yerleşebilirler. Böyle bir istekte bulunan mülteciler, yerin en yüksek idare amirliğine başvurarak muhacir statüsüne sahip olurlar (Babuş, 2006: 126-127).

Günümüz yasaları çerçevesinde özetle mülteci, Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle, ırkı, dini, tabiiyeti ve mensup olduğu zümreden dolayı veya toplumsal ve siyasal söylemlerinden dolayı, haklı sebeplere dayalı olarak korku içinde olan ve bu korkudan dolayı, vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan, ülkesine geri dönemeyen, ülkesinin korumasından yararlanamayan veya bu korkudan dolayı ülkesinin korumasından yararlanmak istemeyen yabancı veya bu olaylar neticesiyle önceki ikamet ettiği yere dönemeyen vatansız kişilerdir. Örneğin; Nazi Almanyada döneminde, Nazilerin zulmünden kaçarak Türkiye'ye sığınan Yahudiler, ırklarından dolayı şiddet ve zulme maruz kaldıklarından dolayı ve Avrupa'da meydana gelen olaylar hadisesiyle Türkiye'ye sığındıkları için mülteci statüsüne sahip olmuşlardır. Mülteci statüsü, bireyseldir. Kitlesele göçlerde, kitlesele halinde uygulanmaz. Örneğin; Türkiye'ye kitlesele halinde göç eden Suriyeliler mülteci statüsüne haiz değillerdir. Çünkü, Avrupa'da meydana gelen olaylar nedeniyle Türkiye'ye sığınmamışlardır ve mülteci statüsü ani kitlesele göç akınlarında uygulanmaz. Türkiye'deki Suriyeliler “geçici koruma” statüsüne sahiptirler (Ekşi, 2018: 147-149).

2.5. Sığınmacı

14 Aralık 1967'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından, 2312 sayılı Devlete Sığınmaya İlişkin Beyanname kabul edilmiştir. İlgili beyanname, 1948 yılında imzalanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB)'nin 14. maddesini esas alarak, sığınma hakkının, devletler tarafından barışçıl yollarla sağlanması gerektiğini ve devletlerin bu hakka saygı duymasını vurgulamıştır. İHEB'in. 14. maddesinde “*Herkes zulüm karşısında başka ülkelere sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkına sahiptir.*” İbaresini yer almaktadır (www.unicankara.org.tr, 2020).

Türk mevzuatına bakıldığında 1994 tarihli, Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit

Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte “sığınmacı” kavramının kullanıldığı görülmektedir. Ancak, ilgili kanun 2014 yılında yürürlükten kaldırılarak YUKK’da sığınmacı terimi yerine “şartlı mülteci” terimi kullanılmıştır (Ekşi, 2018: 148). 1994 sayılı yönetmenlikte sığınmacı terimi şu şekilde tanımlanmıştır; ırkı, dini, tabiiyeti, kimliği veya herhangi bir gruba mensubiyetten dolayı, haklı sebeplere dayalı olarak zulüm altında olan ve bu sebeplerden dolayı vatandaşı olduğu ülkenin korunmasından faydalanamayan veya faydalanmak istemeyen, vatandaşlığı yoksa zulüm gördüğü ikamet yerinden kaçan ve bu bölgede devletin korumasından yararlanamayan kişidir (www.multeci.org.tr, 2020). İlgili yönetmenlikteki sığınmacı tanımı ile mülteci tanımını oluşturan sebepler aynıdır. Bu iki tanımı birbirinden ayıran temel kıstas, sığınmacı ve mülteci sıfatının oluşumuna neden olay olayların gerçekleşmiş olduğu mekandır. Eğer, olaylar Avrupa’da meydana gelirse mülteci sıfat, olaylar Avrupa dışında meydana gelirse sığınmacı sıfatı kazanılır.

Sığınmacı (asylumseeker) terimi, ile mültecilik kavramları genellikle karıştırılmaktadır ve bu yanlış kullanımdan dolayı birbirinin yerine kullanılmaktadır. Mültecilik, hukuki bir sıfatın kazanılmasını ifade ederken, sığınmacı kavramı ise hukuki sıfatın kazanılması için gerekli şartların tespiti için yapılan ön değerlendirmeyi ifade etmektedir. Sığınmacı; mültecilik statüsü için başvuruda bulunmuş ve başvurusunun kabulü için bekleyen kişidir (Özkan, 2018: 74-126).

2.6. Göçmen

Türk tarihinde, göçmen, mülteci ve sığınmacılara ilişkin ilk yasal düzenlemeler 1934 yılında çıkartılan 2510 sayılı “İskân Kanunu” dur (Babuş, 2006: 139-172). Bu kanuna göre göçmen; Türk soyuna haiz ve Türk kültürüne bağlı ve Türkiye’ye yerleşmek maksadıyla gelen bireysel veya toplu gelenlerdir. Kanunun ilgili maddesinde mülteci tanımına da yer verilmiştir. Bu kanuna göre mülteci; Türkiye’ye yerleşmek maksadında olmayan, zaruri nedenlerden dolayı Türkiye’ye geçici olarak yerleşen kişilerdir. Eğer, kişi ilgili kanunun 4. Maddesinde belirtilen özelliklere sahip değilse ve Türkiye’de daimi olarak yerleşmek isterse ilgili kuruma başvurarak göçmen (muhaçir) statüsüne sahip olabilir (www.mevzuat.gov.tr, 2020).

Göçmenler ile ilgili geniş kapsamlı çalışma, 2006 yılında yürürlüğe giren 5543 sayılı “İskân Kanunu”dur. İlgili kanunda sadece göçmenler ile ilgili esaslar yer

almaktadır, mülteciler kapsam dışı tutulmuştur (Özkan, 2018: 436-437). İlgili kanun, 2510 sayılı İskân Kanununda tanımlanan göçmen tanımı aynen esas alınmıştır. Bu kanunu göre göçmen olma şartları; Türk soyundan gelme, Türk kültürüne sahip olma ve Türkiye'ye yerleşmek maksadıyla gelmek. Örneğin; Batı Trakya'dan gelen, Bulgarlar bu kanun kapsamında göçmen olarak nitelendirilmektedir. Ancak, uluslararası hukuk bakımından Batı Trakya'dan gelen Bulgar göçmenleri mülteci olarak tanımlanmaktadır. Etnik kimliklerinden dolayı ve Avrupa'da zulüm görerek Avrupa'dan kaçıp Türkiye'ye sığındıkları için mülteci statüsüne sahiptirler (Ekşi, 2018: 147-148).

5543 sayılı İskân Kanunu, farklı göçmen tanımlarına yer vermiştir. İlgili kanunda, Serbest göçmen, İskânlı göçmen, toplu göçmen ve Münferit göçmen olmak üzere dört farklı göçmen tanımı yer almaktadır. Serbest göçmen, *“Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip, Devlet eliyle iskân edilmelerini istememek şartıyla yurda kabul edilenlerdir.”* İskânlı göçmen, *“Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, özel kanunlarla yurt dışından getirilen ve bu Kanun hükümlerine göre taşınmaz mal verilerek iskânları sağlananlardır.”* Toplu göçmen, *“Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, iki ülke arasında yapılan anlaşmaya göre yurdumuza yerleşmek amacıyla toplu olarak gelen ailelerdir.”* Münferit göçmen, *“Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yurdumuza yerleşmek amacıyla bir aile olarak gelenlerdir”* (www.mevzuat.gov.tr, 2020).

Özkan (2018)'a göre göçmen statüsüne sahip olmak için iki temel kriter vardır. Bu kriterlerden ilki, kişi kendi rızasıyla, herhangi bir baskı altında kalmadan gönüllü bir şekilde göçü gerçekleştirmektedir. Diğer bir kriter ise, kişinin yerleşmek maksadıyla başka bir ülkeye göç etmesidir. Bu kriterlerden yola çıkarak göçmen, daha iyi bir yaşam standartları için, kendi rızasıyla herhangi bir baskı altında olmadan, yerleşmek maksadıyla ikamet ettiği ülkenin sınırlarını aşarak başka bir ülkenin sınırlarına giren kişidir.

Genel kabul görülmüş, evrensel bir göçmen tanımı bulunmamaktadır. IOM' de göçmen tanımı şöyledir. Göçmen, bireyin herhangi bir dış faktörün etkisi altında kalmadan, kendi kişisel çıkarları doğrultusunda gerçekleştirmiş olduğu göç hareketliliğini kapsar. Burada dikkat edilmesi gereken husus, kişinin bu göç eylemini kendi kişisel çıkarları sonucu, yani maddi veya manevi statülerini geliştirmek ve daha iyi bir yaşam standartları için bu göçü gerçekleştirmektedirler. Örneğin, daha iyi bir

eğitim firsatları için gerçekleştirilen g hareketleri veya ekonomik unsurlu gerçekleştirilen g hareketleri bu kapsama girmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE’DE ULUSLARARASI GÖÇ YAZIN GENEL ÇÖZÜMLEMESİ

Bu bölümde, uluslararası göç alanında ele alınan yazın çalışmalarının genel değerlendirmesi yer almaktadır.

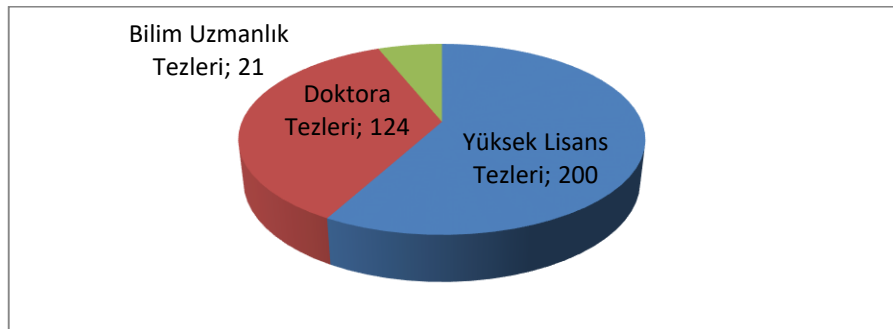
3.1. Türkiye’de Uluslararası Göç Yazınının Nicel Çözümlemesi

Bu alt bölümde ele alınan yazın çalışmaları, durum saptayıcı analiz yöntemine dayalı olarak öncelikle; tarih, anabilim dalı ve bilim programı, üniversiteler, dergilerin yayımlandığı dergiler, araştırma yöntemi, yazın çalışmalarında kullanılan dil, konu bağlamı, örneklem dağılımı, ülkesel dağılım ve göçmen grupları ve yazın çalışmalarının saha araştırma bölgeleri bağlamında nicel olarak çözümülemesi yapılmıştır. Bu çözümüleme, tezler ve makaleler olmak üzere iki boyutta ayrı olarak gerçekleştirilmiştir.

3.1.1. Yüksek Lisans, Doktora ve Bilim Uzmanlık Tez Yazınında Nicel Çözümüleme

Bu bölümde, uluslararası göç alanında ele alınan yüksek lisans, doktora ve bilim uzmanlık tez yazınlarının nicel çözümülemesi yer almaktadır. İncelenen yazın çalışmaları; yayın türü, tarih, anabilim dalı ve bilim programı, üniversiteler, araştırma yöntemi, yazın çalışmalarında kullanılan dil, konu bağlamı, örneklem dağılımı, ülkesel dağılım, göçmen grupları ve yazın çalışmalarının araştırma sahaları olmak üzere farklı kategorilerde sınıflandırılarak nicel çözümüleme yapılmıştır.

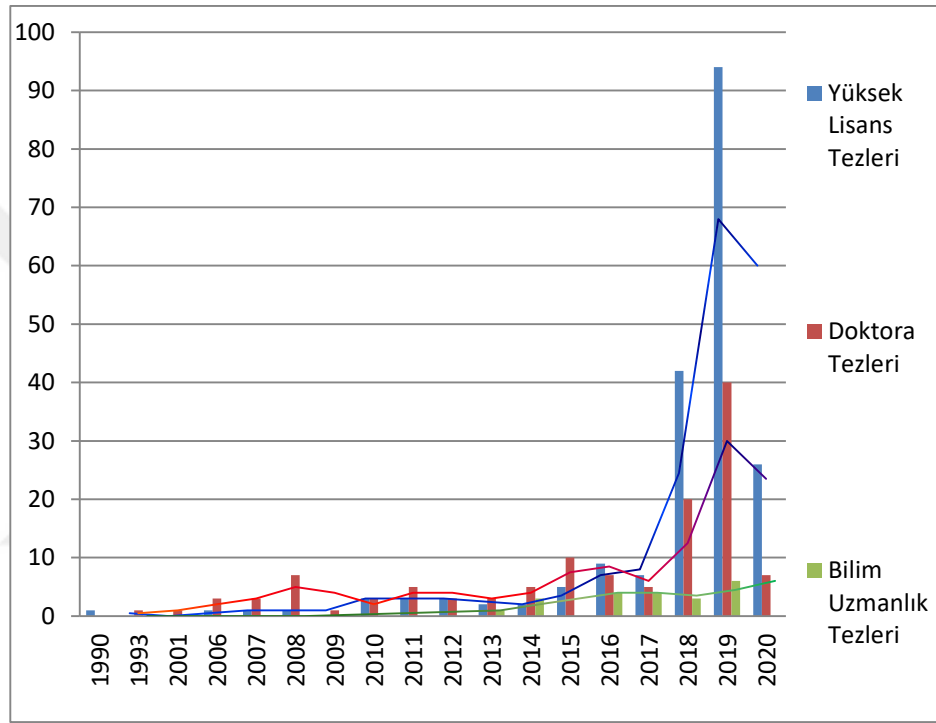
3.1.1.1. Yazın Çalışmalarının Türüne Göre Nicel Çözümüleme

Grafik 1. Yazın Çalışmalarının Sayısal Dağılımı

Yukarıdaki grafikte, uluslararası göç alanında ele alınan yazın çalışmalarının sayısal dağılımına yer verilmiştir. İlgili grafik incelendiğinde, uluslararası göç alanında ele alınan akademik çalışmalarda, yüksek lisans tezlerinde 200 çalışma, doktora tezlerinde 124 çalışma ve bilim uzmanlık tezlerinde 21 çalışmanın kaleme alındığı tespit edilmiştir.

3.1.1.2. Yazın Çalışmalarının Tarihi Sınıflandırmasına Göre Nicel Çözümleme

Grafik 2. Yazın Çalışmalarının Tarihsel Dağılımı

Yukarıdaki grafikte, uluslararası göç alanında ele alınan yazın çalışmalarının tarihsel dağılımına yer verilmiştir. İlgili grafik incelendiğinde, uluslararası göç alanında ilk çalışmanın 1990 yılında kaleme alınan yüksek lisans tez çalışması olduğu görülmektedir. Doktora alanındaki ilk çalışma 1993 yılında, bilim uzmanlık alanındaki ilk çalışma ise 2013 yılında kaleme alınmıştır. Uluslararası göç alanında ele alınan çalışmaların 2015 yılından sonra artış gösterdiği ve özellikle de çalışmaların çoğunluklu olarak 2018-2019 yıllarında ele alındığı tespit edilmiştir. Ancak, uluslararası göç alanında en fazla çalışma 2019 yılında kaleme alınmıştır.

Yukarıdaki grafikte yer alan tezlerin sayısal değerleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1. Yazın Çalışmalarının Tarihsel Dağılımı

YILLAR	YAZIN ÇALIŞMALARI		
	Yüksel Lisans	Doktora	Bilim Uzmanlık
1990	1		
1993		1	
2001		1	
2006	1	3	
2007	1	3	
2008	1	7	
2009		1	
2010	3	3	
2011	3	5	
2012	3	3	
2013	2	3	1
2014	2	5	3
2015	5	10	
2016	9	7	4
2017	7	5	4
2018	42	20	3
2019	94	40	6
2020	26	7	
TOPLAM	200	124	21

3.1.1.3. Yazın Çalışmalarının Üniversitelere Göre Nicel Çözümleme

Tablo 2. Yazın Çalışmalarının Üniversitelere Göre Dağılımı

ÜNİVERSİTELER	YAZIN ÇALIŞMALARI			
	Yüksel Lisans	Doktora	Bilimde Uzmanlık	Toplam
Adnan Menderes Üniversitesi	2			2
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	1			1
Anadolu Üniversitesi	3	3		6
Ankara Üniversitesi	3	8		11
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	4			4
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	1	2		3
Akdeniz Üniversitesi	3			3
Atatürk Üniversitesi		2		2
Atılım Üniversitesi	1			1
Aydın Üniversitesi	1			1
Bahçeşehir Üniversitesi	4	1		5
Başkent Üniversitesi	2			2
Beykent Üniversitesi	1			1
Bezmialem Vakıf Üniversitesi		1		1
Bilkent Üniversitesi	2	1		3
Bursa Uludağ Üniversitesi	3	2		5
Boğaziçi Üniversitesi	2	2		4
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	2			2
Cumhuriyet Üniversitesi	1			1
Çağ Üniversitesi	1			1
Celal Bayar Üniversitesi	1	1		2
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	3	2		5
Çukurova Üniversitesi	2	1		3
Dokuz Eylül Üniversitesi	4	2	1	7
Ege Üniversitesi	1	5		6
Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi	1	1		2
Erzincan Üniversitesi		1		1
Fırat Üniversitesi	2	2		4
Galatasaray Üniversitesi	1			1
Gazi Üniversitesi	11	13		24
Gaziantep Üniversitesi	7	4	1	12
Hacettepe	7	15	1	23

Üniversitesi				
Harran Üniversitesi	1		1	2
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	1			1
Hitit Üniversitesi	1			1
İnönü Üniversitesi	1	2		3
İstanbul Arel Üniversitesi	2			2
İstanbul Aydın Üniversitesi	3			3
İstanbul Bilgi Üniversitesi	2			2
İstanbul Gelişim Üniversitesi	1			1
İstanbul Kültür Üniversitesi	3	1		4
İstanbul Medipol Üniversitesi		2		2
İstanbul Okan Üniversitesi	1			1
İstanbul Teknik Üniversitesi	1	2		3
İstanbul Ticaret Üniversitesi		1		1
İstanbul Şehir Üniversitesi	2			2
İstanbul Üniversitesi	9	12		21
İstanbul Yeditepe Üniversitesi		2		2
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	3			3
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi		1		1
Kadir Has Üniversitesi	1			1
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	1	1	1	3
Karabük Üniversitesi	2			2
Karadeniz Teknik Üniversitesi	1	2		3
Karamanoğlu Mehmet Üniversitesi	3			3
Kırıkkale Üniversitesi	2			2
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	2			2
Kocaeli Üniversitesi	1	2	1	4
Koç Üniversitesi		1		1
Kütahya Üniversitesi	3			3
KTO Karatay Üniversitesi	1			1
Maltepe Üniversitesi	2	1		3
Marmara Üniversitesi	8	5	2	15
Mardin Üniversitesi	2			2
Mersin Üniversitesi	2	1		3
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	1			1
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	2	1		3
Mustafa Kemal Üniversitesi	2	3	3	8

Necmettin Erbakan Üniversitesi	5			5
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	2			2
Niğde Ömer Halis Üniversitesi	4			4
Nişantaşı Üniversitesi	1			1
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	3	2		5
Ortadoğu Teknik Üniversitesi	4	6		10
Özyeğin Üniversitesi	1			1
Pamukkale Üniversitesi	1			1
Polis Akademisi		2		2
Sabancı Üniversitesi	5	1		6
Sakarya Üniversitesi	3			3
Sağlık Bilimler Üniversitesi	1		5	6
Selçuk Üniversitesi	7	4	1	12
Süleyman Demirel Üniversitesi	5	1		6
Tekirdağ Üniversitesi	1			1
Turgut Özal Üniversitesi	1			1
Trakya Üniversitesi		1		1
Türk Hava Kurumu	1			1
Ufuk Üniversitesi	1			1
Üsküdar Üniversitesi	3			3
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	3			3
Yalova Üniversitesi	2	2		4
Yıldız Teknik Üniversitesi	1			1
Yozgat Bozok Üniversitesi	1			1

Yukarıdaki tabloda, yazın çalışmalarının üniversitelere göre dağılımı yer almaktadır. Uluslararası göç alanında, çalışma veren toplam 92 üniversite tespit edilmiştir. Üniversitelerin yanı sıra farklı kurum ve kuruluşlarda da uluslararası göç alanında yazın çalışmaları yer almaktadır. Uluslararası göç alanında çalışma veren kurum ve kuruluşlar ise şunlardır; Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü ve Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu. İlgili tablo incelendiğinde, uluslararası göç alanında en fazla çalışmaların yer aldığı üniversiteler şunlardır; Gazi Üniversitesi (f=24), Hacettepe Üniversitesi (f=23), İstanbul Üniversitesi (f=21) ve Marmara Üniversitesidir (f=15), Gaziantep Üniversitesi (f=12). Yüksek lisans tezlerinde en fazla çalışmanın yapıldığı üniversite, Gazi Üniversitesi (f=11), doktora tezlerinde en fazla çalışmanın yapıldığı

üniversite Hacettepe Üniversitesi (f=15), bilimde uzmanlık alanında en fazla çalışmanın yapıldığı üniversite ise Sağlık Bilimler Üniversitesi'dir (f=5).

3.1.1.4. Yazın Çalışmalarının Anabilim Dalı ve Bilim Programına Göre Nicel Çözümleme

Tablo 3. Anabilim Dalı ve Bilim Programlarına Göre Yazın Çalışmalarının Dağılımı

Ana Bilim Dalı	Sayı			Bilim Dalı ve Program	Sayı		
	Yüksek Lisans	Doktora	Bilimde Uzmanlık		Yüksek Lisans	Doktora	Bilimde uzmanlık
Aile Danışmanlığı ve Eğitimi	1			Aile Danışmanlığı ve Eğitimi	1		
Aile Hekimliği			1	Aile ve Tüketici Bilimleri		1	
Aile ve Tüketici Bilimleri				Afet Eğitimi ve Yönetimi	1		
Afet Eğitimi ve Yönetimi	1			Afet Tıbbı		1	
Afet Tıbbı		1		Avrupa Birliği	1		
Amme İdaresi	2			Beslenme ve Diyetik		1	
Antropoloji	1			Beşeri ve İktisadi Coğrafya		1	
Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi	1	1		Bütçe Planlama	1		
Avrupa Birliği	2			Çalışma Ekonomisi	2	1	
Beden Eğitimi ve Spor		1		Devletler Hukuku	1		
				Devletler Özel Hukuk	1		
Çalışma Ekonomisi		1		Din Pskolojisi		1	
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	8	2		Eğitim Bilimleri		1	
Çeviri Bilimi		1		Eğitim Ekonomisi ve Planlaması		1	
Çocuk Gelişimi		1		Eğitim Programları ve	4		

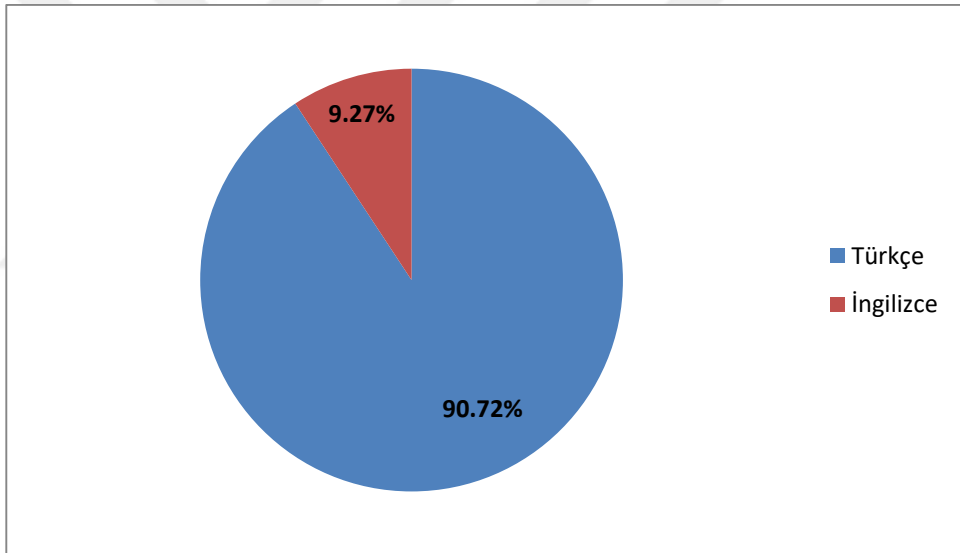
				Öğretim			
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları			2	Eğitim Yönetim ve Denetimi	1		
Coğrafya	2	2		Gastronomi	1		
Deniz İşletmeciliği		1		Genel Sosyoloji ve Metodoloji	1		
Dil Bilimi		1		Global İlişkiler	1		
Eğitim Bilimleri	8			Göç Yönetimi	2		
Eğitim Yönetim ve Denetimi	1			Halk Bilimi	1		
Eğitim Yönetimi ve Politikası		1		Halk Sağlığı	1	1	
Endüstri Mühendisliği		1		Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	1		
Felsefe ve Din Bilimleri	1	3		İktisat	3		
Gastronomi	1			İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat	1		
Gazetecilik		3		İktisat Teorisi	2		
Gelişim Psikolojisi	1			İletişim		1	
Genel Sosyoloji ve Metodoloji		1		İngiliz Dili ve Eğitimi		1	
Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi		2		İnsan Hakları	1		
Güzel Sanatlar	1			İnsan Kaynakları	1		
Halk Sağlığı	4	1	3	İşletme	2		
Halka İlişkiler ve Tanıtım	1	1		İşletme Yönetimi	1		
Hemşirelik	2			İşletme Yönetimi ve Organizasyon	1		
Hukuk		1		Kadın Çalışmaları	2		
İktisat	12	2		Kadın Sağlığı ve Hastalıkları	2		
İlköğretim	1			Kamu Hukuku	2	1	
İletişim Bilimleri		3		Kamu Yönetimi	3	3	
İletişim Tasarımı ve Yönetimi		1		Klinik Psikolojisi	4		
İngiliz Dili Öğretimi	1			Kurumlar Sosyolojisi		1	

İnsan Hakları	1	1		Kültür Çalışmaları	3		
İşletme	7	2					
Kamu Hukuku	6	3		Medya ve İletişim Sistemleri	1		
Kamu Yönetimi	6	4		Mimarlık	1		
Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	1			Müzik		1	
Moda Tasarımı	1			Müzikoloji ve Müzik Teorisi		1	
Maliye ve Mali Yönetim		1		Okul Öncesi Eğitim		1	
Mimarlık	2	1		Orta Doğu ve Afrika Çalışmaları	1		
Müzikoloji ve Müzik Teorisi		1		Ortadoğu Araştırmaları		2	
Ortadoğu Sosyolojisi ve Antropolojisi	4	1		Pskoloji	1		
Özel Hukuk	2			Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	1		
Peyzaj Mimarlığı		1		Resim İş Eğitimi	1		
Plastik Cerrahi			1	Sağlık Hukuku		1	
Psikoloji	1	1		Siyaset ve Sosyal Bilimler		3	
Resim Anasanat	1			Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	1		
Radyoloji			2	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	2		
Radyo Tv ve Sinema		3		Siyasi Tarih	1		
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları			1	Sosyal Bilgiler Eğitimi	2		
Sağlık Yönetimi	3			Sosyal Hizmet	3	1	
Siyaset Bilimi	1	2		Sosyal Politika	1		
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	14	8		Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetler	2		
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	9			Sosyoloji	5		
Sosyoloji	23	0		Sosyal Yapı ve Değişim		1	

Sosyal Antropoloji		3		Sürdürülebilir Büyüme ve Kalite Yönetimi	1		
Sosyal Hizmet	8	8		Şehir Planlama	1		
Sosyal Politika		2		Tarih		1	
Tarih	1	4		Türkçe Eğitimi		2	
Temel Eğitim		1		Türk Halk Bilimi	1	1	
Türkdili Edebiyatı	1	2		Türkiye Çalışmaları	2		
Türkiyat Araştırmaları	1			Travma ve Afet Çalışmaları	1	1	
Türk Halk Bilimi	1	1		Uluslararası İktisat ve Finans	1		
Türkçe Eğitimi	1	2		Uluslararası İlişkiler	4	5	
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi	4	2		Uluslararası Ticaret ve AB Hukuku		1	
Uluslararası İlişkiler	20	10		Uygulamalı İktisat	1		
Uluslararası Politik Ekonomi	1			Yabancı Dil olarak İngilizce Öğretim	1		
Uluslararası Ticaret ve AB Hukuku		1		Yabancı Dil olarak Türkçe Öğretim	1		
Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistemi	1			Yabancılar için Türkçe Eğitimi	1		
Şehir ve Bölge Planlama	1			Yerel Yönetimler ve Çevre	1		
Yabancı Diller Eğitimi	1			Yerel Yönetimler ve Kent		1	
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi	1			Yetişkin Eğitimi	1		
Yapı Eğitimi		1		Yönetim Bilimleri	3		
Yaşam Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi	1			Yönetim ve Organiasyon	1		
Yerel Yönetimler		1					

Yukarıdaki tabloda, uluslararası göç alanındaki yazın çalışmalarının anabilim dalı ve bilim dalı programlarına göre dağılımı yer almaktadır. Uluslararası göç alanında, anabilim dalında 81 çalışma, bilim dalı programında ise 80 çalışma tespit edilmiştir. Yüksek lisans tezlerinde, ana bilim dalında en fazla çalışma sosyoloji (f=23), uluslararası ilişkiler (f=20) ve siyaset bilimi ve kamu yönetimi (f=14) bilim dalında ele alınmıştır. Yüksek lisans tezlerinde, bilim dalı programlarında ise en fazla çalışma, sosyoloji (f=5) programında ele alınmıştır. Doktora tezlerinde, ana bilim dalında en fazla çalışma uluslararası ilişkiler (f=10), sosyal hizmet (f=8) ve siyaset bilimi ve kamu yönetimi (f=8) bilim dalında ele alınmıştır. Doktora tezlerinde, bilim dalı programlarında ise en fazla çalışma uluslararası ilişkiler (f=5) programında ele alınmıştır.

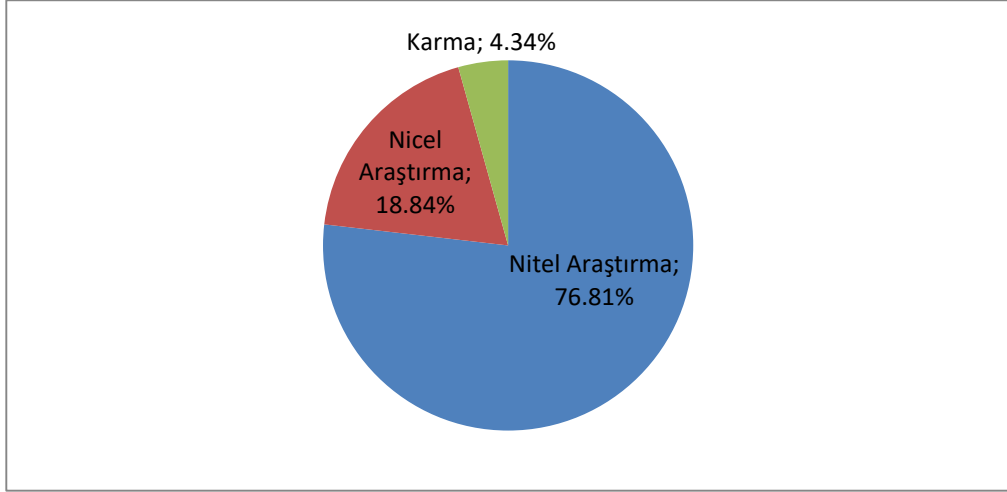
3.1.1.5. Yazın Çalışmalarının Yazım Diline Göre Nicel Çözümleme

Grafik 3. Yazın Çalışmalarının Yazım Diline Göre Dağılımı

Yukarıdaki grafikte, yazın çalışmalarının yazım diline göre oranları yer almaktadır. İncelenen yazın çalışmalarının %90,72'si (f=313) Türkçe, %9,27'si (f=32) ise İngilizce olarak kaleme alınmıştır.

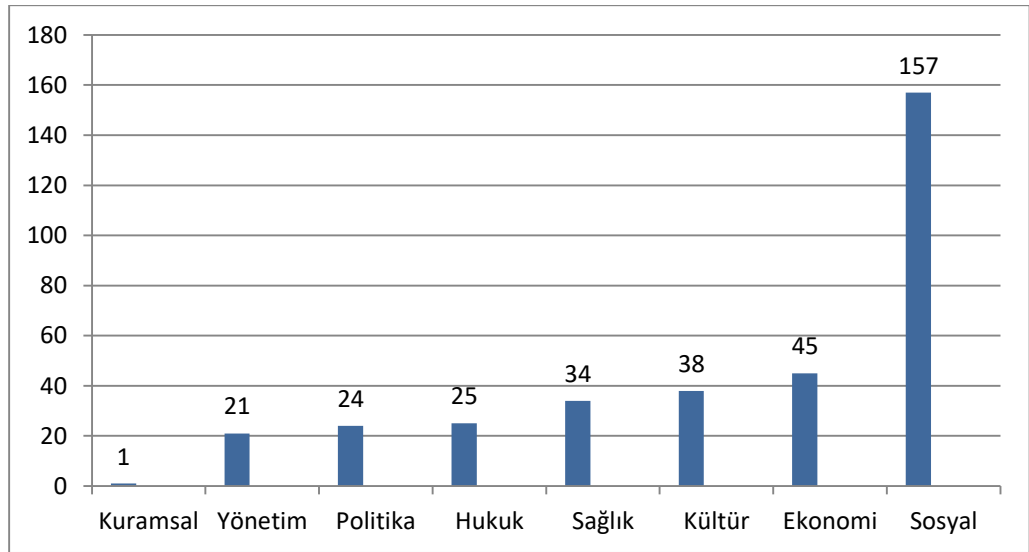
3.1.1.6. Yazın Çalışmalarının Araştırma Yöntemine Göre Nicel Çözümleme

Grafik 4. Yazın Çalışmalarının Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Yukarıdaki grafikte, yazın çalışmalarının araştırma yöntemine göre dağılımına yer verilmiştir. İncelenen yazın çalışmalarının çoğunluğu, nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. İncelenen yazın çalışmalarında, %76,81’inde (f=265) nitel araştırma yöntemi, %18,84’ünde (f=65) nicel araştırma yöntemi, %4,34’ünde (f=15) ise karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. İncelenen yazın çalışmalarında, özellikle sağlık alanında ve eğitim alanında ele alınan çalışmaların nicel araştırma yöntemlerinden sıklıkla yararlandığı tespit edilmiştir.

3.1.1.7. Yazın Çalışmalarının Konu Dağılımına Göre Nicel Çözümleme

Grafik 5. Konu Dağılımlarına Göre Yazın Çalışmaları

Yukarıdaki grafikte, yazın çalışmalarının konu dağılımına yer verilmiştir. İncelenen yazın çalışmalarının çoğunluğunun sosyal, ekonomi, kültürel ve sağlık alanında ele alındığı tespit edilmiştir. Sosyal boyutta ele alınan yazın çalışmalarının çoğunluğu ise daha çok eğitim, mültecilerin sorunları ve Suriyeli göçünün Türkiye'ye etkileri üzerine kaleme alınmıştır. Ekonomi alanında ele alınan çalışmaların çoğunluğu, Suriyeli göçünün Türkiye'ye ekonomik etki başlığı altında kaleme alınmıştır. Sağlık alanında ele alınan çalışmaların çoğunluğu ise bilimde uzmanlık alanında ele alınmış ve ele alınan çalışmaların genel temalarını ise Suriyelilerin sağlık durumları ve sağlık hizmetlerine erişim başlığı oluşturmaktadır.

3.1.1.8. Yazın Çalışmalarının Ülkesel Dağılımına Göre Nicel Çözümleme

Tablo 4. Ülkelere Göre Yazın Çalışmalarının Dağılımı

ÜLKELER	YAZIN ÇALIŞMALARI			TOPLAM
	Yüksek Lisans	Doktora	Bilimde Uzmanlık	
Afganistan	17	5		22
Afrika	1			1
Almanya	2			2
Bulgaristan	9	13		22
Boşnak	1	1		2
Doğu Türkistan	1	1		2
Ermenistan	1	1		2
Etiyopya		2		2
Ezidiler	1			1
Filistin		2		2
Gürcistan	1	2		3
Irak	8	11		19
İran		7		7
Libya	1			1
Makedonya	1	1		2
Nazi Almanya	1			1
Pomaklar	1			1
Rohingya	1			1
Sovyet		2		2
Suriye	108	65	17	190
Tatar		1		1
Diğerleri				59

Yukarıdaki tabloda, yazın çalışmalarının ülkelere göre dağılımına yer verilmiştir. Yukarıdaki tabloda, genel olarak yazın çalışmalarının ana başlıklarında yer alan ülkelere yer verilmiştir. İncelenen yazın çalışmalarında, en fazla üzerinde çalışma yapılan ülkenin Suriye olduğu tespit edilmiştir. Yüksek lisans tezi (f=108), doktora tezi (f=65) ve bilimde uzmanlık tezleri (f=17) olmak üzere toplamda 190 çalışmanın Suriyeliler üzerine ele alındığı tespit edilmiştir. Suriyelilerden sonra en fazla ele alınan diğer bir ülke ise Bulgaristan (f=22) ve Afganistan (f=22)'dır. Bulgaristan ve Afganistan'dan sonra üzerinde fazla çalışmanın yapıldığı diğer ülke ise Irak (19) olmuştur. Irak göçü, özellikle doktora çalışmalarında sıklıkla ele alınmıştır. İncelenen bazı yazın çalışmalarında ana başlıklar, ülkesel boyuttan ziyade göç, göçmen, mültecilik ve sığınmacı kavramlarının genel çerçevesiyle ele alındığından dolayı ilgili tabloda "diğerleri" başlığı altında sayısal olarak yer verilmiştir.

3.1.1.9. Yazın Çalışmalarının Göçmen Tanımlamalarına Göre Nicel Çözümleme

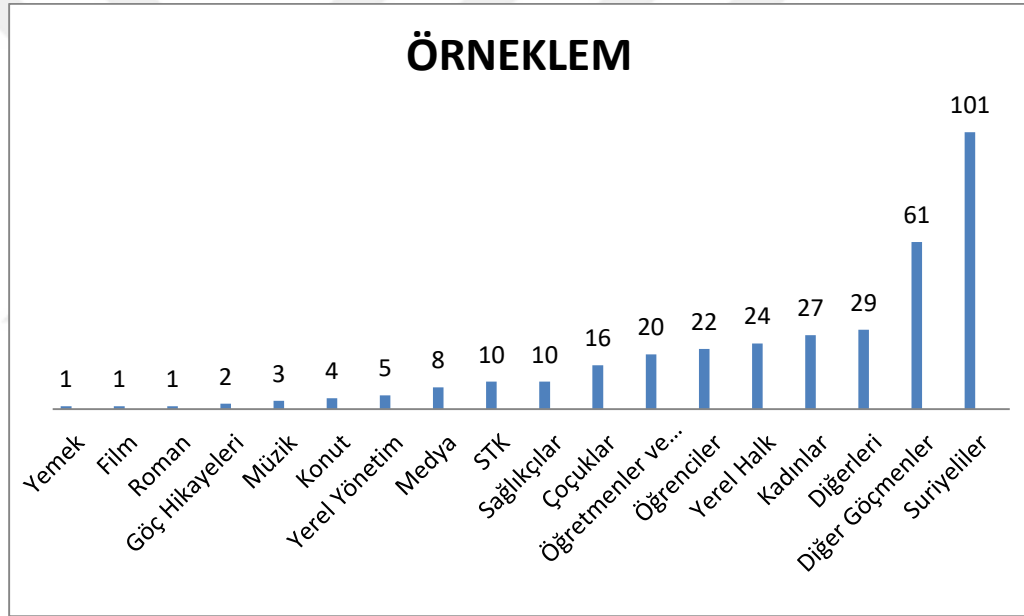
Tablo 5. Mültecilere Yönelik Tanımlamalar

ÜLKELER	YAZIN ÇALIŞMALARI			
	Yüksek Lisans	Doktora	Bilimde Uzmanlık	
Afganistan	Afganlı	6	Afganlı	1
	Göçmen	5	Sığınmacı	2
	Hazaralı	1		
	Mülteci	2		
	Sığınmacı	1		
	Türkmen	1		
Afrika	Afrikalı	1		
Ahıska	Ahıska		Ahıska	
	Türkleri	1	Türkleri	1
Balkan	Göçmen	2		
	Mülteci	1		
Bulgaristan	Göçmen	5	Göçmen	5
	Türkler	1	Türkler	5
Boşnak	Boşnaklı	1	Boşnaklı	1
Ermenistan	Ermeni	1		
Etiyopya		Göçmen	1	
Filistin		Göçmen	1	
		Mülteci	1	
Gürcistan	Gürcü	1	Göçmen	1
Irak	Göçmen	1	Göçmen	2
	Iraklılar	4	Iraklı	2
	Mülteci	1	Mülteci	2
	Sığınmacı	1	Türkmen	5
İran	Mülteci	1	Göçmen	3
			Mülteci	1
			Sığınmacı	3
Makedonya	Göçmen	1	Göçmen	1
Pomak	Pomaklılar	1		
Rohingya	Mülteci	1		
Sovyetler		Göçmen	2	
Suriye	Göçmen	26	Göçmen	1
	Geçici Koruma Altındakiler	2	Mülteci	8
	Misafir	2	Sığınmacı	7
	Mülteci	24		
	Sığınmacı	15	Suriyeli	9
	Suriyeliler	35		

Yukarıdaki tabloda, mültecilere yönelik tanımlamalara yer verilmiştir. İlgili tablo incelendiğinde; mülteci, sığınmacı ve göçmen tanımlamalarının ağırlıklı olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Suriye özelinde incelendiğinde ise ağırlıklı olarak Suriyeli,

Göçmen, Mülteci ve Sığınmacı tanımlamalarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Hukuki olarak Suriyeliler, Geçici Koruma Altındakiler olarak tanımlanmasına rağmen incelenen akademik çalışmalarda sadece iki çalışmanın Suriyelilere yönelik tanımlamalarda, geçici koruma altındakiler olarak ele aldığı tespit edilmiştir. İncelenen yazın çalışmalarının Suriyelilere yönelik hukuki boyuttan ziyade sosyolojik açıdan tanımlamalarda bulundukları tespit edilmiştir. Bu durum ise kimi zaman kavram karmaşasına neden olabilmektedir. Ayrıca, incelenen yazın çalışmalarında Suriyelilere yönelik kullanılan göçmen tanımının daha çok göçmen girişimciler başlığı altında ele alındığı tespit edilmiştir. Suriyeli kadın ve çocuklarda ise mülteci teriminin sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir.

3.1.1.10. Yazın Çalışmalarının Örneklem Türüne Göre Nicel Çözümleme

Grafik 6. Yazın Çalışmalarının Örneklem Dağılımı

Yukarıdaki grafikte, yazın çalışmalarında kullanılan örneklem türleri ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmalarında, en fazla örneklem olarak Suriyeliler (f=101) kullanılmıştır. Ancak, örneklem olarak kullanılan Suriyelilerde daha çok erkek katılımcılar bağlamında ele alınmıştır. Özel olarak kadınları örneklem olarak ele alan çalışmalar ise azdır. Özel ana tema olarak kadınları ele alan çalışma sayısı, 27'dir. Kadınları ele alan çalışmalar ise genellikle sağlık alanında ele alınmıştır. Kadın bağlamında ele alınan çalışmaların çoğunluğunu, Suriyeli kadınlar ve kadın hastalıkları konuları oluşturmaktadır. Suriyeli kadınlar, dışında ele alınan diğer kadın örneklemeler

ise daha çok Bulgarlı, Afganlı ve Sovyet göçmeni kadınlarıdır. Suriyelilerden sonra en fazla ele alınan diğer örneklemeler ise diğer göçmenler (Afganlı, Iraklı, İranlı, Filistinli, Bulgarlı) ve öğrencilerdir. İncelenen yazın çalışmalarının çoğunluğunda, ortaokul düzeyindeki öğrencilere yönelik çalışmalar yer almaktadır. Üniversite öğrencilerine yönelik çalışmalar oldukça azdır. İncelenen yazın çalışmalarında, diğer örneklem türlerinden farklı olarak yemek, müzik, roman ve hikayeler ele alınmıştır. Hikayelerin örneklem olarak kullanıldığı çalışmalarda, Bulgarlı kadınların göç hikayeleri ele alınmıştır. Müzik alanında ele alınan çalışmalarda, Irak, Makedonya ve Boşnak müzikleri incelenmiştir. Medya bağlamında ele alınan çalışmalar ise daha çok haber başlıkları altında ele alınmıştır. Konutları örneklem olarak ele alan çalışmalar, Bulgarlı göçmen konutları ve Suriyelilerin geçi barınma merkezleri ele alınmıştır.

3.1.1.11. Yazın Çalışmalarının Saha Araştırma Bölgelerine Göre Nicel Çözümleme

Tablo 6. Araştırma Sahalarına Göre Yazın Çalışmaları

BÖLGELER	YAZIN ÇALIŞMALARI					BÖLGELER	YAZIN ÇALIŞMALARI				
	Yüksek Lisans	Doktora	Bilimde Uzmanlık	Toplam	Yüksek Lisans		Doktora	Bilimde Uzmanlık	Toplam		
Adana	2	1	1	4	Kastamonu		1		1		
Adıyaman	1			1	Kayseri	3	1		4		
Ağrı	1			1	Kırıkkale	2			2		
Afyon	1			1	Kırşehir	1			1		
Aksaray	1	1		2	Kilis	6	2		8		
Amasya	1			1	Kocaeli	1			1		
Ankara	16	10	2	28	Konya	10	4	1	15		
Antalya	3	2		5	Malatya		2		2		
Artvin	2			2	Manisa	2			2		
Aydın		1		1	Maraş	1			1		
Batman	3	2		5	Mardin	3			3		
Bursa	3	5		8	Mersin	2	1		3		
Çorum	1			1	Muş	1			1		
Denizli	2	1		3	Niğde	1			1		
Diyarbakır			1	1	Osmaniye	1			1		
Elazığ	1			1	Rize	1	1		2		
Eskişehir	1	1		2	Sakarya	1			1		
Edirne	1			1	Samsun	3	1		4		
Gaziantep	13	6	1	20	Şanlıurfa	6	4		10		
Hatay	11	6	1	18	Sivas	1			1		
İstanbul	32	15	2	49	Tokat	1			1		
İzmir	2	4	1	7	Trabzon	2			2		
K. Maraş	1			1	Trakya		3		3		
Karabük	1			1	Van		1		1		
Karaman	2			2	Yozgat	1			1		

Yukarıdaki tabloda, yazın çalışmalarının araştırma sahalarına göre dağılımına yer verilmiştir. İncelenen yazın çalışmalarında, toplamda 50 farklı bölgede araştırma yapıldığı tespit edilmiştir. İncelenen yazın çalışmalarında, en fazla saha araştırması yapılan bölgeler, İstanbul (f=49), Ankara (28) ve Hatay (18)' dir. İncelenen yazın çalışmalarında, Bulgar göçmenlerine yönelik çalışmalarının Trakya, Edirne ve Bursa bölgesinde yapıldığı, Iraklılara yönelik çalışmalarının ise Ankara ve İstanbul bölgelerinde yapıldığı tespit edilmiştir. Suriyelilere yönelik çalışmalar ise çoğunlukla İstanbul, Ankara, Hatay, Kilis, Gaziantep ve Şanlıurfa bölgelerinde ele alınmıştır. Bu bölgelerde, Suriyelilere yönelik yazın çalışmalarının ağırlıklı olarak yer verilmesinin nedeni bu bölgelerdeki Suriyeli nüfusun fazla olmasıdır.

3.1.2. Makale Yazımında Nicel Çözümleme

Bu bölümde, uluslararası göç alanında ele alınan makale yazın çalışmalarının nicel çözümlemesi yer almaktadır. İncelenen yazın çalışmaları; yazın çalışmalarının yayımlandığı dergiler, araştırma yöntemi, yazım dili, konu dağılımı, örneklem türü, ülkesel dağılım, göçmen tanımlamaları ve araştırma sahalarına göre nicel çözümleme yapılmıştır.

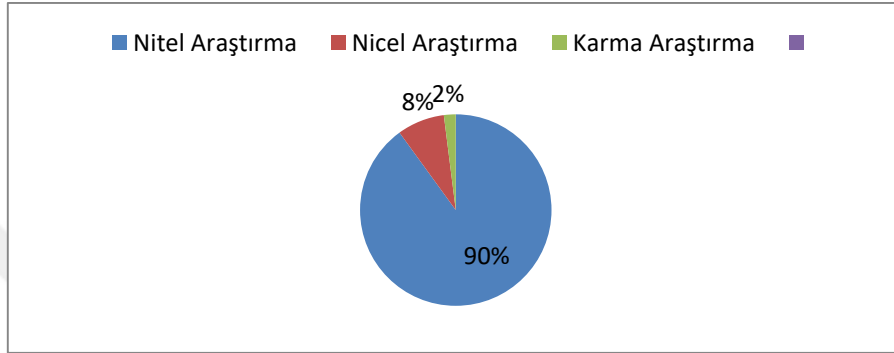
3.1.2.1. Makalelerin Yayımlandığı Dergilere Göre Nicel Çözümleme

Tablo 7. Makalelerin Yayımlandığı Dergiler Listesi

Makalelerin Yayımlandığı Dergiler			
Ahi Evran Medical Journal	1	Journal of Economy Culture and Society	1
Akademik Tarih ve Düşünce Dergiis	1	Journal of Humanities and Tourism Research	1
Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1	Journal of Social Science	1
Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi	1	Journal of Politics Economy and Management	1
Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Uluslararası Hakemli Dergi	1	Kadim Akademi Dergisi	1
Anadolu Stratejileri Dergisi	1	Kırıkkale Üniversitesi SBE Dergisi	1
Ankara Barosu Dergisi	3	Klinik Psikolojisi Dergisi	1
Ankara Üniversitesi Hukuk Dergisi	1	KSÜ İİBF Dergisi	1
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi	1	Mukaddime	2
Avrasya İncelemeleri Dergisi	2	Ombudsman Akademik	1
Avrasya Uluslararası Araştırmaları	2	Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi	1
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi SBE Dergisi	1	Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi	1
Bilgi Üniversitesi	1	Pamukkale Üniversitesi SBE Dergisi	1
Bitlis Eren Üniversitesi Akademik İzdüşüm Dergisi	1	SDÜ Sosyal Bilimler Dergisi	1
Bitlis Eren Üniversitesi SBE Dergisi	1	Sinop Üniversitesi SBE Dergisi	1
CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi	1	Sosyoekonomi	2
Çukurova Medical Journal	1	Sosyal Ekonomi Araştırmaları	1
Çocuk ve Medeniyet	1	Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi	2
Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi	1	Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi	1
Doğu Coğrafya Dergisi	2	STED	2
Ekonomi, Politika, Finans Araştırmaları Dergisi	1	TESAM Akademi Dergisi	3
Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi	2	Toplumsal Politika Dergisi	3
Etkileşim	1	Türk Dünya Araştırmaları	2
F.Ü. Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi	1	Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi	1
F.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi	1	Uluslararası İnsan Çalışmaları	3
Folklor Edebiyat	1	Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları	1
Göç Araştırmaları Dergisi	2	Uluslararası Toplum Araştırmaları	5
Güvenlik Bilimleri Dergisi	2	Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi	3
Güvenlik Çalışmaları Dergisi	1	Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler Dergisi	2
Güvenlik Stratejileri Dergisi	3	Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi	1
Manisa Celal SBE Dergisi	1	Uluslararası Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi	1
Manisa Celal Sağlık Bilimleri Dergisi	1	Uluslararası Politik Araştırmaları Dergisi	1
Mehmet Akif Ersoy İİBF Dergisi	1	Vira Verita E-Dergi	1
Muhakeme Dergisi	1	Viral Hepatitis Journal	1
İnönü Eğitim Fakültesi Dergisi	1	Yönetim Bilimleri Dergisi	1
İnternational Journal of Georaphy and Georaphy Education	1	Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları	1

Yukarıdaki tabloda, uluslararası göç alanında ele alınan makalelerin yayımlandığı dergilerin listesi yer almaktadır. İlgili tablo incelendiğinde, uluslararası göç alanında en fazla yayın yapan derginin Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi olduğu görülmektedir. İncelenen makalelerde, sağlık alanında ele alınan makalelerin STED, uluslararası göç ve güvenlik alanında ele alınan çalışmaların Güvenlik Stratejileri Dergisinde yayımlandıkları tespit edilmiştir.

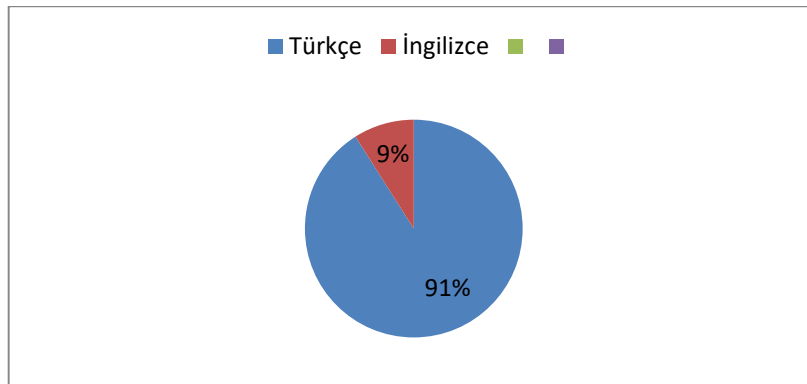
3.1.2.2. Makalelerin Araştırma Yöntemine Göre Nicel Çözümleme

Grafik 7. Makale Yazın Çalışmalarının Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Yukarıdaki grafikte, yazın çalışmalarında kullanılan araştırma yöntemleri yer almaktadır. İncelenen yazın çalışmalarının çoğunluğunun nitel araştırma yöntemine (f=90) dayalı olarak ele alındığı tespit edilmiştir. İncelenen yazın çalışmalarının % 8'nin nicel araştırma yöntemi (f=8) ve %2'sinin karma araştırma yöntemine (f=2) dayalı olarak ele alındığı tespit edilmiştir.

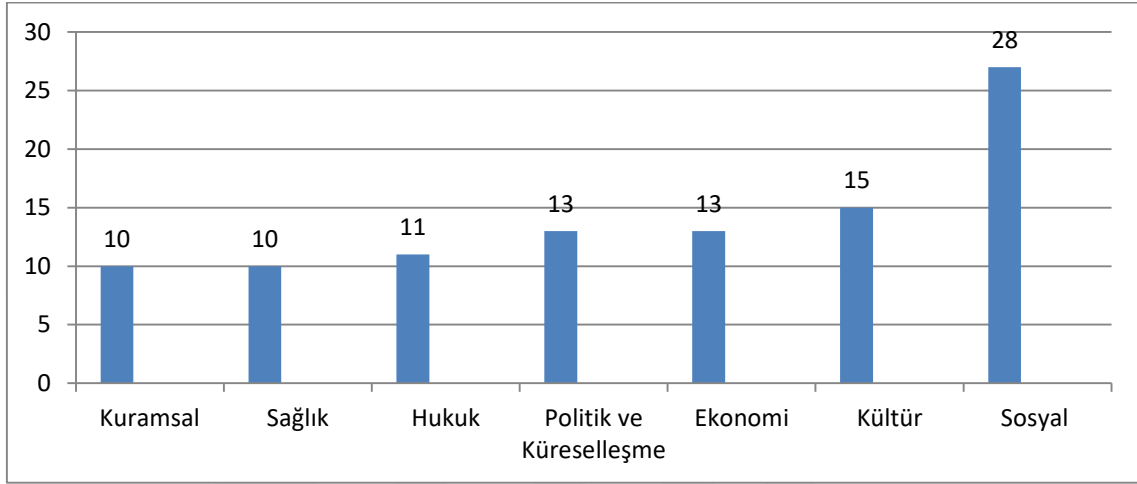
3.1.2.3. Makalelerin Yazım Diline Göre Nicel Çözümleme

Grafik 8. Makale Yazın Çalışmalarının Yazım Diline Göre Dağılımı

Yukarıdaki grafikte, yazın çalışmalarının yazın diline göre dağılımına yer verilmiştir. İncelenen yazın çalışmalarının çoğunluğunun Türkçe (f=91) olarak ele alındığı, yazın çalışmalarının sadece % 9'unun İngilizce (f=9) olarak kaleme alındığı tespit edilmiştir.

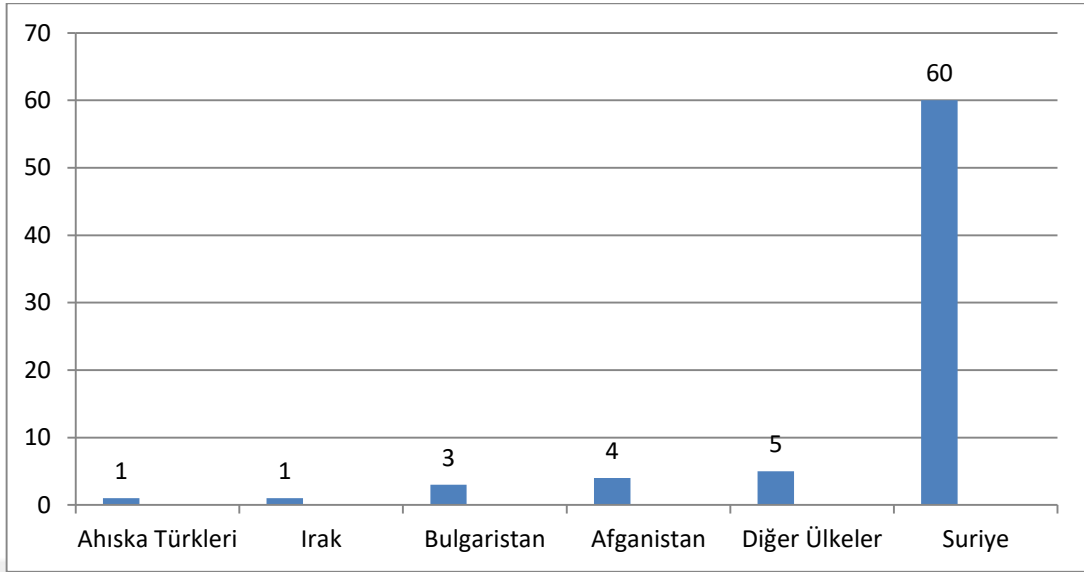
3.1.2.4. Makalelerin Konu Dağılımına Göre Nicel Çözümleme

Grafik 9. Konularına Göre Makale Yazın Çalışmalarının Dağılımı

Yukarıdaki tabloda, uluslararası göç alanında ele alınan çalışmaların konu bakımından dağılımına yer verilmiştir. İncelenen yazın çalışmalarının çoğunlukla sosyal ve kültürel bağlamda ele alındıkları tespit edilmiştir. Sosyal ve kültürel bağlamda ele alınan çalışmaların ise genellikle çocukların eğitimi, mülteci sorunu ve kültürel entegrasyon bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Hukuk alanında ele alınan yazın çalışmalarının mülteci hukuku, uluslararası koruma rejimi, Suriyelilerin hukuki statüsü ve Suriyelilerin hukuki hakları bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Ekonomi alanında ele alınan yazın çalışmalarının uluslararası göçlerin ekonomik etkisi, mültecilerin girişimcilik faaliyetleri ve mültecilerin emek piyasasındaki istihdamı bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Sağlık alanında ele alınan yazın çalışmalarının çoğunluğunu ise Suriyelilerin sağlık durumu, kadın hastalıkları ve sağlık hizmetlerine erişim bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Politik ve Küreselleşme alanında ele alınan çalışmaların ise Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinde göç yönetimi, diplomasi, siyasal katılım ve yerel yönetimlerin mültecilere yönelik faaliyetleri bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir.

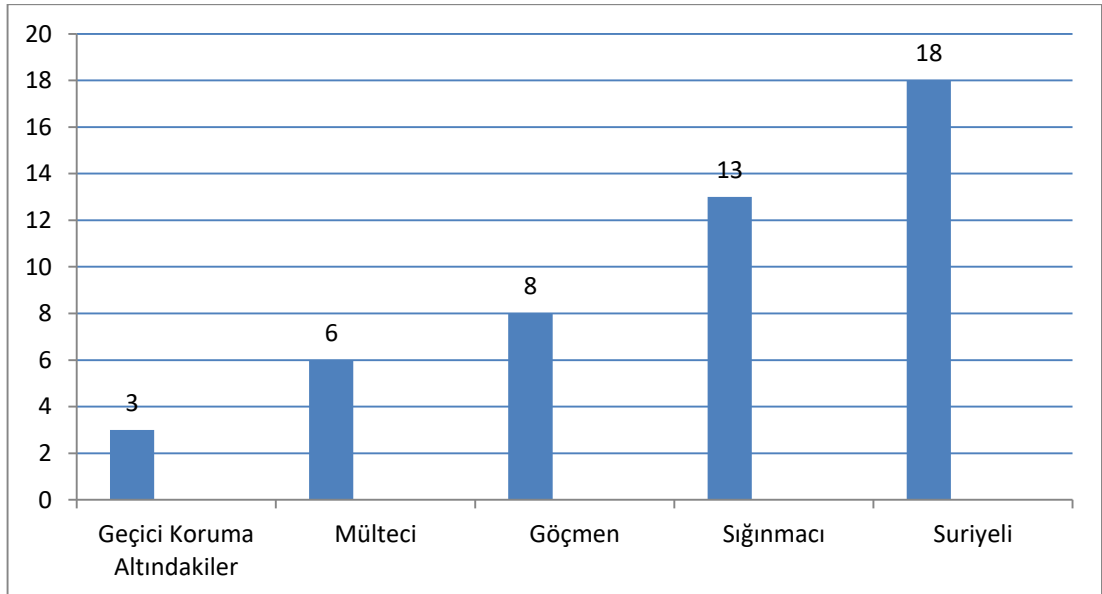
3.1.2.5. Makalelerin Ülkesel Dağılımına Göre Nicel Çözümleme

Grafik 10. Ülkesel Bağlamda Makale Yazın Çalışmaları

Yukarıdaki grafikte, uluslararası göç alanında ele alınan makalelerin ülkesel dağılımına yer verilmiştir. İncelenen yazın çalışmalarında, uluslararası göç alanında en fazla ele alınan ülkenin Suriye olduğu tespit edilmiştir. Günümüz hala etkisi devam eden Suriyeli göçünün, akademik çalışmalarda da etkin bir biçimde yer aldığı görülmektedir.

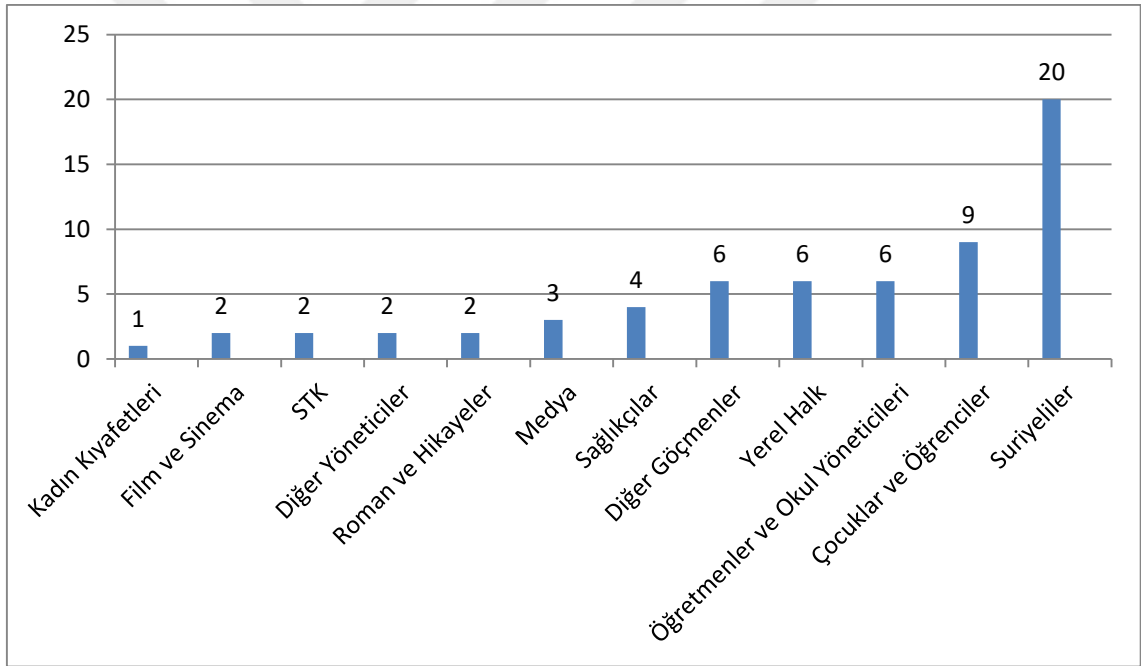
3.1.2.6. Makalelerde Göçmen Tanımlamalarına Göre Nicel Çözümleme

Grafik 11. Suriyelilere Yönelik Tanımlamalar

Yukarıdaki grafikte, Suriyelilere yönelik tanımlar yer almaktadır. İlgili grafiği incelediğimizde, geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik en fazla “Suriyeli” tanımının kullanıldığı görülmektedir. Hukuken, Suriyelilere yönelik “geçici koruma altındakiler” tanımlaması mevcutken günlük hayatta ve akademik çalışmalarda bu tanımlamanın fazla kullanılmadığı görülmektedir. Akademik alanda, ortaya çıkan tanımlama sorununun önüne geçmek için “Suriyelilerin hukuki statüsü” başlığı altında çalışmaların kaleme alındığı tespit edilmiştir. Ayrıca, incelenen yazın çalışmalarında Suriyelilere yönelik kullanılan “göçmen” tanımlamasının “göçmen girişimciliği” bağlamında ele alınmasından dolayı Suriyelilere yönelik ekonomik bir terim olarak “göçmen” tanımlamasının kullanıldığı tespit edilmiştir. Suriyeli kadın ve çocuklara yönelik ise daha çok “mülteci” tanımlamasının kullanıldığı tespit edilmiştir.

3.1.2.7. Makalelerin Örneklem Dağılımına Göre Nicel Çözümleme

Grafik 12. Makale Yazın Çalışmalarında Örneklem Dağılımı

Yukarıdaki grafikte, yazın çalışmalarındaki örneklem dağılımına yer verilmiştir. İncelenen yazın çalışmalarında, örneklem olarak en fazla Suriyelilerin ve öğrencilerin yer aldığı tespit edilmiştir. Kişiler dışında örneklem olarak, kıyafetler, film ve romanların da önemli yer kapladığı görülmektedir.

3.1.2.8. Makalelerin Araştırma Saha Bölgelerine Göre Nicel Çözümleme

Tablo 8. Yazın Çalışmalarının Araştırma Sahalarına Göre Dağılımı

ARAŞTIRMA SAHALARI			
Adana	1	Hatay	3
Batman	1	İstanbul	7
Bitlis	1	İzmir	1
Bursa	1	Kırıkkale	1
Çanakkale	1	Kilis	3
Çorum	1	Konya	1
Düzce	1	Mardin	2
Elazığ	1	Şanlıurfa	3
Erzincan	1	Uşak	1
Gaziantep	4		

Yukarıdaki tabloda, yazın çalışmalarının araştırma sahalarına göre dağılımı yer almaktadır. İncelenen yazın çalışmalarında, araştırma sahası olarak en fazla İstanbul (f=7) ilinin seçildiği tespit edilmiştir. İstanbul ilinin seçilmesinde en etkili faktörlerden biri de Suriyeli nüfusun yoğun olarak yaşadığı yerleşim alanı olmasıdır. İstanbul ilinin yanı sıra Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa ve Kilis illerinde de diğer illere oranla fazla saha araştırmalarının yapıldığı tespit edilmiştir.

3.2. Türkiye’de Uluslararası Göç Yazınının Nitel Çözümlemesi

Bu bölümde, içerik analiz yöntemine dayalı olarak yazın çalışmalarının nitel çözümlemesi yer almaktadır. İncelenen yazın çalışmaları sonucu, temalar ve tematik kodlamalar oluşturulmuştur. Bu bağlamda ele alınan yazın çalışmaları; tezler ve makaleler olmak üzere iki ayrı kategoride sınıflandırılarak çözümlenmiştir.

3.2.1. Yüksek Lisans, Doktora ve Bilim Uzmanlık Yazın Çalışmalarının Nitel Çözümlemesi

Bu alt bölümde, uluslararası göç bağlamında ele alınan yazın çalışmalarının içerik çözümlemesi yer almaktadır. İncelenen yazın çalışmaları, Suriyeli göçler ve diğer göçler olmak üzere iki ayrı kategoride ayrıntılı olarak içerik analiz yöntemine dayalı olarak çözümlenmiştir.

3.2.1.1. Suriyeli Göçü Bağlamında İçerik Çözümlemesi

Tablo 9. Suriyelilere Yönelik Tematik Kodlamalar

TEMALAR	KODLAR	
SURİYELİLER VE SOSYAL YAŞAM DÜZEYLERİ	Suriyelilerin Göç Süreci ve Göç Olgusuna İlişkin Görüşler	3
	Suriyelilerin Yaşam Deneyimleri ve Yaşam Mücadelesi	5
	Göç ve Ailesel Yaşamdaki Değişim Etkisi	1
	Göçmen Yoksulluğu	1
	Suriyelilerin Barınma Sorunları	1
TOPLAM		11
SURİYELİ ÇOCUKLAR	Suriyeli Ergenler	2
	Suriyeli Çocukların İyi Olma Haller ve Psikososyal Gelişimleri	2
	Suriyeli Çocukların Türkiye'deki Uyum Düzeyleri	2
	Suriyeli Çocukların Gereksinimleri ve Haklara Erişim Düzeyleri	2
TOPLAM		8
ĞİTİM	Suriyeli Çocukların Eğitim Süreçleri ve Eğitim Alanında Karşılaşılan Sorunlar	7
	Eğitimde Dışlanma Sorunu	1
	Eğitimde Entegrasyon	4
	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi	5
	Suriyeli Öğrencilerin Yazma Becerileri	1
	Suriyeli Çocukların Sosyal Beceri ve Uyum Düzeyleri	3
	Geçici Eğitim Merkezleri	1
	Suriyeli Öğrencilerin Suriyeli Göçüne İlişkin Görüşleri	1
TOPLAM		23
SURİYELİ KADINLAR	Suriyeli Kadınlarda Entegrasyon Süreçleri ve Sorunları	2
	Suriyeli Kadınların Rol Değişimleri	1
	Suriyeli Kadınların Ailesel Yaşam Değişimleri	2
	Suriyeli Kadınların Sosyal Sermaye Değişimleri	1
	Kadın Mülteciler ve Toplumsal Cinsiyet	3
	Toplumsal Cinsiyet Temalı Kadın Sağlığı	1
	Suriyeli Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar	2
	Suriyeli Kadınların Hukuki Sorunları	1
	Suriyeli Kadınların Güçlenmesinde STK'lar	1
	Kadınların Çalışma Hayatı	2
TOPLAM		16
MEDYA	Sosyal Medya ve Göç	3
	Sosyal Medyada Suriyeliler	1
TOPLAM		4

KÜLTÜR	Suriyeli Çocukların Uyum Düzeyleri	2
	Entegrasyon ve Uyum	5
	Entegrasyon Sürecinde Sosyal Medya	1
	Entegrasyon Sürecinde STK	2
	Sosyal Kabul	1
	Sosyal Uyum Etiği	1
	Mekansal Sosyoloji	1
	Sosyal Dışlanma	3
	Suriyelilere Yönelik Algı Düzeyleri	4
	Zenofobi	1
	Sosyal Ağlar	1
	Suriyelilere Yönelik Algı Düzeyi	3
	Mutfak Kültürü	1
	Vatan Algısı	1
TOPLAM		27
EKONOMİ	Suriyelilerin Girişimcilik Faaliyetleri	6
	Girişimcilik Motivasyonu	1
	Nitelikli Suriyelilerin Emek Piyasasındaki İstihdamı	1
	Ekonomik Uyum	1
	Emek Sömürüsü	1
	Suriyelilerin Emek Piyasasında Karşılaştıkları Zorluklar	3
	Suriyelilerin Emek Piyasası ve Ekonomi Üzerindeki Etki Düzeyleri	4
	Suriyelilerin Gelir ve Tüketim Üzerindeki Etkileri	1
	Suriyelilerin Ücret Gelirleri Üzerindeki Etki Düzeyleri	1
	Suriyeli Göçünün İşsizlik Üzerindeki Etkisi	2
	Çocuk İşçiliği	1
TOPLAM		22
KENTLEŞME	Göç ve Kentleşme	3
	Göçün Kentteki Fiziksel Etkisi	2
	Suriyelilerin Kentteki Dağılımları ve Etki Düzeyleri	4
	Konutlar	1
	Mekânsal Teori	1
TOPLAM		11
SURİYELİ GÖÇÜN ETKİ DÜZEYİ	Suriyelilerin Sosyo-Ekonomik Etkisi	6
	Suriyelilerin Sosyo-Kültürel Etkileri	4
TOPLAM		10
GÖÇ YÖNETİMİ VE SİYASET	Suriyelilerin Güvenlik Etkisi	2
	Göç Yönetimi	2
	Göç Yönetişimi	3
	Göç Politikası	4
	Sivil Toplum Kuruluşları	4
	Sosyal Hizmet	2

	Göç ve Halkla İlişkiler	1
	Siyasal Katılım	1
	Yerel Yönetimlerin Suriyelilere Yönelik Faaliyetleri	2
	Devlet Söyleminde Suriyeliler	1
	Göç ve Milliyetçilik	1
	Politik Şiddet	1
TOPLAM		24
DİPLOMASİ	AB Uyum Süreci	3
	AB İlişkilerinde Suriye Göçü	1
	AB İlişkilerinde Güvenlik Politikası	1
	Türkiye-Almanya Entegrasyon Politikası	1
	Suriyeli Göçünde Uluslararası Diplomasi Faaliyetleri	1
TOPLAM		7
HUKUK	Mülteci Hukukunda Suriyeliler	1
	Uluslararası Hukuk Perspektifinde Suriyeli Sorunları	1
	Uluslararası Koruma	3
	Hukuki Hakların Farkındalık Düzeyi	2
TOPLAM		7
SAĞLIK	Suriyelilerin Sağlık Durumları	4
	Göç Travması ve Ruh Sağlığı	2
	Travma ve Stres Bozukluğu	3
	Savaş Yaralanmaları	2
	Kadın ve Çocuk Hastalıkları	3
	Çocukların Aşı Düzeyi	1
	Sağlık Hakkı	1
	Psikososyal Gelişim	2
	Kadınların Psikolojik Sorunları	1
	Sağlık Hizmetlerine Erişim Düzeyi	2
	Sağlık Hizmetlerine Erişimde Yaşanan Sorunlar	1
	Suriyeli Göçünün Sağlık Politikaları Üzerindeki Etkileri	3
TOPLAM		25
TOPLAM		195

Yukarıdaki tabloda, incelenen yazın çalışmaları sonrası elde edilen verilerden yola çıkarak, içerik analiz yöntemine dayalı olarak Suriyeli göçüne ilişkin tematik kodlara yer verilmiştir. İncelenen yazın çalışmaları sonucu; 13 ana tema ve toplam 195 kod oluşturulmuştur. İncelenen yazın çalışmalarında, Suriyelilerin sosyal yaşam kategorisinde ele alınan çalışmaların genellikle Suriyelilerin günlük yaşam deneyimleri ve karşılaşılan sorunlar başlığı altında ele alındığı, çocuklar kategorisinde ele alınan

Çalışmaların genellikle eğitim başlığı altında ve eğitimde entegrasyon sorunu temaları çerçevesinde ele alındığı, kadınlar temasında ise çalışmaların toplumsal cinsiyet eksenli olarak kadınların rol değişimleri ve yaşadıkları sorunlar çerçevesinde ele alındığı tespit edilmiştir. Kültür kategorisinde ele alınan çalışmaların entegrasyon ve sosyal kabul ve Suriyelilere yönelik algı düzeyleri başlığı altında ele alındığı, ekonomi kategorisinde ele alınan çalışmaların Suriyelilerin emek piyasasındaki istihdamı ve etkilileri, Suriyelilerin girişimcilik faaliyetleri ve ocuk işçiliği temalarında ele alındığı, Suriyeli göçünün etki düzeyi kategorisinde ele alınan çalışmaların ise genellikle Suriyeli göçünün sosyo-ekonomi ve sosyo-kültürel düzeyde ele alındığı tespit edilmiştir. Yönetim ve Siyaset kategorisinde ele alınan çalışmaların g yönetim ve politikası, siyasal katılım ve yerel yönetimlerin faaliyetleri ve devletçilik temaları çerçevesinde ele alındığı, diplomasi kategorisinde ele alınan çalışmaların uluslararası iş birliği ve AB ile g uyum düzeyi temalarında ele alındığı, hukuk kategorisinde ele alınan çalışmaların Suriyelilerin hukuki haklarının farkındalık düzeyi ve hukuki düzenlemelerde Suriyeliler temalarında ele alındığı, sağlık kategorisinde ise Suriyelilerin sağlık sorunları, sağlık hizmetlerine erişim düzeyleri ve sağlık politikaları üzerindeki etki düzeyleri bağlamında ele alındığı tespit edilmiştir.

3.2.1.1. Diğer Göçler Bağlamında İçerik Çözümlemesi

Tablo 10. Diğer Göçlere Yönelik Tematik Kodlamalar

TEMALAR	KODLAR	
ULUSLARARASI GÖÇ VE MÜLTECİLİK	Mültecilik	3
	Mültecilik Sorunu	2
	Göçmen Krizi	2
	Göçmen	1
	Sığınmacı ve Mülteciler	1
	Uluslararası Göç ve Kitleli Göçler	4
	Mültecilerin Günlük Yaşam Deneyimleri	4
	Mültecilerin Yaşadıkları Sorunlar	4
	Göçlerin Sosyo-ekonomik ve Sosyokültürel Etkisi	4
TOPLAM		25
ÇOCUKLAR VE EĞİTİM	Mülteci Çocukların Sorun ve Beklentileri	1
	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi	6
	İngilizce Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar	1
	Yabancı Dil Öğreniminde Kelime Stratejisi	1
	Öğrencilerin Konuşma Kaygısı	1
	Dil Bilgisinde Karşılaşılan Sorunlar	1
	Kapsayıcı Eğitim	1
	Sosyal Uyum Eğitimi	1
	Sosyal Entegrasyonda Okulun Önemi	1
TOPLAM	Öğretmen Öğrenci İlişkisi	1
		15
KADINLAR	Kadınların Göç Deneyimi ve Varoluş Mücadelesi	4
	Kadınların Yaşadıkları Sorunlar	2
	Göçmen Kadınların Göç Algısı	1
	Kadınların Giyimi	1
	Kadınların Mekan ve Kimlik İnşası	1
	Toplumsal Cinsiyet	3
	Toplumsal Cinsiyet Eksenli İstihdam	1
	Kadınların Dayanıklılık Düzeyi	1
	Kadınların Annelik Rol Değişimleri	1
TOPLAM		15
SANAT	Göç ve Sanat	1
	Bilim Adamı ve Sanatçılar	1
	Romanlarda Uluslararası Göç Olgusu	2
	Kadınların Göç Hikayeleri	2
	Göç Anlatıları	1
	Müzik	3
	Spor ve Motivasyon	1
TOPLAM		11
DİN	Göçmenlerin Dini Yaklaşımları	2
TOPLAM		2
KÜLTÜR	Entegrasyon ve Uyum	5
	Entegrasyonda Medyanın Rolü	1
	Yerel Halkın Mültecilere Yönelik Bakış Açıları	1
	Dil	2
	Göçmenliğin Mekan Algısı	1
	Göç ve Kültürel Etki	3
	Göç ve Değişim	1
	Kimlik ve Aidiyet	5
	Kültür Girişimciliği	1
TOPLAM	Mutfak Kültürü	1
		21
MEDYA	Dernek ve Baskı Grupları	1
	Medyanın Göçmenlere Yönelik Yaklaşımı	2
TOPLAM		3

EKONOMİ	Ekonomi Piyasalarına Etki Düzeyi	3
	İşgücü Göçü	1
	İş gücü Piyasasına Etki	1
	Uluslararası Göçlerin İssizlik Üzerindeki Etkisi	1
	Göçmenlerin Çalışma Koşulları	2
	Sendikalaşma	1
	Derneklerin Çalışma Hayatındaki Rolü	1
TOPLAM		10
KENTLEŞME	Göçmen Konutları	2
	İskân	2
	Göçün Mekansal Etkisi	1
TOPLAM		5
YÖNETİM VE SİYASET	Göç ve Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı	1
	Göç Politikası ve Sosyal Politikalar	4
	Göç Yönetimi	5
	Göç Yönetişimi	2
	Göç Yönetimi İşbirliği	2
	Sivil Toplum Kuruluşları ve Sosyal Hizmet	3
	Göç Siyaseti	1
	Politik Kimlik	1
	Biyopolitika	1
	Yerel Yönetimler	1
TOPLAM		21
DİPLOMASİ	Küreselleşme ve Göç Politika	2
	Diplomasi	1
	Uluslararası Göçte Uluslar arası İşbirliği	1
	AB ile Uyum Süreci	2
	AB ile Uyum Sürecinde Göç Yönetimi	2
TOPLAM		8
ULUSLARARASI GÜVENLİK	Göçmen Kaçakçılığı	5
	İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığı	2
	Yasadışı Göç	4
	Düzensiz Göç	1
	Şiddet	1
	Uluslararası Göç ve Güvenlik	3
	Güvenlikte Biyometrik Verilerin Önemi	1
	Koruma Sorumluluğu Politikası	1
TOPLAM		18
HUKUK	Mülteci Hukuku	4
	Mültecilerin Hukuki Hakları	2
	Gayrimüslim Göçmen Hukuku	1
	Uluslararası Göç Hukukunda Çocuklar ve Hukuki Statüleri	1
	İnsan Haklarının Korunması	2
	Uluslararası Hukukta Geri Göndermeme İlkesi	2
TOPLAM		12
SAĞLIK	Mültecilerin Sağlık Hakları	1
	Sağlık Hizmetleri	2
	Beslenme ve Sağlık	1
	Mültecilerin Sağlık Hizmetlerine Erişim Düzeyleri	1
	Mültecilerin Sağlık Hizmetleri Üzerindeki Etkileri	1
	Göçmenlerin Ruhsal Halleri	1
	Kadın Hastalıkları	3
	Sağlık Çalışanları ile Mülteciler Arasındaki İletişim Sorunu	2
TOPLAM		12
GÖÇ KURAMLARI	Göç Hareketliliği ve Kuramlar	1
TOPLAM		1
GÖÇ VE ÇEVİRİ BİLİMİ	Çeviri Bilimi	1
TOPLAM		1
TOPLAM		180

Yukarıdaki tabloda, incelenen yazın çalışmaları sonrası elde edilen verilerin içerik analiz yöntemine dayalı olarak tematik kodlamalarına yer verilmiştir. İncelenen yazın çalışmaları sonucu, 16 tema ve toplam 180 tematik kod oluşturulmuştur. İncelenen yazın çalışmalarında, uluslararası göç alanında, mültecilik ve göç kavramları ve mültecilerin yaşam düzeyleri ve sorunlarının ele alındığı, çocuklar kategorisinde genellikle çocukların eğitim düzeylerinin ele alındığı, kadınlar kategorisinde ise toplumsal cinsiyet teması altında yazın çalışmalarının ele alındığı tespit edilmiştir. Sanat kategorisinde ele alınan çalışmaların hikaye, roman, müzik ve spor temalarında ele alındığı, din kategorisinde çalışmaların göçmenlerin dini algısı üzerine ele alındığı, kültür kategorisinde ise çalışmaların genellikle entegrasyon ve kültürel kimlik temaları çerçevesinde ele alındığı tespit edilmiştir. Ekonomi kategorisinde ele alınan çalışmaların genel olarak mültecilerin ekonomi piyasasındaki etki düzeyleri bağlamında ele alındığı, yönetim ve siyaset kategorisinde ele alınan çalışmaların göç yönetişimi ve siyasi kimlik ve siyasi katılım çerçevesinde ele alındığı, diplomasi kategorisinde ise ele alınan çalışmaların uluslararası işbirliği ve AB ile uyum düzeyi bağlamında ele alındığı tespit edilmiştir. Uluslararası güvenlik kategorisinde ele alınan çalışmaların göçmen kaçakçılığı ve güvenlik sorunları temalarında ele alındığı, hukuk kategorisinde ele alınan çalışmaların mülteci hukuku ve mültecilerin hukuki hakları çerçevesinde ele alındığı, sağlık alanında ele alınan çalışmaların ise mültecilerin sağlık durumları ve mültecilerin sağlık hizmetlerine erişim düzeyleri bağlamında ele alındığı tespit edilmiştir.

3.2.2. Makale Yazın Çalışmalarının Nitel Çözümlemesi

Bu bölümde, uluslararası göç bağlamında ele alınan makale yazın çalışmalarının içerik çözümlemesi yer almaktadır.

Tablo 11. Makale Yazın Çalışmalarında Tematik Kodlamalar

TEMALAR	KODLAR	
ULUSLARARASI GÖÇ VE MÜLTECİLİK	Kitlesel Göç Sorunu	5
	Mültecilerin Sorunları	2
	Mültecilerin Sosyal Aktiviteleri	1
	Mülteci Çocukların Sorunları	2
TOPLAM		10
KADIN	Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Göç	3
	Göç Feminizasyonu	1
	Kadın Kıyafetleri	1
TOPLAM		5
GÖÇ VE EĞİTİM SORUNSAI	Eğitimde Entegrasyon Sorunu	2
	Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Zorluklar	3
	Okul ve Uyum	1
	Okul Arkadaşlarıyla Yaşanan Sorunlar	1
	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi	1
TOPLAM		8
SANAT	Sineme ve Filmlerde Göç Olgusu	2
	Çocuk Edebiyatında Göç Olgusu	1
	Hikayeler	1
	Müzik ve Göç	1
TOPLAM		5
MEDYA	Medyada Göç olgusu	3
	Mültecilere Yönelik Medyada Yanlış ve Taraftar Söylemler	1
	Medyada Ötekileştirici Söylemler	1
TOPLAM		5
KÜLTÜR	Göç ve Kültür	3
	Çokkültürlülük	3
	Entegrasyon	2
	Sosyal Bütünleşme	1
	Sosyo-Kültürel Durum Analizi	1
	Dışlanma ve Ötekileşme Faaliyetleri	3
	Yabancı	1
	Yerel Halk ve Suriyeliler Arasındaki İlişki Düzeyi	3
	Komşuluk İlişkileri	1
TOPLAM		18
KENTLEŞME	Göç ve Kentleşme	2
TOPLAM		2
EKONOMİ	Göç ve İşsizlik	2
	Kayıt Dışı İstihdam	1
	İşgücü Piyasasında Entegrasyon Düzeyi	2
	Mültecilerin Ekonomik İstihdamı ve Çalışma Koşulları	3
	Suriyeli Girişimciler	3
	Diğer Göçmen Girişimciler	1
	Suriyeli Göçünün Ekonomik Etkisi	2
TOPLAM		14
TR-AB İLİŞKİLERİ	TR-AB Göç Yönetimi	2
	TR-AB Geri Göndermeme İlkesi	1

TOPLAM		3
GÖÇ VE GÜVENLİK	Göç ve Güvenlik	3
	İnsan Ticareti	1
		4
SİYASET VE YEREL KATILIM	Siyasal Katılım	1
	STK ve İnsani Yardımlar	2
TOPLAM		3
YÖNETİM	Göç İdaresi	1
	Göç Politikaları	2
	Göç Yönetişimi	2
	Göç Yönetişimi	3
TOPLAM		8
HUKUK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma	1
	Uluslararası Koruma	3
	Geçici Koruma Rejimi	1
	Suriyelilerin Hukuki Statüsü	2
	Suriye Kaynaklı Göç Hukuku	1
	Mülteci Hakları	1
	Vatandaşlık Hakkı	1
	Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Hukuk	1
TOPLAM		11
SAĞLIK	Savaş Hastalıkları	3
	Kadın Hastalıkları	4
	Göçmenlerin Sağlık Durumu	4
	Travma ve Stres	2
	Sağlık Hizmetlerine Erişim	1
	Sağlık Çalışanları ile Mülteciler Arasındaki İlişki Düzeyi	3
TOPLAM		17
KURAMSAL ÇERÇEVEDE ULUSLARARASI GÖÇ	Göç Kuramları ve Kavramsal Çerçeve	3
	Literatür Çözümleme	5
	İklim Mülteciliği Kavramı	1
TOPLAM		9
TOPLAM		122

Yukarıdaki tabloda, incelenen yazın çalışmaları sonucu elde edilen verilerden yola çıkarak, içerik analiz yöntemine dayalı olarak tematik kodlara ulaşılmıştır. İncelenen yazın çalışmaları sonucu, 15 tema ve toplam 122 kod oluşturulmuştur. İncelenen yazın çalışmasında, çoğunluklu olarak uluslararası göç sorunsalı temasının ve Suriyeli temasının ele alındığı tespit edilmiştir. Eğitim sorunsalı kategorisinde ise daha çok mülteci öğrencilerin eğitimdeki sorunları ve entegrasyon temalarının ağırlıklı olarak yer aldığı, kadın kategorisinde; toplumsal cinsiyet ve göç feminasyonu temalarının yer aldığı tespit edilmiştir. Sanat kategorisinde, daha çok sinema ve film temalarının yer aldığı, medya kategorisinde ise mültecilere yönelik medyasal algı temalarının sıklıkla yer aldığı tespit edilmiştir. Kültür kategorisinde, çokkültürlülük ve göç bağlamında kültür temalarının ve Suriyeliler ile yerel halk arasındaki ilişki düzeyi temalarının

sıklıkla ele alındığı tespit edilmiştir. Ekonomi kategorisinde, mültecilerin işgücü piyasasına uyumu ve mültecilerin emek piyasasındaki istihdamı ve çalışma koşulları ve Suriyeli girişimci temalarının sıklıkla ele alındığı tespit edilmiştir. TR-AB ilişkileri kategorisinde, çoğunlukla Türkiye-Avrupa Birliği arasındaki göç yönetimi temasının yer aldığı, siyaset kategorisinde; siyasal katılım ve sivil toplum kuruluşları temalarının yer aldığı, yönetim kategorisinde ise göç yönetimi ve göç yönetişimi temalarının sıklıkla ele alındığı tespit edilmiştir. Hukuk kategorisinde ele alınan çalışmaların daha çok uluslararası koruma teması bağlamında ele alındığı, güvenlik sorunsalı kategorisinde, göç ve güvenlik temalarının sağlık kategorisinde ise kadın ve mültecilerin sağlık durumları ve sağlık çalışanları ile yerel halk arasındaki ilişki temalarının sıklıkla ele alındığı tespit edilmiştir. Kuramsal kategoride ele alınan yazın çalışmalarında ise daha çok literatür çözümleme ve göç kuramları temalarının yer aldığı tespit edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TÜRKİYE’DE ULUSLARARASI GÖÇ YAZIN ÇÖZÜMLEMESİ

Bu bölümde, uluslararası göç bağlamında ele alınan yüksek lisans tezleri, doktora tezleri, bilim uzmanlık tezleri, makaleler ve kitapların çözümlemesi yer almaktadır.

4.1. Yüksek Lisans, Doktora ve Uzmanlık Tez Yazın Çözümlemesi

Bu bölümde, uluslararası göç alanında kaleme alınan yüksek lisans, doktora ve bilim uzmanlık tezlerinin metin analiz yöntemine dayalı olarak çözümlemesi yer almaktadır. İlgili yazın çalışmaları; tarihsel boyut, sosyal boyut, kültürel boyut, ekonomik boyut, hukuki boyut, politik ve küreselleşme boyutu, sağlık boyutu, yönetim boyutu, ülkesel boyut ve kuramsal boyut olmak üzere toplam on alt kategoride sınıflandırılarak çözümlenmiştir.

4.1.1. Tarihsel Bağlamda Yazın Çözümlemesi

Tarihsel bağlamda ele alınan tezler, alt kategorilerde sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir. Ele alınan akademik çalışmalar; 1990-2000, 2001-2010, 2011-2016, 2017-2018 ve 2019-2020 yılları olmak üzere toplam beş alt kategoride sınıflandırılarak çözümlenmiştir.

Tablo 12. Tarihsel Bağlamda Yazın Çalışmaları

Yıllar	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri	Bilimde Uzmanlık Tezleri
1990-2000	Bingün F. H. (1990);	Buran H. (1993);	
2001-2010	Ercan S. (2006); Somuncu B. (2006); Ünlü G. (2007); Aslankan A. (2008); Özer A. (2008); Emer Şimşek A.. (2010);	Akgün B. (2001); Buz S. (2006); Cesur Kılıçaslan S. (2006); Cesur Topal Y. (2007); Çağlayan S. (2007); Hajiagha M. (2007); Kurtişoğlu F. B. (2008); Çiğerci Ulukan N. (2008); Kaderli Yapıcı Z. (2008); Jefroudi M. (2008); Çalhan M. (2008); Eker K. (2008); Sayın H. (2010); Kürekçi B. (2009); Demirel İ. (2010); Kahraman R. (2010);	
2011-2016	Korkut R. (2010); Hubing G. (2011); Tokatlı Ö. D. (2011); Doğan M. (2011); Ozlatimoghaddam M. (2012); Ansen M. D. (2012); Akalın H. (2013); Büyükçalık M. E. (2014); Öztürk E.(2014); Naz Y. (2015); Ercoşkun B. (2015); Nekzad M. (2016); Aktaş A. (2016); Aydın İ. (2016); AbacıYıldız, C. (2016); Kahraman S. (2016); Kılıç S. (2016); M.A. Assıda O. (2016);	Özay S. (2011); Pervane Korjan M. (2011); Bayraktar R. (2011); Hocaoglu B. (2011); Akgün E. (2011); Kahya Y. (2012); Taneri G. (2012); Körükmez L. (2012);Şencan M. N. (2013); Oğuz H. Ş. (2013); Altınok Çalışkan E. (2013); Özgen N. (2014); Ergönül H. (2014); Kalaycı İ. (2014); Pınar M. (2014); Akalın A. E. (2014); Kaşmer Şahin T. (2015); Saydam M. (2015); Önal S. (2015); Sever M. (2015); Tuncer T. (2015); Karal D. (2015); Devlet Karapınar Y. (2015); Dönmez Kara C. Ö. (2015); Yılmaz A. (2015); Erkıral Tavas O. (2015); Akis Kalaylıoğlu Y. (2016); Özbey K. (2016); Zhıdkova T. (2016); Çingır Ö. F. (2016); Azeez A. O. (2016); Doğruyol H. (2016); Hayri A. (2016); Labib S. (2016)	Sağaltıcı E. (2013); Uçak M. (2014); Ağlagül E. (2014); Türkoğlu A. (2014); Bahadır H. (2016); Keklik A. Z. (2016); Akgün N. (2016); Bent S. (2016);
2017-2018	Rashıd Wakil A. (2017); Elmas N. (2017); Özdemir E.(2017); Güler A. E. (2017); Eşsiz S. (2017) ; Doğan A. H. (2018) ; Korkut M. (2018); Aydemir Y. (2018); Açıkalin M. (2018); Köşk U. C. (2018);Yeniay O. (2018); Üstün T. (2018); Türkmen E. (2018); Doğan G. (2018); Demirdağ Z.S. (2018); Bahadır U. (2018); Göze M. (2018); Sarıdoğan S. (2018); Dokuyucu E. (2018); Tunay Aytekin S.. (2018); Çakı A. (2018); Çakmak Ünsal S. (2018); Arslan H. (2018); Karabaş B. (2018); Düzgün A. N. (2018); Özcan M. (2018); Yiğit Ö. (2018); Fadhly N. (2018); Akdeniz Y. (2018); Külek C. (2018); Erten S. (2018); Fırat M. Ş. (2018); Koçak O. Ş. (2018); Miznazi A. (2018); Gümüş A. K. (2018); Atasayar T. (2018); Öktem M. S. (2018); Çelik	Yılmaz L. Y. (2017); Manap Kırmızıgül Ç. (2017);Diab A. M. (2017); Yıldırım E. (2017); Mahmood A. (2017);Karaca Dedeoğlu A. (2018); Aslantürk O. (2018); Farrokhzad A. (2018); Ercan F. Z. (2018); Özarslan A. (2018); Sağır Z. (2018); Kalyoncu Z. B. (2018);Toparlak B. (2018); Kardeş S. (2018); Saklan E. (2018); Aslan G. (2018); Kaya R. (2018) ; Ateşok Z. Ö. (2018); Karaca Dedeoğlu A. (2018);Çatak B. D. (2018); İrdem İ. (2018); İnce C. (2018); Ömer M. (2018); Şahin A. U. (2018); Öztürk A. (2018); Aldemir A. (2018); Macit B. (2018);	Köseoğlu M. (2017); Nursal D. (2017); Yıldız C. (2017); Olgun M. N. (2017); Güdül Ö. T. (2018); Bayındır Güneş P. (2018); Özen H. (2018); Çevirici H. (2018); Özgürel A. (2018);

	B. (2019); Uzun Ş. (2018); Uzun M. (2018); Çayan O. (2018); Alakuş E. (2018); Taşkın D. (2018); Ayaşlı E. (2018); Ayak N.N. (2018);		
2019-2020	Doğan M. (2019); Durmaz İ. T. (2019); Bozkurt C. (2019); Çam, F. (2019); Samadbek F. M. (2019); Farzan E. (2019); Yazğan Yiğit İ. (2019); Çöplü F. (2019); Yıldırım F. N. (2019); Karacalar A. (2019); Yenginar M. M. (2019) ; Utaş İ. (2019); Kaya A. (2019); Güzel S. (2019); Kılıç, A. R. (2019); Üstündağ N. M. (2019); Çelik B. (2019); Babacan M. (2019) ; Aksümer S. (2019); Yılmaz A. (2019); Sallum Ö. (2019); Atalay E. (2019); Gürsoy, S. (2019); Küçükazar M. (2019); Bilen D. (2019); Duran S. (2019); Dursun S. (2019); Akay A. S. (2019); Yanar B. (2019); Seyhan S. (2019); Duykun G. (2019); Kubani A. (2019); Akyıldız İ. E. (2019);Demirhan İnceliler N. (2019); Akdoğan N. (2019); İdrisoğlu Dursun (2019); Ayhan Algan N. (2019); Yetkin P. (2019); Utaş İ. (2019); Ünsal, E. (2019); Işık, E. (2019); Karacalar A. (2019); .Ş. Keleş (2019); Algül İ. (2019); Ç. Öztürk M. (2019); Somuncuoğlu, K. (2019); Ş. Akkaş, M. (2019); Kılıç A. Rıza (2019); Kartal, M. (2019); Uçar, C. (2019); Chagel, M. (2019); Ertem, H. (2019); Binici, N. (2019); Kdk, S. A. M. (2019); Tekten Aksümerli, Z. S. (2019); Bulut, O. (2019); Güneş, V. (2019); Demirtaş, S. (2019); Koç, G. (2019); Ay, M. (2019); Hanplat, Z. (2019); Yılmaz (2019); Şentürk, T. (2019); Öztöran, S. (2019); Pehlivan, K. (2019); Can, Ö. (2019); Öcal, A. G. (2019); Öztürk, Ş. (2019); Çayırılı O. (2020); Eşim İ. (2020); Doğan Y. (2020); Aad. Y. (2020); Erbaş, G. E. (2020); Anaran, S. (2020); D. Akıncı. M. (2020); Avcı, A. (2020); Demir, G. (2020); Yılmaz, D. (2020); Çakır, F. (2020); Hot, A. B. (2020); Ahmadi, A. A. (2020); Özden Çermik . E. (2020); Çokyaman, H. (2020); Uğurludoğan, H. (2020); Kılınç. M. A. (2020); Dokuyucu (2020); Ulutaş, D. (2020); Taştan, A. (2020); Çiftçi, F. (2020); Öztürk, A. (2020); Çetiner, S. (2020); Serce, B. (2020); Baykan, E. (2020); Tavlı, B. (2020); Akyol, F. (2020); Wali, H. (2020); Fasial, M. M. (2020); Özkurul, G. (2020);	Tatlıcıoğlu O. (2019); Kiremit R. F. (2019); Saygın Ö. (2019); Gencer T. E. (2019); Büyükhana M. (2019); Musa M. A. (2019); Padır M. A. (2019); Noubani İ. (2019); Aydoğdu F. (2019); İlgazi A. (2019);Tamer M. (2019); Özaslan K. (2019); Güzel B. (2019); Ekici H. (2019); Özbek E. (2019); Ghrairi M. (2019); Kalkan Toprak H. (2019); Saygı H. (2019); Afyonoğlu M. F. (2019); Bimay M. (2019); Yılmaz E. A. (2019); Kuzucanlı G. (2019); Türkkol F. (2019); Sürme M. (2019); Kınık K. (2019); Deniz F. D. (2019); Barın H. (2019); Artar F. (2019); Yıldırım E. (2019); Çakmak S. (2019); Tamer M. (2019); Uzun Z. (2019); Aliu A. (2019); Devrim Küçükkebe H. (2019); Demirci Z. (2019); T. E. (2019); Balun, B. (2019);Çoban A. (2019); Kuş O. (2019); Çavuş B. (2020); Tepeatlı F. (2020); Şen, H. (2020); Şahankaya Adar (2020); Balun, B. (2020); Çavuş, B. (2020);	Keleşmehmet H. (2019); Tuğçe Ayas M. (2019); Babacan T. (2019);

4.1.1.1. 1990-2000 Tarihleri Arasındaki Yazın Çalışmalarının Çözümlemesi

Tarihsel bağlamda ilgili yazın çalışmaları; 1990-2000, 2001-2010, 2011-2016, 2017-2018 ve 2019-2020 tarihleri arasında sınıflandırılarak çözümlenmiştir. İncelenen yazın çalışmalarında, uluslararası göç yazın çalışmalarıyla ilgili ilk çalışmaların 1990-1993 yılları arasında ele alındığı tespit edilmiştir. Bu dönemde ele alınan en erken tarihli yazın çalışması “Nazi Almanya’sından Kaçarak Türkiye’ye Sığınan Alman Bilim Adamı ve Sanatçıları” adlı doktora tezidir. Bu tezdten sonra, ele alınan erken tarihli diğer bir çalışma ise Buran (2019), tarafından kaleme alınan “Baskı Grupları, Türkiye’de Dernekleşme ve Balkan Göçmen ve Mülteci Dernekleri Örneği” adlı doktora tezidir. 1990-2000 yılları arasında ele alınan yazın çalışmalarının Bulgar, Balkan ve Nazi Alman göçleri üzerine yoğunlaştıkları tespit edilmiştir. Uluslararası göç alanındaki yazın çalışmalarında, 2000’li yıllardan sonra niceliksel olarak artışların yaşandığı tespit edilmiştir.

4.1.1.2. 2001-2010 Tarihleri Arasındaki Yazın Çalışmalarının Çözümlemesi

İncelenen yazın çalışmalarında, 2001-2010 yılları arasında ele alınan yazın çalışmalarının daha çok doktora tezi alanında ele alındıkları tespit edilmiştir. Özellikle, 2008-2010 yılları arasında doktora tezlerinde artışların yaşandığı tespit edilmiştir. Bu dönemde ele alınan yazın çalışmalarının genellikle Bulgar, Afgan ve İran-Irak göçleri bağlamında ele alındığı tespit edilmiştir. Bu dönemde ele alınan en erken çalışma, “Mekânsal İmge-Mekânsal Pratik İlişki/İlişkisizliğinin Bursa’da 1950-1951ve 1989 Bulgaristan Göçmenleri Üzerinde İncelenmesi” adlı doktora tezidir. Bu dönemde ele alınan yazın çalışmalarında öne çıkan temel göç başlıkları şunlardır; Bulgar göçleri, Boşnak göçleri, İran-Irak göçleri, Özbek asıllı Afgan göçleri ve göç sürecinde toplumsal cinsiyet. İncelenen yazın çalışmalarında, uluslararası göç bağlamında kadın olgusunun ilk olarak 2006 yılında ele alındığı tespit edilmiştir. 2006 yılından sonra ele alınan yazın çalışmalarında, kadın ve çocuk kavramları ön plana çıkmaktadır.

4.1.1.3. 2011-2016 Tarihleri Arasındaki Yazın Çalışmalarının Çözümlemesi

İncelenen yazın çalışmalarında, 2011-2016 yılları arasında ele alınan yazın çalışmalarının daha çok doktora tez alanında ele alındıkları tespit edilmiştir. Bu dönemde ele alınan yazın çalışmalarında, özellikle 2015-2016 yılları arasında artışların yaşandığı tespit edilmiştir. Ayrıca, bu dönemde uluslararası göç alanında ilk kez bilimde

uzmanlık tezleri ele alınmıştır. Uluslararası göç alanında ele alınan ilk bilim uzmanlık tezi “Suriyeli Mültecilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Taraması” adlı yazın çalışmasıdır. Genel olarak, uluslararası göç alanındaki yazın çalışmalarında 2011 yılı sonrasında artışların yaşandığı tespit edilmiştir. 2011-2016 yılları arasında ele alınan yazın çalışmalarının daha çok Suriyeli göçleri üzerine ele alındıkları tespit edilmiştir. 2011-2016 yılları arasında ele alınan uluslararası göç başlıkları şunlardır; Suriye göçleri, Afgan göçleri, İran göçleri, Ahıska Türk göçleri ve Sovyet göçleri. Ayrıca bu dönemde ilk kez kentleşme üzerine çalışmalar yapılmıştır. Kentleşme alanında ele alınan yazın çalışmalarının genellikle, Mübadele dönemindeki Bulgarlı göçmenlerin konutları ve Suriyeli göçünün kentleşme üzerindeki etki düzeyi bağlamında ele alınmıştır.

4.1.1.4. 2017-2018 Tarihleri Arasındaki Yazın Çalışmalarının Çözümlemesi

İncelenen yazın çalışmalarında, 2017-2018 yılları arasında ele alınan yazın çalışmalarının daha çok yüksek lisans tezleri alanında ele alındıkları tespit edilmiştir. Bu dönemde ele alınan yazın çalışmalarının çoğunluğunun 2018 yılında ele alındığı tespit edilmiştir. Ayrıca, bu dönemde bilimde uzmanlık tezlerinde de artışların yaşandığı ve özellikle 2018 yılında çalışmaların artış gösterdiği tespit edilmiştir. İlgili yazın çalışmalarını incelediğimizde, 2017-2018 yılları arasında ele alınan yazın çalışmalarının çoğunlukla Suriye göçü bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Bu dönemlerde ele alınan yazın çalışmalarında, öne çıkan uluslararası göç başlıkları şu şekildedir; Suriye göçleri, Afgan göçleri, İran göçleri, toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet bağlamında göçmen kadınların yaşadıkları sorunlar ve yaşam mücadeleleri, çocukların eğitim sorunları, kültürel uyum, entegrasyon sorunsalı, mülteci hukuku ve Suriyeli göçü bağlamında hukuki düzenlemeler, yabancılar ve uluslararası koruma, göç yönetimi ve göç yönetişimi, kentleşme ve göçmen konutları, küreselleşme, yerel yönetimler, uluslararası göç güvenliği, uluslararası göç ve medya, mültecilerin sağlık durumları, mültecilerin sağlık hizmetlerine erişim düzeyleri ve sağlık personelleriyle yaşanan iletişim sorunları, sosyal hizmetler, sivil toplum kuruluşları, düzensiz göç, düzensiz göçle mücadelede Avrupa Birliği ile göç yönetimi. Bu dönemde, ele alınan çalışmaların ana kaynağını genellikle 2011 yılında patlak veren Suriyeli göçü oluşturmaktadır. Suriye göçünden sonra en fazla ele alınan diğer uluslararası göçler, Afgan ve İran-Irak göçleri olmuştur. Ayrıca, bu dönemlerde uluslararası göç olgusunun farklı bağlamlarda ele alındığı tespit edilmiştir. 2006 yılında ilk olarak ele alınan

toplumsal cinsiyet ve uluslararası göç bağlamında çocuk olgusunun, özellikle 2018 yılında sıklıkla ele alındığı tespit edilmiştir. Ayrıca, bu dönemde hukuk alanındaki yazın çalışmaları, ilk olarak 2012 yılında kaleme alınsa da özellikle 2018-2019 yılları arasında hukuk teması, yazın çalışmalarında sıklıkla yer edinmiştir.

4.1.1.5. 2019-2020 Tarihleri Arasındaki Yazın Çalışmalarının Çözümlemesi

İncelenen yazın çalışmalarında, 2019-2020 yılları arasında ele alınan yazın çalışmalarının daha çok yüksek lisans tezleri alanında ele alındıkları tespit edilmiştir. Bu dönemde ele alınan yazın çalışmalarının çoğunluğunun 2019 yılları arasında kaleme alındığı tespit edilmiştir. Bu dönemlerde ele alınan yazın çalışmalarının daha çok Suriyeli göçü bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Bu dönemlerde ele alınan yazın çalışmalarında, ön plana çıkan uluslararası göç başlıkları şu şekildedir; Suriye göçleri, Afgan göçleri, İran göçleri, toplumsal cinsiyet bağlamında uluslararası göç, kadınların rol değişimleri, kadınların uyum sorunları, çocukların eğitim sorunsalı, eğitimde çocukların entegrasyon düzeyleri, çokkültürlülük ve entegrasyon, sosyal uyum, zenofobi, uluslararası göç hukuku, Suriyeli göçü bağlamında hukuki düzenlemeler, uluslararası göç ve diplomasi, Suriyeli göçü bağlamında Avrupa Birliği ile göç uyum yönetimi, göç yönetimi, uluslararası göçün kentleşme üzerindeki etkileri, mekansal sosyoloji, küreselleşme, yerel yönetimlerin mültecilere yönelik hizmetleri, siyasi katılım, mültecilerin sağlık sorunları, mültecilerin sağlık hizmetlerine erişim düzeyleri, sosyal hizmetler ve sosyal politikalar.

Özet olarak, uluslararası göç alanında ele alınan yazılan çalışmalarını tarihsel olarak sınıflandırdığımızda, her dönemin içinde bulunduğu zamanın gelişmelerini esas alarak yazın çalışmalarını kaleme aldıkları tespit edilmiştir. Akademik çalışmalar, her çağda kendi döneminde yaşananlar gelişmelere tanıklık etmiştir. Örneğin, 1990'lı yıllarda kaleme alınan yazın çalışmalarının ana başlığını Balkan Türkmenleri oluştururken 90'lı yılların sonuna geldiğimizde Irak göçleri ve Afgan göçleri, ilgili yazın çalışmalarının ana kaynağını oluşturmuştur. 2011 yılından sonra ele alınan yazın çalışmaların ana kaynağını ise Suriye'de ortaya çıkan iç çatışmalar sonucu, Türkiye'ye sığınan kitlesel Suriyeli göçleri olmuştur. 2011 yılında baş gösteren Suriye göçleri hala günümüzde de devam etmektedir. Bu durum karşısında, Suriye göçleri günümüzde ve gelecekte de yazın çalışmalarında önemli bir konumda yer alması öngörülmektedir.

4.1.2. Sosyal Bağlamda Yazın Çözümlemesi

Sosyal bağlamda ele alınan tezler, alt kategorilerde sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir. Ele alınan yazın çalışmaları; Çocuk ve ergen, kadın, din, medya ve baskı grupları, sanat ve spor, kentleşme, uluslararası göç ve mültecilik ve çeviri bilimi olmak üzere toplamda sekiz alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine çözümlenmiştir.

Tablo 13. Sosyal Bağlamda Yazın Çalışmaları

Kavramlar	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri	Bilimde Uzmanlık Tezleri
Çocuk	Suriyeli Göçmen Çocukların Ev Bağlamında Mekânla Olan İlişkileri ve Türkiye’ye Uyum Süreçleri (2018);	National and Religious Identities of Children of Iranian Asylum-Seekers in Kayseri (2008); Mülteci Çocukların Psikososyal Gelişimine Yönelik Program Uyarlanması (2018); Suriyeli Çocukların İyi Olma Hallerinin İncelenmesi: Altındağ Örneği (2019);	
Ergen	Suriyeli Göçmen Ergenlerin Dayanıklılık Özelliklerinin İncelenmesi (2018);		
Eğitim	İlköğretim İkinci Kademe Özbek Asıllı Afgan Göçmen Öğrenciler İle Türk Öğrencilerin Öğrenme Sitillerinin Akademik Başarı ve Cinsiyete Göre Karşılaştırılması (2008); Iraklı Öğrencilerin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreniminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri (2016); Göçmen Öğrenciler İçin Okul Uyum Programı Geliştirmeye Yönelik Bir Taslak Çalışması (2019); Temel Eğitim Kurumlarındaki Afgan Uyraklı Öğrencilerin Sosyal Entegrasyonunda Okulun Yeri: Karaman Örneği (2019); Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitimi Üzerine Bir Araştırma: Geçici Eğitim Merkezleri ve Müfredatları (2019); Afganistanlı Öğrencilerin Türkçe Çatı Yapılarını Öğrenirken Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri (2019); Suriyeli Sığınmacı 7. Sınıf Öğrencilerinin Göç Konusuna İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi (2019); Yoğun Göç Alan Yerlerdeki Okullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Göçmen Çocuklarla Olan İletişimlerine Dair Tutumlarının İncelenmesi (2019); Challenges Facing The Turkish Efl Teachers Working With Students With A Migration Background: The Case of Syrian Refugee Learners (2019); Mültecilik Temalı Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin 7. Sınıf Türkçe Derslerinde	Türkçenin Yabancı Dil Olarak öğretiminde Öğretim Değişkeninin Öğrenci Başarısına Etkisi (Afganistan Örneği) (2007) ; Türkiye’ye Gelen Afganistanlı Öğrencilere Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme (2008-2012) (2016); Sosyal Bilgiler Dersinde Sığınmacılara Yönelik Kapsayıcı Eğitimin İncelenmesi (2017); The Relationship Between Vocabulary Learning Strategies and Vocabulary Size of Iraqi Efl Learners in Terms of Receptive Word Knowledge (2017); Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitim Durumları ve Okul Sosyal Hizmeti (2018); Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Suriyelileri Yazma Becerileri Üzerine Bir Araştırma (2018); Türkiye’deki Suriyeli Eğitim Çağı Çocuklarının Eğitim Süreçleri Üzerine Bir Çözümleme (2018); Geçici Koruma Altındaki 3-5 Yaş Grubu Suriyeli Çocukların Çhl Yöntemine Dayalı Verilen Türkçe Eğitiminin Alıcı Dil Gelişimlerine Etkisi (2019); Zorunlu Eğitim Çağındaki Suriyeli Çocukların Eğitime Erişimi Önündeki Engelleri: Ankara ili Örneği (2019);	

	Öğrencilerin Mültecilere Yönelik Tutumlarına Etkisi (2020);		
Kadın ve Toplumsal Cinsiyet	Türkiye’de Uluslararası Göç Sürecinde Geride Kalan Kadınlar: 1960- 1990 Denizli Örneği (2010); “We Live Like Sea Foam”:Experiences of Liminality Among Afghan MigrantsIn Ceza City-Turkey (2012); Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Kadın Mülteciler: Kilis Örneği (2016); Uluslararası Göçün Toplumsal Cinsiyet Boyutu: Karaman Örneği (2018); Uluslararası Göçler ve Toplumsal Cinsiyet Eksenli İstihdam Biçimleri (2018); Türkiye’deki Suriyeli Göçmen Kadınların Savaş Öncesi ve Sonrası Sahip Oldukları Sosyal Sermaye Değişiminin Araştırılması (2018); Göç Eden Kadınların Aile Geçim Stratejilerindeki Rol Değişimleri: İstanbul’da Yaşayan Suriyeliler Örneği (2018); How Do Syrian Refugee Women Reconstruct Their Lives in Turkey?:an Analysis of Attitudes, Beliefs and Experiences of Syrian Refugee Women on Child Educationand ChildLabor (2018); 1990 Sonrası Ermenistan'dan Türkiye'ye Gelen Ermeni Kadınların Mekan ve Kimlik İlişkisi Bağlamında Göç ve Tutunma Hikayeleri (2019); The Experiences of Refugee Women: Findings From A Community-Based Participatory Research (2019); Syrian Women in Antep: Labor, Forced Migration and Violence (2019); Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Uluslararası Göç ve Kadın -Kırıkkale İli Örneği (2020);	Kadın ve Göç İlişkisi: Sığınan ve Sığınmacı Kadınlar Örneği (2006); Bulgaristan Göçleri Bağlamında Türk Kadınlarının Göç Anlatıları (2008); Türkiye’ye Göç Eden Bulgaristan Türkü Kadınların Göç Hikayeleri (2013); Türkiye’de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınların Toplumsal ve İktisadi Varoluş Stratejileri Üzerine Sosyolojik Bir Analiz (2014); Fighting for Survival: Afghan Women Asylum Seekers inTurkey (2016); Suriyeli Kadın Mültecilerde Kültürel Uyum, Ruh Sağlığı ve Din (2018); Konya’da Yaşayan Suriyeli Kadınların Sorun ve İhtiyaçlarıyla Şekillenen Şiddet Deneyimi: Kesişimsellik Perspektifinden Bir Sosyal Çalışma Değerlendirmesi (2019);	
Aile	Mülteci Aileler ve Göç İle Değişen Aile Yapısı (2019); Migration, Mothering and Intergenerational Family Dynamics: Perspectives of The 2nd Generation Migrant Bosniac Women (2019);	İnegöl Bölgesi’nde Yasayan Bulgaristan Göçmen ve Yerli Ailelerin Aile Yapısı (2006);	
Sorunlar ve Beklentiler	Mülteci Çocukların Sorunları ve Beklentileri (2018); Zorunlu Göçe Maruz Kalan Suriyelilerin Türkiye’de Yaşadıkları Barınma Sorunları: Kilis Örneği (2018); Suriyeli Mültecilerin İş Bulma Aşamasında Karşılaştıkları Sorunlar (Adıyaman Örneği) (2018); Türkiye’de Göç Sorunsalı Suriye’den Göçün Etkileri Reyhanlı Örneği (2018); Mülteci Kadınların Karşılaştıkları Güçlükler: Batman Örneği (2018); Ezidilerin Zorunlu Göç Deneyimleri: Batman Uğurca Köyü Örneği (2019); Telafer Türkmenlerinin 2014 Yılı Sonrasında Ankara’ya Düzensiz Göçü ve Karşılaştıkları Sosyal Sorunları	Göç Süreçlerindeki Çocukların Karşılanamayan Gereksinimleri, Haklara Erişimleri ve Beklentileri: Ankara ve Hatay’da Yaşayan Suriyeli Çocuklar Örneği (2019); Denizli’de İranlı Mülteciler: Gündelik Yaşam, İletişim ve Toplumsal Sorunların Karşılaştırmalı Analizi (2019); Göç Süreçlerindeki Çocukların Karşılanamayan Gereksinimleri, Haklara Erişimleri ve Beklentileri: Ankara ve Hatay’da Yaşayan Suriyeli Çocuklar Örneği (2019);	

	(2019); Göçün Olumsuz Etkilerine Karşı Algı Yönetiminin Kullanılması ve Sakarya'daki Mülteci/Sığınmacı Sorunları Tespiti (2019); Suriyeli Göçmenlerin Gündelik Hayata Katılım Süreçlerinde Etno Kültürel Direnç Noktaları: "Göçmen Kimliğinin Değişken Rolü" (2019); Türkiye'ye Göç Eden Irak Türkmenleri ve Yaşamsal Sorunları (2019); Transformation of The Meaning of Loss Among Displaced Syrians: An Ethnography of A Community of Resilience (2020);		
Sosyal Hizmet	Türkiye'de Uluslararası Göçün Mağduru Çocuklara Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar (2018);	Mültecilere Yönelik Barınma ve Eğitim İhtiyaçlarının Optimizasyonu (2018); Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamalarında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: İstanbul'daki Suriyeli Sığınmacılar Örneği (2018);	
Mülteci-Sığınmacı	Uluslararası Göç ve Göçmenlerin Değişen Koşulları İçinde "Mültecilik" (2007); Türkiye'de Sığınmacı ve Mülteciler (2010); The Production of Refugee Subjectivities in The State Discourse: The Case of Syrian Refugees in Turkey (2017); Analyzing Interrelations Between Aspects of Spatial Triad in The Case of Syrian Refugee Craftsmen in Ulubey Neighborhood (2019);	Kürt Mülteciler ve Mülteci Öznenin Politik Kimliği (2015); Karşılaştırmalı Perspektiften Uluslararası Mülteci Rejimi Bağlamında Mülteci Eğitimi ve Türkiye Örneği (2018); Destinasyonlarda Mültecilere Yönelik Algıların Destinasyona Yönelik Kişilik, İmaj, Tutum, Memnuniyet ve Davranışsal Niyete Etkisi (2019); Küresel Kamusal Bir Mal Olarak Mülteci Koruması (2019);	
Din	Bulgaristan Göçmenlerinin Dini İnanç ve Uygulamaları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Hatay-Erzin'de Yaşayan Göçmenler Örneği (2019);	Ahıskalı Türklerde Göçün Dinsel Yaşayışa Etkileri (2011); Türkiye'deki Iraklı Göçmenlerin Deizm'e ve Ateizm'e Yaklaşımları (2019);	
Sanat ve Spor	Nazi Almanya'sından Kaçarak Türkiye'ye Sığınan Alman Bilim Adamı ve Sanatçıları (1990); Yasar Kemal, Ahmet Yorulmaz ve Sabâ Altınsay'ın Eserlerine Lozan Mübadelesi'nin Yansıması (2006); (2016); Manisa Balkan Göçmenlerinin Göç Anıları Üzerine Bir İnceleme (2019);	Göçmen Kimli Açısından Boşnak Müzikler: Trakya ve İstanbul Örneği (2008); Bulgaristan Göçleri Bağlamında Türk Kadınlarının Göç Anlatıları (2008); Türkiye'ye Göç Eden Bulgaristan Türkü Kadınların Göç Hikayeleri (2013); Musıcın Transıt: Musıcal Practices of The Chaldean- İraqı Mıgrantsın İstanbul (2015); 14-16 Yaş Grubu Iraklı ve Türk Erkek Çocukların Spora Özgü Başarı motivasyonu Düzeylerinin İncelenmesi (2016); 1990 Sonrası Türk Romanında Türk-Yunan Mübadelesi (2016); İzmir'de Yaşayan Makedonya Göçmenlerinin Müzik Geleneği (2019); Türk Romanında Dış Göç (1960-1990) (A. J. Greimas'ın Eyleyenler Modeline Göre Dış Göç Romanlarında Yapı) (2020);	

Kentleşme	Gümölcine (Komotini) Kentindeki Mübadele Konutları Üzerine Bir Araştırma (2013); Mudanya'da 1923 Mübadelesi İle Yaşanan ve Günümüze Kadar Olan Fiziksel ve Mekânsal Değişimin İrdelenmesi (2014); Göç Olgusu ve Göçmen Konutları (2019); Bitmeyen Muhacirlik: Balıkesir'de Göçmen Konutlarında Yaşayan 1989 Bulgaristan Göçmenleri (2019); Göç ve Mekân Etkileşimi: İstanbul'da Suriyeli Göçmenlerin Konut Alanları Üzerine Bir İnceleme (2019);	Mekânsal İmge-Mekânsal Pratik İlişki/İlişkisizliğinin Bursa'da 1950-1951 ve 1989 Bulgaristan Göçmenleri Üzerinde İncelenmesi (2001);Binaların Enerji Performansının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yöntem Önerisi: Mülteci ve Sığınmacılar İçin Kabul ve Barınma Merkezi Binası Örneği (2015); Göçün Kentleşme Üzerindeki Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Etkileri: Batman Örneği (2019); Kentsel Gelişiminin Ekolojik Planlama Açısından Değerlendirilmesi: Suriyeli Sığınmacıların Etkisindeki Kilis Kenti Örneği (2019);	
Medya ve Baskı Grupları	Göçmen Derneklerinin Göçmenlerin Çalışma Hayatına Etkisi: Pomaklar Örneği (2019);	Baskı Grupları, Türkiye'de Dernekleşme ve Balkan Göçmen ve Mülteci Dernekleri Örneği (1993); 1989 Bulgaristan'dan Zorunlu Göçün Etkilerinin Bursa Yerel Basını Örneğinde İncelenmesi (2011); Bulgaristan'da Türklere Yönelik Politikalara Ülke Basınının Yaklaşımı: 1989 Göçü Örneği (2014); Media Representations of Migrant Sex Workers from Former Soviet Union Countries in Turkey (2016); Ötekileştirmenin İnşası ve Etkinliği Bağlamında Televizyon Haberleri: Suriyeli Sığınmacılar (2018); Kötülüğün Sıradanlığı Bağlamında Sosyal Medya: Twitter' da Suriyeli Mülteciler Örneği (2018); Türkiye'deki Post-Sovyet Göçmenlerin Kültürel Uyum Sürecinde Medya Kullanımının Yansımaları (2018); Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Entegrasyon Sürecinde Sosyal Medya Araçlarını Kullanım Alışkanlıkları: Şanlıurfa Örneği (2019); Alternatif Haber Dili Arayışları: Barış Gazeteciliği ve Hak Haberciliği Perspektifinden Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Haberleri (2019); Suriyeli Mültecilerin Türkiye Medyasındaki Sınıfsal Temsili (2019);	
Göç ve Çeviri		Göç ve Çeviri: İltica Başvurularında Sözlü Çeviri Uygulamaları ve Toplum Çevirmeninin Rolü (2010);	
Sosyo-ekonomik Etki	Suriye'den Gerçekleşen Göç Sonrası Gaziantep'te Yerli ve Göçmen Yoksulluğu (2019); Suriye Krizi Özelinde Uluslararası Göç Sorunu, Yönetimi ve Uluslararası Göç Sorununun Ev Sahibi Ülkeye Sosyo-Ekonomik Etkileri: Türkiye Örneği (2020);	Bulgaristan'dan Türkiye'ye Yönelik Göçler ve Göçmen Yerleşme Alanlarında Sosyo – Ekonomik ve Mekânsal Özellikler (2011);	

Uluslararası göçte sosyal bağlamda ele alınan yazın çalışmalarında ön plana çıkan temel konular şunlardır: mülteci çocukların göç sürecinde ve göç olayından sonra karşılaştıkları sorunlar ve beklentiler, çocukların eğitimde entegrasyon sorunları, entegrasyonda okulun önemi, eğitim hizmetlerine erişim, çocukların yabancı dil olarak Türkçe öğreniminde karşılaştıkları zorluklar, mülteci kadınlar, kadınlar yaşam mücadelesi, toplumsal cinsiyet, aile, ailesel yapıda değişim, sivil toplum kuruluşları, sosyal politikalar ve sosyal hizmet, şiddet kaynaklı göçler, göçün dini değerler üzerindeki etkisi, sanat ve spor, göçün sanatla yaşam bulması, müziğin kültürel değerleri koruma görevi üstlenmesi, kentleşme, göçün kentleşme üzerindeki olumsuz etkileri, gecekondulaşma, çevre sorunları, göçmen konutları, medya ve baskı grupları, medyadaki mülteci düşmanlığı, göç ve çeviridir. Uluslararası göç ile ilgili yazın çalışmalarında, 1990 ve 2000’li yıllarda ön plana çıkan temel konu, Bulgar Türklerinin göçleridir. Ancak, ilerleyen dönemlerde özellikle 2006 yılı sonrasında ise ön plana çıkan temel konu kadın ve çocuklar olmuştur. 2013 yılından sonra ise uluslararası göç alanında yazılan çalışmaların konu alanı genişlemiştir. Bu dönemden sonra; kentleşme, medya, şiddet, mülteci ve sığınmacı kavramları, sanat ve spor, göç ve çeviri, sivil toplum kuruluşları ve sosyal hizmet ve politikalar gibi farklı alanlarda yazın çalışmaları yer almaktadır.

4.1.2.1. Çocuk ve Ergen Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Sosyal boyutta, göç yazın çalışmalarında ön plana çıkan konuların çoğunluğunu çocuk ve kadınlar oluşturmaktadır. Çocuklar ile ilgili ele alınan ilk çalışma, 2007 yılında “Türkçenin Yabancı Dil Olarak öğretiminde Öğretim Değişkeninin Öğrenci Başarısına Etkisi (Afganistan Örneği)” doktora tezi olmuştur. 2018 yılına kadar, çocuklarla ilgili ele alınan çalışmalarının çoğunluğu Afgan ve Iraklı sığınmacı çocuklar oluşturmaktadır. Ancak 2018 yılı sonrası çocuklarla ilgili yazın çalışmalarının çoğunluğunu ise Suriyeli sığınmacı çocuklar oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmalarında, ele alınan konu başlıklarının daha çok “çocuklar” kapsamında genel olarak ele alındığı, ergen çocuklar başlığı altında ele alınan yazın çalışmalarının ise çok az olduğu tespit edilmiştir. Sosyal bağlamda, ergen çocuklar başlığı altında ele alınan sadece bir yazın çalışmasına ulaşılmıştır. Bu çalışmada da “Suriyeli Göçmen Ergenlerin Dayanıklılık Özelliklerinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezidir. Çocuklar ile ilgili ele alınan yazın çalışmalarında ön plana çıkan temel konular ise şunlardır: Göçmen

çocukların eğitim süreçleri, eğitim durumları, eğitim hizmetlerinde yaşanan sorunlar, kapsayıcı eğitim modeli, eğitimde entegrasyon sorunları, okulun önemi, geçici eğitim merkezleri, yabancı dil olarak Türkçe öğreniminde karşılaşılan sorunlar, çocukların göç deneyimleri, çocukların eğitim ve toplumsal alanda uyum sorunları ve çocukların psikososyal gelişimine yönelik programlardır.

Uluslararası göç bağlamında ele alınan yazın çalışmaları, çocuk ve ergenler ana başlığı altında; çocukların eğitim düzeyi, yabancı dil olarak Türkçe öğrenimi, eğitimciler ve idarecilerin gözlemleriyle yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sorunsalı, geçici eğitim merkezleri ve çocukların sosyal yaşam düzeyi olmak üzere beş alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine çözümlenmiştir.

4.1.2.1.1. Çocukların Eğitim Düzeyi

Uluslararası göç bağlamında, eğitim başlığı oldukça önem arz eden konulardan biridir. Ancak, ele alınan yazın çalışmaları incelendiğinde eğitim alanında ele alınan yazın çalışmalarının daha çok ortaokul ve lise düzeyindeki öğrenciler bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. İncelenen yazın çalışmalarında, eğitim başlığı altında yüksek öğrenim gören öğrencileri konu alan çalışmalar oldukça yetersizdir. Yüksek öğrenim gören öğrenciler başlığı altında ele alınan yazın çalışmalarının daha çok kültürel bağlamda ele alındıkları tespit edilmiştir.

4.1.2.1.1.1. İlkokul, Ortaokul ve Lise Düzeyindeki Öğrencilerin Eğitim Düzeyi

Göçün en büyük mağduriyetini, kuşkusuz çocuklar yaşamaktadır. Çocuklar, yaş küçüklüğünden ve duygusal hassasiyetlerinden dolayı sürekli olarak korunmaya muhtaçtırlar. Ancak, göçle birlikte çocukları koruyan mekanizma yok olmakta ve onlara tanınan temel haklardan mahrum kalmaktadırlar. Çocukların mahrum kaldıkları en temel haklarından biri de eğitim hakkıdır. Bu nedenle çocukları konu alan çalışmalarının çoğunluğunu, eğitim oluşturmaktadır.

Çocukların eğitim düzeyine yönelik olarak ele alınan ilk çalışma, 2008 yılında “İlköğretim İkinci Kademe Özbek Asıllı Afgan Göçmeni Öğrenciler ile Türk Öğrencilerin Öğrenme Stillerinin Akademik Başarı ve Cinsiyete Göre Karşılaştırılması” adlı yüksek lisans tezidir. Özer (2008), tarafından kaleme alınan bu çalışmada orta

öğretim düzeyindeki Özbek asıllı Afgan öğrenciler ile orta öğretim düzeyindeki Türk öğrencilerin öğrenme stillerinde akademik başarı ve cinsiyet karşılaştırılması yaparak öğrenme stillerinin akademik başarı ve cinsiyet dağılımında anlamlı bir farkın olup olmadığı incelenmiştir. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Şanlıurfa İlinde eğitim gören Özbek asıllı Afgan öğrenci (104) ve yerel öğrenci (106) olmak üzere toplamda 210 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada, elde edilen veriler sonucu; Türk öğrenciler ile Özbek asıllı Afgan öğrencilerin öğrenme stilleri arasında rekabetçi, katılımcı, işbirlikçi bağımlı ve bağımsız öğrenme stilleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı sadece kaçınan öğrenme stiliinde anlamlı bir farkın olduğu gözlemlenmiştir. Bu verilere göre, Türk öğrenciler sınıf ortamında bulunmaktan derslere ve sınıftaki etkinliklere katılımda daha pasif bir tavır sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Aslında, yapılan çalışmada öğrenme stilleri arasında anlamlı bir farkın çıkması gerekirken sadece kaçınan öğrenme stili arasında anlamlı bir fark çıkmıştır. Diğer öğrenme stilleri arasında anlamlı bir farkın çıkmama sebepleri şu verilere dayanabilir; Özbek asıllı Afgan göçmenlerin uzun zamandan beri Türkiye’de yaşadıkları ve Türkiye’de doğdukları kültürel anlamda ve dini açıdan Türkiye ile yakın kültürel değerlere sahip olması gibi nedenlere dayandırılabilir. Ayrıca, Türk asıllı öğrencilerin sürekli öğretmen değişikliği yaşadığı ve bu nedenden dolayı öğrenme stillerine uyum sürecinde zorluk yaşadıklarından dolayı kaçınan öğrenme stili ile karşılaşmaktadırlar. Diğer yandan ise Afgan öğrencilerin öğretmenleri zorunlu olmadıkça 2-3 yıl içerisinde değişmez bu nedenleri göz önüne aldığımızda Afgan öğrenciler Türk asıllı öğrencilere kıyasla öğrenme stillerine daha kolay sağlamaktadırlar.

Mültecilerin göç deneyimiyle birlikte yaşadıkları acı, üzüntü, fiziksel ve psikolojik sorunların üstesinden gelme ve bu yaşanan kötü anıları unutmada, okul ortamı oldukça önemlidir. Okul, çocuklar için sadece bir eğitim kurumu değil aynı zamanda duygularını yaşadıkları ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunan bir kurumdur. Doğan (2019), tarafından kaleme alınan yazın çalışmasında, Afganlı çocukların sosyal uyum düzeyinde okulun önemi ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Karaman İlindeki 14 Afgan öğrenci oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, çocukların okul ortamında Türkçe dilini daha iyi öğrendikleri gözlemlenmiştir. Bu nedenle okul ortamı göçmen çocukların karşılaştıkları dil sorununu çözmede önemli bir kurum olduğu ve sosyal uyum sürecini kolaylaştırdığı tespit

edilmiştir. Çocuklar, bir şeyi öğrenme ve yabancı bir kültürün değerlerini öğrenmede etkili olduğu çevre akranlarıyla birlikte bulunduğu ortamdır. Bu nedenle okul, çocukların akranlarının bulunduğu yer olması itibarıyla o yerin kültürünü öğrenmede ve uyum sağlamada da yardımcı olmaktadır. Ayrıca okul ortamının, göçmen çocukların arkadaş çevresi edinmesinde, sosyal ilişkiler kurmasında oldukça önemli bir yeri vardır. Yapılan görüşmelerin çoğunda da göçmen çocukların yaşamış oldukları mahalleden ziyade okul ortamında daha fazla arkadaşları olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin öğrencilere karşı göstermiş olduğu ilgi ve yardımlardan dolayı göçmen çocuklar, okul ortamında öğretmenleri sayesinde okula ısınmakta ve hayata tutunmaktadırlar. Bu hususta, öğretmenler göçmen çocuklara karşı daha ilgili onların sorunlarıyla ilgilenmesi gerekmektedir. Her şeyden önce onlara sevgiyi aşlamaları gerekmektedir. Çünkü çocuklar, okuldaki öğretmenlerin tutumuyla okula aidiyet hissi yaşamaktadır. Bu noktada okuldaki öğretmenlere ve yöneticilere büyük bir görev düşmektedir. Ayrıca öğrenciler okulda gerçekleştirilen sosyal aktiviteler, oyunlar, spor etkinlikleri gibi faaliyetlerle moral ve motivasyonu artmaktadır. Bu yönüyle okul, çocukların hem kişisel hem de ruhsal gelişimine katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle Türkiye, mülteci çocukların sosyal gelişimlerine katkıda bulunmak ve çocuklara daha iyi bir yaşam kalitesi sunmak için öncelikle eğitim kurumlarından başlamaları gerekmektedir.

Saklan (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim alanında karşılaştıkları sorunları ve bu eğitim sürecinde öğretmenlerin de yaşamış oldukları sorunlar ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Suriyeli öğrenci (42) ve öğretmen (35) olmak üzere toplamda 77 öğrenci oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, Türkiye'ye zorunlu göç eden çocukların eğitimde karşılaşmış oldukları temel sorunların dil sorunu ve bu sorundan kaynaklı iletişim güçlüğü ve çekinceliği, maddi imkânsızlıklar, çocuk iş gücü, yeni bir çevreye uyum sorunu, öğretmen ve öğrencileri tarafından ayrımcılığa tabi olma ve diğer bir önemli sebep de savaştan dolayı geçirmiş oldukları fiziksel-psikolojik travmalar olduğu tespit edilmiştir. Çocukların eğitim alanında karşılaştıkları diğer sorunlar ise şunlardır: kitap-kırtasiye ve ilgili eğitim materyallerine sahip olamama, okula uzak bölgede yaşamadan dolayı okula düzenli gidememe sorunudur (Elmas, 2017). İncelenen yazın çalışmasında, Suriyeli öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların ise çocukların uyum sorunu, sınıf ortamına ve arkadaş ortamına ayak

uyduramama, hijyen sorunu, disiplin sorunu ve okula devam edememe olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Elmas (2017), tarafından kaleme alınan çalışmada, eğitim alanında Suriyeli üniversite öğrencilerin yaşadıkları sorunların, yerel öğrenciler tarafından “Suriyeli öğrencilerin sınavsız üniversiteye girişi” olarak yanlış bilinen söylemlerden dolayı yerel öğrenciler tarafından nefret ve kine maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Ayrıca, Suriyeli üniversite öğrencilerinin gerekli denklik ve sınav şartlarını sağlamaları durumunda üniversiteye kayıt olabilmekte ve her üniversitenin yabancı öğrenci alımının kontejanlarla sınırlı olduğu bilinmektedir. Algan (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Ankara’da yaşayan Suriyeli ve Iraklı mülteci çocukların eğitim hizmetlerine erişimlerinde karşılaştıkları sorunları dile getirmiştir. Karma araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Ankara İlindeki Suriyeli ve Iraklı öğrenciler oluşturmaktadır. İncelenen araştırma sonucu, mülteci çocukların eğitim hizmetlerinde karşılaştıkları temel sorunlar şunlardır: Geçici eğitim merkezlerinin niceliksek olarak az olması, ekonomik kısıtlılık, aile baskısı, zorla evlendirme, ulaşım ücreti, bilgi yetersizliği, dışlanma ve dil sorunudur. Mülteci çocukların çoğunluğu, ekonomik yoksunluk içinde oldukları için çalışmak zorundalar. Özellikle, bu yükümlülük erkek çocukların üzerindedir. Bundan dolayı, eğitim gören erkek sayısı oldukça azdır. Kız çocukları ise erken yaşta zorla evlendirildiklerinden dolayı eğitimlerini yarıda bırakmak zorunda kalmışlardır. Ayrıca, bazı okulların uzak olmasından dolayı mülteci çocuklar okula gidememektedirler. Çünkü, aileler ekonomik olarak zor durumda oldukları için çocukların servis ücretlerini karşılayamamakta ve çocukların tek başlarına okula gitmeleri güvenli olmadığından dolayı çoğu öğrenci eğitim hayatını yarıda bırakmak zorunda kalmıştır.

Yıldırım (2017), tarafından kaleme alınan çalışmada, mülteci öğrencilerin öğretmen ve öğrenci ilişki düzeyinde kapsayıcı eğitim modeli incelenmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Aksaray İlinde mülteci öğrencilere eğitim veren sosyal bilgiler öğretmeni, yerel ve sığınmacı öğrenciler oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, mülteci öğrencilerin sınıfta diğer çocuklardan ayrı sıralarda ve yalnız oturduklarını incelemiştir. Çocukların, birleşimi için fiziki ortamların iyileştirilmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca, ilgili yazın çalışmasında “kapsayıcı eğitim”e vurgu yapılmaktadır. Din, dil, ırk ayrımı yapılmadan herkese aynı eğitim olanaklarından yararlanmasını savunan kapsayıcı eğitim modeliyle mülteci çocukların eğitime entegrasyonun kolaylaşacağı öngörülmektedir. Bahadır

(2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, sığınmacı ve göçmen çocukların eğitim alanında yaşadıkları dışlanma sorunu ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Hatay İlindeki Suriyeliler, yerel halk ve öğretmenler olmak üzere toplamda 40 kişi oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmede, yerel katılımcıların Suriyeli öğrencilerinin ayrı eğitim kurumlarında eğitim görmelerini istedikleri, Suriyelilerle yapılan görüşmede ise ekonomik sorunlardan dolayı öğrencilerin eğitim imkanlarından yararlanamadıkları aktarılmaktadır. Göze (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada da Suriyeli öğrencilerin eğitim alanında yaşadıkları sorunlar ele alınmıştır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, İstanbul İlinde Suriyeli öğrencilere eğitim veren öğretmen ve okul idarecileri olmak üzere toplam 355 kişi oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, öğrencilerin eğitim alanında kültürel uyum sorunları yaşadıkları, öğretmen ve okul yöneticileriyle iletişim sorunları yaşadıkları ve Suriyeli öğrencilerin ailelerinin tutumlarının da öğrencilerin eğitim alanında yaşadıkları sorunlara neden olduğu yönündeki istatistiki sonuç anlamlı düzeyde çıktığı tespit edilmiştir. Yurttutan (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, göçmen öğrencilerin sosyal uyum düzeyleri incelenmiştir. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Ankara İlinde eğitim gören 257 ortaokul göçmen (Suriye, Irak, Afganistan) öğrencileri oluşturmaktadır. Yapılan çalışmada, genel olarak göçmen öğrencilerin sosyal uyum düzeylerinin orta seviyede olduğu ve cinsiyet bağlamında kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla sosyal beceri uyum düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca cinsiyetin yanı sıra öğrencilerin yaş düzeyinin artmasıyla, öğrencilerin ekonomik durumlarının iyileşmesi ve öğrencilerin ailelerinin eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte öğrencilerin de sosyal uyum düzeylerinin artmasında anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Büyükhan (2019), çalışmasında Ankara'daki Suriyeli öğrencilerin eğitime erişimindeki sorunlara değinmiştir. Karma araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, eğitim olanaklarından yararlanamayan öğrencilerin aileleri (256 Suriyeli aile) oluşturmaktadır. İncelenen çalışmada, ailelerin %73'ü kirada tek başlarına yaşarken %27'si ise kirada akrabalarıyla birlikte aynı evde yaşadıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların %5,9'u kimlik kartına sahip olamadığından, katılımcıların %9'u ikamet yerleri sürekli değiştiği için katılımcıların %9,7'si okul kayıt işlemleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları için Katılımcıların %12,9'u sağlık sorunlarından dolayı,

katılımcıların %18,4'ü okul araç ve gereçlerini karşılamakta güçlük çektikleri için Katılımcıların %3,1' çocuklarının evli ve ya nişanlı olduğu için ve katılımcıların %27,7'si ise güven probleminden dolayı okul çevresinin güvensizliğinden dolayı çocuklarını okula göndermedikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların çocuklarını okula gönderememe sebeplerinden diğerleri ise okul ulaşım ücretlerini ödeyememe, ekonomik koşullarının elverişsiz olması, okulların uzak olması, okul idarecilerinin kayıtlarını gerçekleştirmemesi, karma eğitimin olması, dil bilmeme, derslerin zorluğu, dışlanma ve şiddettir. Çiftçi (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, mültecilik temalı edebi eserlerin öğrencilerin mültecilere yönelik tutum düzeyleri incelenmiştir. Karma araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Muş İlinde ortaokulda eğitim gören 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışması sonucu, öğrencilere yönelik okutulan mültecilik temalı edebi eserlerin öğrencilerin mültecilere yönelik algı düzeylerinde olumlu etkilerde bulunduğu gözlemlenmiştir.

4.1.2.1.1.2. Yüksek Öğrenim Düzeyindeki Öğrencilerin Eğitim Düzeyi

Özden Çermik (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, üniversite eğitimi alan yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme düzeyleri ve kariyer planları ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Ankara İlindeki üniversitelerde eğitim gören 15 öğrenci oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, yüksek öğrenim gören öğrencilerin eğitim, kültürel, manevi, din birliği ve gelişmişlik düzeyi bakımından Türkiye'yi tercih ettikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin kariyer planlarının ise genellikle Türkiye dışındaki ülkelere göç ederek kariyerlerine devam etme ve geliştirme yönünde olduğu tespit edilmiştir.

4.1.2.1.2. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenimi

Nekzad (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada, yabancı dil öğrenimine yönelik tutum düzeyi ele alınmıştır. Mülteci çocuklar için dil oldukça önemlidir. Eğitim çağındaki öğrenciler için ise dil öğrenimi zorunlu hale gelmektedir. Çünkü, çocuklar dil sayesinde dersleri daha iyi anlamakta, okulda arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle sağlıklı iletişim kurmaktadır. Dilin bu öneminden dolayı bazı çalışmalarda özellikle çocukların dil gelişimlerini ve dil öğrenim tekniklerini ele almaktadır. Dil öğrenirken, ilk etapta öğrencilerin tutumları çok önemlidir. Eğer kişi yabancı dil öğreniminin ilk basamağında zorlukları fark edip kaçarsa ben bunu yapamam gibi bir algıya varırsa, dil öğrenimini ilk

etapta kaybetmiş olur. Çünkü dil öğrenimi öncelikle zihinde ben bunu öğrenirim ilkesiyle başlaması gerekmektedir. Kişinin zihninde öncelikle yabancı dile sempatiyle yaklaşması gerekmektedir. Kişinin dil öğrenimine karşı tutumu değiştikçe dil öğrenim sürecinde de değişimler meydana gelmektedir. Dil öğreniminde sadece öğrencilerin değil, öğretmenlerinde tutumu önemlidir. Öğretmenlerin yabancı dil öğretirken izlemiş olduğu yöntemler, yabancı öğrencilere karşı tavır ve tutumları, dil öğreniminde yararlandığı materyaller dil öğrenimini etkilemektedir. Öğrenciler, öğretmenlere karşı izlemiş olduğu tavır dil öğrenimindeki başarıyı etkilemektedir. Öğretmenler, öğrencilere karşı ilgili olmalıdırlar, öğrencilerin rahat edebileceği, soru sorarken çekinmeyeceği bir ortam sunmalıdır. Yabancı dil öğreniminde, yazma, okuma, dinleme ve konuşma olmak üzere dört temel beceri çok önemlidir. Kimi öğrenciler yazarak, kimi okuyarak kimi ise konuşarak öğrenmektedir. Bu nedenle öğretmenler, her bir öğrencinin bu dört temel beceri yeteneklerinden hangilerine daha yakın olduğunu öğrenerek ona göre bir program hazırlamalıdır.

Fathi (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada, Iraklı öğrencilerin yabancı dil öğrenimi olarak Türkçe öğreniminde karşılaştıkları sorunlar ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, TÖMER’de Türkçe eğitimi gören 40 Iraklı öğrenci oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcılardan yarısından fazlasının dil eğitim düzeylerinin B-2 seviyesinde oldukları, katılımcıların dil öğrenimindeki temel nedeninin eğitim amaçlı olduğu, katılımcıların bazılarının hızlı konuşulması durumunda Türkçeyi anlayamadıkları ancak yavaş konuşulduğunda Türkçeyi daha iyi anlayabildikleri, günlük konuşma alanında sorun yaşamadıkları ancak sunum yapabilmek gerekli dil eğitim seviyesine gelmedikleri ve öğrencilerin dil bilgisi konusunda genellikle eklerde sorun yaşadıkları görülmektedir. Rashid (2017), tarafından yapılan çalışmada Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen Afganlı öğrencilerin konuşma kaygılarının, okudukları sınıf, cinsiyet ve Türkçe öğrenme amaçları ile aralarında anlamlı bir farkın olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan çalışma sonucu; öğrencilerin yabancı dil öğreniminde karşılaşmış oldukları kaygı ile cinsiyet arasında ve sınıf arasında anlamlı ilişkinin olmadığı ancak, Türkçeyi öğrenme amaçları (meslek bulma, iletişim kurma) arasında anlamlı bir ilişki vardır. Farzan (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada da Türkçe dil öğreniminin cinsiyet bağlamında anlamlı bir ilişki ağının olduğu ve erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla dil öğreniminde daha başarılı oldukları tespit edilmiştir.

Hayri (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada, Afganlı öğrencilerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenim düzeyleri ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, TÖMER’ de eğitim gören 200 Afganlı öğrenci oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, çalışmadaki katılımcıların çoğunluğunu erkek öğrencilerin oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu durumun nedeni olarak, Afganistan’daki kültürel yapıdan kaynaklı olarak kadınların okutulmasının hoş karşılanmamasını söyleyebiliriz. İncelenen çalışma sonucu mülteci öğrencilerin Türkçe dil becerisinde karşılaşmış oldukları temel sorunların hızlı konuşma sonucu kelimeleri anlayamama, akıcı Türkçe konuşulamaması, vurgu ve tonlamaları ayarlayamama, mecaz ve deyimleri anlayamama, dil bilgisi kurallarını uygulayamama olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, araştırma kapsamında verilen kompozisyon yazımında sıklıkla ortaya çıkan yazım hatalarının ise dil bilgisi ve noktalama kurallarına uymama, özne-yüklem uyumsuzluğu ve büyük-küçük ünlü uyumsuzluğu olduğu tespit edilmiştir.

Yabancı bir dil öğrenme sürecinde, dinleme, konuşma, okuma ve yazma bileşimlerinden en önemli alan yazmadır. Sözel anlatıma nazaran yazılı anlatımla kişiler yapmış oldukları hatalar daha kolay fark edilebilmektedir. Arapçada kullanılan bazı harflerin Türkçede olmaması ve ya Türkçede olan harflerin Arapçada olmaması ve Arapçada ünlü harflerin olmadığı bunların hareketlerle sağlandığı görülmektedir. Bu husus, Türkçeyi yabancı bir dil olarak öğrenen çocuklar için kimi zaman sorun teşkil etmektedir. Özarslan (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada 107 öğrencinin Türkçeyi öğrenirken karşılaşmış oldukları sorunları gözlemlemiştir. Yapılan araştırmalar sonucu mülteci öğrencilerin Türkçe öğrenirken karşılaştıkları temel sorunlar şunlardır: Türkçedeki ünlü harfleri ve ünsüz benzeşmelerini anlamamaktadır, ortaç, ulaç ve bağlaçları anlamada zorluk yaşamaktadır, Türkçedeki söz dizilimi şahıs eklerini tam idrak edemedikleri ve genel olarak çocuklar ses bilgisi, dil bilgisi ve kelime bilgisinde sorun yaşama, büyük-küçük ünlü uyumu, ünlü düşmesi, ünlü türemesi, ünsüz benzeşmesi, ünsüz yumuşaması, ünlü daralması ve ünlü değişimi gibi dil bilgisi yanlışlıkları, fiil çekimlerinde özellikle zaman ve şahıs ekleri çekimlerinde, zaman eklerinde özellikle geniş zaman ve şimdiki zaman eklerinin kullanımında ve -yor ekinin gelmesiyle ünlü daralmasını kavramada zorluk yaşamaktadır, iyelik eklerinin kullanımında, durum eklerinin kullanımında, filimsiler kullanımı, vasıta ekleri, tamlayan tamlanan eklerin kullanımı, çatı eklerinin kullanımı ve çoğul eklerinin

kullanımı. Samadbek (2019), tarafından yapılan çalışmada da Afganistanlı öğrencilerin Türkçe öğrenirken karşılaşmış oldukları biçimsel yapılardan biri de çatı yapılarıdır.

Kiremit (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğreniminde CLIL yönteminin işlevini ortaya koymuştur. 1900'li yıllar da Avrupa'da yabancı dil öğrenimini kolaylaştırma amacıyla ortaya atılan ve CLIL yönteminin başarılı olmasıyla ülkenin birçoğu yerinde kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle, akademik dil gelişimine yardımcı olan, özel programlarıyla geniş kelime dağarcığıyla ikinci bir dil öğrenilmesine yardımcı olmaktadır. Türkiye'deki Suriyeli çocukların Türkçe dil gelişimlerini sağlamak ve bu dil öğrenme aşamasını kolaylaştırmak amacıyla CLIL uygulamasına yer verilmiştir. Çalışmada yapılan deneysel analizler sonucu, CLIL yöntemiyle eğitim gören çalışma grubunun normal eğitim gören kontrol grubundan Türkçe dilini daha iyi bir şekilde öğrendiği tespit edilmiştir. Öğrenciler CLIL eğitim programıyla, eğitim sürecinde uygulanan zengin materyaller sayesinde, film, şarkı ve oyunlarla dili daha etkin bir şekilde öğrenmektedir. Geçici koruma altında olan okul öncesi çağındaki diğer öğrencilerinde bu eğitim sürecinden yararlanmaları için MEB tarafından diğer okullarda da eğitime başlanılmalı ve bu konuda okul öncesi öğretmenlerin bu program hakkında eğitimler verilmelidir.

4.1.2.1.3. Eğitimciler ve İdarecilerin Gözlemleriyle Yabancı Uyruklu Öğrencilerinin Eğitim Sorunsalı

İlhan (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, yabancı öğrenciler ile öğretmen arasındaki iletişim düzeyi ele alınmıştır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, İstanbul İlinde yabancı öğrencilere eğitim veren toplam 160 öğretmen oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, genel olarak öğretmenlerin yabancı öğrencilerle iletişim düzeyinin iyi olduğu ancak yabancı öğrenciler ile yerel öğrencilerin iletişim düzeyinin kötü olduğu tespit edilmiştir. Aslan (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, okul yöneticileri ile yaptığı görüşmede, göçmen öğrencilerin okuldaki sorunları, ve okulda göçmen çocukların yaratmış oldukları sorunlar ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini Ankara İlindeki 35 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde, genel olarak göçmen çocukların dil yeterlilik düzeyinin zayıf olduğu ve akademik başarılarının zayıf olduğu, çocukların maddi yetersizlik, dil ve iletişim

sorunları yaşadıkları, ve çocukların genelinin ailelerinin eğitim düzeyinin düşük olması ve aile içerisindeki kalabalık ortamdan dolayı derslerine verimli bir şekilde çalışmadıkları, okul içinde arkadaşlarıyla uyum sorunu yaşadıkları, bazı öğrencilerin şiddete yöneldikleri, bazı öğrencilerin içine kapalı oldukları ve hijyen konusunda sorun yaşadıkları tespit edilmiştir.

İlbars Hanta (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Yabancı öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin yabancı öğrencilere yönelik bakış açıları ve yabancı öğrencilerin eğitim düzeyi ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Ankara İlinde yabancılara eğitim veren 50 öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde, öncelikle öğretmenlerin göçmenlere yönelik hukuki tanımlamalara (mülteci, şartlı mülteci, sığınmacı) hakim olmadıkları, katılımcıların bazılarının Suriyelilere yönelik ön yargılarından dolayı çokkültürlülüğe sıcak bakmadıkları, hatta bazı öğretmenlerin kendi çocuklarıyla yabancıların aynı sınıfta eğitim görmesinden rahatsızlık duydukları tespit edilmiştir. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde, öğrencilerin dil ve iletişim sorunu yaşadıkları, bazı öğrencilerin şiddet eğiliminde oldukları, yerel öğrencilerin Suriyelilere yönelik önyargı içerisinde oldukları, ayrıca bazı sınıfların kalabalık olmasından dolayı öğretmenlerin öğrencilerle özel olarak ilgilenemedikleri yönünde sorun yaşadıkları görülmektedir. Çöplü (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada da göçmen öğrencilerin kimi zaman dışlandıkları ve fiziksel şiddete maruz kaldıkları görülmektedir. Çalışmada, öğretmenlerin göçmen öğrencilerin uyumuna yönelik önerilerine baktığımızda, göçmen öğrencilere kültür tanıtımı ve oryantasyon etkinliklerinin yapılması, öğretmenlere yönelik göçmen uyum eğitimlerinin verilmesi ve göçmen çocukların ailelerinin eğitim hususunda bilgilendirilmesi yönünde söylemlerin yer aldığı görülmektedir. Somuncuoğlu (2019), nitel araştırma yöntemine dayalı olarak, Gaziantep İlinde Suriyeli öğrencilere İngilizce eğitimi veren 11 İngilizce öğretmenleriyle yaptığı görüşmelerde, genel olarak öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere ders verirken zorlandıkları, öğrencilere genel bakış açılarının olumsuz yönde olduğu, öğretmenlerin çokkültürlü eğitim düzeylerinin yetersiz olduğu ve öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere yönelik daha iyi bir eğitimin sunulması ve olumsuz genel tutumların değişimi için öğretmenlere yönelik çokkültürlü eğitim programlarının verilmesi gerektiğine yönelik öneriler yer almaktadır.

4.1.2.1.4. Geçici Eğitim Merkezleri

Suriye’de 2011 yılında ortaya çıkan savaşlar nedeniyle birçok insan ülkelerini terk ederek başka ülkelere sığınmıştır. Suriyelilerin ülkelerini terk ederek sığındıkları ilk ülkelerden biri de Türkiye olmuştur. Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin çoğunluğunu ise eğitim çağındaki çocuklar oluşturmaktadır. Türkiye’deki çoğunluklu nüfusun eğitim çağındaki çocukların olması nedeniyle, Suriyeli çocukların eğitimi temel sorunlardan biri haline gelmiştir. Türkiye, Suriyeli öğrencilerin eğitim sorunu çözmek ve öğrencilerin eğitim gördükleri müfredattan geri kalmamaları için kamp içinde ve kamp dışında geçici eğitim merkezleri kurulmuştur (MEB: Yabancılar Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri Genelgesi, 2014). Geçici eğitim merkezleri, Suriyeli öğrencilerin misafir olması nedeniyle Suriyeli öğrencilerin kendi müfredatlarına uygun bir şekilde eğitim veren bir kurum olarak faaliyette bulunmuştur. Ancak, Suriye’deki savaşların devam etmesi nedeniyle geçici olarak Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin Türkiye’de kalıcı olma sorunu gündeme gelmiştir. Suriyelilerin kalıcı olmasıyla birlikte, GEM’ ler Suriyeli öğrencilerin entegrasyonunda bir sorun olarak görülmeye başlanmıştır. Bu nedenle, Suriyeli öğrencilerin Türkiye ile uyum süreçlerini kolaylaştırmak ve Türkiye’deki eğitim sistemine entegrasyonu sağlamak amacıyla 2016 yılında GEM’ler kapatılarak Suriyeli öğrencilerin devlet okullara geçişi başlamıştır (MEB: Yabancılar Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri Genelgesi, 2017). Suriyeli öğrencilerin GEM’lerin kapatılmasıyla kendi müfredatlarından yabancı bir müfredata ani geçiş öğrenciler için oldukça zorlu bir süreç olmuştur. Suriyeli öğrencilerin bu uyum sürecinde yaşamış oldukları sorunlar akademik çalışmalarda da yer edinmiştir.

Kaya (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli öğrencilere eğitim veren geçici eğitim merkezleri ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, geçici eğitim merkezlerinin işlevi, müfredat yapısı ve devlet okullarına geçişte yaşanan sorunlar ele alınmıştır. Türkiye’nin taraf olduğu ve kendi ilgili mevzuatının gereklerinden dolayı, ülke içerisinde hiç kimse eğitim hakkından mahrum bırakılamaz. Bundan dolayı Türkiye, ülkesindeki mülteci öğrencilerin eğitim hakkından mahrum kalmamaları için gerekli her türlü eğitim hizmetlerini vermek için çaba göstermiştir. Bu amaç doğrultusunda, mülteci çocuklar için GEM’ler kurulmuştur. GEM’ler Suriyeli öğrencilerin eğitim müfredatlarına uygun bir şekilde hazırlanmıştır. Arapça müfredatının ağırlıklı olmasının yanı sıra belli saatler aralığında Türkçe dersleri de verilmektedir. Mülteci aileler, ilk yıllarda Türkiye’de geçici olarak kalmayı

düşündükleri için çocuklarının Arapça dilini unutmamaları için Arapça eğitimin ağırlıklı olduğu GEM'lere göndermişlerdir. Ayrıca, ailelerin çocuklarını GEM'e göndermelerindeki diğer neden ise buradaki eğitim sisteminin karma olmamasıydı. GEM'ler kurulurken temel gayeleri, Suriyeli mültecilerin ülkelerindeki eğitim sistemine kaldıkları yerden devam etmeleri ve ülkelerine döndüklerinde eğitim sisteminde aksaklıklar yaşamamalarıydı. Ancak, savaşın uzamasıyla birlikte mülteciler, kalıcı olarak ülkede kalmaya başlamışlardır. Bu durum karşısında GEM'ler kültürel uyum sürecinde sorun olarak algılanmaya başlanmıştır. Bu sorunu aşmak için MEB, GEM'lerin kapatılmasını ve öğrencilerin devlet okullarına kaydedilmesini hedeflemiştir. GEM'lerden devlet okullarına geçişte, mülteci öğrenciler eğitim sürecinde uyum sorunları yaşamıştır. Bu uyum sorunlarının başında da dil sorunu yer almaktadır. Çünkü, çocuklar GEM'lerde Arapça yoğunluklu dersler aldıkları için Türkçe diline tam hâkim değillerdir. Böylece, çocukların dil sorunundan dolayı eğitimde entegrasyon süreci uzamış ve çocukların okuldaki başarısı düşmüştür. (Elmas, 2017; Göze, 2018; Güzel, 2019; Kaya, 2019).

4.1.2.1.5. Çocukların Sosyal Yaşam Düzeyi

Tatlıcıoğlu (2018), tarafından kalem alınan çalışmada, Çocukların iyi olma halleri (sağlık, ekonomik, eğitim, beslenme ve çevre koşulları, katılım, sosyal ilişkiler, risk ve güvenlik, öznel iyi olma) çerçevesiyle Suriyeli çocukların yaşam standartlarını incelemiştir. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini 320 Suriyeli çocuk oluşturmaktadır. Yoksulluk çocukların iyi olma hallerini belirleyen önemli indekslerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yoksulluk, çocukların iyi olma halini; eğitim, barınma, sağlık ve beslenme koşullarını doğrudan etkilemektedir. Yoksulluk, çocukların psikolojik, fiziksel ve bilişsel gelişimini de olumsuz etkilemektedir. Yoksulluk sınırında olan sığınmacı çocuklar, temel gereksinimlerini sağlayan yiyecek ve temiz suya ulaşamamakta, yeterli besin takviyesi alamayan sığınmacı çocuklar fiziki olarak gelişim sağlayamamakta, küçük yaşlarda sağlıksız koşullar altında bünyelerinin kaldıramayacağı zorlu işlerde düşük ücretle uzun saatlerce çalışmakta, gerekli maddi imkânlar sağlanamadığından eğitim hayatına devam edememekte ve yapılan araştırmalar çerçevesinde yoksul kız çocukları zorla küçük yaşta evliliklere maruz kaldığı saptanmıştır. Çocukların iyi olma hali olan eğitim göstergesinde, Suriyeli çocukların çoğunun eğitimde uyum sorunu yaşadığını, eğitime

ulaşmada zorluk çektiklerini ortaya koymaktadır. Lise ağında olan çocukların, maddi imkânlardan dolayıısıyla ailenin geçimini sağlama görevi üstlendiği, çocukların akademik düzeyli dil eğitimi alamadıklarından dolayı Türkçe eğitim müfredatında sorun yaşadıkları ve ayrıca bu hususta ailelerinde çocukların kendi ana dillerini unutma hususunda endişe yaşadıklarından dolayı çocuklarını okula gndermemekte, karma eğitimden dolayı bazı aileler kız çocuklarını okula göndermede çekince yaşadıkları görülmektedir. Sağlık indeksine gelince, sığınmacı çocukların maruz kalmış oldukları savaş durumu, silahlı çatışma, aile ve yakın akrabalarını kaybetme, şiddet, tacize maruz gibi sorunlar çocukların hem fiziksel hem de ruhsal gelişimini sekteye uğratmaktadır. Bu konuda devlet çıkartmış oldukları genelgelerle Suriyeli sığınmacılar için sağlık hizmetlerine ücretsiz erişim ve gerekli ruhsal rehabilitasyon hizmetlerini sağlanmıştır.

Mülteci ocukların yaşamış oldukları savaş ve güç gibi travmatik olaylardan dolayı, psikolojileri olumsuz etkilenmiştir. Bu durum çocukların psikolojik dayanıklılıklarını yitirmelerine neden olmuştur. Tunay Aytekin (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli ergenlerin yaşadıkları psikolojik sorunlar karşısında psikolojik dayanıklılıklarının geri kazanılmasında aile, ğretmen, arkadaş ortamı ve sosyal politikaların önemi ele alınmıştır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, 191 Suriyeli ergen oluşturmaktadır. Çocuklar için koruyucu mekanizmanın varlığı, çok önemlidir. Çocukların koruyucu mekanizmalarının başında da aile gelmektedir. Çocuklar ailelerinin destekleriyle kendilerini daha güvenli ve güçlü hissetmektedirler. Ailelerin yanı sıra öğretmenlerin tutumları da oldukça önemlidir. Öğretmenler okul ortamında mülteci çocuklara daha yakından ilgi göstermeleri ve onları dışlayacak her türlü söz ve hareketlerden kaçınması gerekmektedir. Okul yönetimi, mülteci çocukların kendilerini rahat hissedecekleri ğretmenlerinin özel ilgilenme imkânlarını sağlayacak ayrı bir sınıf ortamı oluşturmaları mülteci öğrenciler için oldukça önemlidir. Böyle bir ortamda, çocuklar çekinmeden hocalarıyla daha yakından iletişim kurma imkânı tanıyacaklardır. Kardeş (2018), tarafından kalem alınan çalışmada Suriyeli mülteci çocukların göç sonrası yaşadıkları sosyal travmaları ve bunlara yönelik psikososyal gelişimleri ele almıştır. Bu çalışmada çocukların gelişimine katkıda bulunan ve özellikle eğitimsel gelişimine yönelik temel yaklaşım varsayımları olan ekolojik, bütüncül ve etkileşimci kuramsal yapılar irdelenmiştir. Ayrıca uluslararası çocuklara uygulanan müdahale programlarına da yer verilmiştir. Bu programlardan biri de “Birleşen Dünyalar Sosyal Duygusal Gelişim Programı”dır.

Çocukların sosyal gelişimine katkı sağlayan özellikle farklı kültür ve değerlere saygıyı temel ilke edinen “Birleşen Dünyalar Sosyal Duygusal Gelişim Programı” çocukların sosyal hayata uyum sürecini kolaylaştırdığını, kültürel adaptasyon sürecine kolaylık getirdiği, çocuklara özgüven verdiğini, sadece çocukları değil ailelerini de kapsayan bu programla çocukların yanı sıra ailelerinde bilinçlenmesine, maddi ve manevi açıdan desteklenmesine katkı sağlamakta ve bu programla sığınmacı çocukların dil sorununa da çözüm getirerek çocukların akademik gelişimine katkıda bulunmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, ülkemizde de bu programların uygulanmasına dair elverişli bir ortamın gerçekleşmesine ve öğretmenlerin bu programlar hakkında bilgilendirilmesi seminerlerin hazırlanması ve özellikle kültürel adaptasyon ve kültürel değerlere saygı konularında bilinçlendirilmesi gerekliliğine vurgu yapılmaktadır.

Utaş (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada okul çağındaki çocukların göç konusundaki görüşlerini incelemiştir. Çalışmanın örneklemini Adana’da farklı okullarda eğitim gören 7. Sınıfına giden 243 öğrenci oluşturmaktadır. Yapılan çalışmada katılımcıların %96,6’sı ülkede yaşanan savaştan dolayı ülkelerini terk ettikleri tespit edilmiştir. Yapılan çalışmada, katılımcıların göç olgusunu genellikle savaş ve korkuyla birlikte andıkları, çocukların çoğunluğunun (%87,5) göç olgusunu “zorunluluk” olarak tanımladıkları ve göç olgusunun çocuklar için karşılaşılan kötü olaylar karşısında yaşadıkları toprakları terk edip güvenli ülkeye yani Türkiye’ye kaçmak olarak tanımladıkları tespit edilmiştir. Şengül (2019), tarafından kaleme alına çalışmada, Suriyeli çocukların vatan algı düzeyleri incelenmiştir. Karma araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, İstanbul’da ikamet eden 177 Suriyeli çocuk oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, çocukların yarısından fazlasının (%83,1) Türkiye’deki yaşam standartlarına alıştıkları ve genelinin İstanbul’daki yaşam düzeyinden memnun oldukları, çocukların yarısından fazlasının Türk vatandaşlığına geçmek istedikleri ve katılımcıların yarısından fazlasının Türkiye’yi kendi vatanları olarak gördükleri tespit edilmiştir.

Özetle, çocuklar hakkında ele alınan çalışmaların çoğunluğunu eğitim alanında ve sosyal hayatta yaşanan sorunlar oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmaları sonucu genel olarak çocukların eğitim alanında ve sosyal hayatta yaşamış oldukları sorunlar şunlardır: Maddi imkânsızlıklar, okul masraflarının karşılanamaması, okulların uzak olması, okulların kalabalık olması, karma eğitim sisteminin olması, şiddet, fiziksel ve psikolojik şiddet, göç sonrası yaşanan travmalar, yalnızlık, dışlanma, dil sorunu, dil

sorunundan dolayı derslere katılımda çekingen davranma, alay konusu olma, yanlış anlaşılma, iletişim güçlüğü, öğretmen ve öğrenciler tarafından dışlanma, öğretmenlerin ilgisiz davranması, okuldaki derslerin zor olması, cinsel taciz, tecavüz, zorlanma evlendirilme, para karşılığında ikinci eş olarak evlendirilme, barınma, yaşanan yerin güvenli olmaması, beslenme ve sağlık, korunma, adaptasyon, evin maddi gelirini sağlama (Saklan, 2018; Ercan, 2018; Göze, 2018; Kardeş, 2018; Büyükhan, 2019; Gencer, 2019;). Ek olarak, çocukları konu alan diğer çalışmalar; Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen Afganlı öğrencilerin dil öğretiminin, dil öğrenme başarısına etkisi (Topal, 2007). Kayseri’de yaşayan İranlı mülteci çocuklarının ulusal ve dini kimlikleri (Çalhan, 2008), Iraklı mülteci öğrencilerin yabancı dil olarak İngilizce öğreniminde kelime stratejileri (Mahmood, 2017), Politik şiddete maruz kalan Suriyeli mültecilerin ahlaki değerlerine etkisi (Ekici, 2019).

4.1.2.2. Kadın Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Uluslararası göç alanında, kadın ile ilgili ele alınan ilk çalışma, 2006 yılında kaleme alınan “Kadın ve Göç İlişkisi: Sığınan ve Sığınmacı Kadınlar Örneği” doktora tezi olmuştur. İlgili yazın çalışmasında; Irak, İran, Somali ve Afgan sığınmacı kadınları ele alınmıştır. Ayrıca 2008-2016 yılları arasında ele alınan çalışmalarda daha çok Bulgar ve Afganlı kadın göçmenler yer almıştır. Ancak 2016 yılı sonrası, özellikle 2018 ve 2019 yıllarında, yazın çalışmalarında Suriyeli sığınmacı kadınlar ön planda yer almıştır. Göçmen kadınlar ile ilgili ele alınan başlıca konular şunlardır: kadınların göç öncesi ve göç sonrası yaşadıkları sorunlar, göçmen kadınların savaş öncesi ve savaş sonrası hal değişimleri, göçle birlikte kadınlarda yaşanan rol değişimleri, toplumsal cinsiyet farkı, göçmen kadınların göç hikâyeleri, toplumsal cinsiyet eksenli göçmen kadınların istihdamı, göçmen kadınların Türkiye’deki hayat mücadelesi.

Uluslararası göç bağlamında ele alınan yazın çalışmaları kadın başlığı altında; toplumsal cinsiyet bağlamında kadınların sosyal yaşam düzeyleri ve toplumsal cinsiyet bağlamında kadınların ailesel ve kimliksel rol değişimleri olmak üzere iki alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine çözümlenmiştir.

4.1.2.2.1. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadınların Sosyal Yaşam Düzeyleri

Buz (2006), tarafından kaleme alınan çalışmada kadınların göç deneyiminde yaşadıkları zorlukları feminist kurumlar bakış açısıyla dile getirmektedir. Araştırmanın örneklemini ise Iraklı, İranlı ve Somalili 20 erkek ve 20 kadın olmak üzere toplamda 40 kişi oluşturmaktadır. İlgili yazın çalışmasında üzerinde durulan önemli hususlardan biri de sığınmacı tanımının daha çok erkeklere hitap edecek şekilde tanımlanmasıdır. Tanımlamada yer alan politik sebeplerden ve bir grup mensubiyetinden dolayı zulüm altında olması feminist kuramlar açısından erkeklere özgü bir davranış olarak görülmektedir. Bu politik tanımlamalardan dolayı kadınların sığınmacı olarak kabulünü zorlaştırmaktadır. İlgili yazın çalışmasındaki bayan katılımcılardan aktivist İranlı kadının politik nedenli sığınma talebinde bulunurken zorluk yaşadığını ve kendisine şüpheyile yaklaştıklarını dile getirmektedir. İlgili örnekten yola çıkarak yasal düzenlemelerde ataerkil bir yapının hâkim olduğunu söyleyebiliriz. Yapılan çalışmada, kadınların göçten önce, göç sürecinde ve göçten sonra erkeklere oranla daha çok zorluk çektiği görülmektedir. Kadınlar, toplumsal cinsiyet temelinde sürekli dışlanmakta ve ikinci plana atılmaktadır. Yapılan görüşmelerde, katılımcıların genellikle şiddet temelli (tecavüz, cinsel sömürü, aile içi şiddet, toplumsal şiddet) ve İran'dan gelen kadınların ise politik nedenlerden dolayı göç ettikleri aktarılmaktadır. Özellikle, Somalili kadınların cinsel istismara uğradıkları ve bu durumda kanun koyucunun kendilerini koruyamadıklarını aktarmaktadır. Bu nedenle, Somali'den göç eden kadınların çoğu bu cinsel şiddetten dolayı göç etmektedir. Katılımcılarda bazıları, eşlerini kaybettikleri ve eşlerinden kaçarak çocuklarla birlikte tek başlarına yolculuk yaparken çok zorluk çektikleri görülmektedir. Bu süreçte, göçle birlikte kadınların sorumlulukları daha da artmıştır.

Ataerkil bir yapının hâkim olduğu bu toplulukta, göç sürecinde kadınlar hep mağdur olmuştur. Kadınların yaşamış oldukları bu mağduriyete ses verebilmek için ele alınan çalışmaların çoğunluğu, kadınların yaşamış oldukları sorunları dile getirmektedir. Aydemir (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli kadınların iş bulma deneyimleri ve sosyal hayatta yaşadıkları sorunlar yer almaktadır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Batman'da yaşayan 301 Suriyeli kadın oluşturmaktadır. Yapılan çalışma sonucu kadınların %96 'sı iş bulmada zorluk çektiği tespit edilmiştir. Bu durumunun nedeni olarak, çalışma hayatında erkeklerin daha çok

tercih edilmesi ve geleneksel olarak kadınların çalışmasının ayıp görülmesi yer almaktadır. Kadınların çoğunluğunun eşleri Suriye’de kaldıkları ve savaşta öldükleri için evin geçimini tek başlarına üstlenmektedir. Yapılan çalışmada kadınların yaşamış oldukları sorunlar; eğitim, sağlık, barınma ve sosyal hayatta karşılaşılan sorunlar olmak üzere alt kategorilerde sınıflandırılarak aktarılmıştır. Yapılan çalışma sonucu kadınların yaşadıkları ekonomik sorunlar; kira fiyatlarının yüksek olması, aldıkları ücretin düşük olmasıdır. Sağlık alanında karşılaştıkları sorunlar; kadınların %97’sinin sağlık güvencesinin olması, %78’nin sağlık hizmetlerinden faydalanamaması, maddi sıkıntılar ve dil bilememedir. Barınma alanında karşılaşılan sorunlar; katılımcıların %96’sı kirada kalmakta, bazıları ise akrabalarıyla aynı evi paylaşmakta, katılımcıların %91’i sobalı evlerde yaşamakta, ısınma sorunu, evin nemli, rutubetli olması, ısınmaya bağlı ortaya çıkan hastalıklar, kira sorunu ve evlerin küçük olmasıdır. Sosyal hayatta karşılaşılan sorunlar ise dışlanma, cinsel istismar ve fiziksel şiddettir.

Labib (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada 16 Afganlı mülteci kadınlarla yaptığı yarı yapılandırılmış görüşmelerle kadınların yaşamış oldukları sorunları dile getirmiştir. Yapılan çalışma sonucu, kadınların toplumsal cinsiyet farkından dolayı dışlandığı ve ikinci atıldıkları gözlemlenmiştir (Çakır, 2020). Buz (2006), tarafından kaleme alınan çalışmada, kadınları göçe sürükleyen asıl nedenin ataerkilin hakimiyeti olduğuna vurgu yapmaktadır. Göç, ister gönüllü ister gönülsüz olsun kadının görüşü alınmadan kadın, erkeğin gittiği yoldan gitmek zorunda bırakılmıştır. Bu nedenle, göç sürecinde kadınlar pasif konumdadırlar. Uçar (2019), çalışmasında kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında, kadınlara atfedilen değer yargılarının dışına çıkamama, bu sınırları aşması durumunda toplumsal yargılamalara maruz kaldıklarına vurgu yapmaktadır. Erol Tamur (2010), çalışmasında B. adlı kişinin çalıştığı iş yerinde tecavüze uğraması sonucu, bir daha işe gönderilmediği ve kadınların toplumsal alanlardan izole edildikleri dile getirmektedir. Akalın (2014), tarafından yapılan çalışmada da Eski Sovyet Bloğundan göç eden göçmen kadınların Türkiye’ye göç süreçlerini, ülkede karşılaştıkları sorunları, iş bulma arayışları ve özellikle ev hizmetlerinde çalışma durumlarını işgücü piyasa teorileriyle açıklanmıştır. Yapılan araştırmalar ışığında kadınları göçe sürükleyen etmenler, ESB’nin yıkılmasıyla, birçok kadın işini kaybetmiş ve ailesine bakmak için, ekonomik sorumluluklarını yerine getirebilmek için Türkiye’ye göç etmişlerdir. Yapılan araştırmalarda, kadınlar genellikle ev hizmetleri, çocuk veya yaşlı bakımı gibi işlerde faaliyette bulunduğu, çoğunun yatılı olarak çalıştığı

saptanmıştır. Genel olarak, kadınların gelmiş oldukları yerlere oranla daha yüksek maaş aldıkları, çoğunun yatılı olarak kaldığından dolayı birikim yaptığını bu paralarını göç ederken geride bıraktıkları ailelerine gönderdikleri saptanmıştır. Genel olarak baktığımızda, kadınlar çalışma hayatında fazla sorun yaşamasa da bazıları maalesef bir takım problemlerle karşı karşıya kalmaktadır. Çalışmadaki görüşülen bazı kadınların çalıştıkları yerde tacize uğradıkları, toplum tarafından “Nakaşa” seks işçisi anlamına gelen söylemlerle maruz kalmıştır. Kayıt dışı gelen göçmen kadınların sorunları ise, polislerle karşılaşmak, veya kaçak geldiklerini bilen kişiler tarafından tehdit edilerek ellerindeki paralar alınmaktadır, karşılaştıkları bir diğer sorun ise hastanelere gitmemek için sağlıklarına iyi bir şekilde dikkat etmelerini gerekmektedir ve kendileriyle birlikte evden getirmiş oldukları ilaçlarla yetinmektir. Ayrıca, ESB kökenli, işçi çalıştıran kişilerle yapılan görüşmeler sonucu ortaya çıkan bulgular da şunlardır; İşverenler genellikle, ESB kökenli kadınların düşük ücretle çalışmayı kabul ettiklerini, yerli halka oranla yatılı kalmaya daha çok meyilli oldukları ve kadınların genellikle mesleki olsun eğitim konusu olsun tecrübeli olduğu kadınların çoğunun üniversite mezunu olduklarını, yabancı dil bildiklerinden dolayı tercih konusu olduklarını dile getirmişlerdir.

Düzgün (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli kadınların sosyal sermaye düzeyleri ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, İstanbul İlinde yaşayan 42 Suriyeli kadın oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, göçle birlikte kadınların sosyal sermaye düzeyleri değiştiği tespit edilmiştir. Örneğin, göç etmeden önce kadınların sosyal çevrelerinin ev içi yaşamla sınırlı olduğu ve sosyal çevrelerinin genelinde aile bireyleri ve akrabalar oluştururken göçle birlikte kadınların sosyal sermayesinin değiştiği kadınların az sayıda olmakla birlikte sosyal ağ olarak ev dışından çıkarak üretim sürecine dahil oldukları ve sosyal çevrelerinin eş ve akraba dışına çıktıkları görülmektedir. Köşk (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası göçlerin toplumsal cinsiyet istihdam boyutu ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, İzmir İlindeki 12 göçmen kadın (Gürcü, Kırgız, Azerbaycanlı, Moldovalı) oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların eğitim düzeyinin lise ve üniversite mezunu oldukları, katılımcıların genelinde 90’lı yıllarda Sovyetlerin yıkılmasıyla yaşanan kaostan kaçmak ve daha iyi bir yaşam için göç ettikleri görülmektedir. Kadınların iş istihdamlarını ele aldığımızda ise kadınların ev işlerinde çalıştıkları (çocuk bakıcısı, yaşlı bakıcısı, hizmetçi), kadınların iş hayatında mekansal ayrışmaya tabi tutuldukları

görülmektedir. Güler (2019), nitel araştırma yöntemine dayalı olarak mülteci kadınların sorunlarını ve dayanıklılık düzeylerini ele aldığı çalışmada, kadın mültecilerin yaşamış oldukları travmatik olaylar, etnik, kültürel ve sosyal ayrımcılık ve iletişim sorunlarından dolayı kırılganlık düzeylerinin arttığı ve kadınların yaşamış oldukları bu kırılganlıklarda sosyal destekler ve manevi destekler aracılığıyla dayanıklılık düzeylerinin de geliştiği tespit edilmiştir.

Afyonoglu (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada Konya'daki mülteci kadınların şiddet deneyimlerini incelemiştir. Yapılan görüşmeler sonucu, kadınlardan sadece ikisinin çalıştığı diğerlerinin ise çalışmadığı tespit edilmiştir. Bu durumun nedeni olarak, Suriye'deki katı kültürel yaklaşımın etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Toplumsal cinsiyet farklılıklarından dolayı Suriye'deki kadınların yaşam alanı daha çok iç mekânla sınırlı tutulmuştur. "Kadınların çalışması ayıp" olan tabunun hâkimiyetinden dolayı kadınlar toplumsal şiddete uğranmaktalar. Kadınların maruz kaldıkları diğer şiddet türleri ise göç esnasında fiziksel şiddete uğrama, çok eşlilik, zorla evlendirme, sağlık alanında ayrımcılığa uğrama, geçici kimlik kartına sahip olmayan hastalara bakılmaması, bazı doktorlar tarafından sözlü şiddete maruz kalma (çok doğuruyorsunuz, size bir şey olmaz, hasta değilsiniz) ve yalnız bırakılma. Kadınları konu alan diğer çalışmalar; Saygı (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada da İranlı kadınların kimlik inşası ele alınmıştır. Çokyaman (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli kadınların göç deneyim süreçleri ve göç sonrası Türkiye'deki yaşam süreçleri ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Mersin İlinde yaşayan 21 Suriyeli kadın oluşturmaktadır. İlgili yazın çalışmasında, kadınların göç kararında etkili olan faktörler, göç etme yolları, göç sürecinde yardım aldıkları kişiler, göç sonrası Türkiye'deki yaşam deneyimleri ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Taştan (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, toplumsal cinsiyet bağlamında kadınların uluslararası göç sürecinde ve göç sonrası yaşadıkları sorunlar ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Kırıkkale'de yaşayan 42 göçmen kadın (Afganlı, Suriyeli, Iraklı) oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde, katılımcıların savaş ve terör olaylarından dolayı ülkelerini terk ettikleri, göç esnasında katılımcıların kadın kimliklerinden dolayı sorunlar yaşadıkları (taciz, doğum sancısı, diğer kadın hastalıkları), Türkiye'yi güvenli bir ülke olarak gördükleri için Türkiye'yi tercih ettikleri ve Türkiye'de ilk zamanlarda barınma sorunu, ekonomik sorunlar ve dil sorunu yaşadıkları ve statüsel kayıp yaşadıkları tespit edilmiştir. Ancak,

genel olarak batılığımızda katılımcıların Türkiye’de kalmaktan memnun kaldıkları ve çoğunluğunun ülkelerine geri dönmeyi istemedikleri tespit edilmiştir.

4.1.2.2.2. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadınların Ailesel ve Kimliksel Rol Değişimleri

Göç alanında kaleme alınan diğer kavramlardan biri de aile yapısıdır. Bu alanda ele alınan ilk çalışma, 2006 yılında “İnegöl Bölgesi’nde Yasayan Bulgaristan Göçmen ve Yerli Ailelerin Aile Yapısı” doktora tezi olmuştur. Cesur Kılıçaslan (2006), tarafından kaleme alınan çalışmada da İnegöl’de yaşayan Bulgarlı göçmenler ile yerli bireylerin aile yapıları incelenmiştir. Yapılan araştırmada, Bulgarlı göçmen ailelerin evlenme biçimlerinde %49.3’ü gençlerin onayı daha sonra ailelerin onayı şeklindeyken yerli halk tarafından ise %47.1’i öncelikle ailelerin onayı sonra gençlerin onayı şeklindedir. Katılımcıların evlenme yaşları incelendiğinde Bulgarlı göçmenlerin evlenme yaşları %56.6’sı 20-24 yaş aralığındayken yerli halkın ise %53.7’si 15-19 yaş aralığındadır. Bulgarlı göçmenlerin %72.9’u çekirdek aile yapısında oldukları yerlilerin ise %75.4’ü çekirdek aile yapısına sahip olduğu gözlemlenmiştir. Yerli ailelerde akraba evliliğine dayalı olan aile oranı %13.5 iken Bulgarlı göçmenlerde ise bu oran %0.9’dur. Aile içinde bütçe faaliyetlerinin düzenlemesinde, Bulgarlı göçmenlerin %37.6’sı eşler ile birlikte hazırlanırken yerli halk tarafından ise %41.8’i erkekler tarafından hazırlanmaktadır. Ailelerin bütçelerinin nerelerde harcanması konusunda hem yerli halk (%38.9) hem de Bulgarlı göçmenler (%45.2) eşleriyle birlikte karar vermektedir. Komanlar (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Edirne’de yaşayan 61 Bulgarlı göçmen kadınların kıyafetleri incelenmiştir. Çalışmada, dikkat çeken bilgilerden biri de kadınlarda yaş ortalaması arttıkça yöresel kıyafetlerin giyilme oranının da azaldığı görülmektedir. Aktaş (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli kadınların göç sonrası ailevi yaşam düzeyleri ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Kilis İlinde yaşayan 20 Suriyeli kadın oluşturmaktadır. İlgili yazın çalışmasında Kilis İlindeki Suriyeli kadınlar ve Suriyeli kadınlara hizmet veren sivil toplum kuruluşlarının üyeleri ile yaptığı görüşmelerde genel olarak kadınların ev hanımı, işsiz ve eğitim düzeylerinin düşük olduğu, kimi kadınların eşlerini kaybettikleri, bazı kadınların fuhuşa zorlandıkları ve ikinci eş olarak sömürüldükleri, ikinci eş durumundan dolayı yerel kadınlar ile Suriyeli kadınlar arasında kutuplaşma yaşandığı görülmektedir. Aile yapısını konu alan diğer bir çalışma, Ayak (2018), nitel araştırma

yöntemine dayalı olarak İstanbul'daki Suriyeli kadınlarla gerçekleştirdiği çalışmada; kadınların genel olarak ekonomik ve dil sorunu yaşadıkları ve kadınların yaşadıkları ekonomik sorunlardan dolayı aile içindeki ekonomik sorumluluğun çocuklara kaldığı ve çocuk işçiliğinden dolayı çocukların eğitim hayatına devam etmekte zorluk yaşadıkları tespit edilmiştir.

Özcan (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, göçle birlikte Suriyeli kadınların aile içindeki rol değişimleri incelenmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, 27 Suriyeli kadın oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, kadınların çoğunluğunun eğitim düzeyinin yüksek olduğu (üniversite mezunu), ve genelinin de öğretmen ve memur olarak çalıştığı, göç sonrası kadınların aile içindeki rollerinin değiştiği, kadınların göçle birlikte aile içindeki sorumluluk düzeylerinin arttığı, kadınların çalışma yükünün artmasından dolayı çocuklarına ayırdıkları zaman dilimin azaldığı Tüfekçi (2019), nicel araştırma yöntemine dayalı olarak gerçekleştirdiği çalışmada, Ankara'daki Suriyeli kadınların göç sonrası ailesel yapıda yaşanan rol değişimleri ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların çoğunluğunun eğitim düzeyinin düşük olduğu ve genelinin ev hanımı olduğu, çalışanların ise öğretmeni terzi, temizlik, kuaför ve yemek yapım işlerinde çalıştıkları tespit edilmiştir. Yapılan çalışmada, öncelikle kadınların eğitim durumu ile aile içi sorumluluk rollerinde anlamlı bir ilişki düzeyinin olduğu ve kadınların aile içindeki sorumluluk düzeylerinin oldukça sınırlı olduğu, kadınların sorumluluk düzeyinin ev işleri ile sınırlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca, göçle birlikte kadınların eğitim düzeyinin düşük olması ve dil bilmemelerinden dolayı aile içindeki sorumlulukların çoğunluğunu erkeklerin üstlendiği görülmektedir. Dursun Akıncı (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, düzensiz göçmen kadınların rol ve kimlik kayıpları ve değişimleri ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Silivri Geri Gönderme Merkezindeki 90 düzensiz göçmen kadın oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, düzensiz göçmen kadınların siyasi ve sosyal kimliklerinden dolayı göç ettikleri, bu göçle birlikte Türkiye'de de sosyal kimliklerini kaybettiklerini, kendi mesleklerini yapamadıkları tespit edilmiştir.

Yenginar (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, İranlı mülteci ailelerin göç süreci sonrası aile yapılarında yaşanan değişimleri aktarmaktadır. Yapılan çalışma sonu, göç eden mülteci ailelerin sayısında, aile içi otorite tipi ve aile yerleşim mekânlarında değişiklikler yaşanırken aile içi iş bölümü ve aile içi sevgi ve saygının değişmediği

tespit edilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucu, İran'da kadınlara değer verildiği ve İran'da aile içinde kadınların sözlerinin oldukça önemli olduğu görülmüştür. Ancak, göçle birlikte kadınların bu konumunda değişiklik yaşanmıştır. Bu değişikliğin nedeni, kadınların yerleşmiş oldukları yeni mekân hakkında bilgilerinin olmaması ve dil bilmemelerinden dolayı aile içinde erkek daha baskın konum haline gelmiştir. Göçle birlikte değişen alanlardan biri de mekânsal değişimdir. Katılımcıların geneli, İran'da lüks evlerde ve müstakil evlerde yaşamaktaydılar. Ancak, göçle birlikte ailelerin maddi sıkıntılarından dolayı kaldıkları evlerin apartman tarzı ve küçük oldukları görülmektedir. Hot (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Boşnak kadınların göç deneyimleri ve annelik rol değişimleri ikinci kuşak göçmen kadınlar bağlamında ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, ikinci kuşak 15 Boşnak kadın oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, Boşnak kadınların etnik ayrımcılık, ekonomik sorunlar, statüsel kayıplar ve dil sorunlarıyla karşılaştıkları ve göçle birlikte ebeveynlik rollerinde değişimlerin yaşandığı tespit edilmiştir. Boşnak kadınların annelik rol değişimleri kuşak bağlamında ele alındığında, ikinci kuşak Boşnak kadınlara göre birinci kuşak kadınların çocukların üzerinde katı kontrol mekanizması kurmaya çalışan, otoriter bir anne modeliyle karşılandığı, kendilerinin ise çocuklar ile aralarındaki ilişki ağının daha ılımlı olduğu ancak dış etmenlere karşı güvenlik amaçlı çocuklar üzerinde kontrolcü rolün ağırlıklı olduğu tespit edilmiştir. Yıldız (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Ermeni kadınların kimlik inşası ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, Ermeni kadınların ayrımcılık ve dışlanma olgusu bağlamında kimlik inşası ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, İstanbul'daki 15 Ermeni kadın oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların siyasi ve ekonomik sorunlardan dolayı Türkiye'ye kaçtıkları, iş imkanlarından ve coğrafi yakınlıktan dolayı Türkiye'yi tercih ettikleri, katılımcılardan bazılarının Türkiye'ye gelmeden önce Rusya'ya gittikleri ve orada iş imkanlarının kısıtlı olması ve Rusların kendilerine karşı sert tutumlarından dolayı Türkiye'ye göç ettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların iş hayatında etnik ayrımcılığa maruz kaldıkları, katılımcıların sınır dışı edilme korkusundan dolayı işverenlerin Ermeni kadınları emek kaynaklı sömürdükleri, sınır dışı korkusundan dolayı polis kılığına giren dolandırıcılar tarafından gasp edildikleri, dışarıda Ermenice konuştuklarında bazen yerel halk tarafından kötü muamelelere (kötü kadın muamelesi görme) maruz kaldıkları tespit edilmiştir.

4.1.2.3. Din Bağlamında Yazın Çözümlemesi Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Dini boyutta ele alınan ilk çalışma, 2011 yılında kalem alınan “Ahıskalı Türklerde Göçün Dinsel Yaşayışa Etkileri” doktora tezidir. Bu alanda ele alınan diğer bir doktora çalışması ise 2019 yılında Iraklı sığınmacılar üzerine olmuştur. Bayraktar (2011), tarafından kaleme alınan çalışmada Eski Sovyet’te sürgün edilip İstanbul ve Bursa’ya yerleşen Ahıskalı Türklerin dinsel değişimlerini incelemiştir. Yapılan çalışmada, Ahıskalı Türklerin genel olarak dini inançlarının aynı kaldıkları ancak bazı dini ritüel ve ibadetlerde değişiklikler yaşandığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, Ahıskalı Türklerin dini yaşama ve dini muhafazakârlıklarını Türkiye’de daha canlı tuttukları gözlemlenmiştir.

Ghrai (2019), çalışmasında Türkiye’deki Iraklı göçmenlerin Deizm ve Ateizme yönelik tutumlarını incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, Samsun’da yaşayan 407 Iraklı göçmen oluşturmaktadır. Öncelikle, yapılan çalışmada katılımcıların %92.38’si Allah’a inanırken geriye kalan %7.62’lik kısım ise karasız ve Allah’a inanmamaktadır. Yapılan çalışmada %15 oranındaki kesim genel olarak Tanrı’ya inandıkları ancak hâkim bir din anlayışına sahip olmadıkları (Deizm), %2.45 oranındaki kesimin ise hiçbir Tanrısal inanca sahip olmadıkları (Ateist) gözlemlenmiştir. Ayrıca, yapılan çalışmada göçle birlikte Iraklı göçmenlerin dini algılarında değişimlerin yaşanmadığı tespit edilmiştir. Algül (2019), tarafından kalem alınan çalışmada ise Hatay İlinin Erzin İlçesinde yaşayan Bulgarlı muhacirlerin göçmenlerin dini tutumları incelenmiştir. Erzin İlçesindeki Kızlarçayı ve Kuyuluk köyleri Bulgarlı göçmenlerin yoğun olarak iskân ettikleri yerleşim yerlerindendir. Yapılan çalışmada, Erzin’de yaşayan Bulgarların aşırı dindar tutumlarının olduğu tespit edilmiştir. İlçede, ailelerin çocuklarını genellikle imam hatip liselerine göndermektedir. Aileler yaz tatilinde de çocukların dini eğitim almaları için hem Diyanet’e bağlı hem de resmi olmayan Kuran kurslarına göndermektedir. İlçede yaşayan halk namaza çok büyük önem vermektedir. Namaz kılan kişilere büyük saygı duyulurken namaz kılmayan insanlar ise toplumdan dışlanmaktadır. Bu dışlanmanın en büyük sembolü de namaz kılmayanlara taktıkları “beynamaz” lakabıdır. Ayrıca, namaz kılmayan kişilerle görüşme ve onlarla alışveriş yapmak hoş karşılanmamıştır. İlçede, Cuma günleri kutsal olarak kabul edildiği için Cuma günleri iş yapılmaz. Cuma günleri insanlar vakitlerini ibadet ve aile ziyaretleri ile geçirirler. Muhacirler, dinin gereklerinden dolayı kıyafetlerini oldukça dikkat

etmektedir. Kadınlar, dışarıya çıkarken başları kapalı ve üzerlerine çarşaflarını alırlar, erkekler ise gömlek, şalvar ve başlarına sarıklarını sararlar. Erkeklerin başlarının açık olması hoş karşılanmaz ve başı açık gezenler dışlanmaktadır.

4.1.2.4. Medya ve Baskı Grupları Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Medya ve baskı grupları alanında ele alınan ilkyazın türü, 1993 yılında Balkan göçmenlerinin dernekleşme faaliyetlerini ele alan doktora tezi olmuştur. Bu alanda, kaleme alınan ikinci çalışma ise 2011 yılında Bulgar göçmenlerin “Bursa’da yerel medyadaki yeri “adlı yazın çalışması olmuştur. 2011 yılından sonra medya alanında, yazın çalışmalarında artış yaşanmıştır. Bu alanda kaleme alınan eserlerin çoğunu doktora tezleri oluşturmaktadır. Bu alanda ön plana çıkan temel konular: Bulgar göçmenleri ve Sovyet göçmenlerinin medyadaki yeri ve baskı gruplarının faaliyetleri olmuştur. Ancak, 2018 yılı ve sonrası dönemde medya alanında ön plana çıkan konulardan biri de Suriyeli göçmenler olmuştur.

Türkkol (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada Suriyelilerin anaakım medyasındaki konumunu incelemiştir. Yapılan çalışmada anaakım gazetelerinde Suriyelilerin tehdit olarak algılandıkları tespit edilmiştir. Bu tehdit unsurları, ekonomi, güvenlik, nüfus ve vatandaşlıktır. İlgili yazın çalışmasında incelenen gazete başlıklarından bazıları şu şekildedir: Suriyelilere vatandaşlık verilirse yandık, Suriyeliler özerklik isteyecek, Suriyelilerin doğum oranı Türkleri aştı, Türkiye’de doğan iki bebekten biri Suriyeli, Kamplarda silah yardımı. Aldemir (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada sosyal medyada Suriyeli mültecilerin genellikle nefret, şiddet, kin ve ırksal dışlanmayla birlikte anıldıkları tespit edilmiştir. İlgili yazın çalışmasındaki örnek tweetlerden bazıları şunlardır: Suriyeliler sınır dışı edilsin, Trablus’ta Türk’e ihanet eden Araplardır, Ülkemde Suriyeli istemiyorum, Arap enikleri, vatan hainleri, terörist. Zhidkova (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada da Sovyet Rusya’dan Türkiye’ye gelen göçmenlerin medyadaki sex işçiliği olarak gösterimi ele alınmaktadır. Artar (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada Suriyeli mülteciler hakkında yayınlanan gazeteler; siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel olarak hem niceliksel hem de niteliksel sınıflandırılmıştır. Ayrıca, Sürme (2019), Gaziantep’te destinasyonda mültecilik hareketinin etkisini incelediğinde, mültecilere yönelik medyadaki söylemlerin şehirdeki turistik faaliyetlerini olumsuz etkilediği görülmektedir.

Artar (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada Suriyelilerin medyadaki sınıfsal temsilini incelemiştir. Çalışma kapsamı olarak, Türkiye’de faaliyette bulunan 17 gazete yayın organlarının 2017 yılındaki haber başlıkları incelenmiştir. İncelenen gazeteler, kendi arasında; Sağcı, Solcu, Liberal, Ulusal ve İslamcı olarak sınıflandırmaya tabi tutularak Suriyelilerin sınıfsal temsili yapısı incelenmiştir. İncelenen yayın temalarında; İslamcı yayınların daha çok Suriyelilere yönelik insani ve sosyal yardımları ele alan ve Suriyelileri muhtaç sahibi olarak ele alırken Solcu ve Liberal yayınlar ise daha çok Suriyelilerin çalışma hayatlarını ve piyasaya etkilerini almaktadır. Yapılan çalışmada, yayın organlarında Suriyelilere yönelik “kardeş” kelimesinin kullanım sıklığı en fazla İslami yayın organı (55) tarafından kullanırken en az ise Ulusal (2) ve Liberal (12) yayın organlarında kullanılmaktadır. Ayrıca incelenen çalışmalarda Ulusal yayın organında; vergi yükümlülüğüne değinilerek, Suriyeliler halkın verdiği vergilerle hizmet görmesi eleştirilmiştir. Milliyetçi yayın organlarında da Suriyeli mültecilerin Türkiye’nin dış arenadaki güvenlik siyasetini olumsuz etkilediği ve bu durumun yabancı yatırımları azaltacağı dile getirilmektedir. Liberal ve Milliyetçi yayın organlarında ise Suriyelilere harcanan maliyetleri öne sürerek Suriyelilerin ayrıcalıklı sınıf olduğu ileri sürülmektedir.

4.1.2.5. Sanat ve Spor Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Sanat alanında ele alınan ilk çalışma, 1990 yılında kaleme alınan Nazi Almanyası’ndan Kaçarak Türkiye’ye Sığınan Alman Bilim Adamı ve Sanatçıları olmuştur. 2006 yılından sonra sanat alanında ele alınan çalışmalarda artış yaşanmıştır. Bu alanda daha çok müzik, resim, roman, hikâyeler ve spor alanıyla ilgili çalışmalar ele alınmıştır. Bu alanda ön plana çıkan konu başlıkları ise şunlardır: Bulgarlı göçmenler ve Makedonya göçmenlerin müzik gelenekleri, Boşnak müzikleri, Iraklı sığınmacıların spor alanındaki başarıları. Uluslararası göç bağlamında ele alınan sanat ve spor yazın çalışmaları, bilim adamları ve sanatçılar, göç anlatıları ve romanlar, resim, müzik ve spor olmak üzere altı alt kategoride sınıflandırılarak çözümlenmiştir.

4.1.2.5.1. Bilim Adamları ve Sanatçılar

Bingün (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Nazi Almanyası’ndan kaçan sanatçılar ve bilim adamları ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, Nazi Almanyası döneminde yapılan ırkçılık katliamlarından dolayı birçok Yahudi kökenli

insanlar, ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Ülkeye terke edenlerin arasında bilim adamları ve sanatçılar da yer almaktaydı. Bu bilim insanları ve sanatçıların sığındıkları ülkelerden biri de Türkiye olmuştur. Türkiye'yi seçmelerindeki en önemli faktör, Türklerin insancıl hoşgörü politikasıdır. Göçle birlikte Almanya'dan Türkiye'ye gelen bilim insanları Türkiye'nin batı kültürüyle yakınlaşmasında ve Türk eğitim ve teknik sisteminin gelişmesinde katkıları oldukça önemlidir. Alman bilim insanlarının Türkiye'ye katkılarından bazıları şunlardır: üniversite reformu, İstanbul Üniversitesinin kurulması ve Mühendishane-i Bahriye'nin kurulmasıdır.

4.1.2.5.2. Göç Anlatıları ve Romanlar

Göçle birlikte, kültürel kimliği dışa vurmada kullanılan yöntemlerden biri de anlatılardır. İnsanlar anlatılarla hem göç serüvenlerini hem de kültürel kimliklerini dile getirmekteler. Bu nedenle, göçün yaşanmışlıklarını dışa yansıtmada anlatılar oldukça önem taşımaktadır. Ercan (2006), tarafından kaleme alınan çalışmada, Lozan Mübadelesindeki izlerin edebi eserlerdeki yansıması ele alınmıştır. Kaderli Yapıcı (2008), tarafından kaleme alınan çalışmada Bulgarlı kadınların göç hikâyelerini dinleyerek kadınların hem göç hem de kültürel kimliklerini ortaya koymaya çalışmıştır. İnsanoğlu, kültürel benliğini kaybetmemek için özünü ve geçmişini anlatarak yaşatmaya çalışmıştır. Kaderli Yapıcı, tarafından yapılan çalışmada dikkat çeken husus, Bulgarlı kadınların göçmen kimliğini aşırı koruyucu bir tavır sergilediklerini gözlemlemiştir. Onlar için göçmenliği korumanın en temel şartı yerli halk yerine Bulgarlılarla evlenmektir. Yerli halk ile evlenmek, onlar için göçmenliğe yapılan bir ihanettir. Bu nedenle, farklı etnik yapıya sahip bireylerle yapılan evlilikler hoş karşılanmaz. Şencan (2013), tarafından kaleme alınan çalışmada da Bulgarlı kadınların göç hikâyelerine yer vermiştir. Toplumların, kültürel miraslarının gelecek kuşaklara aktarılmasında sözlü gelenek oldukça yaygındır. Gelecek kuşaklar arasında bir iletişim aracı olarak görülen hikâyeler göçmenler için oldukça önemlidir. Göçle birlikte, kültürel miraslarını ve benliklerini gelecek kuşaklara da yaşatmak için hikâyelerini hep dile getirmeye çalışmışlardır. Doğruyol (2016) tarafından kaleme alınan çalışmada da Türk Romalarında mübadele konusu ele alınmıştır. Gücüener (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Balkanlardan gelen göçmenlerin göç anlatıları incelenmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Manisa İlindeki 15 Balkan göçmeni (Bulgar, Makedon) oluşturmaktadır. İlgili yazın çalışmasında, göç anlatılarıyla

katılımcıların göçten önceki yaşamları, göç süreçleri ve göç sonrası yaşam düzeyleri ele alınmıştır. Çavuş (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada da 1960 ve 1900'lı yıllarda Türk romanlarında uluslararası dış göç olgusu ele alınmıştır.

4.1.2.5.3. Resim

Avcı (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, göçmen öğrencilerin çizimleriyle öğrencilerin göç ve göçmenliğe yönelik tutumları ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Manisa İlinde eğitim gören 50 göçmen öğrenci oluşturmaktadır. Çocukların çizdikleri resimleri incelediğimizde, Türk bayrağı, asker, tel örgüler, ev, silah ve uçak figürlerinin ön planda oldukları görülmektedir.

4.1.2.5.4. Müzik

Kültürel kimliğin diğer sembollerinden biri de müziktir. İnsanlar, göçle birlikte sadece fiziksel olarak taşınmayı gerçekleştirmezler. İnsanlar, göçlerle birlikte kültürel ve sanatsal taşınmayı da gerçekleştirirler. Göçmenler, kimliklerini sanat, müzik ve kültürleriyle ortaya koymuşlardır. Kurtişoğlu (2008), tarafından kaleme alınan çalışmada Boşnakların, göçle birlikte kültürel miraslarına sahip çıkmak için müziğe oldukça önem verdikleri görülmektedir. Devrim Küçükebe (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada da İzmir'de yaşayan Makedonyalı göçmenlerin müzik geleneklerini aynı canlılıkla devam ettirdikleri görülmektedir.

4.1.2.5.5. Spor

Azeez (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada, Iraklı öğrenciler ve Türk öğrencilerin başarı motivasyonunda sporun rolü ele alınmıştır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Iraklı ve Türk öğrenciler olmak üzere toplam 155 öğrenci oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, Türk öğrencilerin spordaki başarı düzeylerinin Iraklı öğrencilere oranla yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.1.2.6. Kentleşme Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Kentleşme alanında ilk çalışma, 2001 yılında ele alınan Bulgarlı göçmenlerin Türkiye'deki yerleşim alanları, iskân edildikleri kentler üzerine yapılan doktora tezidir. Ancak kentleşme alanındaki çalışmalar 2013 yılından sonra önem kazanmıştır. Bu

alandan ele alınan çalışmaların çoğunluğu, doktora tezleri oluşturmaktadır. 2018-2019 yılında ele alınan kentleşme başlıkları arasında Suriyeli sığınmacılar ön plana çıkmaktadır.

4.1.2.6.1. Göçmen Konutları

Akgün (2001), tarafından kaleme alınan çalışmada Bulgarlı göçmenlerin iskânında fiziksel mekânları incelenmiştir. Türkiye'ye gelen Bulgarlı göçmenler, 2510 sayılı İskân Kanunu çerçevesinde illere yerleştirilmiştir. Göçmenler, kanun çerçevesinde yerleştirilse de göçmenlerin çoğunluğu, yerleştikleri mekânları terk edip Bursa'ya yerleşmişlerdir. Göçmenlerin Bursa'yı tercih etmelerin nedenleri; akraba, iklim ve iş bulma imkânlarının gelişmiş olmasıdır. Bulgarlı göçmenlerin konut yapısı köy ve şehir yerleşim tipi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Köy tipi konutlar, iki odalı, bahçeli ve dışarıda ahırları yer alan yerleşim yeridir. Şehir tipi konut ise köy yerleşim tipinden daha büyük olan bina tarzı yapılardır. Kanun gereğince, yapılan göçmen konutları çekirdek aile tipine uygun olarak tasarlanmıştır. Bu durum, geniş aileli göçmenleri olumsuz etkilemiştir. Bundan dolayı incelenen göçmen konutlarının çoğunda ekleme odalar yer almaktadır. Ayrıca, konutlarda dikkat çeken diğer bir nokta ise göçmenlerin tuvaletlerinin dışarıda yer almasıdır. Bu durumun nedeni olarak Algül (2019)'un çalışmasında belirttiği dini faktörü sayabiliriz. Çünkü, ilgili yazın çalışmasında Bulgarlı göçmenler, tuvaletin necis olduğu ve bu nedenle ev içinde yer almasının haram olduğuna inanmaktaydılar. Bundan dolayı, Bulgarlı göçmenlerin ilk konutlarında tuvaletleri dışarıda yer almaktaydı. İmran (2013), tarafından kaleme alınan çalışmada da mübadele konutları incelenmiştir.

Yıldırım (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada Bulgarlı göçmenlerin yoğun olarak yaşadıkları Afyon, Konya ve Bursa İlindeki konutlar incelenmiştir. Yapılan araştırmalar sonucu, Afyon İlindeki Kuzuören köyünde yaşayan Bulgarlı göçmenlerin ev yapısının genel olarak Tatar Türklerinden esinlenerek yapıldığı ortaya konulmuştur. Tatar Türklerinin ev mimarisindeki en önemli farklardan biri, evlerin sadece güneş alan tarafında pencerelerin yer almasıdır. Bu nedenle evin arka kısımlarında pencere yer almazdı. İncelenen evlerin geneli iki odalı ve tek sıra halindeydi, bu evlerde koridor veya hol bulunmaz, tuvaletler ise dışarıda yer almaktadır. Konya'daki köylerde yaşayan Bulgarlı göçmenlerin konutları genellikle kerpiçten

yapılı, iki-üç odalı, tuvaletleri ve ahırları bahçede yer almaktadır. Bursa İnegöl ilçesinde de aynı yapılara benzer konutlar yer almaktadır.

Durmaz (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Bulgarlı göçmen konutları ve Bulgarlıların mekansal uyum düzeyleri incelenmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Balıkköy'deki göçmen konutlarında yaşayan 26 Bulgarlılar oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların mekansal ayrılmaya tabi oldukları, göçmenlere yönelik oluşturulan göçmen konutların yer aldığı mahallerinin damgalandığı, mahallenin şehirden uzak olması, mahalle yakınlarında genelevlerin yer alması ve mahallenin göçmen konutları olarak adlandırılarak yerel halktan ayrı bir tanımlamada yer almalarından dolayı katılımcıların rahatsızlık duydukları tespit edilmiştir. Katılımcıların kentteki sosyal entegrasyon düzeylerini ele aldığımızda ise katılımcıların kültürel ve hayata bakış açısı bağlamında yerel halk ile aralarında farklılıkların olduğu ve bundan dolayı uyum sürecinde zorlandıkları özellikle, kadın katılımcıların geldikleri sosyalist yaşam yapısında daha özgür oldukları ve çalışma imkanlarının ve koşullarının daha iyi oldukları, Türkiye'de ise özgür olmadıkları, önyargılardan dolayı damgalandıkları ve çalışma hayatlarının kısıtlanması yönünden uyum sorunları yaşadıkları tespit edilmiştir. Chagel (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin konutları ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, genel olarak katılımcıların yaşadıkları konutların büyüklüğünden rahatsız olmadıkları ancak diğer fiziki koşullardan (ısı yalıtımının olmaması, nem, rutubet, mahremiyet) rahatsızlıklar duydukları ayrıca bazı katılımcıların evlerinin zemin kat olmasından dolayı mahremiyet değerlerinin zedelenmesinden dolayı rahatsızlık duydukları tespit edilmiştir.

4.1.2.6.2. Uluslararası Göçün Mekansal Etkileri

Gümüş (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli göçünün Gaziantep İline etkileri incelenmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Gaziantep İlindeki yerel halk (10) ve Suriyeliler (300) olmak üzere toplamda 310 kişi oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, yapılan görüşmelerle Suriyelilerin yaşamış oldukları sorunlar ve yerel halkın Suriyelilere yönelik tutumları incelenmiştir. Suriyelilerle yapılan görüşmede, katılımcıların genelinen coğrafi yakınlık ve iş imkanlarından dolayı Gaziantep'i tercih ettikleri, yarısından fazlasının düzenli bir işinin olmadığı ve kirada kaldıkları, genelinen yerel halk tarafından kötü muamele

görmedikleri ancak bazılarının ise göçmen oldukları için dışlandıkları farklı muamelelere maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Yerel halkın Suriyelilere yönelik bakış açısını öğrenmeye yönelik yerel halkla gerçekleştirilen görüşmede, genel olarak katılımcıların ciddi boyutlarda Suriyelilere yönelik nefret ve dışlanma söylemlerinde bulunmadıkları ancak güvenlik, kira fiyatlarının artması ve işsizlik sorunundan dolayı yerel halkın Suriyelilerden rahatsızlık duyduğu tespit edilmiştir. Külek (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada da Suriyeli göçünün İstanbul-Bağcılardaki ekonomik-toplumsal etkileri ele alınmıştır. Nitel araştırma yöntemini kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Bağcılardaki yerel halk (50) ve Suriyeliler (102) olmak üzere toplam 152 kişi oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında katılımcıların iş imkanlarından (tekstil) dolayı ve sosyal ağlardan dolayı Bağcıları tercih ettikleri, katılımcıların çoğunluğunun sosyal güvencesinin olmadığı, çoğunluğunun yerel halk ile ciddi sorunlar yaşamadıkları sorun yaşayanların ise iş yerinde yerli halk ile aldıkları ücretin düşük oldukları ve katılımcıların yarsından fazlasının Türkiye’de kalıcı olarak kalmak istedikleri tespit edilmiştir. Yerli halk ile Suriyelilerin etkileri başlığı altında yöneltilen sorularda, katılımcıların Suriyeli göçüyle birlikte konut fiyatlarının arttığı, nüfusun arttığı, işsizlik oranlarının arttığı ve bazı katılımcıların Suriyeli göçüyle birlikte iş sahiplerine avantaj sağlamsı ve ekonomik canlılık yönünden olumlu yönlerine değindikleri görülmektedir.

Erten (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli göçünün Hatay-Reyhanlı bölgesine etkileri incelenmiştir. Reyhanlı ilçesi, Suriye’ye sınır bölgesi olması nedeniyle birçok kitlesel Suriyeli göçüne ev sahipliği yapmıştır. Yaşanan bu kitlesel göçle birlikte, Reyhanlı bölgesi güvenlik, ekonomik ve sosyal olarak sorunlar ve değişimler yaşamıştır. Reyhanlı bölgesi, verimli arazilere sahip olmasından dolayı tarımcılık faaliyetleri Reyhanlı bölgesi için oldukça önemlidir. Ancak, sınır bölgede yaşanan güvenlik sorunlarından dolayı bölge halkı tarım arazilerini ekemez oldu. Ayrıca, Reyhanlı bölgesinin diğer geçim kaynaklarından biri de inşaat ve toplayıcılık sektörü olduğu için Suriyelilerin ucuza çalışmasıyla birlikte bu sektörlerde işçi ücretlerinde azalma meydana gelmiştir. Suriyeli göçünün diğer bir etki alanı ise güvenlidir. Suriyeli göçü sonrası Reyhanlı’da yaşanan patlamalar sonrası yerel halk ile Suriyeliler arasında çatışma yaşanmıştır. Ayrıca, Reyhanlı’da gün geçtikçe artan Suriyeli göçleriyle birlikte yerel halkın siyasal tutumunun da değiştiği, diğer yıllara oranla yerel halkın AK Partiye verdikleri oy sayılarının düştüğü görülmektedir.

Bimay (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada uluslararası göçün kentleşme üzerindeki etkisi Batman yerelinde incelenmiştir. Göç, bir ülkenin hem fiziki hem de kültürel doğasını etkileyen önemli bir olgudur. Yaşanan göçlerle birlikte kentlerin demografik, ekonomik, kültürel, sosyal ve çevresel dokusu değişmektedir. 2011 yılında Suriye’de çıkan iç savaş nedeniyle birçok kişi göç etmek zorunda kalmıştır. Mültecilerin Türkiye’de sığındıkları şehirlerden biri de Batman’dır. Batman’a yapılan göçler, kenti olumsuz etkilemiştir. Göçlerle birlikte kentin demografik dengesi bozulmuştur. Ayrıca, artan nüfus beraberinde barınma, yoksulluk ve çevre sorunlarını getirmiştir. Barınma sorunundan dolayı mülteciler, ucuz konut bulamadıkları için kentin ücra mahallerinde tek katlı yapılarda yerleşmişlerdir. Bu durum, gecekondulaşma ve çarpık kentleşmeyi hızlandırmıştır. Gelen mültecilerin çoğunluğu, vasıfsız işçi kesimini oluşturdukları için kentin istihdam seviyesinin düşmesine neden olmuştur. Artan göçlerle birlikte kentin fiziki yapısı değişmekte ve çevre sorunları (hava kirliliği, ses kirliliği, alt yapı hizmetlerinin yetersizliği) artmaktadır. Kıratlı Aktaş (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, İstanbul’daki Suriyelilerin kentsel dağılımı ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, Suriyelilerin kentsel dağılımı üzerinde etkili olan faktörler incelenmiştir. İncelenen yazın çalışmasında, öncelikle İstanbul’un sanayi şehri olması, iş imkanlarının yüksek olması ve Avrupa’ya geçişte köprü vazifesi görmesi sebebiyle Suriyeliler tarafından tercih edildikleri görülmektedir. Suriyelilerin İstanbul İlinde, semtlere göre dağılımını incelediğimizde ise genellikle iş imkanlarının yüksek olduğu ve yaşam standartlarının ucuz olduğu semtleri (Sultangazi, Sultanbeyli, Esenler, Fatih) tercih ettikleri görülmektedir.

Eşim (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Bursa’daki Bulgarlı göçmenlerin etkileri ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, Bulgarlı göçmenlerin Bursa İlinde demografik, mekansal, ekonomik ve kültürel değişim ve etkileşimlere sebep olduğu tespit edilmiştir. İlgili yazın çalışmasını incelediğimizde, Bulgarlı göçmenlerin özellikle tarımsal faaliyetlerinin canlanmasında önemli bir rol oynadıkları ve genel olarak bölge halkıyla uyum içerisinde oldukları tespit edilmiştir. Tekten Aksümerli (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli göçünün Gaziantep’teki meydana getirdiği kent yoksulluk düzeyi ve Ertem (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada da göçün mekansal teorisi ele alınmıştır.

4.1.2.7. Uluslararası Göç ve Mültecilik Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Uluslararası göç bağlamında ele alınan yazın çalışmaları, uluslararası göçün genel etkileri ve mültecilerin mevcut durumu, sorunları ve beklentileri olmak üzere toplamda iki alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine çözümlenmiştir.

4.1.2.7.1. Uluslararası Göçün Genel Etkileri

Sosyal boyutta ele alınan çalışmalarda, diğer önemli bir konuda uluslararası göçün etkileridir. Naz (2015), tarafından ele alınan çalışmada da uluslararası göçün Türkiye'ye etkileri incelemiştir. İncelenen yazın çalışması sonucu, göçün olumlu yanlarının yanı sıra olumsuz yanlarının daha ağır bastığı gözlemlenmiştir. İncelenen yazın çalışmasından yola çıkarak uluslararası göçün Türkiye'ye olumsuz etkileri özetle şu şekildedir: Öncelikle, uluslararası göç Türkiye'nin güvenliği üzerinde büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Kitlesele göçlerle birlikte Türkiye'ye gelen mültecilerin bir kısmı terörist gruplarla ittifak halinde olup terör eylemlerinde bulunmaktadır. Aynı zamanda yapılan araştırmalar sonucu, mültecilerin artmasıyla birlikte ülkede, hırsızlık, yaralama, cinsel taciz ve uyuşturucu satıcılığı gibi suçlarda artışlar yaşandığı gözlemlenmiştir. Kitlesele göçle gelen bireylerin çoğunluğunu niteliksiz kesim oluşturduğu için bu durum Türkiye'nin standartlarını olumsuz etkilemektedir. Türkiye'ye gelen göçmenlerin hayatlarını devam ettirebilmeleri için iş bulmaları gerekmektedir u durum da Türkiye'deki işsiz nüfusun artmasına sebebiyet vermiştir. Çünkü, mülteciler ağır koşullar altında düşük ücretle çalışmayı kabul ettikleri için işverenler tarafından daha çok tercih edilmektedir. Bu durumda Türkiye'deki yerli halkın işsiz kalmasına neden olmaktadır. Çetiner (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli göçü sorunsalı bağlamında Suriyeli göçünün Türkiye üzerindeki sosyo-ekonomik etkisi ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, genel olarak Suriyeli göçünün ekonomik parametreler üzerindeki olumsuz etkileri ve Suriyeli göçünün güvenlik sorunları ele alınmıştır.

Uluslararası göçün etkileri, Türkiye özelinde değerlendirildiğinde hem olumlu hem de olumsuz etkileri yer almaktadır. Uluslararası göçün olumsuz etkileri ağırlıklı olarak yer alsa da olumlu etkileri de yer almaktadır. İncelenen yazın çalışmaları sonucu, uluslararası göçün olumlu yanları, beden işçiliğindeki istihdam eksikliği kapatması, özellikle bedeni ve fiziki işlerde ihtiyaç duyulan işgücü ihtiyacının sağlanması, üretimde artışların yaşanması, ülkeye sıcak para girişlerinin sağlanması ve nitelikli insanların göçüyle birlikte ülkenin kalkınmasına katkıda bulunması şeklindedir. İncelenen diğer

yazın çalışmaları sonucu, uluslararası göçün Türkiye’ye olumsuz etkileri ise şunlardır: Öncelikle Türkiye’ye yapılan kütleli göçlerle birlikte Türkiye’nin demografik yapısında dengesizlikler meydana gelmiştir, mültecilerin düşük ücret istihdamından dolayı yerli halk arasında işsizlik sorunu artmıştır, kayıt dışı istihdam artmıştır, ülkede güvenlik sorunları ciddi oranda artış göstermiştir (hırsızlık, kaçakçılık, gasp, fuhuş, cinayet), Suriyeli bayanlara ikinci evliliklerden dolayı yerel halk arasında boşanma olaylarında da artışlar yaşanmıştır artan talepler sonucu konut fiyatlarında hem de diğer üretim mallarında fiyat artışları yaşanmıştır, barınma ihtiyaçlarını karşılamak için daha düşük ücret vererek şehir dışı kenar mahallelerde istihdam ederek gecekondulaşma oranı artmıştır ve bu gecekondulaşmayla birlikte çevre sorunları da artmıştır (Demirhan İnlıciler, 2019; Gözüm, 2017; Erçoşkun, 2015).

4.1.2.7.2. Mültecilerin Mevcut Durumu, Sorun ve Beklentileri

Uluslararası göç alanında, önemli bir yer kaplayan diğer başlık ise göçmenlerin göç sürecindeki karşılaştıkları sorun ve beklentileri olmuştur. Göç, sadece göç alan ülke için değil aynı zamanda göç eden bireyler içinde sorun teşkil etmektedir. Türkiye’ye yapılan göçlerin çoğu zorunlu (irade dışı) gerçekleşmektedir. Bu sebeple, göç sürecinde göçe zorlanan kesim birtakım sorunlarla karşılaşmaktadır. 2018 yılı sonrası ele alınan akademik çalışmalar daha çok, göçmen yanlı çalışmalara yer vermiştir. Göç sürecinde, sığınmacıların karşılaştıkları sorunlara yer verilmiştir. Bu alanda ön plana çıkan konular şunlardır: Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim alanında karşılaştıkları sorunlar, Suriyeli kadınların günlük hayatta ve göç sürecinde karşılaştıkları sorunlar, Suriyeli ve İranlı sığınmacıların barınma, iş bulma, iletişim ve toplumsal alanda karşılaştıkları sorunlar ve sığınmacıların karşılanamayan gereksinimleri.

Pervane Korjan (2011), tarafından kaleme alınan çalışmada, Kastamonu İlinde yaşayan İranlı sığınmacıların göç durumları ele alınmıştır. Nitel araştırma yöntemine dayalı olarak gerçekleştirilen çalışmanın örneklemini, Kastamonu İlindeki 35 İranlı sığınmacı oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde, katılımcıların dini ve siyasi sebepler ve dini özgürlüklerini ve sosyal özgürlüklerini yaşamak için göç ettikleri tespit edilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler neticesinde, İran’daki sıkı İslami kurallardan dolayı yerel halkın dini ve sosyal alanının kısıtlandığı ve bu kısıtlılıklardan dolayı insanların yaşama hakkı ve fikir özgürlüğü elinden alındıkları ve bu durum karşısında insanların başka bir ülkeye sığınmayı bir kurtuluş olarak gördükleri tespit

edilmiştir. Güneş Aslan (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada Suriyeli mültecilerin sosyal hizmetlere ulaşımında yaşadıkları sorunları incelemiştir. Yapılan çalışma sonucu Suriyeli mültecilerin sosyal hizmetlere erişimindeki en önemli engelleri dil ve bilgi eksikliğidir. Mülteciler hem dil sorunundan dolayı hem de resmi kurumlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları için devlet kurumlarında işlem yaparken zorluk çekmektedirler. Katılımcıların özellikle kimlik değişiminde ve ikâmetgah işlemlerinde zorluk yaşadıkları tespit edilmiştir. Kimlik kartı, mülteciler için oldukça önemlidir. Çünkü, mülteciler sahip oldukları bu kimlikler aracılığıyla her türlü sosyal hizmetlerden (barınma, sağlık, eğitim, gıda yardımı) faydalanmaktadır. Katılımcılardan bazıları, sosyal yardımlar için başvuru yapacakları mercileri ve prosedürleri bilmedikleri hatta kendilerine tanınan hakları (MEB ve Halk Eğitim merkezlerinde ücretsiz dil kursları, kaymakamlıklar ve SDV tarafından sağlanan nakdi ve ayni yardımlar) bilmedikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca katılımcılardan bazıları, gerekli şartları taşımadıkları (dört veya daha fazla çocuğa sahip olma, yetim çocuk, on beş yaşından küçük çocuklara sahip olma, dul, engelli olma) için yardım alamadıkları bazılarının ise sadece birkaç kez kurumlardan yardım aldıkları gözlemlenmiştir.

Göç alanında, mültecilerin sorun ve beklentileri başlığı altında yapılan çalışmaların çoğunluğunu mülteci kadın ve çocukların sorunları oluşturmaktadır. Gencer (2019), Ankara ve Hatay yerelinde yapılan çalışmada, çocukların psikolojik şiddet ve psikososyal sorunlara maruz kaldıklarını, savaşa maruz kalan çocukların yaşamış olduğu travmalarda gerekli ruhsal rehabilitasyon tedavilerinin sağlanması gerektiğini, savaş, silahlı saldırı ve afet gibi durumlarda çocukların psikolojik durumlarının neler olduğu konusundaki çalışmaların artması gerektiğine ve çocukların sığınacak ülkelerde hassas grup içerisinde alınması gerektiğine vurgu yapmıştır. Korkut (2018), Samsundaki mülteci çocuklarla yaptığı görüşmeler sonucu, mülteci çocukların daha çok vatanını özleme, eski ev ortamını, odalarını ve çocukluk arkadaşlarını özleme ve şahit oldukları savaş ve işgaller karşısında hep bir korku kaygısı içinde olduklarını tespit etmiştir. Dokuyucu (2018), Kilis'teki mültecilerin karşılaştıkları temel sorunun barınma olduğunu aktarmıştır. Kilis'in sınır ülke olması nedeniyle Suriyeli mülteciler tarafından tercih edilen ilk şehirlerden biridir. Bu durum, Kilis'in nüfusunu ikiye katlamıştır. Kilis'te yaşanan nüfus artışıyla birlikte kira fiyatları artmıştır ve konut yetersizlikleri ortaya çıkmıştır. Aydemir (2018), toplumsal cinsiyet farkından dolayı iş hayatında erkeklerin tercih edilmesinden dolayı kadınların iş bulmada sorun yaşadıkları

görülmektedir. Açıkalın (2018)'in çalışmasında Karaman'da yaşayan mülteci kadınların çevrede dışlandıkları ve bu nedenle zorunlu durum olmadığı sürece dışarıya çıkmadıkları görülmektedir.

Demirtaş (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin göç deneyimleri, göç sürecindeki sosyal ağ ilişkisi ve göç sonrası Türkiye'deki yaşamları ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Ankara İlinde yaşayan 15 Suriyeli oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmede, katılımcıların Suriye'de baş gösteren savaşların sosyal hayatlarını etkilemesi, çocukların eğitim hakkından mahrum kalması, çocukların zorla askere gönderilmesi ve yaşanan mezhepsel ayrımcılıktan dolayı göç ettikleri, tespit edilmiştir. Ayrıca, katılımcıların göç sürecinde ve göç sonrası yaşamda, sosyal ağların büyük öneminin olduğu, sosyal ağların desteğiyle Türkiye'de yeni yaşam kurdukları ve bu yaşama adapte oldukları görülmektedir. Aydoğdu (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Gaziantep'teki Suriyelilerin kentsel yaşam deneyimleri ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Gaziantep'teki Suriyeli ve yerel halk olmak üzere toplam 34 kişi oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmada, etnik grupların aynı semtlerde yoğunlaştıkları görülmektedir. Akgün (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Doğu Türkistan'daki Çin zulümünden kaçan Kazak Türklerinin Türkiye'deki sosyo-ekonomik hayatları ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, İstanbul'da yaşayan Kazakların İstanbul'daki yerleşim yerleri, kazak akademisyen, sanatçılar, sporcular, avukatlar, sağlıkçılar, mühendisler, din görevlileri ve diğer çalışanları hayatları ele alınmıştır.

Yetkin (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada zorunlu göç sonucu Türkiye'ye sığınan, Batman İlının Uğurca köyünde yaşayan Ezidilerin göç öncesi ve göç sonrası yaşadıkları sorunlarını aktarmaktadır. Çalışmanın örneklemini, 23 Ezidi oluşturmaktadır. Irak'ta DAESH'in katliamlarından kaçan Ezidiler Türkiye'ye sığınmışlardır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde Ezidiler, yaşadıkları kötü travmalar (evlerinin yakılması, köylerinin yakılması, çocuklarının kaçırılması, kız çocuklarının tecavüzlere uğraması ve eşya gibi satılması, çocuklarının, eşlerinin ve akrabalarının gözleri önünde öldürülmesi) sonrası psikolojilerin bozulduğu ve bütün hayalleri söndüğü aktarılmaktadır. Katılımcılar, yerleştikleri köyde, çadırlarda zorlu yaşam mücadelesi vermektedirler. Çadırlar, kışın soğuk yazın ise sıcak. Ezidiler yerleşim yerinde yaşadıkları diğer sorunlar ise elektrik kesintisi, sıcak su ihtiyacı ve eğitim

hizmetine ulaşamama. Katılımcılar, eğitim hayatlarına devam etmek ise de yaşadıkları hayal kırıklıkları buna izin vermemekte, hayatlarının geri kalanını ise bugünümü nasıl geçindirebilirim kaygısıyla yaşamaktadırlar. Kartal (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Iraklı Türkmenlerin Türkiye'deki göç deneyimleri ve yaşamış oldukları sorunlar incelenmiştir. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Ankara'daki 381 Iraklı Türkmen oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların çoğunluğunun IŞİD terör örgütünden kaçtıkları ve çoğunluğunun düzensiz yollarla Türkiye'ye giriş yaptıkları, akraba faktörüne dayalı olarak Ankara'yı tercih ettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların genel olarak düşük ve orta gelire sahip oldukları, çoğunluğunun iş kolu bakımından niteliksiz işçi grubunda yer aldıkları, çoğunun sosyal güvenceye sahip olmadıkları ve çoğunluğunun ekonomik temelli sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir.

Şahin Akkaş (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, mültecilerin yaşamış oldukları ve sorunlar ve bu sorunlara yönelik algı yönetimleri ele alınmıştır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Sakarya İlindeki 380 mülteci (Suriyeli, Iraklı, İranlı) oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların genellikle savaş olayları ve ailesel etkilerden dolayı Türkiye'ye geldikleri, çoğunluğunun Türkiye'ye girişlerinin yasal olduğu ve çoğunluğunun dini inanç ve kültürel yakınlıktan dolayı Türkiye'yi tercih ettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların yarısından fazlasının Türkiye'de herhangi bir yardım kuruluşundan destek almadıklarını kendi çabalarıyla geçimlerini sağladıkları, katılımcıların genellikle ekonomik, eğitim ve sosyal sorunları yaşadıkları ancak yaşanan bu sorunlara rağmen katılımcıların yarısının Türkiye'de kalmayı düşündükleri tespit edilmiştir. Bulut (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli Türkmenlerin gündelik yaşamdaki varoluş mücadeleleri ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Gaziantep İlindeki 15 Suriyeli Türkmen oluşturmaktadır. İlgili yazın çalışmasında, göçmenlerin göç süreçleri, Antep'teki günlük yaşam deneyimleri, iş piyasasındaki konumları ve ötekileştirilme eylemleri incelenmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmeleri incelediğimizde, göçmenlerin çoğunluğunun savaştan kaçarak Türkiye'ye sığındıkları, coğrafi yakınlık ve iş imkanlarının gelişmişlik düzeyine bağlı olarak Gaziantep'i tercih ettikleri, bazı Türkmenlerin sosyal kabul düzeyinde sorun yaşamadıkları ancak bazı katılımcıların sosyal kabul düzeyinde sorun yaşadıkları, dışlandıkları görülmektedir. İncelenen yazın çalışmasında, Türkmen soylu göçmenlerin Arap kökenli diğer

göçmenlere oranla ciddi düzeyde dil sorunu yaşamadıkları yani dil engeline takılı kalmadan sosyal yaşamlarını sürdürdükleri tespit edilmiştir. Ayrıca, incelenen yazın çalışmasında katılımcıların iş piyasasında ücret düşüklüğü ve dışlanma sorunu ile karşılaştıkları tespit edilmiştir.

Kdk (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Iraklı Türkmenlerin yaşamsal sorunları ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, İstanbul ve Konya’da yaşayan 50 Iraklı göçmen oluşturmaktadır. Iraklı Türkmenlerle yapılan görüşmelerde, Türkmenlerin savaş ve terör olaylarından dolayı ülkelerini terk ettikleri, Türkiye’yi güvenli bir ülke ve kültürel yakınlık faktöründen dolayı Türkiye’yi tercih ettikleri genel olarak sosyal uyum düzeyinde sorun yaşamadıkları ancak çalışma alanında sorunlar yaşadıkları, çalışma izni alamadıkları, kendi mesleklerini yapamadıkları, düşük ücret aldıkları ve genel olarak katılımcıların ekonomik sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca, katılımcıların Türkiye’de kendilerini güvende hissettikleri ve eğitim olanaklarından yararlandıkları için Türkiye’de kalıcı olarak kalmayı istedikleri tespit edilmiştir. İncelenen diğer yazın çalışmaları sonucu, mültecilerin yaşadıkları sorunları şu şekilde sıralayabiliriz. Barınma sorunu, yüksek kira ücretleri, kira ücretlerinin yüksek olması nedeniyle aynı evde birden fazla ailenin yaşaması, kaldıkları evlerin bodrum katı, yıkık, küf ve rutubetli olması, yoksulluk, uyum sorunu, çevre ve toplumla yaşayan çatışmalar, dışlanma (vatan haini, pis Suriyeliler, korkaklar) dil ve iletişim sorunu, dil ve iletişim sorunundan dolayı kimi zaman yanlış anlaşılmalara sebebiyet vermesi, işsizlik, çocuk işçiliği, geçim ve barınma sorunu, gelecek kaygısı, eğitim sorunu, sağlık sorunları, hukuki haklarını bilmeme, hukuki haklarının farkında lığında olmadıkları için kimi hak ve hizmetlerden mahrum kalma, kültürel uyum sorunları, (Güneş, 2013; Elmas, 2017; Dokuyucu, 2018; Akdeniz, 2018; Seyhan, 2019; Serce, 2020)

4.1.2.8. Çeviri Bilimi

Uluslararası göç bağlamında ele alınan diğer farklı bir konu ise çeviri bilimidir. Bu alanda ele alınan ilk çalışma, 2010 yılında ele alınan “İltica Başvurularında Sözlü Çeviri Uygulamaları ve Toplum Çevirmeninin Rolü “ adlı çalışma olmuştur. Kahraman (2010), tarafından kaleme alına çalışmada, iltica başvurusunda çevirinin önemine vurgu yapılmakta ve çevirmenin sahip olması gereken temel nitelikler açıklanmıştır. Çeviri, farklı dillere sahip insanlar arasında iletişimi sağlayan önemli bir araçtır. Son yıllarda

Türkiye'ye yapılan göçlerin artışıyla birlikte çeviri bilimi de oldukça önem kazanmıştır. Özellikle, iltica başvurularında çevirmenler aracılığıyla işlemler daha kolay bir şekilde gerçekleşme imkânı bulmuştur. İltica başvurularında, yapılan mülakatlarda yer alan çevirmenler oldukça titiz davranmalıdırlar. Çünkü, yapılan mülakatlar sonucunda kişilerin iltica başvuruları onaylanıp onaylanmamaktadır. Bu yüzden, çevirmenler başvurucuyu dikkatli bir şekilde dinleyip aynı şekilde aktarması gerekmektedir. Bu hususta, çevirmenlerin birtakım niteliklere sahip olması gerekmektedir. Bu özellikler kısaca şunlardır: tarafsızlık, gizlilik prensibine haiz olma, mesleki etiğe sahip olma, dil bilgisi ve o dilin kültürüne hâkim olma,

Sosyal boyutta ele alınan diğer konular ise şunlardır: Bulgarlı göçmenlerin basındaki konumu (Özay, 2011; Özgen, 2014), Balkan göçmen tarafından kurulan dernekler (Buran, 1993), Bulgar göçleri ve Bulgar göçlerinin Türkiye'ye sosyal-ekonomik-kültürel etkileri (Hocaoğlu, 2011; Akgün, 2001; Çağlayan, 2007), Bulgarlı göçmenlerin İskânı (Toparlak, 2018), mültecilere yönelik sağlanan lojistik hizmetler (Macit, 2018), mültecilere sağlanan eğitim faaliyetleri (Ateşok, 2018), Suriyeli göçlerin kentin fiziki yapısına etkisi (Çoban, 2019).

4.1.3. Kültürleşme Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Kültürel bağlamda ele alınan tezler, alt kategorilerde sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir. Ele alınan yazın çalışmaları; göç, kültür ve çokkültürlülük, entegrasyon ve sosyal uyum, dışlanma ve ötekileştirilme, yerel halkın bakış açısıyla mülteciler, mekânsal sosyoloji ve mutfak kültürü olmak üzere toplamda altı alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine çözümlenmiştir.

Tablo 14. Kültürel Bağlamda Yazın Çalışmaları

Kavramlar	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri	Bilimde Uzmanlık Tezleri
Entegrasyon ve Uyum	Dış Göçle Türkiye'ye Gelen Öğrencilerin Okullarda Yaşamış Oldukları Uyum Sorunları (2018); Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Mülteci Öğrencilerin Uyum Sorunları: Şanlıurfa İli Örneği (2018); Urban Integration of Irregular Afghan Migrants in Istanbul: The Case of The Yeni Mahalle Neighborhood (2019); Türkiye'de Öğrenim Gören Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Öğrencilerin Uyum Problemlerinin İncelenmesi (2019); Uyum, Sorunlar Başakşehir' de Yaşayan Suriyeli Göçmenler Örneği (2019); Siyasal Göçün Sığınmacı Hali ve Uyum: Mardin Örneği (2019); Suriyeli Mültecilerle Birlikte Yaşama Kültürünün Geliştirilmesi Amacıyla Düzenlenen Göç ve Sosyal Uyum Eğitim Programının Değerlendirilmesi (2019); Suriyeli Göçü ve Sosyal Uyuma İlişkin Yerel Toplumun Görüşleri: Altındağ Örneği (2020);	Türkiye'deki İranlı Göçmenlerin Kimlik, Aidiyet ve Uyum Sorunları (1979 İran Devrimi Sonrası) (2007); Körfez Savaşı Sonrası Irak'lı Türkmenlerin Türkiye'ye Göçü ve Entegrasyonu (2009); The Integration of Iraqi Turkomans in Ankara after 1980s (2010); Göçmen Aile Çocuklarının Uyum Düzeylerine Sosyal Uyum Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi (2019); Türkiye'de Yaşayan Filistinli Göçmenlerin Sosyo Kültürel Adaptasyonu: Entegrasyon Deneyimlerine Dair Bir Araştırma (2019); 2011 Sonrası Türkiye'ye Gelen Suriyelilerin Toplumsal Uyum Süreci ve Sorunları: Aydın İlinde Bir Alan Araştırması (2019); Suriyeli Mültecilerin Sosyal Entegrasyonunda Halkla İlişkilerin Rolü (2019);	
Göçmenliğin Mekânsal Sosyolojisi		Göçmenliğin Mekânsal Sosyolojisi: Şanlıurfa Örneği (2018);	
Dil	Language Learning and Transit Refugees in Turkey: A Case Study of Afghans in Sivas (2011); Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Afganistan Uyruklu Öğrencilerin Türkçeye Karşı Tutumlarının İncelenmesi (2016); Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Afgan Öğrencilerin Konuşma Kaygılarının İncelenmesi (2017); Afganistan'da Türkçe Öğrenen Öğrencilere Yönelik Dil İhtiyaç Analizi (2019);		
Kültürel Etkileşim	Sosyal ve Kültürel Değişimler Açısından Doğurduğu Sonuçlar İtibariyle Lozan Mübadelesi: Nevşehir Örneği (2015); 1923'ten Günümüze Türkiye'ye Yapılan Göçler ve Kültürel Etkileri (2018); Göç ve Değişim: Antalya İlinde Yaşayan Ahıska Türkleri Örneği (2019);	Kültürlerarası İletişim Bağlamında Sığınmacılık Deneyimi: Gaziantep Örneği (2013); Gündelik Yaşamda "Yerleşikler ve Dışarlıklar": Suriyeliler ve Yerli Halkın Karşılaşmaları (2018);	

Kimlik ve Aidiyet		Bulgaristan Türklerinin 1950-1951 ve 1989'da Türkiye'ye Göçleri ve İki Göçmen Grubunun Kültürel Özelliklerinin Karşılaştırılması: Bursa Örneği (2014); Identity Construction and Negotiation of Asylum Seekers / Conditional Refugees In Turkey (Van): Iranian Baha'is (2014); Everyday Interactions Between Local and Refugee Women in a Turkish Town: Identity Construction and Negotiation (2019);	
Halkın Bakış Açısıyla Mülteciler		Expert Views and Local Responses Towards Iraqi Turkmen Humanitarian Refugees in Ankara, Turkey (2017); Yerel Halkın Türkiye'deki Suriyelilere Bakışı: Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay ve Adana Örnekleri (2017); Destinasyonlarda Mültecilere Yönelik Algıların Destinasyona Yönelik Kişilik, İmaj, Tutum, Memnuniyet ve Davranışsal Niyete Etkisi (2019);	
Dışlanma	Göçmen ve Sığınmacıların Eğitimden Dışlanması Sorunu (2018); Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Mültecilerin Durumlarının Sosyal Dışlanma Açısından Değerlendirilmesi; "Ümraniye Örneği" (2019); Göç ve Sosyal Dışlanma: Gaziantep ve İstanbul'da Yaşayan Suriyeli Abdal Sığınmacılar Örneği (2019);		
Zenofobi		Examining Xenophobia in Syrian Refugees Context: The Roles of Perceived Threats and Social Contact (2019);	
Mutfak Kültürü	Makedonya'dan Türkiye'ye Gelen Göçmenler ve Türklerin Yemek Kültürü Açısından Etkileşimi (2019);		

Kültürel bağlamda ele alınan yazın çalışmalarında ön plana çıkan temel konular şunlardır: entegrasyon ve uyum sorunları, öğrencilerin uyum sorunları, mültecilerin günlük hayattaki uyum sorunları, göçmenliğin mekansal sosyolojisi, dil, yabancı dil öğreniminde karşılaşılan zorluklar ve kaygılar, kültürel etkileşim, kimlik ve aidiyet, halkın gözünde mültecilik, dışlanma, yabancı baskısı, eğitim ve sosyal hayatta dışlanma sorunu ve zenofobi.

Kültür bağlamda ele alınan ilk çalışma, 2007 yılında “Türkiye’deki İranlı Göçmenlerin Kimlik, Aidiyet ve Uyum Sorunları (1979 İran Devrimi Sonrası)” adlı doktora tezi olmuştur. 2007-2014 yılları arasında ele alınan çalışmaların çoğu İran ve Iraklı göçmenler üzerine olmuştur. İran ve Iraklı göçmenlerin yanı sıra Bulgar, Afgan ve Filistinli göçmenleri de kapsayan çalışmalar yer almaktadır. 2018-2019 yılları arasında ele alınan çalışmalarının çoğunluğunu ise Suriyeli sığınmacılar oluşturmuştur. Kültürel boyutta ele alınan farklı, güncel, yeni konulardan biri de yabancı düşmanlığı anlamına gelen “Zenofobi (2019)” dir. Kültürel boyutta ele alınan çalışmaların çoğunluğunu ise sosyal-kültürel entegrasyon ve ötekileştirme konuları oluşturmaktadır.

Uluslararası göç bağlamında ele alınan yazın çalışmaları; göç, kültür ve çokkültürlülük, entegrasyon ve uyum, dışlanma ve ötekileştirilme, yerel halkın bakış açısıyla mülteciler, mekansal sosyoloji ve mutfak kültürü olmak üzere toplamda altı alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine çözümlenmiştir.

4.1.3.1. Göç, Kültür ve Çokkültürlülük

Kültür, insanoğlunun özünü ve ruhunu yansıtan bir kimliktir. İnsanoğlunun büyüdüğü çevre, ailevi yapısı, giyimi, dili, beden dili, yediği yemekler, söylediği müzikler, oynadığı oyunlar hepsi kültürel yapının birer parçasıdır. Kültür, parametrik yapısından dolayı ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Sadece ülkesel boyutta değil, ülke içerisinde semtten semte bile farklılık göstermektedir. İnsanlar arasındaki etkileşim süreciyle birlikte kültür de etkileşim ve değişim göstermektedir. Kültürel değişim ve etkileşimin ana kaynaklarından biri de göçtür. İnsanlar, göçle birlikte sadece kendilerini değil kültürel miraslarını da yanlarında götürmektedirler. Bu süreçte hem gittikleri yerde kültürlerini yaşatmakta hem de göç ettikleri yerin kültürel değerlerinden etkilenmektedirler.

Pınar (2014), tarafından kaleme alınan çalışmada Bursa’ya 1950 ve 1989 yılında göç eden Bulgarlı Türkmen göçmenlerin kültürel benzerlikleri ve farklılıkları incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini 160 Bulgarlı göçmenler oluşturmaktadır. Yapılan çalışmada, fiziki olarak her iki göçmen grubu da çekirdek aile yapısına sahiptirler. Çalışmada, 1989 Bulgarlı göçmenlerin yerel halkla daha çok uyum sorunları yaşadıkları görülmektedir. 1950 yılı göçmenleri dil ve kültür bakımından yerel halkla daha yakınken 1989 göçmenleri ise dil ve kültür olarak yerel halktan daha uzaktır. Bu durumun nedeni olarak 1989 göçmenlerinin uzun yıllar başka kültürlerin baskısı altında

kaldıkları gösterilebilir. Çalışmada her iki grupta, Bursa'nın gelenek ve göreneklerinde ayak uydurmakta zorlandıkları tespit edilmiştir. Çalışmada, 1989 göçmenlerinin yerel halka kız alıp verme eylemlerinin 1950 göçmen grubuna oranla daha az olduğu ve 1989 göçmenlerinin geldikleri yere daha fazla özlem duydukları görülmektedir. Ayrıca çalışmada, 1950 göçmenlerinin dini ibadetlerini (namaz kılma, oruç tutma, hac, kuran okuma) yerine getirme oranları 1989 göçmenlerine oranla daha fazladır. 1989 göçmenlerinin kültürel, sosyal ve dini uyum sorunlarının daha fazla yaşanmasının sebebi, uzun süreli baskı altında oldukları asimilasyon politikalarıdır.

Atasayar (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, 1923'ten günümüze kadar Türkiye'ye yapılan göçleri, kültürel değerler çerçevesinde ele almıştır. İnsanlar arasında kültürel değişim ve etkileşimin kaynaklarından biri de göçlerdir. İnsanlar, göçle birlikte göç ettikleri yerlere kültürel varlıklarını da taşımaktadır. Göç eden insanlar, gittikleri mekânlarda kültürel canlılıklarını devam etmek için hem direnmiş hem de o mekânın kültürel değerlerinden etkilenmiştir. 1923 yılında Lozan Anlaşması ile Türkiye'ye getirilen göçmenler, aralarındaki kültürel bağları canlı tutmak için kahvehaneler, dernekler ve vakıflar inşa etmişlerdir. Buralarda, bir araya gelip kendi dilleri yaşatmaya çalışmışlardır. 1950'li yıllara kadar Mübadiller ve yerli halk arasında, kültürel değerleri savunma mekanizması sert bir şekilde kendini göstermiştir. Örneğin, 1950'li yıllara kadar mübadiller ve yerel halk arasında evlilikler engellenmeye çalışılmıştır. Ancak, ilerleyen dönemlerde bu durum ortadan kalkarak kültürel birliktelikler yaşanmaya başlamıştır. Mübadiller, yemek kültürlerini de Türkiye'ye taşımışlardır. Giritli mübadillerden Türk mutfağında yer edinen yemeklerden biri de çullamadır. Türkiye'ye yerleşen Bulgarlı göçmenlerin Türkiye'de yaşattığı kültürel farklılığı ise kadınların çalışma hayatına atılmasıdır. Bulgarlı göçmenler, Komünist bir yapının içerisinde yer aldıkları için kadın erkek herkes durmadan işine son derece bağlı bir şekilde çalışırdı. Türkiye'ye gelen Bulgarlı göçmenler aynı tavrı burada da sergilemişlerdir. Özellikle, kadınlar gece gündüz demeden sürekli çalışırlardı. Bu durum yerli kadınları oldukça etkilemiştir. Kadınlar, kendi ayakları üzerinde duran kendine güvenen bireyler haline gelmiş ve Türkiye'de çalışan kadın sayısında artışlar yaşanmıştır. 1991 Körfez savaşları sonrası Türkiye'ye sığınan Iraklı Türkmenlerin bizlere kattığı en önemli kültürel değer ise müzik olmuştur. Kerkük'te yaşamış oldukları acı ve üzüntüleri müziklerinde yaşatmışlardır. Iraklı Türkmen göçmenlerin yaşayan bu müzik türünün en güzel örneklerinden biri de "Elazığ Kerkük Kültür Sanat Buluşması"dır. Suriyeliler ile

Türkler arasındaki kültürel birleşim ise dini faktörlerdir. Yapılan çalışmalarda, Suriyelilerin Türklerle benzer özellikleri nelerdir? Sorusuna Müslümanlık ve kardeşlik cevapları verildiği görülmektedir.

Demirtaş (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Ahıskalı Türklerin göç eylemlerinde milli ve kültürel değerlerin değişim olgusu ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Antalya İlinde yaşayan 85 Ahıska Türkü oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, orta yaş grubunun milli ve kültürel değerleri yaşatma kaygısı gözettikleri ancak genç neslin ise kültürel değerleri yaşatma kaygısı yaşamadıkları ve göçle birlikte kültürel değerlerinde genç nesil arasında değişime uğradığı tespit edilmiştir. Özellikle, orta yaş grubunun kültürel kıyafetleri giyerek milli değerlerini yaşatmaya çalıştıkları ancak genç kesimin ise yerel halkın kıyafet kültürüne ayak uydurdukları, göçle birlikte yemek kültüründe de değişimler yaşandığı tespit edilmiştir.

Göç, insanlar arasında değişim ve etkileşim ağlarını geliştiren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç, ülkenin hem sosyal hem de kültürel yapılarını etkileyen dinamik bir yapıya sahiptir. Göçle birlikte ülkede kültürel renklilikler yaşanmaktadır. Bu kültürel renklilik kimi zaman birliktelik kimi zaman ise bir çatışma ortamı yaratmaktadır. İncelenen yazın çalışmalarının genelinde ise kültürel birliktelikten ziyade kültürel çatışmayı görmekteyiz. Çatak (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada da göçün kültürel bir çatışma yarattığını görebilmekteyiz. İlgili yazın çalışması, Mersinli yerel halk ile Suriyeli mülteciler arasındaki kültürel farklılık ve benzerliklerin, birliktelik veya ayrılık etkilerini incelemiştir. 20 yerel halk ve 20 Suriyeli mülteci olmak üzere toplam 40 vatandaşla gerçekleştirdiği çalışma sonucu, iki grup arasında; birbirine kız vermeme, alışveriş yapmama, aynı sofraya oturmama gibi kültürel ayrılıklara sebebiyet veren davranışlar gözlemlenmiştir. Yapılan çalışmada, gruplar arasında benzer değerler (İslamiyet, kardeşlik, duygusal değerler) olmasına rağmen aralarındaki ilişki bağının, tam bir birliktelik sağlamadığı görülmektedir.

4.1.3.2. Entegrasyon ve Sosyal Uyum

Kürekçi (2009), tarafından kaleme alınan çalışmada Iraklı Türkmenlerin entegrasyon süreçlerini izlemiştir. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, İstanbul İlinde yaşayan 94 Türkmen oluşturmaktadır. Yapılan araştırmada katılımcıların sadece %27'sinin vatandaşlığa sahip olduğu tespit edilmiştir. Bunun asıl

nedeni ise Iraklı Türkmenlerin bürokratik işlemler hakkında bilgi sahibi olmamaları ve bu işlemlerin zor olmasıdır. Bu durum, Iraklı Türkmenlerin idari entegrasyonunda zorlandıklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca yapılan çalışmada cinsiyet bağlamında kadınların erkeklere oranla daha çok entegrasyon sorunları yaşadıkları görülmektedir. Iraklı Türkmenlerin entegrasyon sürecini ele alan diğer bir çalışma ise Demirel (2010), tarafından kaleme alınan çalışmadır. Çalışmanın örneklemini Ankara'da yaşayan 117 Iraklı Türkmen oluşturmaktadır. İlgili yazın çalışmasında, bireylerin sahip oldukları ortak kültürel değerleri ve sahip oldukları ortak soy kökeninden dolayı sosyal uyum sürecine katkısı olduğu tespit edilmiştir.

Doghan (2018), tarafından yapılan çalışmada 1980 sonrası Afganistanlı Türkmenlerin iskân amaçlı yapmış oldukları göç sürecini ve yerleşmiş oldukları yerdeki sosyal, kültürel uyum düzeyleri incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini, Tokat-Yeşilyurt ilçesi ve Konya'nın köyünde yaşayan Afganlı Türkmenler oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, İskân sonucu Türkiye'ye yerleşen Afganlı Türkmenlerin kültür ve dil konusunda yerel halkla çok ciddi boyutta sorunlar yaşamadıkları tespit edilmiştir. Türkmen Afganlılar ile yerel halkın konuştuğu dil ve kültürlerinin benzer olmasından dolayı Afganlıların entegrasyon sürecine kolay uyum sağladıkları tespit edilmiştir. Ayrıca dil benzerliğinden dolayı Afganlı Türkmen öğrencilerin eğitim alanında çok zorluk yaşamadıkları ve mezhepsel dini yaşayış benzerliklerinden dolayı sosyal entegrasyon sürecinde kolaylık sağladıkları tespit edilmiştir. Hanpolat (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelerin günlük yaşam deneyimleri ve uyum sorunları incelenmiştir. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, İstanbul ilindeki 126 Suriyeli oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların yarısından fazlasının düzenli bir işte çalışmadıkları, genelinin düşük ve orta gelire sahip oldukları, katılımcıların çoğunluğunun herhangi bir kuruluştan yardım almadıkları ve katılımcıların yarısından fazlasının Türkiye'de kalmaktan memnun oldukları tespit edilmiştir. Uyum sorunsalı bağlamında yazın çalışmasını incelediğimizde, katılımcıların çoğunluğunun etnik bağlamında uyum sorunu yaşamadıkları, katılımcıların sadece %8,7'sinin kimi zaman etnik yapılarından dolayı yerel halk ile sorun yaşadıkları, kadın katılımcıların komşuluk ilişki düzeylerinin gelişmiş olması nedeniyle kadınların sosyal uyumlarının kolaylaştığı tespit edilmiştir.

Özer (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada Suriyeli mültecilerin toplumsal uyum süreçleri ele alınmıştır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın

örneklemine, Aydın'da yaşıyan 226 Suriyeli mülteci oluşturmaktadır. Yapılan SPSS analizleri sonucunda, Suriyeli mülteciler ile yerel halk arasındaki komşuluk ilişkilerinin olumlu yönde olduğu tespit edilmiştir. Suriyeli mülteciler ile yerel halk arasındaki komşuluk bağları sayesinde Suriyeli mültecilerin kente uyumu süreci de hızlanmıştır. Kültürel farklılıklardan dolayı, toplumsal uyum sorunlarının yaşanması bakımından yapılan cevapların analizinde ise katılımcıların yerli halk ile kendi kültürel yapılarındaki farklılıklardan dolayı, toplumsal alanda uyum sorunları yaşadıkları görülmektedir. Ancak, dinsel farklılıklar analizi sonucu, değerler arasında anlamlı bir farkın olmadığı gözlemlenmiştir. Yani, mültecilerin toplumsal entegrasyonunda dini etmenler sorun teşkil etmemektedir. Ayrıca yapılan çalışma sonucu, katılımcıların % 84,5'i kültürel ve dinsel yakınlık açısından Türkiye'ye göç ettikleri tespit edilmiştir. Ateş (2019), Suriyeli kadınların entegrasyon sürecini ele aldığı çalışmasında, ilk zamanlarda dil bilmedikleri için toplumsal yaşama adapte olamadıkları, kimi zaman Arapça konuştuklarından dolayı yerel halk tarafından sözlü şiddetle karşılaştıkları, etnik yapılarından dolayı kimi ev sahiplerinin evlerini kiraya vermek istemedikleri, evlerini kiraya verenlerin de yüksek bir fiyat karşılığında kiraya verdikleri görülmektedir. Yenginar (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada da İranlı mültecilerin kültürel ve dini yakınlıktan dolayı Türkiye'yi tercih ettikleri görülmektedir. Aynı zamanda, yapılan çalışmada da mültecilerin toplumsal entegrasyon sürecinde dini etmenlerin sorun teşkil etmediği görülmektedir. Katılımcıların, Türkiye'de dini özgürlüklerini rahat bir şekilde yaşadıklarını ve Türkiye'nin bu dini saygısından dolayı büyük hoşnutluk duydukları görülmektedir.

Noubani (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada İstanbul'da yaşayan Filistinli göçmenlerin entegrasyon süreçleri incelenmiştir. Yapılan çalışma sonucu, Filistinlilerin sosyal entegrasyonda karşılaşmış oldukları en önemli sorunun, dil sorunu oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca, çalışmada Filistinlilerin sosyo-kültürel entegrasyon süreçlerine yardımcı olmak için Filistin Dostluk Derneklerinin yardımlarını da değinilmiştir. FDD, göçmenlerin hem Türkiye'ye sosyal entegrasyon sürecini kolaylaştırmak hem de diğer göçmen bireyleri bir araya getirerek göçmen birlikteliğini sağlamayı amaçlamıştır. Doğan (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Afganlı Hazaraların Trabzon İlindeki entegrasyon düzeyleri ele alınmıştır. Karma araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Trabzon İlinde yaşayan 80 katılımcı oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların kültürel entegrasyon

boyutunda genel anlamda sorun yaşamadıkları, kendi kültürel değerlerini yaşatabildikleri ve bölge halkıyla kültürel uyum düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Şen (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin entegrasyon düzeyleri ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, İstanbul İlindeki Suriyeli ve yerel halk olmak üzere toplamda 69 kişi oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmede, genel olarak yerel halkın Suriyelileri kabul ettikleri ve Suriyeli bireylerinde kültürel uyum düzeylerinin yüksek çıktığı ve bu uyum düzeyine bağlı olarak Suriyeli katılımcıların Türkiye’de kalıcı olarak kalmak istedikleri görülmektedir.

4.1.3.2.1. Çocukların Sosyal Uyum Düzeyleri

Sosyal entegrasyon sürecinde sorun yaşayan kesimlerden biri de çocuklardır. Özellikle, çocukların eğitim alanında entegrasyon sorunları yaşadıkları görülmektedir. Güzel (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli mülteci öğrencilerin uyum sorunlarına yer verilmiştir. Çocuklar, yaşamış oldukları savaş, bombardımanlar, yakınlarını kaybetme olayları psikolojilerini derinden etkilemişlerdir. Çocuklar, yaşadıkları bu psikolojik sorunlardan dolayı okulda entegrasyon sorunları yaşamaktadır. Ayrıca, öğretmenlerin çocuklara karşı milliyetçi tavırları çocukların okula entegrasyon, ailelerin çocuklara yönelik tavır ve tutumları da oldukça önemlidir. Aileler, bu süreçte çocuklarına gerekli manevi desteği göstermeleri gerekmektedir. Çocukların eğitimde yaşadıkları diğer sorunlardan biri de çocukların okulda akranları tarafından şiddet görmesidir bu durum çocukların okuldan korkmalarına neden olmaktadır (Ercan, 2018),

Göçle birlikte aile ortamında yaşanan sığınma, barınma ve yoksulluk gibi sorunlar çocukları derinden etkileyen faktörlerdir. Çocuklar, aile içinde görmüş oldukları bu sorunlar, onların dışarıda da sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Çocukların aile içinde yaşadıkları sorunlar, çocukların sosyal entegrasyon sürecini olumsuz etkilemektedir. Çocukların hem sosyal hem de çevresel olarak yaşadıkları sorunlarla tek başlarına mücadele etmeleri oldukça zordur. Bunun için çocukların sosyal uyumunu sağlayacak, programlar düzenlenerek çocukların sosyal uyum süreçlerine yardımcı olunması gerekmektedir. Aydoğdu (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, düzenlenen sosyal eğitim uyum programlarıyla çocukların sosyal uyum sürecinde yardımcı olup olmadığı incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini, Erzincan’da eğitim gören 6. ve 7. Sınıflarda eğitim gören 668 çocuk oluşturmaktadır. Çocukların

sosyal uyum sürecine destek olması düşünülen sosyal uyum eğitim programları, 3 ay boyunca uygulanmıştır. Sosyal uyum eğitim programı, çocuklara özgüven aşılayan, farklı değerlere sahip olma, kendini topluma ait hissetme, kendini ifade etme, sorunlarla baş edebilme, kendine güvenme, ve sosyal paylaş becerilerini sağlayan eğitim programıdır. Çocuklara 3 ay boyunca uygulanan sosyal eğitim uyum programları sonucunda, sosyal eğitim uyum programı diğer verilerle olan ilişkisi anlamlı fark çıkmıştır. Böylece, uygulanan eğitim programının çocukların sosyal uyum süreçlerine katkıda bulundukları ortaya çıkmıştır.

4.1.3.2.2. Entegrasyonda Medyanın Rolü

Öztürk (2018), çalışmasında Suriyelilerin “ötekileştirilme” eyleminde televizyonların rolünü ortaya koymuştur. İnsanların algı ve hafıza dünyalarına kolayca nüfuz eden araçlardan biri de medyadır. Medya, olgular hakkında ortaya koydukları imgesel mesajlarla insanların hafızalarında olumlu ve olumsuz anlamlar bırakmaktadır. İlgili yazın çalışması da televizyonların Suriyeli mültecileri, insanların belleğinde ötekileştirme faaliyetlerini incelemiştir. Çalışma kapsamında, en çok izlenen kanallar içerisinde yer alan Habertürk, fox, NTV, Show, TRT1, CNN, Kanal D ve Star Tv kanalları yer almaktadır. Yapılan çalışmada, Suriyelilerin ötekileştirilmesi bağlamında haber başlıklarında ön plana çıkan temel kavramlar şu şekildedir: Suriyelilere vatandaşlık hakkı, cinayet, nefret, iktidarın Suriyelilere destek olması, Suriye gerilimi, Suriyelilere TOKİ. Öncelikle, televizyon haber kanallarında Suriyelilere hitap şekli daha çok “Suriyeliler” olarak nitelendirilmektedir. Bunun yanında Suriyeli mülteciler, sığınmacılar, Suriyeli misafirler ve Suriyeli çocuk ve kadınlar olarak da hitap edilmektedir. İncelenen haber kanallarında Suriyelilere yönelik 86 adet olumsuz haber başlıklarının yer aldığı tespit edilmiştir. Kaya (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, Sovyetlerin kültürel uyum süreçlerinde sosyal medyanın etkinliği ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Antalya’da yaşayan Sovyet’ten kaçan göçmenler oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmede, katılımcıların iletişim araçları bakımında çoğunluklu olarak WhatsApp ve Messenger uygulamalarını kullandıkları, katılımcıların Sovyetteki yurttaşlarıyla aralarındaki etnik iletişim bağıını koparmamak amacıyla sıklıkla iletişim araçlarını kullandıkları ve kültürel bağlamda medyada yerel bireylerle iletişim kurdukları tespit edilmiştir.

Medya üzerine incelediğimiz yazın çalışmalarının geneli olumsuzluklar üzerine ele alınsa da medyanın olumlu yanını ele alan çalışmalarda mevcuttur. Bu çalışmalardan biri de Kuzucanlı (2019), tarafından kaleme alınan çalışmadır. İlgili yazın çalışmasında, Suriyeli mültecilerin entegrasyon sürecinde medyanın faydalarını ele almaktadır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Şanlıurfa’da yaşayan 612 Suriyeli oluşturmaktadır. Suriyeliler, geldikleri yeni çevreye uyum sağlamları için öncelikle bulundukları mekânın kültürel ve sosyal değerlerini bilmesini gerekmektedir. Mülteciler, taşındıkları mekân hakkında gerekli bilgileri genellikle medya aracılığıyla elde ettikleri görülmektedir. Ayrıca, sosyal medya, yerli halk ile mülteciler arasında sosyal bir iletişim bağının kurulmasını sağlamaktadır. Yapılan görüşmeler sonucu, mültecilerin medyayı genellikle sosyal entegrasyon aracı olarak kullandıkları gözlemlenmiştir. Yapılan çalışmada, katılımcıların %36,2’sinin düzenli olarak Türk televizyonlarını, %12,3’ünün Türk gazetelerini takip ettiği tespit edilmiştir. Katılımcıların; Türkiye’deki gündemi takip etmek, kişisel ihtiyaçlarını karşılama, iletişim kurma, iş bulma, bilgi edinme, boş zaman geçirme kültürel entegrasyon olarak Türkçe öğrenmek ve Türk kültürünü öğrenmek amacıyla sosyal medya kullandıkları görülmektedir.

4.1.3.2.2. Entegrasyonda Halkla İlişkilerin Önemi

Mülteciler, taşındıkları yeni coğrafyaya kendilerini benimsetmek ve kabul ettirmek için, o ülkeyle sosyal ve kültürel bir bütünlük içinde olması gerekmektedir. Mültecilerin taşındıkları ülkeye sosyal uyumunu sağlayacak başlıca mekanizmaları kültürel ve dilsel yetkinliktir. Mülteciler, sosyal uyum sürecinde bu yetkinliklere sahip olması için yardımcı mekanizmalarından biri de halkla ilişkilerdir. Kuş (2019), çalışmasında Suriyeli mültecilerin sosyal entegrasyonunda halkla ilişkilerin önemine vurgu yapmıştır. İncelenen yazın çalışmasından yola çıkarak halkla ilişkiler, bireyler ve topluluklar arasındaki iletişim ağlarını sağlayan, insanlar arasında etkileşimi sağlayan bir toplum bilimi olarak tanımlayabiliriz. Halkla ilişkilerin temel görevi, insanlar arasında iletişimi sağlayacak engelleri ortadan kaldırarak gruplar arasında sağlıklı bir ilişki ağı kurmaktır. Bu anlamda, Halkla ilişkiler, Suriyelilerin ötekileştirilmesine sebep olan bilgi eksikliği ve yanlış bilgilendirmeyi ortadan kaldırarak yerel halk ile mülteciler arasında sağlıklı bir iletişim ağı kurmasına yardımcı olabilecektir. Özellikle, medya aracılığıyla yayınlanan yanlış bilgiler toplum arasında Suriyelilere karşı öfke ve nefret

duygularının yeşermesine neden olmaktadır. Halkla ilişkiler, bu noktada ortada var olan yanlış bilgilendirmeyi azalmaya çalışarak gruplar arasında doğru bilgi aktarımı sağlamaya çalışacaktır.

4.1.3.3. Dışlanma ve Ötekileştirilme

Mültecilerin karşılaştıkları önemli sorunlardan biri de dışlanmadır. Sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal olmak üzere her alanda dışlanma sorunuyla karşılaşmaktadır. Suriyeli mülteciler, karşılaştıkları zulüm karşısında sığındıkları ilk ülke, Türkiye olmuştur. Türk halkı, mültecilerin maruz kaldığı bu insanlık dışı muameleler sonucu Suriyelilere hoşgörüyle karşılamıştır. Ellerinden geldiğince her türlü yardımda bulunmuştur. Ancak, ilerleyen süreçlerle birlikte göçlerin artması, geçici olarak yerleşmeyi düşünenlerin kalıcı olarak ülkede kalmaya başlamaları, vatandaşlık almaları ve ülkede çıkan sorunlar neticesiyle yerel halk tarafından dışlanmaya maruz kalmışlardır. Bu olaylar sonucu mülteciler, mekansal, kültürel, ekonomik ve siyasal dışlanmaya maruz kalmışlardır (Duykun, 2019).

İnsanoğlu, genellikle “biz” merkezietçi bir hayat içerisinde yer aldığı için kimi zaman kendisinde var olan olguları taşımayan değişkenleri kendi kurduğu grup dünyasının dışında tutabilmektedir. Kendisinden olmayanı “öteki” olarak görmektedir. Aslında, biz bilmediğimiz tanımadığımız şeylerin yabancısıyız. O yüzden, tanımadığımız, bilmediğimiz ve ilk defa karşılaştığımız durumları yabancı olarak algılarız. Bizim için yabancı olan şeyler bizim içimizde yer almadığı için hep ötekileştirilen bir olgu olarak yaşamaktadır. İnsanlar arasında bu ötekileştirmeyi yaratan unsur ise etnik, kültürel, sosyal ve ekonomik olmaktadır. Son zamanlarda ülkemizde yaşanan göçlerle birlikte ötekileştirme hareketleri de ivme kazanmıştır. Özellikle, ulusçuluk bağlamında Ötekileştirme, çokkültürlülüğü parçalayan bir yapıya sahiptir.

Gülyaşar (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin sosyal kabul ve dışlanma olgusu ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Konya İlindeki Suriyeli ve yerel halk olmak üzere toplam 33 kişi oluşturmaktadır. Suriyeli katılımcılarla yapılan görüşmelerde, katılımcıların Türkiye’ye gelmeden önceki gittikleri ülkelerde (Lübnan, Ürdün) kötü muamelelere maruz kaldıkları ancak Türkiye’nin genel olarak Suriyelilere yönelik ılımlı politika içerisinde oldukları, katılımcıların çoğunluğunun Türklerin kendilerine yardımda bulunduğu ancak bazı katılımcıların kötü davranışlara maruz kaldığı ve dışlandıkları görülmektedir. Yerel

halk ile yapılan görüşmelerde ise genel olarak katılımcıların Suriyelilerden rahatsızlık duydukları, Suriyelilerin ileride büyük bir risk olarak gördükleri için ülkelerine geri dönmeleri gerektiği ve bazı katılımcıların ise Suriyelilerin ekonomik canlanmaya katkıda bulundukları yönünde olumlu söylemleri dile getirmektedir. Yılmaz (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli abdalların sosyal dışlanma olgusu ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Gaziantep İlindeki 45 Suriyeli Abdal oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, Suriyeli Abdalların mekansal, kültürel, sosyal ve ekonomik dışlanmaya maruz kaldıkları tespit edilmiştir. İlk zamanlarda, mekansal dışlanmadan dolayı ev bulamadıkları ve bu nedenle çadırlarda kalmak zorunda kaldıkları, hatta katılımcılardan bazılarının halâ da çadırda kaldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların etnik dışlanmadan dolayı kimliklerini saklamak zorunda kaldıkları, etnik kimliklerinden dolayı küçük düşürüldükleri ve ekonomik olarak düşük ücrete maruz kaldıkları tespit edilmiştir.

Kalkan Toprak (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada Denizli’de yaşayan mültecilerin halk arasında “ötekileştirilme” eylemlerini incelemiştir. İncelenen çalışmada, İranlı mültecilerin halk arasında “yabancı” olarak tabir edilmesine neden olan bir takım figürler ve yaşantılar göze çarpmaktadır. İranlılar, kendilerine has olarak kutladıkları Nevruz ve Pers kutlamaları yer almaktadır. Bu kutlamalarda kendi kültürel değerlerini simgeleyen semboller ve imgelerle hareket edilmektedir. İranlı mültecilerin yaptıkları yemekler de toplum tarafından ötekileştirilmelerine neden olmaktadır. Katılımcıların, ifadelerinde yaptıkları yemeklerin yerli halk tarafından olumsuzlukla karşılandığını dile getirmektedir. İranlı mülteciler, yemeklerinde genellikle Safran ve diğer baharat türlerini ağırlıklı olarak kullandıkları için yemekleri çok kokuyor. Bu nedenle, bu kokuyu fark eden insanlar bu nasıl yemek ve bu yemek yenilir gibi olumsuz eleştirilerde bulundukları görülmektedir. İranlı mülteciler, dil bilmedikleri için de kimi zaman grubun dışında kalmaktadırlar. Katılımcılardan bazıları, Türkçedeki bazı kelimeleri yanlış anlamda bildikleri için toplum tarafından hoş karşılanmadığı hatta tartışma ortamına girdiği görülmektedir. Bu nedenle, kimi katılımcılar toplumda ötekileşmemek adına bazı kelime ve cümlelerden kaçtıkları görülmektedir. Ayrıca, çalışmada katılımcıların genellemeye tabi tutularak dışlandıkları yer almaktadır. yerel halk karşılaştıkları kötü davranışları tüm gruba yüklemesi sonucu tüm İranlılara kötü gözle bakılmaktadır. Özellikle, İranlı kadınların çok makyaj ve bakımlı olmalarından dolayı yerel halk tarafından eşlerini baştan çıkartan kadın söylemlerine maruz kaldıkları

görülmektedir. Dini kimliklerinden dolayı da İranlılar dışlandıkları görülmektedir. Din değiştiren, Hristiyan olan İranlıların, çalıştıkları yerde işten atılmamak için kimliklerini sakladıkları gözlemlenmiştir. Hajiagha (2007), çalışmasında Türkiye’deki 100 İranlı göçmenin %38’sinin ayrımcılık sorunları yaşadıklarını tespit etmiştir. Manap Kırmızıgül (2017), yaptığı çalışmada Ankara’daki Iraklı Türkmenlerin de yerli halk tarafından “ötekileştiren” kesim oldukları gözlemlenmektedir. Ayrıca yapılan çalışmada katılımcıların Iraklı Türkmenleri daha tutucu davranırken diğer mültecilere karşı bakış açıları daha farklı olmaktadır. Aslında, buradaki yatan ötekileştirmenin unsurunun “etnik” temellere dayandığını söyleyebiliriz. Katılımcılar, Iraklı Türkmenlerin kendi soylarına dayandıkları için kendilerine daha yakın hissetmektedirler. Ancak, diğer mültecileri kendi soy ve kültürel yapısına benzerlik ilişkisi olmadığından dolayı dışlandıkları görülmektedir.

4.1.3.4. Yerel Halkın Bakış Açısıyla Mülteciler

Yılmaz (2017), tarafından kaleme alınan çalışmada yerel halkın bakış açısıyla Suriyeli mülteciler incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini, Adana, Hatay, Kilis, Şanlıurfa ve Gaziantep İllerinde yaşayan 1380 kişi oluşturmaktadır. Örneklemelerin seçimindeki en önemli etmen şehirlerin konteyner kent olmasıdır. Yapılan çalışmada, katılımcıların %54’ü kentlerinde kurulan konteynerden hoşnut olmadığı görülmüştür. Şehir bazında ise konteynerlerden en çok rahatsız duyan iller Kilis ve Adana’dır. Suriyelilerden rahatsızlık duyulan oran ise %66’dır. Suriyelilerden en fazla rahatsızlık duyan iller ise Kilis ve Şanlıurfa’dır. Katılımcıların rahatsızlık duydukları sorunların en büyüğü güvenlik sorunudur. Katılımcıların %95’i Suriyelilerin evlerine geri dönmesini istemektedir. Ayrıca çalışmada, yapılan nitel araştırmalar sonucu, katılımcıların yakındıkları durumlardan biri de Suriyeli mülteci nüfusunun yoğunluğundan dolayı şehirdeki temel hizmet birimlerinde aksaklıkların yaşanması. Özellikle, hastanelerin çok sayıda mülteciye hizmet vermesinden dolayı yerel halka sıra gelmemesi ve hastane ortamlarında hijyenin kalmadığı yönünde yakınmalar yer almaktadır. Ayrıca, yapılan çalışmada cinsiyet bağlamında Suriyelilerden en fazla rahatsızlık duyan kesim kadınlardır. Kadınların rahatsızlık duyduğu en büyük alanlardan biri de evliliğidir. Suriyelilerde, çok eşlilik uygun görüldüğünden dolayı, Suriyeli kadınlara karşı olumsuz tavırlar yer almaktadır. Yerel halkın kadınlara karşı duyduğu nefret algısı, Kalkan Toprak (2019) tarafından kaleme alınan çalışmada da yer almaktadır. ilgili yazın

çalışmasında da İranlı kadınların çok makyaj yapmaları ve bakımlı olmaları, yerel kadınlar tarafından kötü algılanmalarına neden olmaktadır. Bu kadınların, eşlerini ellerinden alacakları düşüncesiyle İranlı kadınları rakip görüp nefret beslemektedirler. Oğuz (2013), çalışmasında Gaziantep'te İran pazarında yaşayan mültecilerin (Afganlı sığınmacılar) hem mekânsal hem de statüsel olarak toplum tarafından görünmez bir kimlik içerisinde olduklarını gözlemlemiştir.

Sürme (2019), tarafından kaleme alınan yazın çalışmasında, destinasyonlarda mültecilere yönelik bakış açısı ve bu algının destinasyon hizmetlerine etkisi incelenmiştir. Genel tanımıyla destinasyon, turizmin gelişimine katkıda bulunan konaklama ve seyahat mekânlarıdır. Destinasyonlar, bir ülkenin turizm gelirlerinin artışında oldukça önemli rol oynamaktadır. Bir ülkenin gelir kaynağı olarak kabul görülen destinasyonlarda turistlerin memnuniyeti oldukça önemlidir. Turistlerin memnuniyetini etkileyen başlıca faktörler; mekânın güzelliği, ulaşım, konaklama hizmetlerinin nitelikleri, yiyecek-içecek servisi, güvenlik ve yerel halkın tavır ve tutumlarıdır. Son zamanlarda ülkede artan göçlerin etkisini gösterdiği diğer bir alan da turizm olmuştur. Son zamanlarda sınır şehirlerinde (Gaziantep, Urfa, Mardin, Hatay, Kilis) artan göçlerle bu şehirlerin turizm gelirlerinde azalışlar yaşanmıştır. İlgili yazın çalışması da göçün turizm üzerindeki etkisini ölçmek için Gaziantep'teki 503 yerli turist ile görüşmeler yapılmıştır. Yapılan çalışma sonucu, katılımcıların çoğunluğu mültecilerden rahatsız oldukları görülmektedir. Bu rahatsızlıkların başında da güvenlik, dilencilik ve mültecilerin ahlaka ve toplum kurallarına aykırı davranışları gelmektedir. Erten (2013), tarafından kaleme alınan çalışmada da Reyhanlı'da yaşayan halkın zamanla Suriyelilere karşı değişen bakış açısına değinmiştir. Reyhanlı'da yaşayan halk, ilk etapta Suriyelilere karşı misafirperverlik gösterirken 2013 yılında meydana gelen patlama sonrası, Suriyelilere karşı bakış açıları değişmiştir. Misafirperver bakış açısı yerini kin ve düşmanlığa bırakmıştır. Mültecileri, toplumun huzurunu kaçıran obje olarak görmeye başlamışlardır. Bu olay sonrası, güvenlik kaygıları artan Reyhanlı halkı Suriyelilerin biran önce ülkeyi terk etmelerini istemişlerdir.

Ay (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeliler ile yerel halk arasındaki uyum sorunları ve yerel halkın Suriyelilere yönelik algı düzeyleri incelenmiştir. Karma araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Mardin ilinde yaşayan Suriyeli ve yerel halk olmak üzere toplam 614 kişi oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların yarısından fazlasının dini inançlarını tam

yaşayabildikleri, yerel halkla iletişim sorunu yaşamadıkları, katılımcıların çoğunluğunun kültürel olarak Mardinlilerin yaşayış biçimlerinin benzerlik göstermesi nedeniyle ciddi sorunlar yaşamadıkları ve kendilerini yabancı hissetmedikleri tespit edilmiştir. Ayrıca, incelenen yazın çalışmasında katılımcıların çoğunluğunun Arap ve Kürtlerin yoğunlaştıkları alanlarda yaşamaları Suriyelilerin uyum süreçlerinde kolaylaştırıcı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Yerel halkın Suriyelilere yönelik bakış açılarını ele aldığımızda, katılımcıların yarısının güvenlik ve ekonomik temelli nedenlere dayalı olarak Türkiye'nin Suriyelilere açık kapı politikasının uygulanmasını yanlış buldukları ve genel olarak katılımcıların Suriyelilerden rahatsızlık duydukları tespit edilmiştir. Padır (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilere yönelik yerel halkın zenofobi tutumları ele alınmıştır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, farklı şehirlerde (İstanbul, Gaziantep, Hatay, Batman, Malatya, Mardin) yaşayan toplam 604 kişi oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışması sonucu cinsiyet bağlamında erkeklerin ve eğitim seviyeleri düşük olan bireylerinin Suriyelilere yönelik zenofobi tutumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kahya Nizam (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilere yönelik söylemlerim milliyetçilik ekseninde bağlamında ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, İzmir İlinde yaşayan 30 yerel vatandaş oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmede, Suriyelilerin ucuz işgücü piyasasına dahil olmalarından dolayı yerel halkı işsiz bıraktıkları, Suriyelilerin vergi ödememeleri, yerel vatandaşın vergileriyle yardım alıp ülkeyi sömürdükleri, Suriyelilere yönelik yapılan yardımlardan dolayı yerel halka yapılan yardımların azaldığı yönünde milliyetçilik söylemlerinin yer aldığı görülmektedir.

Dokuyucu (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, yerel halkın Suriyelilere yönelik algı düzeyleri ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Çorum İlindeki toplam 26 kişi oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, bazı katılımcıların Suriyelileri muhacir, Müslüman ve savaş mağduru olarak gördüklerinden dolayı Suriyelilere yardım edilmesi gerektiği yönünde olumlu algılara sahipken bazı katılımcılar ise Suriyelileri Türkiye'ye ekonomisi üzerinde büyük bir külfet gördükleri için Suriyelileri istemedikleri tespit edilmiştir. Baykan (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin sosyal uyum düzeyleri yerel halkın bakış açısıyla ele alınmıştır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Ankara İlinde yaşayan 182 yerel halk oluşturmaktadır. İncelenen yazın

çalışması sonucu Suriyelilerin sosyal düzeyleri bağlamında yerel halk tarafından genel olarak olumlu karşılanmadıkları, dil ve kültürel farklılıkların sosyal uyum düzeyini olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir.

4.1.3.5. Mekansal Sosyoloji

İnce (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada Şanlıurfa'daki Suriyelilerin mekânsal sosyolojisini incelemiştir. Yapılan çalışmada, Suriyeli mültecilerin Şanlıurfa'daki yoğunlaşmalarının sebebi sadece fiziki şartlar değil aynı zamanda kültürel ilişkilerin ağının etkisinin de olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmada, katılımcıların kültürel olarak herhangi bir sorun yaşamadıkları gözlemlenmiştir. Şanlıurfa, içerisinde farklı dil ve dinlere sahip kesimleri bulunduran zengin bir ülkedir. Bu nedenle, Suriyeli mülteciler kendi dillerine ve dinlerine mensup bireylerle kolayca uyum sağladıkları görülmektedir. Benzer dili konuştukları için, Şanlıurfa Suriyeliler tarafından tercih edilmektedir. Ayrıca, Şanlıurfa'nı Eyyübiye ilçesi etnik bakımdan Arapların yoğun yaşadıkları bölge olduğu için Suriyeliler tarafından da yoğun bir şekilde tercih edilmektedir. Yılmaz (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Avrupa ve Asya'dan gelen göçmenlerin Antalya İline yönelik mekansal algı düzeyleri ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Avrupa ve Asya'dan gelen toplam 144 göçmen oluşturmaktadır. İlgili yazın çalışmasında, göçmenlerin Antalya İlini tercih etme nedenleri, şehri tanımlama düzeyleri ve Antalya İline yönelik olarak göçmenlerin bakış açısı ele alınmıştır.

4.1.3.6. Mutfak Kültürü

Kültür alanında ele alınan diğer bir farklı çalışma, mutfak kültürüdür. Türkmen (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Makedonya Türklerinin yemek kültürü incelenmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, İstanbul İlinde yaşayan 100 Makedonya göçmeni ve 100 Türk olmak üzere toplam 200 kişi oluşturmaktadır. Göçmenlerle yapılan anket görüşmesinde, katılımcıların yarısından fazlasının hem göçmen hem de Türk yemekleri yaptıkları ve katılımcıların çoğunluğunun hem göçmen hem de Türkmen yemeklerini sevdiklerini ancak, Makedonya doğumlu olup Türkiye'ye gelen göçmenlerin Türkiye doğumlu Türklere oranla göçmen yemeklerini daha çok sevdikleri ve katılımcıların göçmen ve Türk yemeklerinin birbirinden etkilendikleri ve katılımcıların çoğunluğunun göçmen yemek

kültürünün korunması gerektiğine vurgu yaptıkları görülmektedir. Ayrıca çalışmada, göçmen kültürüne ait yemeklerin ayrıntılı olarak tariflerini yer verilmektedir. Mutfak kültürü bağlamında ele alınan diğer bir çalışma ise Demirel (2019), tarafından kaleme alınan çalışmadır. İlgili yazın çalışmasında, Suriyeli mutfak kültürü ele alınmıştır.

Kültürel boyutta ele alınan diğer yazın çalışmaları; Kültürel bağlamda, -ele alan diğer yazın çalışmaları; Ozlatimoghaddam (2012), Öztürk (2014), Karabaş (2018), Yazğan (2019). Ankara’da yaşayan İranlı göçmenlerin kültürel ve statüsel değişimleri (Akis Kalaylıoğlu, 2016), Van’daki İranlıların kimlik inşası (Ergönül, 2014), kadınların kültürleşme süreci (Sağır, 2018).

4.1.4. Ekonomi Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Ekonomik bağlamda ele alınan yazın çalışmaları, alt kategorilerde sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir. Ele alınan yazın çalışmaları; uluslararası göçün ekonomik etkileri, mültecilerin iş gücü piyasasındaki istihdamı ve mültecilerin girişimcilik faaliyetleri olmak üzere üç alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine çözümlenmiştir.

Tablo 15. Ekonomik Bağlamda Yazın Çalışmaları

Kavramlar	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri	Bilimde Uzmanlık Tezleri
İşgücü Piyasası	Küreselleşme Sürecinde Uluslararası Göç Hareketlerinin İşgücü Piyasalarına Etkisi (2011) ; Uluslararası Göç ve Gelişmekte Olan Ülkelere Etkisi: Türkiye Örneği (2017) ; Zorunlu Göçte Nitelikli Olmak: Eğitimli Suriyeli Göçmenlerin İstanbul Emek Piyasasındaki Deneyimleri (2019) ; Yabancı Göçmenlerin Çalışma Koşulları ve Sendikal Deneyimleri Ekseninde Sendikaların Göçmenlere Bakışı: Karabük Örneği (2019) ; Çalışma Hayatında Yer Alan Suriyeli Göçmen Kadınların Mevcut Duruma Bakış Açıları Üzerine İnceleme (2019) ; Göçmenlerin Çalışma Yaşamına Katılımı: Suriyeli Göçmenler Örneği (2019) ; An Analysis of Turkish Migration And Asylum Policies in The Framework of World Systems Theory: Labour Market Integration of The Syrians Under “Temporary Protection” (2019) ; Göçmen Derneklerinin Göçmenlerin Çalışma Hayatına Etkisi: Pomaklar Örneği (2019) ; Economic Integration of Refugees: Syrian Case in Gaziantep (2020) ;	Göçmenler ve İşgücü Piyasası: Bursa’da Bulgaristan Göçmenler Örneği (2008) ; Ulus-Ötesi Göç Ağları ve Sosyal Alanların Oluşumu: Ermenistan’dan Türkiye’ye İşgücü Göçü Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma (2012) ; Sınır Kapitalizmi: Gürcistan’dan Türkiye’ye Günübirlik İşgücü Göçü – “Hopa Örneği” (2016) ;	Mültecilerin İşgücü Piyasasına Entegrasyonu Konusunda Çeşitli Ülke Örnekleri ve Türkiye İş Kurumu İçin Öneriler (2017) ;
Sosyoekonomik Etki	Dış Göçlerin Türk Ekonomisine Etkileri: Suriye Kaynaklı Dış Göçün İktisadi Açından İncelenmesi ve Değerlendirilmesi (2016) ; Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Mülteci Öğrencilerin Uyum Sorunları: Şanlıurfa İli Örneği (2018) ; Investigating The Effect of Syrian Refugees on The Gross Domestic Product and Unemployment Rate in Turkey Between 2011-2017 (2018) ; Uluslararası İşgücü Göçü ve İşsizlik Üzerine Etkisi: 2009-2015 Yılları Arası Türkiye İncelemesi (2018) ; Mülteci, Sığınmacı ve Göçmenlerin Türkiye’deki İş Gücü Piyasası Üzerine Etkileri: Kırşehir Örneği (2019) ; Göçmenliğin ve Mülteciliğin Sosyo-Ekonomik	Uluslararası Göç Bağlamında, Suriyeli Sığınmacıların Emek ve Yabancı Sermaye Yatırımları Açısından Türkiye Ekonomisine Etkileri (Gaziantep ve Şanlıurfa Örneği) (2019) ;	

	Etkileri (2019); Suriyeli Mültecilerin Demografik Yapısının Türkiye Ekonomisinde Genç İşgücü ve İşsizlik Üzerindeki Etkileri (2019); Mülteci, Sığınmacı ve Göçmenlerin Türkiye’deki İş Gücü Piyasası Üzerine Etkileri: Kırşehir Örneği (2019); 1923 Yılından Bugüne Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları ve Sosyal-Ekonomik Etkileri (2019);		
Girişimcilik Deneyimleri	Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Girişimcilik Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma: İstanbul/Esenyurt Örneği (2019); Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Girişimcilik Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma: İstanbul/Esenyurt Örneği (2019); Refugee Entrepreneurship in Turkey The Case of Syrians in Gaziantep (2020);	Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Girişimcilik Deneyimleri: Gaziantep Örneği (2019);	
Kültür Girişimcilik Etkisi		Kültürün Girişimcilik Niyeti Üzerine Etkileri: Bulgaristan Türkleri ve Türkiye’deki Bulgaristan Göçmenleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma (2015);	
Çocuk İşçiliği	Türkiye’de Mülteci Çocuk Emeği: Şanlıurfa’da Çalışan Suriyeli Mülteci Çocuklar (2018) ;		

Ekonomi bağlamında ele alınan çalışmaların üzerinde durduğu temel konular şunlardır; Uluslararası göçün işgücü piyasasına etkisi, göçle birlikte makro ve mikro ekonomik değerlerde yaşanan değişimler, göçün sosyoekonomik etkisi, göçmenlerin girişimcilik deneyimleri, göçmenlerin girişimcilik faaliyetlerine etki eden unsurlar, kültür girişimciliği ve çocuk işçiliğidir.

Ekonomi alanında ele alınan ilk çalışmalar, 2008 yılında kaleme alınan “Göçmenler ve İşgücü Piyasası: Bursa’da Bulgaristan Göçmenler Örneği” doktora tezi ve “The Economic Impact of The 1923 Greco-Turkish Population Exchange upon Turkey” yüksek lisans tezidir. 2008-2015 yılları arasında ele alınan çalışmalar daha çok Bulgar, Ermeni ve Gürcü göçmenlerin ekonomik faaliyetlerini kapsamaktadır. Ancak, 2016 yılı ve özellikle 2018-2019 yılları arasında daha çok Suriyeli göçmenlerin

ekonomi üzerindeki etkileri ve faaliyetleri üzerinde durulmuştur. Son zamanlarda ön plana çıkan diğer bir konu ise çocuk işçiliği olmuştur.

Göç alanındaki çalışmalar sadece akademik camiada değil son zamanlarda Türkiye'nin önemli iktisadi ve sosyal kuruluşlarında da ele alınan temel konulardan biri haline gelmiştir. Göçün ekonomik boyutuyla ilgili kaleme alınan çalışmalardan biri de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı olarak, İş Kur Genel Müdürlüğü tarafından ele alınan “Mültecilerin İşgücü Piyasasına Entegrasyonu Konusunda Çeşitli Ülke Örnekleri ve Türkiye İş Kurumu İçin Öneriler (2017)” uzmanlık tezidir. İlgili uzmanlık tezinde, Suriyeli sığınmacıların işgücü piyasasına uyumu ve bu alanda çözüm önerilerine yer verilmiştir.

4.1.4.1. Uluslararası Göçün Ekonomik Etkileri Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Çiğerci Ulukan (2008), Bursa'daki Bulgarlı göçmenlerin işgücü piyasasına etkisini incelemiştir. Yapılan çalışmada, katılımcıların öncelikle güvenceli çalışmaya önem verdikleri görülmektedir. Düşük ücretli bile olsa sosyal güvencesi olan işlerde çalışmayı tercih edildikleri görülmektedir. Katılımcıların geneli tarıma dayalı işlerde istihdam edildikleri tespit edilmiştir. Ayrıca, Bulgarlılar geldikleri yerin siyasi rejiminden dolayı sıkı bir iş disiplini içinde çalıştıkları ve herkesin işgücü piyasasına dahil edilmesinden dolayı kadınlar da erkekler gibi durmadan her işte gece gündüz demeden çalışmaktadırlar. Bu durum, yerli halk tarafından biryandan eleştirilirken diğer yandan ise kadınlara özgüven bakımından örnek teşkil edilmektedir. Bu durum, sonucu Türkiye'de çalışan bayan sayısında artışlar yaşanmıştır. Tokatlı (2011), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası göç hareketliliğinin işgücü piyasalarına etkisi ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, uluslararası göç hareketliliğinin ekonomi alanındaki en önemli etkilerinden biri de işsizlik ve kayıt dışı istihdam sektörü olduğuna vurgu yapılmaktadır. M. A. Assida (2016), Suriyeli ve Iraklı göçünün Samsun İlindeki sosyo-ekonomik etkisi ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Samsun İlindeki yerel ve göçmenler olmak üzere toplam 240 kişi oluşturmaktadır. İlgili yazın çalışmasında, Suriyeli ve Iraklıların yaşadıkları sorunlar ve yerel halk ile yapılan görüşmelerle Suriyeli ve Iraklıların Samsun İline etkisi incelenmiştir. Yerel halk ile yapılan çalışmada, sığınmacıların gelişyle birlikte konut fiyatlarında yaşanan artışlar ve yerel halkın maaşlarından yaşanan düşüklüklerden

dolayı Iraklı ve Suriyeli göçünün olumsuz etkileri dile getirilirken Iraklı ev Suriyeli iş adamlarının kentte açmış oldukları yeni iş imkanlarıyla yerli halka iş imkanı sunması ve bölgeye ekonomik canlılık kazandırması bakımından sığınmacı göçlerinin olumlu etkileri de dile getirilmektedir.

Aydın (2016), tarafından kaleme ele alınan çalışmada Suriye krizinin turizme etkisi incelenmiştir. Suriye krizinin Türkiye ekonomisine diğer etkisi ise turizm olmuştur. Suriye krizinden önce, Suriyeli turistler Türkiye'ye gelip kalarak ülkeye sıcak para girişini sağlarken Krizden sonra ise Suriyeli turistler yerini sığınmacı ve Türkiye'den gelen yardımlara bağlı konuma düşmüşlerdir. Bu durum neticesinde, Türkiye'nin 2012 yılı sonrasında Suriyeli turist sayısında ciddi düşüşler yaşanmıştır. Aksümer (2019), çalışmasında mültecilerin Türkiye'deki genç işgücü piyasası üzerine etkilerini incelemiştir. İncelenen çalışmada, Türkiye'deki genç nüfus ile Suriyeli genç nüfusu karşılaştırdığımızda; Türkiye'de nitelikli eğitim görmüş kişi sayıları daha çoktur ancak Suriye'nin eğitim düzeyi düşük olduğu için vasıfsız genç nüfus daha fazladır. Bu durum da Türkiye'nin istihdamına olumsuz yansıyacaktır. Böylece, Türkiye'nin vasıfsız genç işçilerin artmasına neden olacaktır.

Miznazi (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli göçünün gayrisafi yurtiçi hasıla ve işsizlik oranları üzerindeki etkisi ele alınmıştır. İncelen yazın çalışmasında, Suriyeli göçü sonrası Türkiye'de 20011-2017 yılları arasında işsizlik oranlarında artışların yaşandığı ve kayıt dışı istihdam oranlarında ciddi artışların yaşandığı ayrıca, çalışmada Suriyeli göçünün gayrisafi hasıla üzerindeki etkisinin negatif veya pozitif bir etkiye sahip olduğu yorumunun yapılması için süre zarfının kısıtlı olduğu ve bu ölçümünün daha geniş bir kapsamlı zaman diliminde yapılması gerekliliğinin daha doğru olduğu aktarılmaktadır. Çayan (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası işgücü göçünün işsizlik üzerindeki etkisi ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, Türkiye'ye yönelen uluslararası işgücü göçü ve bu işgücü göçünün etkileri ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, Türkiye'de yaşanan uluslararası işgücü göçü ile işsizlik arasında negatif bir ilişkinin olmadığı ve göçün işsizlik oranları üzerindeki arttırıcı etkisinin oldukça az olduğu ve Türkiye'nin yaşanan uluslararası işgücü göçünü kontrol altına almak için ilgili kanun düzenlemeleri yaparak ülke içindeki yaşanan uluslararası işgücü göçünü düzene koyduğu görülmektedir.

İlgazi (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Gaziantep ve Şanlıurfa'daki Suriyeli mültecilerin Türkiye ekonomisine etkisi incelenmiştir. Türkiye'ye yapılan dış

göçlerle ülkede fiyatlar genel seviyesinde genel bir atışın yaşandığını görmekteyiz. Ancak, bu oran yerele indiğinde farklı değerlerle karşılaşabilmektedir. Suriyelilerin yoğun olarak yaşadıkları şehirlerden Gaziantep ve Şanlıurfa'daki enflasyon oranları genel enflasyon düzeyinden daha fazla çıkmaktadır. Ayrıca, Suriyelilerin kayıt dışı istihdamı arttırdığı ve bu durumda ücretlerin düşmesi yönünde olumsuzluk yarattığı görülmektedir. Bu ücret düşüklüğü, yerel halkı zor duruma düşürmektedir. Ancak, Suriyelilerin vasıfsız işçi açığını kapatmasında dolayı emek piyasasında olumlu etki yaratmaktadır. Çolak (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli göçünün emek piyasasındaki rolü ve emek piyasasına etkisi incelenmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, İstanbul İlindeki Suriyeli ve yerel halk olmak üzere toplam 30 kişi oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, Suriyelilerin sosyal güvencesiz ev düşük ücret ile emek piyasasında sömürüldüğü ve Suriyelilerin düşük ücret ile ağır iş kollarında çalışmaya razı oldukları için işverenler tarafından tercih edilmekte ve bu durum yerel halkın işini kaybetme korkusuna kapılmalarına neden olmaktadır. Çelik (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada Kırşehir'de ikamet eden mültecilerin Türkiye ekonomisindeki etki düzeyi incelemiştir. Yapılan çalışma sonucu, mülteci hareketliliğinin Türkiye ekonomisine olumlu etkileri özetle şunlardır: yoğun mülteci hareketliliğinden dolayı talepte yaşanan artışlarla birlikte üretimde canlılık yaşanmıştır, özellikle gıda ve tekstil sektöründe yoğun üretim yaşanmıştır, kira gelirlerin artması ev sahipleri için avantajken yerli halk için dezavantajdır. Aynı şekilde düşük ücretle işgücü istihdamı sağlandığı için bu durum işverenler için avantajken yerli halk için ise büyük bir dezavantajdır. Özellikle tarım alanında ve işçi maliyetlerini düşürmek isteyen işverenler için büyük bir kâr getirisi olmuştur. Göçün Türkiye'ye olumlu etkilerinin olduğu gibi olumsuz etkileri daha çok ağır basmaktadır. Göçlerde yaşanan artışlarla birlikte kayıt dışı istihdamda artışlar yaşanmıştır.

4.1.4.2. Mültecilerin İşgücü Piyasasındaki İstihdamı Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Uluslararası göç bağlamında mültecilerin işgücü piyasasındaki konumu; Mültecilerin işgücü piyasasındaki istihdamı, kadın istihdamı, mültecilerin iş piyasasındaki sendikalaşma düzeyleri, çocuk işçiliği ve mültecilerin tüketim harcamaları olmak üzere toplamda beş alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine çözümlenmiştir.

4.1.4.2.1. Mültecilerin İşgücü Piyasasındaki İstihdamı

Körükmez (2012), tarafından kaleme alınan çalışmada, İstanbul'daki Ermeni göçmenlerin işgücü istihdamını incelemiştir. Yapılan çalışmada, Ermenilerin genellikle sosyal ağlarla (Ermeni akraba, dost, Ermeni iş sahipleri) işgücüne dahil oldukları görülmektedir. Ayrıca, çalışmada cinsiyet bağlamında Türkiye'ye göç eden oranın çoğunluğunun kadınların oluşturduğu aktarılmaktadır. Çalışmada, kadınların erkeklerden daha kolay iş buldukları görülmektedir. Bu durumun nedeni olarak, İstanbul'daki ev hizmetleri ve bakıcı işlerine duyulan ihtiyaç olduğunu söyleyebiliriz. Kadınların yabancı dil bildikleri için (İngilizce, Rusça, Almanca) işe girmelerini biraz daha kolaylaştırdığını. Kadınlar, genellikle mağaza, ev hizmetlisi, yaşlı ve çocuk bakıcısı çalıştıkları gözlemlenmektedir. Yapılan çalışmada işveren Ermeni katılımcıların, ortak kültür, soy ve dil gibi etmenlerden dolayı evlerinde ve işyerlerinde Ermenileri çalıştırdıkları görülmektedir.

Gürsoy (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin çalışma koşulları ve sorunları ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Hatay İlindeki işçi ve işveren toplam 30 Suriyeli oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde, katılımcıların genellikle sosyal ağlar aracılığıyla iş buldukları, iş bulma aşamasında herhangi bir kurum veya kuruluştan yardım almadıkları, çalışma hayatında dil sorunu, hukuki kaynaklı sorunlar ve diploma denkliği sorunundan dolayı iş bulamadıkları ve katılımcı öğretmenlerin diploma denklik sorunundan dolayı mesleklerini yapamadıkları, nitelikli işçi konumundan niteliksiz işçi konumuna düşürüldükleri görülmektedir. Bu sorunların yanı sıra iş hayatında memnuniyetlerini dile getiren katılımcılar da yer almaktadır. Katılımcıların bazıları, patronun iyi olması, ücretlerinin tam zamanında yatırılması ve Suriyeli işverenlerin kendi paralarını kazanmanın ve işlerinin iyi gitmesi yönünde iş hayatındaki memnuniyetleri aktarılmaktadır. Çam (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin işgücü piyasasındaki konumu, dünya sistemleri teorisi ile açıklanmıştır. İlgili yazın çalışmasında; Almanya, İsviçre ve Türkiye'nin mültecilere yönelik izlemiş oldukları politikalar ve dünya sistemleri kuramları çerçevesinde mültecilerin emek sömürüsü ele alınmıştır.

Üstündağ (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada İstanbul'da yaşayan nitelikli Suriyeli mültecilerin Türkiye ekonomisindeki istihdamını incelemiştir. İncelenen çalışma sonucu, katılımcıların çoğunun kendi alanlarında iş bulamadıkları,

kendi alanlarından tamamen farklı ya da kendi alanlarına benzer işlerde çalıştıkları gözlemlenmiştir. Katılımcılar, Suriye'deyken yaptıkları meslekler; doktorluk, mühendislik, mimarlık, iç mimarlık, öğretim görevlisi, gazeteci, avukat ve işletmeciyken Türkiye'de yaptıkları meslekler ise çoğunluğu fabrikada ve diğer sektörlerde işçi olarak çalışmakta, bazıları özel okullarda öğretmenlik yapmaktadır. Suriyeli mültecilerin kendi alanlarında iş bulamamaların en büyük nedeni, başta dil olmak üzere, yasal düzenlemeler, denklik sorunu ve vatandaşlık sorunudur. Vatandaşlık, özellikle öğretmen ve akademisyenler için büyük sorun yaratmaktadır. Vatandaşlık almaları halinde, mesleklerini kaybetmektedirler. Diploma denkliklerinin bulunmaması, işverenlerin nitelikli elamanları görmemezlikten gelmelerine neden olmaktadır. Suriyeli mültecilerin iş bulmada karşılaştıkları diğer sorunlar; Arslan (2018), çalışmasında dil sorunu, ayrımcılık, dışlanma, düşük ücret, güvencelerinin olmaması, ağır şartlarda çalıştırma olarak örneklendirmiştir.

4.1.4.2.2. Kadın İstihdamı

Ünsal (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli kadınların ekonomik istihdam düzeyleri ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Gaziantep İlinde Organize Sanayi Bölgesindeki firmalarda çalışan 225 Suriyeli kadın oluşturmaktadır. İncelene yazın çalışmasında, kadınların can güvenlik sorunu, savaş ve cinsel şiddet korkusundan dolayı ülkelerini terk ettikleri, çoğunluğunun Türkiye'de kendilerini güvende hissettikleri ve herhangi bir sorunla karşılaştıklarında başvuruda bulunacakları yetkili merciler hakkında bilgi sahibi oldukları tespit edilmiştir. Kadınların çalışma hayatında karşılaştıkları sorunları incelediğimizde, cinsiyete dayalı olarak ayrımcılık yaşadıkları tespit edilmiştir.

Tavlı (2020), Suriyelilerin ekonomik uyum düzeylerini ele aldığı çalışmasında, Suriyelilerin eğitim düzeyinin düşük olması ve özellikle de Suriyeli kadınların eğitim düzeyinin düşük olmasından dolayı iş bulmada aşamasında zorluk yaşadıkları ve Suriyelilerin düşük ücretle çalışmak zorunda kaldıkları aktarılmaktadır.

4.1.4.2.3. Mültecilerin İş Piyasasında Sendikalaşma Düzeyleri

Balun (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, göçmenlerin çalışma koşulları ve sendikal faaliyetleri ele alınmıştır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Karabük İlinde çalışan toplam 346 göçmen oluşturmaktadır.

İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların çoğunluğunun savaş ve dini baskılardan dolayı Türkiye'ye sığındıkları ve Türkiye'ye kaçan sığınmacıların bazılarının iş imkanlarının yetersizliğinden dolayı başka ülkeye gitmek istedikleri görülmektedir. Katılımcıların çalışma koşullarını incelediğimizde, katılımcıların çoğunluğunun düzenli bir işe sahip olmadıkları, katılımcıların genelinin inşaat sektöründe ve taşımacılık sektöründe yoğunlaştıkları, katılımcıların çoğunluğunun düşük ücretle çalıştıkları katılımcıların sadece %2,6'sının asgari ücret aldıkları, katılımcıların çoğunluğunun sağlıksız koşullarda, sosyal güvencesiz ve iş sağlığı güvenlik denetimlerinin uygulanmadan istihdam edildikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların sendikal faaliyetlerini ele aldığımızda, katılımcıların sadece %4,9'unun sendika üyeliğinin olduğu ve genellikle ekonomik destek ve sosyal uyum amaçlı sendikalara üye oldukları tespit edilmiştir.

Öztürk (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Pomaklılar örneğinde göçmen derneklerinin çalışma hayatındaki rolü ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Pomaklı göçmen derneklerinin yöneticileri oluşturmaktadır. Dernek yöneticileri ile yapılan görüşmelerde, derneklerin Pomaklılara yönelik yürümüş olduklar yardımlaşma faaliyetleri ve çalışma alanındaki destek faaliyetleri incelenmiştir. İncelenen yazın çalışmasında, dernek yöneticilerinin sosyal ağlar aracılığıyla yardıma muhtaç Pomaklıların tespit edilerek gerekli yardımlaşma faaliyetlerinde bulundukları, Pomaklılara iş imkanı tanıdıkları, Pomaklıların iş istihdamına yönelik mesleki eğitim kurslarının faaliyette bulunduğu tespit edilmiştir.

4.1.4.2.4. Çocuk İşçiliği

Ekonomi alanında ele alınan diğer bir konu da çocuk işçiliğidir. Türkmen (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, Şanlıurfa'daki 20 mülteci çocuk işçisiyle yaptığı araştırmayla, emek piyasasında mülteci çocukların sorunlarını dile getirmiştir. Hayatta kalma mücadelesi veren çocuklar, ailenin geçimi ve yaşamlarını sürdürebilmek için zor şartlar altında çalışmak zorunda kalmışlardır. Görüşülen sığınmacı çocukların çoğu eğitim hayatını yarıda bırakmış 12-15 yaş aralığındaki çocuklardır. Görüşülen çocuklarının genellikle çok nüfuslu olduğu ve kimi çocukların ise babalarının hayatta olmadığı için çalışmak zorunda oldukları gözlemlenmiştir. Görüşmelere konu olan kesimin çoğunu erkek çocuklar oluşturmaktadır. Görüşmecilerden yalnızca ikisi kız

çocuktur. Cinsiyet temelli olarak, kızların çalışmasına pek müsaade edilmemektedir. Mecburi olmadıkça kızların çalışmadığı görülmüştür. Kızlar daha çok ev içindeki işleri görürken erkekler ise evin dış işleriyle, evin maddi geçimini sağlamaktadırlar. Emek piyasasına dahil olan çocuklar çoğunluğu sanayi sektöründe çalışmaktadır (oto yıkama, oto tamir, boyama vb.). Hizmet sektöründe ise giyim mağazaları, lokanta ve dükkan gibi yerlerde çalışmaktadırlar. Çocuklar çalışma koşulları incelendiğinde çoğunun fazla saatte çalıştığı ve asgari ücretin altındaki ücret tutarında çalıştıkları gözlemlenmiştir. Çalışan çocukların herhangi bir sağlık sigortasının da olmadığı gözlemlenmiştir. Çalıştıkları yerde patronların kötü davrandıkları dinlenmelerine izin vermedikleri sürekli çalışmalarını istedikleri, hastalandıkları zaman izin vermedikleri hasta halleriyle çalıştıkları gözlemlenmiştir. Özetle toparlamak gerekirse her ne kadar yasal çerçevede çocuk haklarının korunmasına ilişkin düzenlemeler yapılsa da bu düzenlemeler sadece kağıt üzerinde kaldıkları ve çocukların hakları ihlal edilmiştir.

4.1.4.2.5. Mültecilerin Tüketim Harcamaları

Kılınç (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Gaziantep'teki Suriyelilerin gelir ve tüketim düzeylerindeki değişim ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Gaziantep'te görev yapan 12 Suriyeli doktor oluşturmaktadır. İncelen yazın çalışmasında, katılımcıların göçle birlikte gelirlerinde meydana değişimlerin tüketim harcamalarını etkilediği, gelirlerinde meydana gelen azalışlarla birlikte Suriyelilerin tüketim harcamalarının azaldığı tespit edilmiştir.

4.1.4.3. Girişimcilik Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Uluslararası göç bağlamında mültecilerin girişimcilik düzeyleri; mültecilerin girişimcilik faaliyetleri ve kültür girişimciliği olmak üzere toplamda iki alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine çözümlenmiştir.

4.1.4.3.1. Mültecilerin Girişimcilik Faaliyetleri

Kılıç (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin girişimcilik faaliyetleri ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, İstanbul İlindeki 20 Suriyeli girişimci oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, öncelikle girişimcilerin konut fiyatlarının ucuz olması, yaşam standartlarının ucuz olması ve iş imkanlarının elverişli olmasından dolayı Esenyurt'u

tercih ettikleri tespit edilmiştir. Suriyelileri girişimcilik faaliyetlerine yönlendiren temel unsurların dil bilmeme, düşük ücret, kendi parasını kazanma istediği ve Suriye'deki işini Türkiye'de de devam ettirme isteği olduğu ve girişimcilerin genellikle Suriyelilere yönelik hizmet sağlayan sektörleri (market, restoran, giyim) seçtikleri tespit edilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde, yerel halka hizmet sunan sektörlerin Suriyeli çalışanların yanı sıra Türk işçi de çalıştırdıkları ancak, genel olarak baktığımızda girişimcilerin müşteri kitlesinin çoğunluğunu Suriyelilerin oluşturduğu tespit edilmiştir.

Uzun (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada Gaziantep'te yaşayan 30 Suriyeli mültecinin girişimcilik deneyimlerine yer verilmiştir. İlgili yazın çalışmasında girişimcileri bu alana teşvik eden başlıca faktörlerin; sermayelerinin olması, dil bilgisi, piyasa koşullarını öğrenme, daha önceki çalışılan yerdeki olumsuz deneyimler, ayrımcılık, başarı hırısı, planlı bir gelecek, aynı işi devam ettirme isteğinin olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların açtıkları işyerlerinin genellikle gıda sektörü olduğu görülmektedir. Katılımcılar, lokanta, fast-food ve tatlıcı dükkânlarını işletmektedirler. Katılımcıların gıda sektöründe yoğunlaşmalarına etki eden faktörler ise şunlardır: Suriyelilerin genellikle yemeğe düşkün olmaları ve özellikle de tavuğu çok sevmeleri, Suriye'deki işini devam ettirme, kendilerine özgü tatlıları vatandaşlarına sunma arzusudur. Katılımcıların Suriyelilere özgü bir yemek çeşidi olan ve Suriyeliler tarafından tercih edilen yemek türü olan Felafel sattıkları görülmektedir. Katılımcıları gıda sektörüne yönlendiren diğer bir etmen ise dildir. Gıda sektörünün alıcıları genellikle Suriyeli müşteriler oldukları için dil sorunu yaşanmamaktadır. Girişimcilerin yaşadıkları sorunları ele alan görüşmede, katılımcıların İşyeri açarken karşılaştıkları genel sorunların; ruhsat alma ve çalışma izni alma olduğu tespit edilmiştir. Çolak (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelileri girişimcilik faaliyetine yönlendiren etmenler ve girişimcilerin rakiplerine karşı geliştirdikleri rekabet stratejileri incelenmiştir. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Gaziantep ve Trabzon İlinde girişimcilik faaliyetlerinde bulunan 55 Suriyeli girişimci oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, öncelikle Suriyelilerin girişimcilik faaliyetine yönelişlerinde etkili olan faktörlerden biri olan kendi işini kurma ve kendi parasını elde etmeyi Lee'nin göç teorisiyle açıklanmıştır. Akyol (2020), Gaziantep'teki Suriyeli girişimcilerin motivasyon düzeylerini ele aldığı çalışmasında, dil yetersizliği, maddi imkansızlık, eğitim ve iletişim düzeylerinin düşük olmasından dolayı motivasyonların düştüğü tespit edilmiştir. Göncü (2019), tarafından Suriyelilerin

girişimcilik faaliyetlerini kaleme aldığı çalışmasında da katılımcıların daha iyi bir yaşam standartları için ve kendi paralarını elde etme isteğinden dolayı girişimcilik faaliyetlerine yoğunlaştıkları görülmektedir. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların güçlü bir sosyal ağa sahip olması, girişimcilerin rekabet stratejilerinde olumlu bir ilişki düzeyi yaratırken eğitim ve dil yeterlilik düzeyleri ile rekabet stratejileri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Aad (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin girişimcilik faaliyetleri ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın rneklemine, Gaziantep İlindeki 188 Suriyeli girişimci oluşturmaktadır. İlgili yazın çalışmasında, Suriyeli girişimcilerin açtıkları işletmelerle Suriyeli ve yerel halka iş imkanı sunması ve bölgeye ekonomik kazanç sağlaması bakımından Suriyeli girişimcilerin olumlu ekonomik etkisi aktarılmaktadır. Ayrıca, ilgili yazın çalışmasında Suriyelilerin girişimcilik faaliyetlerinde bulunarak Suriyelilerin “yk olan” ve “vergilerle” geçinen söylemlerin dışına çıkararak da yerel halk arasındaki kutuplaşmanın çözüme kavuşacağı öngörülmektedir.

4.1.4.3.2. Kültür Girişimciliği

Kaşmer şahin (2015), tarafından kaleme alınan çalışmada Bulgarlı Türkmenlerin girişimcilik faaliyetlerinde kültürün etkisini incelenmiştir. Kültür, bireylerin sahip olduğu bütün maddi ve manevi değer yargılarını içeren geniş kapsamlı bir kavramdır. Girişimcilik de kültürün bu geniş çaplı yapısında yer edinen önemli bir olgudur. Kültür girişimciliği, insanları aynı değer yargıları içinde toplayarak insanları bir araya getirmektedir. Bu tanımdan yola çıkararak, kültür girişimciliğe etki eden temel faktörler; din, aile, eğitim, ulusal kültür ve eğitim olarak örnekleyebiliriz. Duman (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin girişimcilik faaliyetleri “etkileşim” modeli çerçevesinde kuramsal olarak ele alınmıştır. Ayrıca, alışmada Suriyeli girişimcilerin stratejileri ve girişimcilik faaliyetleri yerel halk ile kıyaslanmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın rneklemine, İstanbul İlinde yaşanan 11 Suriyeli girişimci oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıları girişimcilik faaliyetlerine iten başlıca sebeplerin; kendi işini kurma isteği, kendi işinin patronu olma isteği ve daha önceki yaşamış olduğu olumsuz iş deneyimlerin olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada, katılımcıların çoğunluğunun Suriyeli alışanları tercih ettikleri ve Türkiye’deki girişimcilik faaliyetlerine devam etmek istedikleri görülmektedir.

4.1.5. Hukuk Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Hukuki bağlamda ele alınan tezler, alt kategorilerde sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir. Ele alınan akademik çalışmalar; uluslararası hukuk ve uluslararası yasadışı göç sorunsalı toplam iki alt kategoride sınıflandırılarak çözümlenmiştir.

Tablo 16. Hukuki Bağlamda Yazın Çalışmaları

Kavramlar	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri	Bilimde Uzmanlık Tezleri
Uluslararası Hukuk	Türkiye’de Mültecilerin ve Sığınmacıların Uluslararası Hukuk Çerçevesindeki Temel Haklarının Sağlanması (2011); Türk Yabancılar Hukukunda Mülteciler (2012); Mülteci Hukuku’nun Gelişimi ve Türkiye’de Mültecilerin Sosyal Hakları (2014); Mülteci Hukuku ve Türkiye’deki Suriyelilerin Durumu (2017); Uluslararası Hukuk, Avrupa Hukuku ve Türk Hukukunda Mülteci ve Sığınmacıların Etkili Başvuru Hakkı (2018); Uluslararası Göç Hukukunda Çocuklar ve Hukuki Statüleri (2018); İnsan Hakları Bağlamında Göç ve Mülteciler (2019); The Efficiency of The United Nations High Commissioner for Refugees in The International Refugee Protection Regime: The Case of Syrian Refugees in Lebanon, Jordan, And Turkey (2020);	Uluslararası Hukukta Mülteci ve Sığınmacıların Geri Gönderilmemesi (Non-Refoulement) İlkesi (2012); Uluslararası ve Ulusal Hukuki Düzenlemeler Çerçevesinde Türkiye’nin İltica Politikası: Suriyeliler Örneği (2018);	
İnsan Haklarının Korunması		Sığınma Hakkı ve Mültecilerin İnsan Haklarının Korunması (2019);	
Yasadışı ve Düzensiz Göç		Türkiye’de Yasa Dışı Göç Sorunu (2008); Yasa Dışı Göç Çerçevesinde Türkiye – Avrupa Birliği İlişkileri (2011); Türkiye’yi Hedef Alan Yasadışı Göçmenler: İstanbul Örneği (2015); Türkiye Gürcistan Sınırında Düzensiz Göç Hareketleri: Doğu Karadeniz Örneğinde Göçmen Deneyimleri (2019);	
Göçmen Kaçakçılığı		Uluslararası Hukuk ve Türk Hukuku Bakımından Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti, Cinsel Sömürü Suçları ve Bunlarla Mücadelede Uluslararası İşbirliği (2010); Sınır Aşan Organize Suç Tipi Olarak	

		Göçmen Kaçakçılığı: Türkiye’deki Kaçakçı Profili ve Organizasyonları (2012); Türk Ceza Hukukunda Göçmen Kaçakçılığı Suçu (Tck M.79) (2015); İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığı Suçları (2018); Milletlerarası Hukukta Devletlerin Deniz Yoluyla Yapılan Göçmen Kaçakçılığının Önlenmesi Çerçevesinde Müdahale, Yetki ve Yükümlülükleri (2019);	
Uluslararası Hukuki Sorunlar	Türkiye’deki Suriyeli Kadın ve Çocuk Mültecilerin Uluslararası Hukuki Sorunları (2017); Uluslararası Hukuk Perspektifinde Türkiye’de Göç ve Sığınmacı Sorunu: Suriyeli Sığınmacılar Örneği (2017);	Balkanlar ve Türkiye’de Yetkilendirme, Göç Yönetişimi ve İşbirliği: Avrupa Birliği Hukuku Perspektifinden Göç ve Sığınmacıların Sorunları (2019);	
Uluslararası Hukuki Farkındalık	Türkiye’de Mülteci Hukuku: Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Hak Temelli Uygulamaların Bilinirliği (2018); Suriyelilerin Türkiye’deki Hakları ve Haklarının Farkındalığına Yönelik Araştırma: Konya Örneği (2019);		

Göçün hukuki boyutunda ele alınan çalışmaların üzerinde durduğu temel konular; Göçmenlerin uluslararası hukuki hakları ve sorunları, insan haklarının korunması, sığınmacıların hukuki farkındalığı, sığınma hakkı, sığınmacıların geri gönderilmemesi ilkesi, Türk yabancılar hukukunda mülteciler, mülteciler hukukunun gelişimi, mülteciler hukukunda Suriyeli sığınmacılar, yasa dışı göç ve göçmen kaçakçılığı.

Hukuki boyutta ele alınan ilk çalışma 2010 yılında “Türkiye’de Yasa Dışı Göç Sorunu” adlı doktora tezidir. Hukuki alanda ele alınan çalışmaların çoğunluğunu Suriyeli sığınmacılar, yasa dışı göç ve göçmen kaçakçılığı oluşturmaktadır.

4.1.5.1. Uluslararası Hukuk Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Uluslararası göç bağlamında ele alınan hukuki yazın çalışmaları; uluslararası hukuki düzenlemeler, uluslararası hukuki sorunlar ve uluslararası hukuki farkındalık olmak üzere toplamda üç alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine çözümlenmiştir.

4.1.5.1.1. Uluslararası Hukuki Düzenlemeler

Hukuk alanında ele alınan çalışmaların önemli bir kısmını Türkiye'nin göç alanındaki yasal düzenlemeleri oluşturmaktadır. Eşsiz (2017), tarafından kaleme alınan çalışmada Türkiye'nin göç yönetimindeki yasal düzenlemeler ele almıştır. Türkiye'nin uluslararası düzeyde göçmenlere yönelik imzalamış olduğu en önemli yasal düzenlemelerden biri de 1951 Cenevre Sözleşmesi ve buna ek olarak 1967 protokolüdür. Türkiye'de mültecilere yönelik ilk yasal çalışmalar Cumhuriyet döneminde olmuştur. Bu dönemde, mültecilere yönelik imzalanan ilk anlaşma 1934 tarihli 2510 İskân Kanunu'dur. Bu kanunun oluşmasında etki eden temel faktör ulusal devlet inşası olmuştur. Ulus devlet inşasını sağlamak için sadece Türk soyuna ve Türk kültürüne bağlı kişiler göçmen olarak kabul edilmiştir. Bundan sonra düzenlenen yasal düzenleme, 1950 tarihli 5683 sayılı Yabancıların İkamet ve Seyahatleri Hakkındaki Kanundur. 1950 tarihli 5682 sayılı Pasaport Kanunu'dur. Bu iki yasal düzenlemeyle Türkiye'ye gelecek ve sığınacak kişilerin ülke girişlerini düzenlemek için çıkartılmıştır. Daha sonraki imzaladığı anlaşmalar: 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 protokoldür. Bu iki anlaşma sonucu, Türkiye coğrafi kısıtlama koyarak mülteciliği kabul etmiştir. 1994 İltica Yönetmeliği, 2006 tarihli 5543 sayılı İskan Kanunu, 2013 YUKK, 2014 Geçici Koruma Yönetmeliği. Ünlü (2007), Korkut (2010), Doğan (2011), ve Ansen (2012), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası ve ulusal mülteci hukukunun tarihsel gelişimi ve mültecilere yönelik sağlanan temel haklar ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Aslantürk (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada da Suriyeli göçü bağlamında uluslararası mülteci hukuku ele alınmıştır. Büyükçalık (2014), tarafından kaleme alınan çalışmada, Mülteci hukuku ve mültecilere yönelik sağlanan hukuki haklar ele alınmıştır. Güler (2017), tarafından kaleme alınan çalışmada da Suriye sorunu hukuki olarak ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, mültecilik hukuku, Yabancıları Koruma Kanunu ve Suriyelilere yönelik sağlanan hukuki haklar ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Taneri (2012), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası hukukta geri göndermeme ilkesi ele alınmıştır.

Yiğit (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada mültecilerin hukuki yollara başvurma hakkını ele almaktadır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde, herkesin temel hak ve özgürlüklerinin ihlali durumunda etkin bir başvuru hakkına sahip olduğu güvence altına alınmıştır. Türkiye'de de İHEB'ne taraf olmanın getirdiği yükümlülükle gereğince mülteci ve sığınmacıların temel haklarının ihlali durumunda mahkemelerce

etkin başvuru ve bu durumu uluslar arası hukuk alanına götürme hakkı tanımıştır. 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi'nde taraf olan devletlerin topraklarında yaşayan mültecilere her türlü hukuki yollara başvurma ve adil yargılama hakkının tanınması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Güneş (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, insan hakları çerçevesinde mülteci hukuku ele alınmıştır. Wali (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası koruma politikası bağlamında Suriyeli göçü ele alınmıştır. Özbek (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada sığınma hakkı ve mültecilerin sahip olduğu insanlık haklarını ele almıştır. İlgili yazın çalışmasında, sığınmacı ve mültecilerin yasal durumları ve onlara tanınan hukuki hakların kapsamı yer almaktadır. Anaran (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, 2011 yılı sonrası Türkiye'ye yerleşen gayrimüslimlerin hakları ve statüleri göçmen hukuku çerçevesinde ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, gayrimüslimlere yönelik özel kapsamlı hukuki çalışmaların yer almadığı ve gayrimüslimlerin kardeşlik ve hoşgörü politikalarından tamamen yararlanmadığı yönündeki eleştiriler yer almaktadır.

4.1.5.1.2. Uluslararası Hukuki Sorunlar

Öktem (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada çocukların yaşadıkları hukuki sorunlar ele alınmaktadır. Göçün en büyük mağduriyetini yaşayan kesimler kuşkusuz çocuklardır. Çocuklar bir toplumun en hassas parçasını oluşturmaktadırlar. Yaş küçüklüğünden, fiziksel zayıflığı ve psikolojik hassasiyetinden dolayı en savunmasız kesimlerdir. Bundan dolayı, fiziksel ve psikolojik sorunlara neden olan göç gibi olaylar karşısında hem ruhen hem de fiziksel olarak büyük zarar görmektedirler. Bu nedenle, uluslar arası ve ulusal mevzuatta çocukların korunması ve kapsam olarak sadece çocuklara ilişkin yasal düzenlemeleri içeren özel yasal çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Türkiye'deki çocukların hukuki statülerini incelediğimizde, YUKK kapsamı gereğince geçici koruma kapsamında yer almaktadırlar. Ancak Türkiye'de doğan çocukların Türk vatandaşı olup olmadığı konusu ise muğlak ve karmaşık bir prosodür gerektiren işlemdir. Vatansız Kişilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmede, çocuklar Türk vatandaşlığı kazanmaları için öncelikle Türkiye'de doğmaları ve anne veya babalarından kaynaklı herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanmamaları gerekmektedir. Türkiye'de doğan çocukların Türk vatandaşlığı hususunda öncelikle göç ettikleri ülkenin mevzuatını esas alarak o ülkenin vatandaşlığına haiz olup olmadığının yetkili merciler tarafından tespit edilmesi gerekmektedir. Tespit işlemi sonucu, İçişleri

Bakanlığının talimatlarıyla hareket edilecektir. Görüldüğü üzere vatandaşlık işlemleri oldukça uzun ve karmaşık prosedürleri içeren bir sözleşme olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukların korunması için ilgili kanunda değişikliğe gidilerek çocukların vatandaşlığa alınması gerekmektedir.

4.1.5.1.3. Uluslararası Hukuki Farkındalık

Mültecilerin hukuki haklardan yararlanamamalarının nedenlerinden biri de hukuki bilgi eksikliğidir. Mültecilerin hukuki bilgi eksikliğine değinen çalışmalardan biri de Sallum (2019), tarafından kalem alınan çalışmadır. İlgili yazın çalışmasında, Konya İli'nde yaşayan Suriyeli mültecilerin Hukuki durumlarının farkındalığına ilişkin saha araştırması yapmıştır. Yapılan araştırma sonucu, genelinin sahip olduğu hukuki haklarını bilmedikleri tespit edilmiştir. Bu durumun nedeni ise dil sorunu ve dışlanmadır. Dil bilmeyen ve maddi olanaklara sahip olmadığı için dil kurslarına gidemeyen Suriyeliler tam anlamıyla hukuki haklarının varlığından haberdar değildirler. Aynı zamanda, dışlanmaya maruz kaldıkları ve küçük düşürüldükleri için hukuki alanda da hiçbir yerlerinin olmadıklarını zannetmektedirler. Fırat (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin hukuki haklarının farkındalık düzeyi ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 503 Suriyeli oluşturmaktadır. Çalışmanın saha araştırmasını; İstanbul, Ankara, İzmir, Kilis, Şanlıurfa ve Hayat oluşturmaktadır. İncelenen çalışma sonucu, katılımcıların yarısından fazlasının (%65,2) Türkçe bilmediği, hukuki hakların farkındalığına yönelik, genel olarak katılımcıların yarısından fazlasının sağlık ve eğitim haklarının farkındalık düzeyi yüksek iken çalışma ve hukuki hakların farkındalık düzeyi ise diğer hakların farkındalık düzeyine oranla düşük olduğu tespit edilmiştir. İl bazında hukuki hakları incelediğimizde, sağlık haklarının hukuki farkındalığına yönelik en yüksek bilgi düzeyinin İzmir İli olduğu, Eğitim hakkına yönelik Hatay, Çalışma hakkına yönelik Hatay ve Hukuki hakların bilgi düzeyine göre en yüksek bilgi düzeyinin İzmir olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, cinsiyet bağlamında hakların farkındalık düzeyini incelediğimizde ise erkeklerin kadınlara oranla bilgi düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.1.5.2. Yasadışı Göç Sorunsalı Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Uluslararası göç bağlamında ele alınan yasadışı göç yazın çalışmaları, yasadışı ve düzensiz göç ve insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı olmak üzere toplamda iki alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine çözümlenmiştir.

4.1.5.2.1. Yasadışı ve Düzensiz Göç Sorunsalı

Eker (2008), tarafından kaleme alınan çalışmada Türkiye'deki yasadışı göç nedenlerini ve yasadışı göçün yarattığı sorunu ve TR-AB'nin yasadışı göç uyum politikaları incelenmiştir. İlgili diğer yazın çalışmalarında da belirtildiği gibi yasadışı göç, bir ülkenin sınırlarına hukuki olmayan yollarla (vizesiz, pasaportsuz, uluslararası korum olmaksızın) girilmesidir. Türkiye, sahip olduğu jeopolitik konumu ve transit ülke olması nedeniyle sürekli dış göçlere maruz kalmaktadır. Özellikle, 1990'lı yıllardan itibaren Türkiye'deki yasadışı göç hareketleri hız kazanmıştır. Yasadışı göç hem göç eden bireyler için hem de göç alan ülkeler için büyük sorunlar teşkil etmektedir. Yasadışı göç, eden bireylerin yasal olmayan yollarla ülke sınırlarına girmek için kimi zaman deniz yolunu kullandıkları ve bu yolculuk sırasında hayatlarını kaybettiklerini görmekteyiz. Ayrıca, bu göç sürecinde insan kaçakçıları tarafından gasp edilmekte ve kaçırılmaktadırlar. Hedef ülkede ise yasadışı göç, öncelikle sınır güvenliği ve kişisel güvenlik olmak üzere sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel sorunlar yaratmaktadır. Yasadışı göçlerle, ülkenin güvenliğini tehdit eden önemli olaylardan biridir. Yasadışı göçlerle, ülkeye giren insanlar kimi terör faaliyetleri gerçekleştirebilmektedir. Ayrıca yasadışı göçlerle, ülkedeki işsizlik sorunu ortaya çıkmakta, kayıt dışı istihdam oranları artmakta ve bu durumda ülkede ücretlerin düşmesine ve ekonomik dengenin bozulmasına neden olmaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin transit ülkesi olması nedeniyle AB de yasadışı göçlere maruz kalmaktadır. AB, bu yasadışı göçle mücadele etmek ve sınır güvenliğini korumak için Türkiye ile yasal düzenlemelere girişmiştir. TR-AB, yasadışı göçle mücadele için yürüttükleri temel düzenlemeler şunlardır: Katılım Ortaklığı Belgesi, İltica Strateji Belgesi, Göç Yönetimi Eylem Planı, ve Geri Kabul Anlaşmasıdır.

Düzensiz göç bağlamında ele alınan diğer yazın çalışmaları; Güzel (2019) ve Ü. Onay (2015).

4.1.5.2.2. İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığı

Hukuki alanda önemli bir yer kaplayan ve göçün en büyük sorunlarından olan konulardan biri de insan ticareti ve göçmen kaçakçılığıdır. Farrokhzad (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı suçları incelenmiştir. Birer Saçlı (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, göçmen kaçakçılık konusu hukuki olarak ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, göçmen kaçakçılı suçları sınıflandırılarak ve Yargıtay kararları doğrultusunda suçun oluşumu ele alınarak derinlemesine ele alınmıştır. Göçmen kaçakçılığını konu edinen diğer yazın çalışmaları ise Saydam (2015), Kahya (2012), Sever (2015), Akgün (2011). Saygın (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada ise göçmen kaçakçılığın önlenmesinde devletin yükümlülüklerini ele almıştır. Sayın (2010), tarafından kaleme alınan çalışmada da insan kaçakçılığı ve cinsel sömürü suçları üzerinde durmuştur.

4.1.6. Yönetim Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Yönetim bağlamında ele alınan tezler, alt kategorilerde sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir. Yönetim bağlamında ele alınan yazın çalışmaları; göç yönetimi ve politikaları, göç yönetişimi, idarenin görev ve sorumlulukları ve halkın bakış açısıyla kamu politikaları olmak üzere toplamda dört alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine çözümlenmiştir.

Tablo 17. Yönetimsel Bağlamda Yazın Çalışmaları

Kavramlar	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri	Bilimde Uzmanlık Tezleri
Göç Yönetimi	Türkiye'nin Göç Politikaları: Suriyelilerin Yerleştirilmesi Örneği (2018); Türkiye'de Göç Yönetimi ve Uygulaması (2018); Uluslararası Göç Kavramı Çerçevesinde Türkiye'de Göç Yönetimi (2019); Türkiye'nin Göç Politikaları ve Afrikalı Transit Göçmenler (2019); Türkiye'de Göç Yönetimine İlişkin Politikalar Bağlamında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2020); Türkiye'de Göç Yönetimini Kurumsallaştırması: Suriyeli Göçü Üzerinden Bir Analiz (2020); Küresel Yönetişim Kapsamında Uluslararası Göç: Rohingya Mülteci Krizi Örneği (2020);	Kitlesel Zorunlu Göçlerin Afetselliği: Suriyeli Göçü Perspektifinden Göç Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar (2018); Türkiye'nin Göç ve Sığınmacı Politikaları: Hatay İli Örneği (2019);	
Göç Yönetişimi	Türkiye'de Göç Yönetişimi ve Suriyeli Sığınmacılar (2016); Geçmişten Bugüne Türkiye'nin Göç Politikası ve Suriyeli Göçmenler Bağlamında Göç Yönetişimi (2018);		
Göç Politikası	Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikası ve Uluslararası Göçün Türkiye'deki Güncel Sorunları (2015); Suriye Kaynaklı Göçün Türkiye'nin Göç Politikalarının Kurumsallaştırması Üzerindeki Etkisi (2016);	Ethico-Political Governmentality of Immigration and Asylum: The Case of Ethiopia (2015); The Politics of Immigration Policy Making In Turkey Between 2002-2015 (2015); Türkiye'nin Göç ve Sığınmacı Politikaları: Hatay İli Örneği (2019);	
Kamu Yönetimi	Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımının Uluslararası Göç Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi (2018);		
İdarenin Görev ve Yetkileri		Mülteciler ve Sığınmacılar Hakkında İdarenin Görevleri-Yetkileri ve Yargısal Denetim (2013);	

Göçün yönetimsel bağlamında ön plana çıkan temel konular şunlardır: Göç yönetimi, göç yönetişimi, göçün yönetimdeki etkisi, göçün kurumsal yapısı, göç politikası, kamu yönetimi, göç yönetiminde idarenin görev ve yetkileri.

Göç yönetimi alanındaki ilk çalışma 2013 yılında ele alınan “Mülteciler ve Sığınmacılar Hakkında İdarenin Görevleri-Yetkileri ve Yargısal Denetim” adlı doktora tezi olmuştur. Bu alanda ele alınan yazın çalışmaları 2016 yılından sonra ağırlıklı olarak ele alınmıştır. Ele alınan çalışmaların çoğunluğunu Suriye göç yönetimi

oluşturmaktadır. Suriye dışında özel olarak ele alınan diğer bir ülke ise Etiyopya olmuştur. Bu alanda güncel yeni bir alan olarak 2018 yılında “Yeni Kamu Yönetimi” anlayışı üzerinde çalışmalara da yer verilmiştir.

4.1.6.1. Göç Yönetimi ve Politikaları

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı devletinden almış olduğu göç mirasını aynen devam ettirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti döneminde, artan göçler karşısında yaşanan sorunların artmasıyla birlikte göç alanında düzenlemelere adım atılmıştır. Bu dönemde, Türkiye’nin göç yönetimindeki ilk sistematik çalışması 1934 sayılı İskân Kanunu olmuştur. Körfez savaşıyla başlayan Iraklı kitlesel göçler karşısında, 1994 İltica Yönetmeliği çıkartılmıştır. Ancak artan kitlesel göçler özellikle 2011 yılında patlak veren Suriye göçleriyle birlikte Türkiye göç alanında yeni adımlar atmıştır. Bu adımda temel kanun Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu olmuştur. YUKK, içinde hem hukuki hem de yönetsel yapıyı barındırmaktaydı. Yönetsel olarak, göç düzenini idare ve sevk etmek için Göç İdaresi kurmuştur (Alakuş, 2018). Çayırılı (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, göç yönetimi bağlamında göç idaresi genel müdürlüğü kurumsal olarak ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, Suriye göçü, Suriyeli göçü sorunları ve göç idaresi genel müdürlüğü teşkilat yapısı ve işlevleri ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Akdoğan (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada Türkiye’nin göç yönetimini üç dönemde sınıflandırarak ele almıştır. İlgili yazın çalışmasında göç yönetimi; 1923-1960, 1960-1980 ve 1980 sonrası olmak üzere üç döneme ayrılmıştır. 1923-1960’lı yıllarda Türkiye’nin temel yönetimi, ulus devlet inşası olmuştur. Türkiye, homojen yapısını korumak için göçmenler için milli kimlik şartı getirmiştir. 1934 sayılı İskan Kanunu gereğince sadece Türk soyuna haiz ve Türk kültürüne bağlı olan kişiler gömen sıfatına sahiptir. Bu dönemde uygulanan diğer bir göç politikası ise nüfusu arttırmak olmuştur. Dünya savaşlarıyla birlikte, birçok insan hayatını kaybetmiştir. Türkiye’de demografik olarak çok zarar görmüştür. Dünya savaşları sonrası demografik eksikliği kapatmada en önemli araçlardan biri de göç olmuştur. Türkiye’nin 1960-1980 yılları arasındaki göç yönetiminde bu dönemde de homojen yapı korunmaya çalışılmış ve 1923-60’lı dönemlerde uygulanan nüfus artırıcı politikalar nedeniyle yaşanan nüfus fazlalığı bu dönemde önü kesilmeye çalışılmıştır. Çünkü, bu dönemde Türkiye modernleşme sürecine girdiği için nüfus tehdit oluşturabilmekteydi. Ayrıca bu

dönemde, sanayileşmenin artmasıyla işçi göçleri ve iç göçler de artış yaşanmıştır. Türkiye'nin göç yönetiminde uluslar arası yasal düzenlemelerde de önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönemde imzalanan 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolle birlikte Türkiye'nin göç yönetiminde radikal değişiklikler meydana gelmiştir. Bu yasal düzenlemelerle yabancılar da sığınma hakkı tanınmıştır. 1980 ve sonrası dönemlere geldiğimiz de ise bu dönemde Türkiye'nin sınır komşularında yaşanan siyasi kargaşadan dolayı birçok düzensiz kitlesel göçler meydana gelmiştir. Düzensiz göçlerdeki artışlar karşısında Türkiye mevcut yasal düzenlemeler yetersiz kalmıştır ve yeni birtakım yasal düzenlemelere girişmiştir. Bu dönemde önemli bir yer kaplayana yasal düzenlemelerden biri de YUKK olmuştur. Göç yönetimindeki sevk ve idareyi sağlayan kurumlardan biri de Göç idaresi kurulmuştur. Bu dönemde, göç alanında AB-TR işbirliği de büyük önem arz etmiştir.

Göç yönetiminde, dikkat çeken diğer bir boyut ise göç yönetiminin Suriye bağlamında incelenmesidir. Abacı (2016), Çakmak (2018), Çakı (2018) ve Öztürk (2020) tarafından kaleme alınan çalışmada göç yönetimi Suriyeli göçü çerçevesinde ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmalarını incelediğimizde, Suriye kaynaklı göç yönetimi dönmsel ayrımlar altında ayrıntılı olarak ele alındığı görülmektedir. Suriye göçü bağlamında yönetim olgusu, 2013 yılı ve 2013 yılı sonrası olmak üzere iki dönem başlığı altında ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmalarından yola çıkarak, Türkiye'nin göç yönetimine baktığımızda, 2013 yılı öncesinde uluslararası göç alanında tam anlamıyla kurumsal bir mekanizmanın yer almadığı görülmektedir. Türkiye'nin sistematik ve disiplinli bir göç yönetim mekanizmasının 2013 yılından sonra kurulduğu görülmektedir. Türkiye, 2011 yılı sonrası maruz kaldığı kitlesel Suriye göçleri karşısında göç yönetimi açısından yetersiz bir kurumsal yapıya sahipti. İlgili yasal düzenlemeler ve ilgili kuruluşlar, kitlesel Suriyeli göçü karşısında yetersiz kaldığı için Türkiye'de göç yönetimi alanında geniş çaplı düzenlemelere gidilmiştir. Ayrıca, incelenen ilgili yazın çalışmalarında göç Suriyeli bağlamında göç yönetimi, hukuki boyut ve yönetsel boyut olmak üzere iki farklı bağlamda ele alındığı tespit edilmiştir. İncelenen yazın çalışmalarında, göç yönetiminin hukuki boyutunu YUKK, yönetsel boyutunu ise Göç İdaresi Başkanlığı oluşturmaktadır. Türkiye'nin göç yönetimi alanındaki ilgili düzenlemeleri oluşturulmadan önce göç yönetimi alanında hizmet veren kuruluşlar, Emniyet müdürlüklerine bağlı Yabancılar şubesi, valilikler ve AFAD'tı. YUKK'la birlikte Türkiye'nin göç yönetiminde kurumsal yapı oluşturulmuştur.

Türkiye'nin göç yönetiminden sorumlu, merkeze bağlı idari yapı olan Göç İdaresi başkanlığı kurulmuştur. Bu kurumla birlikte yerel olarak başta AFAD ve Kızılay olmak üzere birçok sivil toplum kuruluşları da yer almıştır. Yeni kanunla göç danışma kurulları kurulmuştur, Göç İdaresi Başkanlığını kurulmasıyla birlikte mülteciler, sığınma ve geçici koruma altında olan kişilere nicelik olarak ulaşma imkânı tanımıştır. Özyıldırım (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada da Türkiye'nin göç sorunsalı ve Türkiye'nin göç yönetimi Suriyeli göçü ekseninde incelenmiştir. Şentürk (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Türkiye'nin göç politikası ve Afrikalı transit göçmenlerin göç hareketliliği ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, Türkiye'nin düzensiz göç politikası, transit göç politikası ve transit göç çerçevesinde Afrikalı göçmenlere yönelik politikalar ele alınmıştır. Göç yönetimini ele alan diğer çalışmalar; 2002-2015 yılları arası göç yönetimi (Devlet Karapınar, 2015), göç yönetiminde afetsel yönetiminin gerekliliği (Şahin, 2018), yeni kamu yönetimi anlayışı ve uluslararası göç olgusu (Yeniay, 2018).

4.1.6.2. Göç Yönetişi

Göç yönetiminde önemli bir yer kaplayan diğer bir kavram ise göç yönetişi'dir. İncelenen yazın çalışmalarından yola çıkarak, göç yönetişi; ulusal, bölgesel ve uluslararası aktörlerin aralarında kurmuş oldukları işbirliği olarak tanımlayabiliriz. Türkiye ile AB arasındaki Ulusal Eylem Planı, ve Türkiye'deki sivil toplum kuruluşları ile göç idaresinin ortaklaşa yaptıkları faaliyetler göç yönetişi'ne örnek teşkil etmektedir. Göç yönetişi alanında yer alan balıca aktörler; AFAD, Kızılay, STK (Yeryüzü Doktorları Derneği, Deniz Feneri, Altın Hilal Hareket Derneği, Yaren Yardım Gönülleri Derneği) Göç İdaresi Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve diğer kuruluşlardır. (Kahraman, 2016). Göç yönetişi'ni ele alan diğer bir çalışma ise Aliu (2019) tarafından kaleme alınan çalışmadır. İlgili yazın çalışmasında, Türkiye'nin göç yönetişi'nde AB ilişkileri incelenmiştir.

Faisal (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslar arası göç yönetişi bağlamında Myanmar'daki Rohingya mülteci krizi ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, Myanmar'daki Rohingyalılar yaşadıkları zulüm ve yaşam mücadelesi ve Rohingya mültecilerine yönelik uluslararası göç yönetişi bağlamında Rohingya'daki Türk sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, Türk sivil toplum kuruluşları (Kızılay, AFAD, TİKA) tarafından Rohingyalı mültecilere;

barınma, sağlık, eğitim, nakdi ve aynı yardımlar olmak üzere sosyal ve maddi yardımlarda bulunduğu tespit edilmiştir.

4.1.6.3. İdarenin Görev Sorumlulukları

Altınok Çalışkan (2013), tarafından kaleme alınan çalışmada göç yönetiminde idarenin görev ve yetkileri ve idarenin göçmenlere sunduğu yargılama usul ve yetkileri yer almaktadır. İlgili yazın çalışmasında, göç yönetiminin idari fonksiyonunu düzenlemeyen temel kuruluş olan Göç İdaresi ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Göç idaresinin kuruluşu, görev ve yetkileri ve teşkilat yapısı ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Çalışmada İdarenin yabancılar hakkındaki yetki ve görevleri ve bu alanda faaliyette bulunan birimler de ayrıntılı olarak incelenmiştir. Ayrıca, çalışmada yabancılara yönelik idari yargı yapısı da ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

4.1.6.4. Halkın Bakış Açısıyla Kamu Politikaları

Tamer (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada Hatay İlinde, Türkiye'nin göç yönetimi alanında yerel hakla yaptığı anketler sonucu Türkiye'nin göç yönetimi değerlendirilmiştir. Çalışmanın örneklemini Hatay İlindeki 406 yerli vatandaş oluşturmaktadır. Yapılan çalışma sonucu katılımcılar, Türkiye'nin göç yönetimi alanında mültecilere uyguladığı giriş-çıkış uygulaması, mültecilerin kamp dışında yaşamalarına izin verilmesi, mültecilere ücretsiz sağlık hizmetlerinin verilmesi, mültecilere vatandaşlık verilmesi, sağlık hizmetlerinde mültecilerin çalışması, sığınmacılara ayrı eğitim birimlerinin açılması hipotezleri reddedilmiştir. Sığınmacıların şehrin yapısını bozdukları, sığınmacıların kabulünün sorunlar yarattığı, sığınmacılar ile yerel halk arasında kültürel sorunlar yaşandığı, mültecilerin kent merkezlerinde yaşamlarının insanlar arasında sorun yaratması, sığınma olaylarının terör olaylarıyla birlikte anılması, mülteciler için yapılan harcamalar ekonomiye büyük bir külfet yaratması, mültecilere yapılan harcamalar sonucu vergilerin artması, uluslararası göçten en fazla etkilenen ülkenin Türkiye olması hipotezleri kabul edilmiştir. Yapılan anket araştırmaları sonucu yerel halk, kendi güvenlikleri ve kendi fırsatları açısından mültecilere yönelik uygulanan politikalara pek de sıcak bakmadıkları görülmektedir.

Kayalarlı (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilere yönelik sağlanan kamu politikaları ele alınmış ve kamu politikaları çerçevesinde Suriyelilere sağlanan kamusal hizmetler, yerel vatandaşın bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Nicel

araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Amasya ve Samsun İlinde yaşayan toplam 360 yerel halk oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde, katılımcıların yarısından fazlasının (%86,10) Suriyelilere sağlanan yardımların yeterli düzeyde oldukları ancak katılımcıların çoğunluğunun Suriyelilere yönelik sağlanan politikalarda yerel vatandaşın görüşlerinin dikkate alınmadığı görüşünde oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların çoğunluğunun Suriyelilere vatandaşlığın verilmemesi yönünde görüşleri yer almaktadır.

4.1.7. Politik ve Küreselleşme Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Politik ve Küreselleşme bağlamında ele alınan tezler, alt kategorilerde sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir. Politik ve küreselleşme bağlamında ele alınan yazın çalışmaları; küreselleşme, siyasa, güvenlik ve biyopolitika olmak üzere toplamda dört alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine çözümlenmiştir.

Tablo 18. Politik ve Küreselleşme Bağlamında Yazın Çalışmaları

Kavramlar	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri	Bilimde Uzmanlık Tezleri
Küreselleşme ve Uluslararası İş Birliği	Küreselleşme Sürecinde Göç Olgusu: Göçün Stratejik Yönetimi ve Türkiye Örneği (2018);	Göç Bağlamında Uluslararası İşbirliği ve Türkiye'nin Politikaları (2015);	
Biyopolitika		Türkiye'de Göç ve Biyopolitika: Iraklı Mülteciler Örneği (2016);	
TR-AB	Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde Uluslararası Göç Politikası (2006); Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Türkiye'de Mülteci Hukuku: Suriye Örneği (2013); Türkiye Avrupa Birliği İlişkilerinde Göçün Güvenleştirilmesi: Suriye Mülteci Krizi Örneği (2018); Türkiye – Avrupa Birliği İlişkilerinde Göç ve İltica: Suriyeli Göçmen Krizine Hukuksal Bir Yaklaşım (2019); Türkiye –Avrupa Birliği İlişkilerinde Göç Ve İltica: Suriyeli Göçmen Krizine Hukuksal Bir Yaklaşım (2019);	Avrupa Birliği Göç Politikasının Güvenleştirilmesi ve Dışsallaştırılması: Türkiye'ye Yansımaları (2010); Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde Uluslararası Göç Yönetimi Stratejisi (Bir Model Önerisi) (2015); Türkiye ve Avrupa Birliği İlişkilerinde Göç ve Sınır Yönetimi Stratejileri (2018);	
Diplomasi	International Migration and Turkey-Germany Relations: The Diplomacy of The Refugee Deal (2019); Change or Continuity? A Comparative Study of The Immigrant Integration Models of Turkey And Germany After The Syrian Crisis (2019);	İnsani Güvenlik Kapsamında Gerçekleştirilen Diplomasi Faaliyetlerinin Türkiye'nin Yumuşak Gücüne Etkisinin Analizi: Suriye Örneği (2011-2017);	
Siyasal Katılım, Yerel Yönetimler ve STK'lar	Mültecilerin Göç Durumu ve STK 'ların Bu Duruma Etkisi (2018); "Suriyeli Mülteci Krizini Yönetmede Türkiye'deki Ulusal Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü (2018); Seçilmiş Yerel Yöneticilerin (Muhtarların) Bakış Açısıyla Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin Kente Sosyo-Ekonomik Etkileri: Elazığ Örneği (2019); Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Suriyeli Göçmenlere Yönelik Uyguladığı Sosyal Yardım Politikaları: Keçiören Belediyesi Örneği (2019); Yerel Yönetimlerin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikaları: İstanbul Örneği (2019); Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecinde Stk'ların Göç Yönetimindeki Rolü: Denizli İli Örneği (2019);	Türkiye'nin Değişen Göç Politikası ve Belediyeler: İstanbul Örneği (2019); Türkiye'deki Suriyelilerin Entegrasyonunda Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Ankara Örneği (2019);	
Güvenlik	Uluslararası Göçün Tetikleyicisi Olarak Şiddet ve Türkiye'ye Yönelen Şiddet Kaynaklı Göçlerin Analizi (2018); Uluslararası Göç ve Güvenlik Perspektifinde Biyometrik Verilerin Önemi (2020);	Politik Şiddet Deneyimi ve Ahlaki Temeller Kuramı: Politik Şiddete Maruz kalan Suriyeli Ergenler ile Politik Şiddet Deneyimi Yaşamayan Türk Ergenlerin Ahlaki Temellerinin İncelenmesi (2019);	

Küreselleşme ve politik boyutuyla ele alınan çalışmaların üzerinde durduğu temel konular; Küreselleşme, küreselleşme ve göç ilişkisi, uluslararası iş birliği, biyopolitika, Türkiye Avrupa Birliği ilişkileri ve yerel yönetimler.

Küreselleşme boyutuyla ele alınan ilk çalışma 2006 yılında “Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Tam Üyelik Sürecinde Uluslararası Göç Politikası” adlı yüksek lisans tezidir. Küreselleşme boyutuyla ele alınan çalışmalar 2013 yılı sonrası yoğunluk kazanmıştır. Bu alanda ele alınan çalışmalar daha çok Türkiye Avrupa Birliği ilişkilerini esas alan çalışmalar olmuştur. Türkiye’nin Avrupa Birliği üyelik sürecinin göç politikalarına yansımaları ve Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinde göç yönetimi ve stratejileri üzerinde durulmuştur. Bu alanda üzerinde durulan diğer önemli bir alan ise yerel yönetimler olmuştur. 2019 yılıyla birlikte ön plana çıkan yerel yönetimler alanında yoğun çalışmalara da yer verilmiştir.

4.1.7.1. Küreselleşme Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Uluslararası göç bağlamında küreselleşme boyutunda ele alınan yazın çalışmaları; küreselleşme ve göç ve uluslararası diplomasi ve uluslararası işbirliği olmak üzere iki alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir.

4.1.7.1.1. Küreselleşme ve Uluslararası Göç

Uzun (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada küreselleşme ve göç ilişkisi incelenmiştir. Göçe neden olan faktörlerden biri de küreselleşmedir. Küreselleşme deyince çoğumuzun aklına; değişim, etkileşim, gelişim ve hız gelmektedir. Bu terimleri birleştirdiğimizde küreselleşmeyi şu şekilde tanımlayabiliriz: uluslararasındaki etkileşimi ifade eden ve bu etki ağıyla birlikte ortaya çıkan değişimsel hızlılığı küreselleşme olarak ifade edebiliriz. Küreselleşmeyle, ülkeler teknolojik, sosyal ve ekonomik etkileşimlerle birbirine bağlı hale hâle gelmektedir. Bu yönüyle küreselleşme bir nevi sosyal bütünleşmeyi ifade etmektedir. Ancak kimi tanımlarda küreselleşme ayrılığı, farklılığı ve kutuplaşmaya neden olmaktadır. Küreselleşmenin bu bölücü yönü, ülkeler arasındaki çıkar çatışmaları göçü tetikleyen temel faktörlerden olmuştur. Küresel güçler arasındaki rekabet çatışması birçok insanın ülkesini terk etmesine neden olmuştur. Özellikle, Orta Doğu küresel güçler arasında büyük önem arz etmektedir. Çünkü, Orta Doğu enerji bakımından yer altı bakımından zengin bir coğrafyadır.

Ancak, ülkenin sahip olduğu avantaj ülkedeki insanlar için dezavantaj oldu. Birçok insan Orta Doğu hâkimiyet mücadelesinden dolayı göç etmek zorunda kalmıştır.

Demirci (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada mültecilik hareketliliği küresel kamusal mal kavramı çerçevesinde ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasından yola çıkarak küresel kamusal kavramını kısaca şu şekilde özetleyebiliriz. Küresel kamusal mallar; birden fazla ülkeyi ilgilendiren ve ülkeleri aynı amaç etrafında bir araya getiren mallardır. Tanımdan yola çıkarak küresel mallar, sadece tek bir bölgeyi etkileyen bir olgu değildir. Birden fazla bölgeleri etkisi altına alan geniş bir ağ kitlesine sahiptir. Küresel kamusal malların en büyük örneklerinden biri de son zamanlarda gittikçe artan mültecilik faaliyetleridir. Mültecilik, son zamanlarda küreselleşmenin etkisiyle gittikçe artan ve hayatımızın vazgeçilmez birer parçası haline gelmiştir. Mültecilik, sadece gittiği ülkeyi değil aynı zamanda geldiği ülkeyi ve transit olarak kullandığı ülkeleri de etkilemektedir. Örneğin, Türkiye üzerinden Avrupa'ya gerçekleştirilen göç hareketliliği hem Türkiye'nin hem de Avrupa'nın sınır güvenliğini etkilemektedir. Son zamanlarda, Türkiye'de yaşanan düzensiz göç artışları AB içinde sorun teşkil etmiştir. Böyle bir durum karşısında aktörlerin bir araya gelmeleri ve ortak hareket etmeleri kaçınılmazdır. Örneklerden de görüldüğü üzere, mültecilik faaliyetleri sadece tek bir bölgeye nüfuz eden değil birden fazla bölgeyi etkisi altına alan küresel bir olgudur.

4.1.7.1.2. Uluslararası Diplomasi ve Uluslararası İşbirliği

Göç, hem hedef hem de transit ülkeleri karşılıklı olarak etkilediğinden dolayı, birçok ülke uluslararası göç politikası sürecinde ortak hareket etmektedir. Bu bütünleşme hareketinde, AB de önemli rol oynamaktadır. Özellikle, Türkiye'nin uluslararası göç politikasını incelendiğinde AB'ne üyelik sürecinden dolayı uyum içerisinde olmaya ve ortak kararlar doğrultusunda hareket ettiğini görülmektedir (Somuncu, 2006). TR, AB'ne üyelik sürecinde birtakım uyum politikaları izlemiştir. Bu uyum politikalarında önemli bir yer edinen konu ise göç ve iltica alanı olmuştur. Böylelikle, AB uyum sürecinde “İltica ve Göç Alanındaki AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı” hazırlanmıştır. Eylem planında, göç ile ilgili önemli maddeler yer almaktadır. ilgili yasal düzenlemede yer alan önemli düzenlemelerden bazıları şunlardır: Türkiye'nin uygulamış olduğu göç politikalarını AB'ne uyarlanması için gerekli yasal ve idari ve fiziksel alt yapının oluşturulması, sınır güvenliği, geri gönderme merkezlerinin kurulması, mali fon sağlanması ve mültecilere tanınan haklar.

TR-AB uyum sürecinde imzalamış oldukları diğer bir yasal düzenleme “geri kabul anlaşması” dır. Geri Kabul Anlaşması, taraf olan ülkelerde gerçekleşen yasadışı göçlerin taraf devletlere, güvenli üçüncü ülkeye veya transfer ülkeye geri iadesini esas alan uluslar arası bir düzenlemedir. AB’ne yapılan düzensiz göçmenlerin çoğunluğu, TR- Yunanistan sınırından gelmektedir. Türkiye’nin transit ülke olması sebebiyle AB’ne yapılan göçlerde büyük rol oynamaktadır. AB, sınır güvenliğini sağlamak ve düzensiz göçün önüne geçmek için Türkiye ile GKA (Geri Kabul Anlaşması) imzalamıştır. Türkiye, transit ülke olması nedeniyle ilk etapta GKA’yı imzalamakta çekingen tavırlar izlemiştir. Çünkü, AB’ne yapılan düzensiz göçmenlerin çoğu Türkiye üzerinden giden göçmen grubudur. GKA gereğince göçmenler; kendi ülkelerine veya transit ülkeye gönderilecektir. Böylesi bir durumda Türkiye’ye çok sayıda mültecinin geri iadesi gerçekleşecektir. Türkiye ise hem mali hem de fiziki koşullar bakımından böyle bir göçe hazır değildi. 2003 yılında fiilen başlayan GKA, resmen 2016 yılında uygulanmaya başlamıştır. Resmi uygulama zamanı 2017 yılı olmasına rağmen artan düzensiz göçler sonucu 2016 yılında uygulanmaya başlamıştır. (Akalin, 2013; Sarıdoğan, 2018; Karacalar, 2019). Bucaklıoğlu (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada da Türkiye’nin mülteci sorununun AB ile uyum süreci çerçevesinde incelenmiştir. İlgili yazın çalışmasında Türkiye’nin yasadışı göç ile mücadelesi ve bu mücadele doğrultusunda AB ile uyum süreci sonucu imzalanan düzenlemeler ele alınmıştır. Türkiye’nin yasadışı göç ile mücadelesinde, AB ile imzaladığı temel düzenlemeler; 2001 ve 2008 Katılım Ortaklığı Belgeleri, Geri Kabul Anlaşması, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Ulusla Programlar ve Türkiye AB müktesebatına Uyum programıdır. Tepeatlı (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada da Türkiye- Avrupa Birliği göç yönetim politikası ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, Avrupa Birliğinin göç politikaları ve Türkiye- Avrupa Birliği göç yönetim politikaları ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Türkiye’nin göç yönetiminde, AB’ne uyum süreçlerinin etkisini ele alan diğer bir çalışmalar ise Erkıral Tavas (2015) ve İrdem (2018) tarafından kaleme alınan çalışmalardır.

Dönmez Kara (2015), tarafından kaleme alınan çalışmada Türkiye’nin göç yönetimi alanındaki uluslararası işbirliği politikaları ele alınmıştır. Göç, karmaşık ve uzun vadeli olması nedeniyle tüm dünyayı içine alan küresel bir modeldir. Küreselleşmenin etkisiyle göç, dünyadaki tüm birimleri etkisi altına alan uluslararası etkiye sahiptir. Göç, bu uluslararası yapısından dolayı dünyadaki tüm aktörlerin işbirliği

içinde olmasını zorunlu kılmaktadır. Bu duruma örnek olarak Türkiye'yi verebiliriz. Türkiye üzerinden gerçekleşen göçler birçok AB birliği ülkesini tehdit etmektedir. Türkiye, transit bir ülke olması nedeniyle Türkiye üzerinden diğer ülkelere düzensiz göçler gerçekleştirmektedir. Türkiye bu düzensiz göçle hem kendi sınır güvenliğini korumak hem de diğer ülkelerin sınır güvenliğini korumak amacıyla diğer ülkelerle göç alanında düzenlemelere gidilmiştir. BMYK ile Türkiye arasında imzalan 1967 protokolü ile göç yönetimi ortak yürütülmektedir, Ayrıca, BMYK uluslararası koruma alanında Türkiye'ye gerekli bütçe ayrımı yapmaktadır. 1991 yılında Türkiye'de kurulan IOM, Türkiye'nin göç yönetimi alanında mültecilerin üçüncü ülkeye yerleşmesi ve diğer göç faaliyetlerine katkıda bulunmaktadır. İlgili yazın çalışmasında Türkiye'nin göç yönetimi alanında taraf olduğu, birlikte göç alanında düzenlemeler ve yardımlarda bulunduğu kuruluşlar şunlardır. Göç alanında uluslararası faaliyetleri bulunan kuruluşlar; Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği (BMYK), Uluslar arası Göç Örgütü (IOM), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı ve İnsani Yardım (TİKA), Afed ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ve İnsani Yardım (AFAD), Toplu Konut İdaresi (TOKİ), Kızılay.

Öcal (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası göç alanında Türkiye ve Almanya arasındaki diplomasi faaliyetleri ele alınmıştır. Can (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada da Suriyeli krizine yönelik Türkiye ve Almanya'nın göç entegrasyon politikaları ele alınmıştır. İncelene yazın çalışmasında, Almanya'nın göç entegrasyonuna yönelik daha çok kültürel değerlere vurgu asimilasyon politikalarını öne çıkarttığı, Türkiye'nin ise belli göçmen kriterlerini ön plana çıkararak ayrımcılık politikasına sebebiyet verdiğiine değinilmektedir. Uğurludoğan (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada da Türkiye'nin Suriyelilere yönelik uygulamış olduğu politikalar Avrupa Birliği kapsamında ele alınmıştır.

4.1.7.2. Siyasa Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Uluslararası göç bağlamında, siyasa alanında ele alınan yazın çalışmaları; siyasal katılım, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere toplam iki alt kategoriye ayrılarak derinlemesine çözümlenmiştir.

4.1.7.2.1.Siyasal Katılım

Şimdi (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin siyasi katılım düzeyleri incelenmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Mardin İlinde yaşayan 22 Suriyeli oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmede, Suriye’de özgür bir siyasi ortamın olmadığı ve Suriye’de yaygın bir Esad diktatörlüğünün olduğu, devletin çizdiği sınırların dışına çıkılmadığı bir siyasi ortamın var olduğunu, siyasi katılımın ise oldukça sınırlı olduğu, muhalif partilerin yer almadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, katılımcıların bazılarının görüşme esnasında, Suriye’deki siyasi olaylarla ilgili konuşmak istemedikleri ve bu konuşmanın ileride bir gün başına iş açabilme korkusundan dolayı sustukları görülmektedir. Katılımcıların Suriye’de kitle iletişim araçlarının iktidarın tekeli altında olduğu ve iktidarın hep olumlu yönlerinin gösterildiği ancak Türkiye’de ise bu durumun tam tersinin yaşandığı, Türkiye’de özgür bir medya algısının var olduğu ve iktidarın muhalifler ve yerel halk tarafından özgür bir şekilde eleştirebildikleri ve Türkiye’de özgür bir siyasi katılımın var olduğuna, hatta katılımcılardan bazılarının ilk defa Türkiye’de oy kullandıkları görülmektedir. Katılımcıların Suriye’de siyasi katılım ve oy kullanmayı bilmedikleri bu siyasi eylemleri Türkiye’de öğrendikleri görülmektedir.

4.1.7.2.2. Yerel Yönetimler

Politik alanında ele alınan diğer önemli bir konuda yerel yönetimlerdir. Yıldırım (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada Türkiye’nin göç alanındaki yürüttüğü diplomasi faaliyetleri yer almaktadır. Yılmaz (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada Elazığ İlinde yaşayan Suriyeli mültecilerin kentteki sosyo-ekonomik etkilerini yerel yönetimin birimleri olan muhtarlar aracılığıyla aktarmıştır. Yapılan saha araştırması sonucu, Suriyelilerin yoğun olarak yaşadıkları mahallede sorunlar yarattığı ve muhtarların her ne kadar bu durumun önüne geçse de tam anlamıyla bir başarı sağlayamadıkları görülmektedir. Suriyelilerin kentteki etkilerini incelediğimizde, çoğunluğunun kenttin huzurunu bozduğunu görmekteyiz. Muhtarlar aracılığıyla elde ettiği veriler sonucu kentteki halkın şikayet ettiği balıca sorunlar şunlardır: Suriyelilerin çok pis olması, temizlik anlayışlarının olmaması, halka açık alanları (park, dinlenme yerleri vb.) mesken haline getirmeleri, çevreyi kirletmeleri, evlerde çok kalabalık yaşamaları sonucu gürültülerinin de çok olması, küçük yaşta evlilik, çok eşlilik, suçlara karışmaları, uyuşturucu ticareti, dolandırıcılık ve fuhuş gibi suçlara katılımı.

Arslan Akay (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada Keçiören ilçesinde, Belediye tarafından Suriyeli mültecilere yönelik uygulanan sosyal hizmetleri ele almıştır. Belediye ve Sosyal Yardımlaşma dernekleri aracılığıyla ilçede yaşayan Suriyelilere ayni ve nakdi yardımlar yapılmaktadır. Aynı şekilde, Belediye ve sivil toplum kuruluşlarının yürüttükleri ortak projelerle, işsiz gençlere sağladıkları mesleki kurslarla işe atılmalarında destek sağlamaktadır. Hukuki danışmanlık birimi, eğitim, sağlık ve sosyal yardımlar danışmanlık birimleriyle mültecilere gerekli hizmetleri sunmaktadır. Ayrıca, belediyelerce hazırlayan “Sosyal Uyum” broşürleriyle Suriyelilere yönelik ortaya atılan yanlış algıları ortadan kaldırmak ve toplumsal barışı sağlamada önem arz etmektedir. Yanar (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilere yönelik yerel yönetimlerin uygulamış oldukları faaliyetler ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, İstanbul Belediyesi bünyesinde görev yapan 11 katılımcı oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, belediyelerin Suriyelilere yönelik sağlık, eğitim, psikolojik ve rehberlik, ayni ve nakdi yardımlarda bulundukları tespit edilmiştir.

Özaslan (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada İstanbul’daki 16 ilçe belediyesiyle görüşerek Türkiye’nin göç yönetiminde Belediyelerin rolü incelenmiştir. Herkesin bildiği üzere yerel yönetimler, merkezi yönetiminin iş yükünü hafifletmede oldukça önemli kuruluşlardır. Hizmetlerin tek elde yürütmesi oldukça zorlu bir süreçtir. Özellikle, göç alanında Türkiye’nin her yerine nüfuz eden mülteci ve göçmenleri tek bir elden kontrol etmek ve onlara gerekli hizmetleri sunmak oldukça zordur. Bu yüzden, merkezi yönetim aracılığıyla her alana hizmet sunulmaktadır. Şüphesiz, bu kuruluşların başında da belediyeler gelmektedir. Yapılan çalışma sonucu, belediyeler kendi bünyesinde kurduğu; kente uyum program birimi, mülteciler danışma ofisi, yabancılar irtibat ve destek ofisi ve diğer birimlerle mültecilere gerekli hizmetleri verdikleri görülmektedir. Ancak, belediyeler hizmet sunumunda yetersiz yasal düzenlemelerden dolayı hukuki ve mali sorunlara maruz kalabilmektedir. Mültecilere yönelik geniş kapsamlı düzenlemeler içeren YUKK’ta belediyelerin hizmet sunumu GİGM’nün inisiyatifine bırakılmıştır. Her ne kadar göç alanında belediyelere özel hukuki düzenlemeler yer almasa da belediyelerin kendi kanunlarında tanınan haklardan yola çıkarak mültecilere gerekli hizmetleri sunmaktadırlar. Belediyeler, kanundaki “hemşehri” hukuku ve “beldenin sakinleri” ni esas alarak mülki sınırları içerisindeki Suriyeli mültecilere hizmet sunmaktadır. Belediyeler, kanunda yer alan hemşehri

hukukunun tanımı gereğince, belde içerisinde yer alan herkesin o yerin hemşerisidir. Bu nedenle, ilçede yer alan tüm vatandaşlara din, dil ve ırk ayrımı yapılmadan herkese eşit hizmetler sunulması gerekmektedir. Ancak, bu durum kimi zaman hukuki olarak sorun yaratmakta ve belediyelere mali yük getirmektedir. Çünkü, ilgili kanunlarda belde sakinleri tanımının karşılanması için mültecilerin kentte yerleşim izinlerinin olması gerekmektedir. Böyle bir durumda, belediyenin hizmet sunması bakımından Sayıştay, yapılan hizmetler, hizmet dışı görmektedir. Belediyeler, mültecilere yönelik hizmet sunumundaki yasal yetersizlikten dolayı ve mali yükümlülüklerini hafifletmek amacıyla STK'lar ile ve diğer ilgili kuruluşlar aracılığıyla ortak projeler yürütmektedir. Sonuç olarak, Türkiye'nin göç yönetimini yerel düzeyde incelediğimizde, yerel düzeyde hukuki yetersizliklerin yer aldığını görmekteyiz.

4.1.7.2.3. Sivil Toplum Kuruluşları

Siyasal katılım bağlamında ele alınan diğer önemli kavramlardan biri de sivil toplum kuruluşlarıdır. Uluslararası göç bağlamında sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili yazın çalışmalarına ilk kez 2018 yılında yer verilmiştir. 2018 yılından sonra, sivil toplum kuruluşları uluslararası göç alanında önemli bir yer kaplamaya başlamıştır. Demirdağ (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası göç sürecinde sivil toplum kuruluşlarının rolü incelenmiştir. Sivil toplum kuruluşları, bireylere maddi ve manevi yardımlarda bulunan, mültecilerin kültürel ve sosyal çevreyle bütünleşmesine yardımcı olan ve kamuoyunda sosyal yardımlaşma ve dayanışma hususunda önemli bir farkındalık yaratan temel kurumlardan biridir. Son zamanlarda, Türkiye'ye yapılan göçlerin artışıyla birlikte STK'ların da rolü artmıştır. STK'lar, mültecilere yönelik sağlamış oldukları yardımlarla devletin göç yönetimindeki yükünü hafifleterek daha geniş kesime ulaşmayı sağlamıştır. Ayrıca, STK'lar tarafından toplanan yardımlarla mültecilerin barınma, gıda, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçları karşılanmıştır. Böylece, STK'lar tarafından yapılan nakdi yardımlarla devletin mali yükü de hafiflemiştir. Ayrıca, ilgili yazın çalışmasında ulusal düzeyde, mültecilere faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşları (Hayrat Vakfı, Deniz Feneri, Aziz Mahmud Hüdayi Vakfı, İnsan Hak Ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı) özel olarak ele alınmıştır. Barın (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada Ankara'da yaşayan Suriyeli mültecilerin entegrasyon sürecinde STK'ların önemine vurgu yapmıştır. STK'lar, tarafından sağlanan hizmetlerle mültecilerin sosyal, ekonomik, kültürel ve hukuki uyum süreçleri

hızlanmıştır. Ankara’da STK’lar tarafından mültecilere sağlanan temel hizmetler şunlardır: barınma, ayni ve nakdi yardımlar, mültecileri piknik ve gezilere götürme, sosyal medyalar aracılığıyla mülteci kardeşliğini pekiştirme faaliyetleri, sosyal medyada kurulan platformlarla mülteciler hakkındaki yasal metinlere Arapça çeviri hizmetleri, dil hizmeti, müzik, resim ve tiyatro faaliyetlerin sergilenmesi, çocuklara eğitim hizmeti, üniversiteli mülteci öğrencilere staj imkânı, kadınlara mesleki eğitim veren kurs imkânları, kadınları bilgilendirme konferansları, aşevleri, mültecilerin dini entegrasyonunu sağlamak için kurulan özel Kuran kursları. Ayrıca, Türkiye’de Suriyeli mültecilere faaliyette bulunan STK’lardan bazıları Suriyeliler tarafından işletilmektedir. Bunlar arasında özellikle kadınlar arasında faaliyette bulunan “Yardım Koordinasyon Birimi (ACU)”dır (Doğan, 2018).

Hubing (2011), tarafından kaleme alınan çalışmada, Sivas’taki Afganlıların dil sorunu ve Afganlılara yönelik dil eğitimi veren sivil toplum örgütleri ele alınmıştır. Doğan (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, mülteci sorunda sivil toplum kuruluşlarının rolü incelenmiştir. Sivil toplum kuruluşları, devletin yükünü hafifletmesi ve devletin ulaşmadığı alanlara hizmet sağlaması bakımından oldukça önemlidir. Avcı (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Konya İlinde göçmenlere yönelik faaliyetlerde bulunan sivil toplum kuruluşları ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, Konya İlinde göçmenlere yönelik faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşları; Ribat Eğitim Vakfı, Ravza Eğitim Vakfı, El-Bir Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Dost Eli Derneğidir. İlgili kuruluşlar göçmenlere gerekli maddi ve manevi yardım faaliyetlerinde bulunmaktadır. Üstün (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada mülteci çocuklara yönelik uygulanan sosyal politikalara yer vermiştir. Devlet, yerel yönetim ve Sivil toplum kuruluşları (İHH, Kızılay, Mazlumder) aracılığı ile mülteci ve refakatsiz çocuklara birtakım yardımlar sağlanmaktadır. Bu yardımlar, barınma, gıda, giyim ve sağlık yardımlarıdır. Çocukların bir kısmı “geçici barınma” merkezlerinde ikamet etmektedirler. Bunların dışındaki çocuklar yetkili yerel halk ve sivil toplum örgütleri aracılığıyla mesken haline getirilmiş yerleşim alanlarında yaşamaktadırlar. Sağlık: barınma merkezleri dışında yaşayan çocuklar maddi imkânsızlıklardan dolayı sağlık sorunlarıyla karşılaşmaktadırlar. Ancak devletin desteğiyle, sağlık hizmetlerinden ücretsiz bir şekilde yararlanabilmektedir.

Özütürk (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin sosyal uyum süreçlerine yardımcı olması (dil kursları, eğitim programları, sağlık hizmetleri,

ekonomik yardımlar) ve devletin mültecilere yönelik yükünü azaltması ve devlet ile mülteciler arasında köprü vaziyeti görmesi bağlamında sivil toplum kuruluşlarının önemine vurgu yapılmaktadır. Pehlivan (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, sivil toplum kuruluşlarının Suriyeli kadınların yaşamsal mücadelesindeki desteksel eylemleri ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Hatay İlinde sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine düzenli olarak katılan 22 Suriyeli kadın oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde, sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla kadınların hukuki haklarının farkındalık düzeyinin arttığı, sosyal yaşama katıldıkları, kendi ayakları üzerinde durabildikleri ve kadınların özgüvene kavuştukları tespit edilmiştir. Koç (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, yerel halkın Suriyelilerle birlikte sosyal uyum süreçlerini iyileştirmeyi amaçlayan sivil toplum kuruluşunun, sosyal uyum eğitim faaliyetleri incelenmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, sivil toplum kuruluşu tarafından yürütülen sosyal uyum eğitim programına katılan 19 yerel halk oluşturmaktadır. Yuva Derneği tarafından yürütülen eğitim programının temel amacı, Suriyelilerle ile yerel halk arasındaki sosyal uyum düzeninin iyileştirilmesidir. Eğitim programına katılan katılımcılarla yapılan görüşmelerde, katılımcıların Suriyelilere yönelik önyargılarının azaldığı, empati kurma düzeylerinin geliştiği, iletişim düzeylerinin arttığı ve farklı kültürlere saygı bilincinin oluştuğu tespit edilmiştir. Ulutaş (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, düzensiz göçlerde Sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri ele alınmıştır.

4.1.7.3. Güvenlik

Uluslararası göç ve güvenlik alanında, güncel yeni bir konu olarak ise “şiddet” kavramı son zamanlarda ön plana çıkmaktadır. Bu alanda ilk çalışma 2018 yılında kaleme alınan “Uluslararası Göçün Tetikleyicisi Olarak Şiddet ve Türkiye’ye Yönelen Şiddet Kaynaklı Göçlerin Analizi” adlı yüksek lisan tezidir. Uzun (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada Türkiye’ye yapılan dış göçlerin nedenlerini şiddet kapsamında ele almıştır. Genel anlamıyla şiddeti, insanların ulaşmayı arzuladıkları nesneleri ele geçirmek için başvurdukları fiziksel ve psikolojik baskı ve otorite olarak tanımlayabiliriz. Şiddetin nedenleri ekonomik, siyasi, etnik ve kültürel olabilir. Örneğin, Türkiye’ye sığınan Yahudileri bu göçe zorlayan başlıca etmen Nazi Almanya’sının uyguladığı etnik şiddettir. Aynı şekilde, Türkiye’ye sığınan Bulgarlı göçmenler de maruz kaldıkları etnik ve kültürel şiddetten dolayı ülkelerini terk etmek zorunda

kalmışlardır. 1979 Afgan işgali ve 1990 yılındaki Körfez savaşlarından dolayı birçok Afgan ve Iraklı mülteciler siyasal ve etnik şiddetten dolayı ülkelerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Türkiye'nin yakın zamanda tanıklık ettiği ve hâla da süren diğer bir göç ise Suriyelilerin göçü olmuştur. Suriyeliler de siyasal ve otoriter şiddetten dolayı ülkelerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Verilen örnekleri incelediğimizde, Türkiye'nin jeopolitik konumundan dolayı komşu ülkelerinde baş gösteren şiddet ve çatışmalar ülkenin birçok göçe maruz kalmasına neden olmuştur.

Özkurul (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası göç bağlamında güvenlik tedbirlerinde biyometrik verilerin önemi ele alınmıştır. Son zamanlarda, artan uluslararası göçlerle birlikte ülkelerin sınır güvenlik tedbirlerindeki önlemlerde de giderek artışlar yaşanmıştır. Devletlerin sınır güvenliklerinde almış oldukları önlemlerden biri de biyometrik verilerdir. Biyometrik veriler aracılığıyla ülke içerisine sızan teröristlerin yakalanması, sahte belgencilik faaliyetlerin önlenmesi ve ülke girişindeki düzensiz göçmelerin yakalanmasına katkıda bulunarak uluslararası güvenlik alanında kolaylık sağlamaktadır.

4.1.7.4. Biyopolitika

Çingir (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada, biyopolitika çerçevesinde Iraklı mülteciler incelenmiştir. İlgili yazın çalışmasında genel anlamda biyopolitika, devletin kendi sınırları içerisinde yaşayan insanlar üzerindeki etkin hâkimiyetini ifade etmektedir. Türkiye'de biyopolitik açıdan göçmenler üzerinde birtakım sınırlayıcı tedbir ve politikalar uygulamaktadır. Türkiye'nin göçmenlere bazı hakların kullanımını şarta bağlaması (çalışma izninin verilmesi için 6 ay ikamet etme ve Türk ortak şartı) ve sağlık hizmetlerinde sadece belli hizmetlerin sağlanması biyopolitikanın örneklerindendir. Politik alanında ele alınan diğer çalışmalar; devletleşme sürecinde Filistinli mülteciler (Diab, 2017), siyasal söylem analizi (Öztürk, 2017).

4.1.7. Sağlık Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Sağlık alanında ele alınan tezler, alt kategorilerde sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir. Sağlık alanında ele alınan yazın çalışmaları; mültecilerin sağlık sorunu, mültecilere yönelik sağlık hizmetleri ve mültecilerin sağlık hakkı, mültecilerin sağlık hizmetlerine erişim düzeyleri, mülteciler ile sağlık çalışanları arasındaki ilişki düzeyi ve

mültecilere yönelik sunulan sağlık hizmetlerinin yere halk tarafından değerlendirilmesi olmak üzere toplamda beş alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine çözümlenmiştir.

Tablo 19. Sağlık Bağlamında Yazın Çalışmaları

Kavramlar	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri	Bilimde Uzmanlık Tezleri
Sağlık Sorunları	Savaş ve Toplumsal Cinsiyet: Suriyeli Mülteci Kadınların Toplumsal Cinsiyete Dayalı Kadın Sağlığı Sorunlarının İncelenmesi (2019); Suriyeli Mültecilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Yaşam Doyumu Düzeyinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (2019); Sağlık Çalışanlarının İletişim Becerilerinin ve Göçmenlerle Yaşadıkları İletişim Zorluklarının Belirlenmesi (2019); Türkiye’de Yaşayan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Göç Travmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi (2019); İline Suriye’den Göç İle Gelen Sığınmacı Çocukların Aşılama Durumlarının Belirlenmesi (2019); Suriye Savaşının Göçmenlerdeki Bazı Hastalıkların Seyrine Olan Etkisi ve Göçmenlerin Hastalıklarla Mücadelesinin Değerlendirilmesi (2019); Governing Immigrant Healthcare: Perspective of Turkish Healthcare Specialists in İstanbul (2019); Mülteci Ruh Sağlığı ve Göç Aşamaları Arasındaki İlişkide Yaşam Alanı Bağlamının Etkisi (2019); Experiences of Syrian Refugee Women in Turkey: A Qualitative Study on Forced Migration and Positive Change (2019);		Suriyeli Mültecilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Taraması (2013); Suriye İç Savaşında Yaralanarak Kliniğimizde Tedavi Edilen Hastaların Retrospektif Analizi (2014); Suriyeli Mültecilerde Toraks Yaralanmalarının Multidedektör Bilgisayarlı Tomografi İle Retrospektif Değerlendirilmesi (2014); Suriyeli Mültecilerde Batın Yaralanmalarının Multidedektör Bilgisayarlı Tomografi İle Retrospektif Değerlendirilmesi (2014); Suriyeli Sığınmacılarda Hepatit B ve C Hastalık Sıklığı İle Bu Hastalıklarla İlgili Bilgi Ve Riskli Davranış Düzeyleri (2016); Suriyeli Mültecilerde Ruhsal İyilik Hali ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi (2016); Türk ve Suriyeli Term Yeni doğanlarda Fetal Malnutrisyon Sıklığı ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi (2016); Suriyeli Sığınmacı Gebelerin Klinik Özellikleri ve Doğum Sonuçlarının Değerlendirilmesi (2017); Suriye’den Göç Etmiş Anneler ile Türk Annelerden Doğan Bebeklerin Antropometrik Olarak Karşılaştırılması (2017); İnflamatuvar Yanıtta Nötrofil Lenfosit Oranının Göçmen ve Göçmen Olmayan Kritik Hastalarda Karşılaştırılması (2017); Suriyeli Kadın Göçmenlerin Travmatik Yaşantıya Bağlı Ruh Sağlığı Sorunlarının ve Sosyal Destek Süreçlerinin İncelenmesi (2018); Savaş Nedeniyle Türkiye’ye Göç Ederek İnsani Yardım Kuruluşunda Çalışan Suriyelilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve İlişkili Etmenler (2018); Suriye’den Göç Eden Talasemili Hastalarda Beta

			Globin Gen Mutasyonlarının Araştırılması (2018); Suriyeli Mülteciler ve Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Olan Gebelerin Doğum ve Erken Yenidoğan Sonuçlarının Karşılaştırılması (2018); 2017 Yılında Hastanemizde Doğan Suriyeli Mülteci Anne Bebekleri İle Türk Annelerden Doğan Bebeklerin Perinatal Özelliklerinin Karşılaştırılması (2018); Ankara’da Geçici Koruma Statüsü Altında Yaşayan 18-72 Ay Arası Suriyeli Çocukların Gelişim Düzeyinin Değerlendirilmesi (2019); Türkiye’de Yaşayan Türk Gebelerde ve Suriyeli Göçmen Gebelerde Antenatal Dönemde Yapılan Depresyon Taraması Sonuçlarının Karşılaştırılması (2019);
Sağlık Politikaları ve Sağlık Hakları	Suriye Kaynaklı Göç Sonrası Türkiye’deki Sağlık Harcamalarının Hayat Kalitesi Üzerine Etkileri: Şanlıurfa İli Örneği (2019); Uluslararası Göç Bağlamında Suriyeli Sığınmacıların Türkiye Sağlık Politikaları Üzerine Etkileri (2019);	Mültecilerin ve Geçici Koruma Sağlananların Sağlık Hakkı: Türkiye Örneği (2018);	
Sağlık Sistemindeki Göçmen Etkisi		Türkiye’de Bulunan Suriyeli Sığınmacıların Ulusal Sağlık Sistemi Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi (2019);	
Sağlık Hizmetlerine Erişim	Sağlık Hakkı Kapsamında Türkiye’deki Suriyelilerin Sağlık Hizmetlerine Erişimi (2018);	Sığınmacıların Sağlık Hizmetlerine Erişimi: Metropol – Uydu Şehir Karşılaştırması (2019);	İzmir’in Bir Mahallesinde Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Sağlık Durumları, Sağlık Hizmetlerine Erişimi ve Erişimi Etkileyen Etmenler (2016); Suriyeli Göçmenlerin Göçmen Sağlığı Merkezlerinde Sunulan Sağlık Hizmetlerinden Yararlanma Durumu (2019); Türkiye’de Göçmen Sağlığı Hizmetleri & Bir Merkez Örneği (2019);
Beslenme		Development of A New Scale to Measure Culinary Acculturation of Immigrants Who Are Living in Turkey: Validity and Reliability Assessment (2018);	

Sağlık alanında ele alınan çalışmaların üzerinde durduğu temel konular; Mültecilerin sağlık sorunları, mültecilerin sağlık hizmetlerine erişimi, sağlık hizmetlerine erişimde karşılaşılan sorunlar, sağlık politikaları ve sağlık hizmetleri, sağlık sisteminde göçmen etkisi, kadın ve çocukların sağlık durumları, ruhsal hastalıklar ve depresyon. Sağlık alanında ele alınan çalışmaların çoğunluğunu, bilimde uzmanlık tezleri oluşturmaktadır. İlgili yazın çalışmalarında üzerinde durulan temel konular ise Suriyelilerin sağlık durumları ve kadın ve çocuklardır.

Sağlık alanında ele alınan ilk çalışma 2013 yılında “Suriyeli Mültecilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Taraması” adlı uzmanlık tezi olmuştur. Bu alanda yer alan çalışmaların çoğunluğunu uzmanlık tezleri oluşturmaktadır. Ele alınan çalışmalarının büyük çoğunluğunu Suriyeli sığınmacılar oluşturmaktadır. İlk olarak 2013 yılında ele alınan Suriyeli sığınmacıların sağlık sorunları, 2018-2019 yılları arasında sağlık alanında yoğun bir şekilde yer kaplamaktadır. Bu alanda yer alan çalışmaların çoğunluğu; Mültecilerin göç olayından dolayı yaşamış oldukları stres ve travma sorunları, toplumsal cinsiyete dayalı sorunlar, özellikle kadın ve çocukların yaşamış oldukları sağlık sorunları ve sağlık çalışanlarının iletişimde yaşamış oldukları sorunlara yer verilmiştir. Bu alanda 2018 yılında kaleme alınan farklı bir alan ise sığınmacı ve mültecilerin beslenme ve mutfak kültürünü esas alan doktora tezi olmuştur. İncelenen yazın çalışmalarında, çalışmaların çoğunluğunu “bilimde uzmanlık tezleri” oluşturmaktadır.

4.1.7.1. Mültecilerin Sağlık Sorunları Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Uluslararası göç bağlamında ele alınan mültecilerin sağlık sorunları; mültecilerin genel sağlık durumu, travma ve stres bozukluğu ve kadın ve çocuk hastalıkları olmak üzere toplamda üç alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine çözümlenmiştir.

4.1.7.1.1. Mültecilerin Genel Sağlık Durumu

Sağlık alanında ele alınan çalışmaların çoğunluğunu, tıpta uzmanlık tezleri oluşturmaktadır. Bu alandaki çalışmaların geneli kadın sağlığı ve savaş hastalıklarını konu edinmektedir. Tıpta uzmanlık tezlerinde ele alınan çalışmalar özet olarak; kadınların doğum tedavileri ve gebelik klinikleri (Olgun, 2017; Özgürel, 2018; Nursal, 2017, Güneş, 2018), çocuk sağlığı ve çocukların gelişim düzeylerinin incelenmesi (Tuğçe Ayas, 2019, Bent, 2016), mültecilerin hastalık durumlarının incelenmesi ve

savaş yaralanmaları ve bu yaralıların tedavisi (Uçak, 2014; Çevirici, 2018; Türkoğlu, 2014; Keklik, 2016; Köseoğlu, 2017; Ağlagül, 2014), mültecilerin yaşadıkları travmalar nedeniyle ortaya çıkan stres ve depresyon bozukluğu ve ruh sağlığı (Sağaltıcı, 2013; Akgün, 2016; Güdül, 2018; Özen, 2018), göçün beslenme ve sağlık üzerindeki etkisi (Kalyoncu, 2018), göçmen sağlığı merkezlerinde mültecilere yönelik sağlanan hizmet düzeyleri ve mültecilerin göçmen sağlığı merkezlerindeki hizmetlerden yararlanma düzeyleri (Babacan, 2019; Keleşmehmet, 2019), Haravı (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada da Suriyelilerin genel sağlık durumları incelenmiştir. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların genel olarak kronik bir rahatsızlıklarının olmadığı, katılımcıların Suriye'ye oranla Türkiye'deki sağlık hizmetlerinden düzenli yararlandıkları ve memnun kaldıkları tespit edilmiştir.

4.1.7.1.2. Travma ve Stres Bozukluğu

Güdül (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada Suriyeli kadınların yaşamış oldukları travmatik sorunları ve ruhsal sorunları ele alınmıştır. Göçle sonrası yaşanan kültürel uyum sorunları, dışlanma, yalnızlığa terk edilme, acı ve savaş sonrası geride bıraktıkları insanlar ve yaşantıya duyulan özlem insanları yoğun strese sokmaktadır. Uzun süreli bu stresler sonucu birçoğu mülteci travma sorunlarıyla karşılaşmaktadırlar. Kubbani (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada da mültecilerin genellikle stres bozukluğu, travma, anksiyete bozukluğu, depresyon, somatoform bozukluğu yaşadığı tespit edilmiştir. Erbaş (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli ve yerel öğrencilerin travma ve depresyon düzeyleri ele alınmıştır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, İstanbul ilindeki yerel öğrenci ve Suriyeli öğrenci olmak üzere toplam 226 öğrenci oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, Suriyeli çocukların depresyon düzeylerinin Türk öğrencilere oranla yüksek olduğu ve Suriyeli öğrencilerin zor durum karşısında etkilenme durumlarının Türk öğrencilere oranla yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Öztoraman (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, kadınların göç süreci ve göç sonrası yaşadıkları psikolojik sorunlar ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, kadınların savaş, şiddet, yakınlarını kaybetme ve göç sonrası Türkiye'deki yaşam serüveninde dil sorunu ve karşılaşmış oldukları ayrımcılık ve ekonomik sorunlara dayalı olarak travmalar yaşadıkları tespit edilmiştir. Işık (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin travma ve stres düzeyleri ele alınmıştır. Nicel araştırma

yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, farklı şehirlerden (Gaziantep, İstanbul, Kahramanmaraş, Şanlıurfa) toplam 1470 Suriyeli oluşturmaktadır. İlgili yazın çalışmasında veriler, kentte kalan ve kampta kalan Suriyeliler olarak iki farklı grup baz alınarak incelenmiştir. İncelene yazın çalışmasında, kamplarda kalan Suriyelilerin özellikle göç sonrası travma ve stres düzeylerinin yüksek olurken kent içinde yaşayan Suriyelilerin ise daha çok göç öncesi travma ve stres düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Şahin Keleş (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli ve Türk gebelerin depresyon düzeyleri incelenmiştir. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Ümraniye Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniği'ne başvuran Suriyeli ve Türk gebe olmak üzere toplam 604 gebe oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, göçmen kadınların Türk kadınlara oranla depresyon ve stres düzeylerinin Türk kadınlara oranla fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun başlıca nedenleri, göçmen kadınların yaşamış oldukları ekonomik sorunlar ve ailesel destek yetersizliği olarak görülmektedir. Bilen (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin travma sonrası yaşadıkları stres düzeyleri ele alınmıştır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Mersin İlinde yaşayan 623 Suriyeli oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların maruz kaldığı bombalama anı, yakınlarını kaybetme, mallarını kaybetme ve maruz kaldıkları şiddet sonrası travma yaşadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca, ilgili yazın çalışmasında Suriyelilerin travma sonrası yaşadıkları stres düzeyleri ile yaş, cinsiyet, medeni durum ve eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir. Ahmadi (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Sağlık alanında travma sonrası stres ve deparasyon düzeylerini ele alan diğer çalışma Ahmadi, ilgili yazın çalışmasında cinsiyet bağlamında kadınların stres düzeylerinin erkeklere oranla yüksek çıktığı ayrıca eğitim seviyesi, yaş ve gelir düzeylerinin de stres düzeylerini etkilediği tespit edilmiştir. Göçmenlerin, savaş ve göç sonrası yaşadıkları travmatik sorunları ve buna bağlı olarak ortaya çıkan depresif belirtileri inceleyen diğer çalışmalar; Özen (2018), Sağaltıcı (2013).

4.1.7.1.3. Kadın ve Çocuk Hastalıkları

Göç, insanların sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarını etkilediği gibi sağlıklarını ciddi boyutta etkilemektedir. Göçmenlerin barınma ve beslenme

koşullarının elverişsiz olması ve dil bilmemeleri, sağlıklarını ve sağlık hizmetlerini erişimlerini etkilemektedirler. Göç sürecinde kadınlar, cinsiyetlerinden dolayı göçmen grubunun dezavantajlı kesimini oluşturmaktadır. Atalay (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada 58 Suriyeli kadınların toplumsal cinsiyete dayalı sağlık durumları incelenmiştir. Kadınlar, toplumsal cinsiyetten dolayı fiziksel ve psikolojik şiddet, cinsel istismar ve fuhuşa zorlanmaktadır. Kadınlar maruz kaldıkları tecavüz ve fuhuş olayları sonucu cinsel hastalıklara ve istenilmeyen gebeliklere maruz kalmaktadırlar. Göçmenlerin sağlık kontrolünden geçmeleri oldukça önemlidir. Çünkü göçmenler, göçün etkisiyle yetersiz beslenme, kötü ortamlarda kalma, hijyen yetersizliği ve bulaşıcı hastalıklardan dolayı kimi göçmenler taşıyıcı olabilmektedir. Bu durum diğer göçmenlerin ve yerli halkın sağlığını son derece kötü etkilemektedir. Kadınlar biyolojik olarak erkeklerden daha fazla hassastırlar. Örneğin, kadının biyolojik duyarlılığından dolayı cinsel ilişkiden kaynaklı ortaya çıkan hastalıklarda, erkekten kadına hastalık bulaşması kadından erkeğe bulaşmasında daha fazladır. Ayrıca, ilgili yazın çalışmasında katılımcıların %41'i 18-20 yaş aralığında ilk gebelik dönemleri geçirdiği tespit edilmiştir. Kadınların genellikle karşılaştıkları sorunlar; yüksek tansiyon, şeker, anemi ve diş rahatsızlığı olarak tespit edilmiştir.

Demir (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Kocaeli Eğitim ve Araştırma hastanesinde kadın doğum servisinde yatan göçmen kadınlarla göç etmeyen kadınların doğum korku düzeyleri incelenmiştir. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Kocaeli Eğitim ve Araştırma hastanesinde yatan göçmen kadın ve göçmen olmayan toplam 100 gebe kadın oluşturmaktadır. İlgili yazın çalışmasını incelediğimizde, göç eden kadınların göç etmeyen kadınlara oranla daha erken yaşta evlilik geçirdikleri ve eğitim seviyelerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Kadınların doğum bilgilerine yönelik bulguları incelediğimizde ise göç etmeyen kadınların kürtaj ve düşük sayısının göç eden kadınlara oranla fazla olduğu, göç eden kadınların doğum konusunda bilgi düzeylerinin göç etmeyen kadınlara oranla fazla olduğu ve göç eden kadınların doğum korku düzeylerinin göç etmeyen kadınlara oranla düşük olduğu ve göç eden kadınların doğum sancılarının üstesinden gelme düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Binici (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli çocukları aşılanma düzeyleri ele alınmıştır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Hatay- Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma

Hastanesi'ne başvuran Suriyeli çocuklar ve ebeveynler oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların yarısından fazlasının aşı kartının olduğu, çocukların yarısına yakın bir oranın aşılarının tamamlandığı, genellikle Hepatit B aşısının yapıldığı, aşı bilgi düzeyi bağlamında annelerin babalara oranla daha bilgili olduğu ve eğitim seviyesi ile aşı bilgisi arasında anlamlı ilişki düzeyinin olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerin eğitim seviyesi arttıkça aşı hakkındaki bilgi düzeyleri de artmaktadır.

4.1.7.2. Mültecilere Yönelik Sağlık Hizmetleri ve Mültecilerin Sağlık Hakkı

Dedeoğlu (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada mülteci ve geçici koruma altında olanlara sağlanan sağlık hakkını konu almaktadır. İlgili yazın çalışmasında hem uluslararası hem de ulusal sözleşmelerde sağlık hakkına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Ayrıca, çalışmanın özelinde geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin sağlık hakları incelenmiştir. Dünya Sağlık Örgütü Anayasası, sağlık alanında düzenlenen ilk uluslar arası belge niteliği taşıması yönünden oldukça önemlidir. İlgili anayasada, hiç kimsenin din, dil, ırk ve diğer ayrımcılıklara maruz bırakılarak sağlık hakkından mahrum bırakılamayacağı düzenlenmektedir. Uluslararası arenada herkesin sağlık hakkına sahip olduğu vurgulanmaktadır. Uluslararası düzenlemelerde sağlık hakkını konu alan diğer bazı çalışmalar; İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Avrupa Sosyal Şartı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi ve Biyotıp Sözleşmesi. Ulusal alanda Türkiye'de sağlık alanındaki düzenlemeler ise öncelikle Türk mevzuatında sağlık hakkı, sosyal hak başlığı altında anayasal olarak güvence altına alınmıştır. Ayrıca Türkiye'nin taraf olduğu sözleşmeler ve kendi ulusal sözleşmelerinde ülke içindeki mülteci ve sığınmacılara her türlü sağlık hizmetinden yararlanacağı yer almaktadır. Türkiye'nin mülteci ve sığınmacılara yönelik düzenlediği ve taraf olduğu temel yasal düzenlemeler; 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme ve 1967 Protokolü, 1994 İltica Yönetmeliği, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Geçici Koruma Yönetmeliği, Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar. Bu yasal düzenlemeler çerçevesinde, Türkiye'deki mülteci ve sığınmacılar her türlü sağlık hizmetlerinden ücretsiz bir şekilde yararlanma imkanı bulmuştur. Ayrıca, sığınmacılar için kurulan Göçmen Sağlığı Merkezleri de yer almaktadır. Bu kuruluşlarda, Arapça diline hâkim olan personeller çalıştırılarak mülteciler sağlık alanındaki dil bariyerine yardımcı olunmuştur. Koçak (2018),

tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilere yönelik sağlanan sağlık hakkı ve Suriyelilerin sağlık haklarına erişim düzeyi ele alınmıştır. Kınık (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada da Türkiye'nin geçici koruma kapsamında yer alan Suriyelilere yönelik sunduğu sağlık hizmetlerinin verilere yer almaktadır.

Keleşmehmet (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada Suriyelilerin “göçmen merkezlerinde” sunulan hizmetlerden faydalanma durumları incelenmiştir. Araştırma kapsamında, 10 göçmen sağlığı merkezi incelenmiş ve 564 Suriyeli ile görüşme yapılmıştır. Yapılan çalışma sonucu katılımcıların %16,5'nin yalnızca göçmen sağlığı merkezlerini kullandığı diğerlerinin ise devlet hastaneleri kullandıkları görülmektedir. Katılımcıların göçmen sağlığı merkezlerini kullanmalarının nedenleri; çalışanların Arapça bilmesi, yakın olması ve ücretsiz olmasıdır. Ayrıca katılımcılar, göçmen sağlığı merkezlerini genellikle, doğum kontrol ve çocuk muayene amaçlı kullandıkları görülmektedir. Ayrıca, katılımcılardan bazıları kimlik kartına sahip olamadıkları için diğer sağlık birimlerinden hizmet göremedikleri için göçmen sağlığı merkezleri tercih edilmektedir. Katılımcıların %82,1'i göçmen sağlık merkezlerinden memnun kaldıkları görülmektedir. İlgili yazın çalışmasında sağlık merkezlerinde sağlık hizmetlerinden bazıları; fizik tedavi, acil sağlık hizmetleri, kanser ve bazı kan tahlilleri, röntgen, endoskopi hizmetleri. Çalışmada katılımcılara yönetilen sağlık hizmetlerinde istek sorularına yönelik genel cevapları; sağlık hizmetlerinin tüm Suriyelilere ücretsiz olarak sağlanması, kimlik sahibi olmayanların da her türlü sağlık hizmetlerinden yararlanması, devlet hastanelerinde Suriyeli doktorların görev yapması ve tercüman faaliyetlerinin niceliksel olarak artması. İdrisoğlu Dursun (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada da göçmenlere yönelik sunulan sağlık hizmetleri ele alınmıştır.

4.1.7.3. Mültecilerin Sağlık Hizmetlerine Erişim Düzeyleri

Mültecilerin sağlık alanında karşılaştıkları en önemli sorunlardan biri de dildir. İletişim, insan hayatının devamlılığı için oldukça önemlidir. İnsan, sosyal bir varlık için hayatını tek başına ikame etmesi imkânsızdır. Bu nedenle sürekli insanlarla iletişim halinde bulunmak zorundadır. İnsanlar, iletişim sayesinde sorunlarını aktarabilmekte ve hayatını kolaylaştırabilmektedir. Mülteciler, Türkçeyi bilemedikleri için sağlık çalışanlarıyla iletişim kurarken zorluk çekmektedirler. Dil sorunundan dolayı, şikayetlerini tam aktaramadıklarından dolayı doktorlar teşhis konusunda bazen sorun yaşamaktadırlar. Duran (2019), şehir hastanelerinde görev yapan sekiz sağlık çalışanıyla

mültecilerle iletişim alanında yaşadıkları sorunları aktarmıştır. Yapılan çalışma sonucu, sağlık çalışanlarının mültecilerle iletişimde karşılaştıkları zorlukların nedenlerinin, dil sorunu, kültürel farklılıklar ve hijyen konusu olduğu gözlemlenmiştir. Dursun (2019), çalışmasında mültecilere sağlıklı bir tedavi sürecinin verilmeme nedenleri ise dil sorunu, iletişim güçlüğü, iletişim güçlüğünden dolayı yanlış tedavilerin uygulanması, mültecilerin geçmiş tıbbi bilgilerinin bilinmemesi ve hijyen sorunu olduğunu aktarmaktadır.

Duran (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, sağlık personellerinin göçmen hastalarla yaşadıkları iletişim sorunu ele alınmıştır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Yozgat Şehir hastanesinde görev yapan toplam 450 sağlık çalışanı (doktor, hemşire, ebe, sağlık memuru) oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların genel olarak mültecilerle kültür farklılığı, dil sorunu ve hijyen sorunu yaşadıkları, sağlık çalışanlarının cinsiyet bağlamında göçmenlerle yaşadıkları dil sorunu arasında anlamlı bir ilişki düzeyinin olmadığı, ancak medeni durum olarak ise bekar sağlık çalışanların iletişim beceri düzeylerinin evli olanlara oranla yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sağlık çalışanlarının mültecilere yönelik vermiş olduğu hizmetlerde karşılaştıkları en büyük sorunlardan biri de güvenlidir. Özellikle sınır şehirlerde (Hatay, Reyhanlı, Kilis, Antep), güvenlik sorunları gittikçe artmaktadır. Örneğin, Reyhanlı’da meydana gelen patlama sonucu birkaç sağlık çalışanımızı kaybettik. Bazı mülteci hastalarda, patlayıcı madde bulunabilmektedir. Sınır şehirlerdeki sağlık çalışanlarının iş yükü artmaktadır (Dursun, 2019).

Bahadır (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada İzmir’de Etiler Mahallesinde yaşayan 556 Suriyeli mültecilerin sağlık durumları ve sağlık hizmetlerine erişim düzeyleri incelenmiştir. İlgili yazın çalışmasında, düzenli bir rahatsızlık durumu olan ve tedavi gören kişi sayısı 91, düzenli bir rahatsızlığı olmasa da geldiğinden beri sağlık hizmet birimlerine giden kişi sayısı 232, engelli kişi sayısı 18 ve yatağa bağlı kişi sayısı ise 3’tür. Katılımcılardan düzenli hastalığı olanlarda en fazla görülen rahatsızlıklar hipertansiyon (21) ve diyabet (16) hastalığıdır. Bu hastaların %86,8’in kontrol amaçlı düzenli olarak sağlık birimlerini kullandıkları aktarılmaktadır. Katılımcıların sağlık birimlerini tercih etme nedenleri %44,8’i sağlık kuruluşlarının ücretsiz olması, %42,4’ü sağlık kuruluşlarının yakın mesafede olması, %4,8’i sağlık birimlerinde görev yapan personellerine duyulan güven hissi, %3,2’si de dil bilmedir. Katılımcılardan evli olan bayanların (109) % 90,5’i sağlık kuruluşlarında doğumlarını

gerçekleştirmiştir. Ayrıca, çalışmada katılımcıların gelir ve dil bariyerinden dolayı kimi zaman sağlık hizmetlerinden mahrum kaldıkları görülmektedir. Aynı zamanda, katılımcılardan sağlık hizmetlerine erişim oranları erkeklerde daha fazladır (%45,1). Bu durumunun nedeni olarak, erkeklerin evin maddi yükümlülüğünü yerine getirmek için zamanın çoğunluğunu çalışmaya ayırması ve bu durumda iş kazalarına ve bünyenin kolayca yıpranmasını örnek verebiliriz.

Taşkın (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli ve Iraklı engelli sığınmacıların sağlık hizmetlerine erişimde karşılaştıkları sorunlar ele alınmıştır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, engelli Suriyeli ve Iraklı sığınmacı olarak toplam 515 aile oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, sağlık çalışanlarının engelli bireylere yönelik tutumları ile engelli bireylerin sağlık hizmetlerine erişim düzeylerinde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Ayrıca, ilgili yazın çalışmasında Suriyeli engelli bireylerin sağlık hizmetlerine erişimde yaşadıkları dil sorunu Iraklı engelli bireylere oranla daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun nedeni ise Iraklı bireylerin etnik olarak Türkmen nüfusun fazla olmasından dolayı dil sorunu yaşamadıkları görülmektedir. Mültecilerin sağlık durumları ve sağlık hizmetlerine erişimlerini konu alan diğer bir çalışma ise Bahadır (2016), tarafından kaleme alınan çalışmadır.

4.1.7.4. Mülteciler ile Sağlık Çalışanları Arasındaki İlişki Düzeyi

Şatır (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Göçmen hastalara hizmet veren hemşirelerin yaşamış oldukları sorunlar ele alınmıştır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Rize Devlet hastanesinde görev yapan 194 hemşire oluşturmaktadır. Yapılan çalışmada, göçmenlere hizmet verirken hemşirelerin çoğunluğunun yaşadığı sorunlar dil ve iletişim problemidir. Çalışmada, katılımcıların daha çok Suriyeli, Gürcü ve Afganlı ve Araplara hizmet verdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada, hemşirelerin kültürel duyarlılık düzeylerinin ölçülmesi sonucu, hemşirelerin kültürel duyarlılık düzeyi orta düzeyde çıktığı tespit edilmiştir.

Mardin (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada sığınmacıların sağlık hizmetlerine erişim ve sağlık çalışanların sığınmacılara karşı tutumları incelenmiştir. Ayrıca, ilgili yazın çalışmasında şehir karşılaştırması yapılarak şehirlerarası sağlık hizmetine erişimdeki farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. İlgili yazın çalışmasının örneklemini, İstanbul (30) ve Eskişehir (30)'deki toplam 60 sığınmacı ve

bu şehirlerde görev yapan 547 sağlık çalışanı oluşturmaktadır. Sağlık çalışanlarıyla yapılan çalışmada, sığınmacıların %42,2'sinin acil servis hizmetleri, %32,9'u laboratuvar hizmetleri, %30'u doğum ve %30,3'ü de çocuk hastalık hizmetlerine başvurdıkları aktarılmaktadır. Yapılan çalışmada, sağlık çalışanlarının sığınmacıların sağlık hizmetlerine erişimde yaşadıkları temel sorunlarının %79,5'i dil sorunu, %66,2'si tercüme faaliyetlerinin olmaması ve %64'ü de kültürel farklılıkların olduklarını aktarmaktadır. Ayrıca, sağlık personeli katılımcılarla yapılan çalışmada, katılımcılarının genelinin sığınmacılara yönelik sağlanan sağlık hizmetlerinin gerekliliği konusunda olumlu görüşlere sahip olduğu aktarılmaktadır. Sığınmacılar ile yapılan nitel araştırmalar sonucu, katılımcıların genelinin dil sorunu, gerekli bilgilere sahip olmama, ekonomik sorunlar ve kötü geçmiş deneyimler nedeniyle sağlık alanında sorun yaşadıkları aktarılmaktadır. Katılımcıların genelinin İstanbul'da dil sorununda dolayı hastaneye kabul edilmediği ve doktorlar tarafından muayene edilmedikleri görülmektedir. Ayrıca katılımcılar şikâyetçi oldukları diğer bir husus ise sağlık birimlerinde tercümanların yer almamasıdır. Sağlık birimlerinde, tercümanlar yer almadığı için bazıları kendi imkânlarınca tercüman tuttukları ve bu durumun onlar için ekonomik bir külfet yarattığı görülmektedir. Tercümanların bazıları profesyonel olmadıkları için hasta ile sığınmacı arasında tıbbi terimleri açıklamada sorunlar yaşanmaktadır. İstanbul'daki sığınmacıların genelinin sağlık sigortasının olmamasından dolayı sağlık hizmetlerine erişemedikleri görülmektedir. Katılımcılar, kimlik yenileme sürecinin uzun olmasından dolayı (bazı katılımcılar bu sürenin 3-5 ay sürdüğünü aktarmaktadır) hastaneye gidemediklerini aktarmaktadırlar. Katılımcılardan bazıları, hastanede çalışanlar tarafından ayrımcılığa maruz kaldıkları için hastaneye gitmedikleri görülmektedir.

4.1.7.5. Mültecilere Sunulan Sağlık Hizmetlerinin Yerel Halkın Bakış Açısıyla Değerlendirilmesi

Küçükhanlar (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilere yönelik sağlanan sağlık harcamalarına yönelik yerel halkın tutumları ele alınmıştır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Şanlıurfa İlindeki 385 yerel halk oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, genel olarak katılımcıların Suriyelileri, sağlık ekonomisi açısından Türkiye'ye büyük bir külfet olarak gördükleri,

Suriyelilere yönelik sağlanan sağlık hizmetleri ayrıcalığının varlığından şikayetçi oldukları ve yerel halka öncelik tanınması gerekliliğine vurgu yapılmaktadır.

4.1.8. Ülkesel Bağlamda Yazın Çözümlemesi

Ülkesel bağlamda ele alınan tezler, alt kategorilerde sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir. Ele alınan akademik çalışmalar; Afganistan, Afrika, Almanya, Bulgaristan, Doğu Türkistan, Ezidiler, Etiyopya, Ermenistan, Filistin, Gürcistan, İran-Irak, Makedonya, Nazi Almanya, Pomaklar, Rohingya, Sovyet, Suriye ve Tatar olmak üzere toplam on sekiz alt kategoride sınıflandırılarak çözümlenmiştir.

Tablo 20. Ülkesel Bağlamda Yazın Çalışmaları

Ülkeler	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri	Bilimde Uzmanlık Tezleri
Afganistan	İlköğretim İkinci Kademe Özbek Asıllı Afgan Göçmen Öğrenciler ile Türk Öğrencilerin Öğrenme Sitillerinin Akademik Başarı ve Cinsiyete Göre Karşılaştırılması (2008); Language Learning and Transit Refugees in Turkey:A Case Study of Afghans in Sivas (2011); “We Live Like Sea Foam”:Experiences of Liminality Among Afghan Migrants in Ceza City-Turkey (2012); Türk Asıllı Afgan Mültecilerinin12 Eylül Dönemi’nde İskân ve İstihdamı (2014); Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Afganistan Uyruklu Öğrencilerin Türkçeye Karşı Tutumlarının İncelenmesi (2016); Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Afgan Öğrencilerin Konuşma Kaygılarının İncelenmesi (2017); 1980 Sonrası Dönemde Türkiye’ye Yerleşen Afgan Türkmenlerinin Göç Süreçleri ve İntibak Problemleri (2018); Türkiye’ye Yönelik Afgan	Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Öğretim Değişkeninin Öğrenci Başarısına Etkisi (Afganistan Örneği) (2007);Türkiye’ye Gelen Afganistanlı Öğrencilere Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme (2008-2012) (2016); Fighting for Survival: Afghan Women Asylum Seekers in Turkey (2016);	

	Göçünde İran Etkisi(1979-2018) (2019) ; Afganistanlı Sığınmacı ve Mültecilerin Gündelik Yaşam Deneyimleri: Niğde Örneği (2019) ; Temel Eğitim Kurumlarındaki AfganUyruklu Öğrencilerin Sosyal Entegrasyonunda Okulun Yeri: Karaman Örneği (2019) ; Afganistanlı Öğrencilerin Türkçe Çatı Yapılarını Öğrenirken Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri (2019) ; Urban Integration of Irregular Afghan Migrants in Istanbul: Afghanistan'da Türkçe Öğrenen Öğrencilere Yönelik Dil İhtiyaç Analizi (2019) ;		
Afrika	Türkiye'nin Göç Politikaları ve Afrikalı Transit Göçmenler (2019) ;		
Almanya	Nazi Almanya'sından Kaçarak Türkiye'ye Sığınan Alman Bilim Adamı ve Sanatçıları (1990) ; International Migration and Turkey-Germany Relations: The Diplomacy of The Refugee Deal (2019) ;		
Bulgaristan	Bulgaristan Göçmenlerinin Dini İnanç veUygulamaları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Hatay-Erzin'de Yaşayan Göçmenler Örneği (2019) ;	Mekansal İmge-Mekansal Pratik İlişki/İlişkisizliğinin Bursa'da 1950-1951 ve 1989 Bulgaristan Göçmenleri Üzerinde İncelenmesi (2001) ; İnegöl Bölgesi'nde Yaşayan Bulgaristan Göçmen ve Yerli Ailelerin Aile Yapısı (2006) ; Bulgaristan Göçleri Bağlamında Türk Kadınlarının Göç Anlatıları (2008) ; Göçmenler ve İşgücü Piyasası: Bursa'da Bulgaristan Göçmenler Örneği (2008) ; Bulgaristan'dan Türkiye'ye Yönelik Göçler ve Göçmen Yerleşme Alanlarında Sosyo – Ekonomik ve Mekansal Özellikler (2011) ; 1989 Bulgaristan'dan Zorunlu Göçün Etkilerinin Bursa Yerel Basını Örneğinde İncelenmesi	

		(2011); Türkiye'ye Göç Eden Bulgaristan Türkü Kadınların Göç Hikayeleri (2013); Bulgaristan'da Türklere Yönelik Politikalar Ülkelerin Yaklaşımı: 1989 Göçü Örneği (2014); Bulgaristan Türklerinin 1950 1951 ve 1989'da Türkiye'ye Göçleri ve İki Göçmen Grubunun Kültürel Özelliklerinin Karşılaştırılması: Bursa Örneği (2014); Kültürün Girişimcilik Niyeti Üzerine Etkileri: Bulgaristan Türkleri ve Türkiye'deki Bulgaristan Göçmenleri Üzerin Karşılaştırmalı Bir Araştırma (2015);	
Doğu Türkistan		1949-1964 Yılları Arasında Doğu Türkistan'da İstiklal Mücadelesi ve Türkiye'ye Yapılan Göçler (2015);	
Ezidiler	Ezidilerin Zorunlu Göç Deneyimi: Batman Uğurca Köyü (2019);		
Etiyopya		Ethico-Political Governmentality of Immigration and Asylum: The Case of Ethiopia (2015); Transnational Social Fields of Ethiopian Migrants in Turkey (2019);	
Ermenistan	1990 Sonrası Ermenistan'dan Türkiye'ye Gelen Ermeni Kadınların Mekan ve Kimlik İlişkisi Bağlamında Göç ve Tutunma Hikayeleri (2019);	Ulus-Ötesi Göç Ağları ve Sosyal Alanların Oluşumu: Ermenistan'dan Türkiye'ye İşgücü Göçü Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma (2012);	
Filistin		Devletleşme Sürecinin Filistinli Mültecilere Siyasal ve Hukuksal Etkisi (2017); Türkiye'de Yaşayan Filistinli Göçmenlerin Sosyo-Kültürel Adaptasyonu: Entegrasyon Deneyimlerine Dair Bir Araştırma (2019);	
Gürcistan		Sınır Kapitalizmi: Gürcistan'dan Türkiye'ye Günübirlik İşgücü Göçü – "Hopa Örneği" (2016) ; Türkiye-Gürcistan Sınırında Düzensiz Göç Hareketleri: Doğu Karadeniz Örneğinde Göçmen Deneyimleri (2019);	

İran-İrak	İraklı Öğrencilerin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreniminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri (2016);	Türkiye’deki İranlı Göçmenlerin Kimlik, Aidiyet ve Uyum Sorunları (1979 İran Devrimi Sonrası) (2007); A Re-Politicized History of Iranian Transit Migrants Passing Through Turkey in The 1980s (2008); National and Religious Identities of Children of Iranian Asylum-Seekers in Kayseri (2008); Körfez Savaşı Sonrası Irak’lı Türkmenlerin Türkiye’ye Göçü ve Entegrasyonu (2009); The Integration of Iraqi Turk Womans in Ankara after 1980s (2010); Kastamonu’daki İranlı Sığınmacılara Dair Etnografik Bir İnceleme (2011); Identity Construction and Negotiation of Asylum Seekers / Conditional Refugees In Turkey (Van): Iranian Baha’is (2014); Music In Transit: Musical Practices of The Chaldean-Iraqi Migrants in Istanbul (2015); 14-16 Yaş Grubu Iraklı ve Türk Erkek Çocukların Spora Özgü Başarı motivasyonu Düzeylerinin İncelenmesi (2016); Trans forming Constraints in to Strategies: The Role of Different Forms of Capital in The Status Passage of Documented Iranian Migrants in Ankara, Turkey (2016); Türkiye’de Göç ve Biyopolitika: Iraklı Mülteciler Örneği (2016); The Relationship Between Vocabulary Learning Strategies and Vocabulary Size of Iraqi EFL Learners in Terms of Receptive Word Knowledge (2017); Expert Views and Local Responses Towards Iraqi Turkmen Humanitarian Refugees in Ankara, Turkey (2017); Denizli’de İranlı Mülteciler: Gündelik Yaşam, İletişim ve Toplumsal Sorunların Karşılaştırmalı Analizi (2019); Türkiye’deki Iraklı Göçmenlerin Deizm’e ve Ateizm’e Yaklaşımları (2019);	
-------------------------	--	--	--

Makedonya		İzmir’de Yaşayan Makedonya Göçmenlerinin Müzik Geleneği (2019);	
Pomaklar	Göçmen Derneklerinin Göçmenlerin Çalışma Hayatına Etkisi: Pomaklar Örneği (2019); Göçmen Derneklerinin Göçmenlerin Çalışma Hayatına Etkisi: Pomaklar Örneği (2019);		
Rohingya	Küresel Yönetişim Kapsamda Uluslararası Göç: Rohingya Mülteci Krizi Örneği (2020);		
Sovyet		Media Representations of Migrant Sex Workers From Former Soviet Union Countries in Turkey (2016); Türkiye’deki Post-Sovyet Göçmenlerin Kültürel Uyum Sürecinde Medya Kullanımının Yansımaları (2018);	
Suriye	Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Türkiye’de Mülteci Hukuku: Suriye Örneği (2013); Ortadoğu’dan Türkiye’ye Yapılan Göçler 1923-2000 (Irak ve Suriye Göçleri) (2014); The Governance of International Migration in Turkey and Morocco: Irregular Migrants’ Access to Right to Stay (2015); Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Kadın Mülteciler: Kilis Örneği (2016); Türkiye’de Göç Yönetişimi ve Suriyeli Sığınmacılar (2016); Suriye Kaynaklı Göçün Türkiye’nin Göç Politikalarının Kurumsallaşması Üzerindeki Etkisi (2016); Dış Göçlerin Türk Ekonomisine Etkileri: Suriye Kaynaklı Dış Göçün İktisadi Açından İncelenmesi ve Değerlendirilmesi (2016); The Production of Refugee	Orta Doğu’dan Türkiye’ye Yapılan Göçler 1923-2000 (Irak ve Suriye Göçleri) (2014); Yerel Halkın Türkiye’deki Suriyelilere Bakışı: Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay ve Adana Örnekleri (2017); Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitim Durumları ve Okul Sosyal Hizmeti (2018); Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Suriyelileri Yazma Becerileri Üzerine Bir Araştırma (2018); Türkiye’deki Suriyeli Eğitim Çağı Çocuklarının Eğitim Süreçleri Üzerine Bir Çözümleme (2018); Ötekileştirmenin İnşası ve Etkinliği Bağlamında Televizyon Haberleri: Suriyeli Sığınmacılar (2018); Kötülüğün Sıradanlığı Bağlamında Sosyal Medya: Twitter’da Suriyeli Mülteciler Örneği (2018); Suriyeli Kadın Mültecilerde Kültürel Uyum, Ruh Sağlığı ve Din (2018); Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet	Suriyeli Mültecilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Taraması (2013); Suriye İç Savaşında Yaralanarak Kliniğimizde Tedavi Edilen Hastaların Retrospektif Analizi (2014); Suriyeli Mültecilerde Batın Yaralanmalarının Multidedektör Bilgisayarlı Tomografi İle Retrospektif Değerlendirilmesi (2014); Suriyeli Mültecilerde Toraks Yaralanmalarının Multidedektör Bilgisayarlı Tomografi İle Retrospektif Değerlendirilmesi (2014); Suriyeli Sığınmacılarda Hepatit B ve C Hastalık Sıklığı İle Bu Hastalıklarla İlgili Bilgi Ve Riskli Davranış Düzeyleri (2016); Suriyeli Mültecilerde Ruhsal

	Subjectivities in The State Discourse: The Case of Syrian Refugees in Turkey (2017); Mülteci Hukuku ve Türkiye’deki Suriyelilerin Durumu (2017); Türkiye’deki Suriyeli Kadın ve Çocuk Mültecilerin Uluslararası Hukuki Sorunları (2017); Uluslararası Hukuk Perspektifinde Türkiye’de Göç ve Sığınmacı Sorunu: Suriyeli Sığınmacılar Örneği (2017); Suriyeli Göçmen Çocukların Ev Bağlamında Mekânla Olan İlişkileri ve Türkiye’ye Uyum Süreçleri (2018); Suriyeli Göçmen Ergenlerin Dayanıklılık Özelliklerinin İncelenmesi (2018); Geçmişten Bugüne Türkiye’nin Göç Politikası ve Suriyeli Göçmenler Bağlamında Göç Yönetimi (2018); Türkiye’nin Göç Politikaları: Suriyelilerin Yerleştirilmesi Örneği (2018); Investigating The Effect of Syrian Refugees on The Gross Domestic Product and Unemployment Rate in Turkey Between 2011-2017 (2018); Türkiye’deki Suriyeli Göçmen Kadınların Savaş Öncesi ve Sonrası Sahip Oldukları Sosyal Sermaye Değişiminin Araştırılması (2018); Göç Eden Kadınların Aile Geçim Stratejilerindeki Rol Değişimleri: İstanbul’da Yaşayan Suriyeliler Örneği (2018); How Do Syrian Refugee Women Reconstruct Their Lives In Turkey?: an Analysis of Attitudes, Beliefs and Experiences of Syrian Refugee Women on Child Education and Child Labor (2018); “Suriyeli Mülteci Krizini Yönetmede Türkiye’deki Ulusal Sivil Toplum Kuruluşlarının	Uygulamalarında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: İstanbul’daki Suriyeli Sığınmacılar Örneği (2018); Gündelik Yaşamda “Yerleşikler ve Dışarıklıklar”: Suriyeliler ve Yerli Halkın Karşılaşmaları (2018); Uluslararası ve Ulusal Hukuki Düzenlemeler Çerçevesinde Türkiye’nin İltica Politikası: Suriyeliler Örneği (2018); Kitlemel Zorunlu Göçlerin Afetselliği: Suriyeli Göçü Perspektifinden Göç Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar (2018); Türkiye’nin Göç ve Sığınmacı Politikaları: Hatay İli Örneği (2019); Konya’da Yaşayan Suriyeli Kadınların Sorun ve İhtiyaçlarıyla Şekillenen Şiddet Deneyimi: Kesişimsellik Perspektifinden Bir Sosyal Çalışma Değerlendirmesi (2019); Türkiye’de Bulunan Suriyeli Sığınmacıların Ulusal Sağlık Sistemi Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi (2019); Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Girişimcilik Deneyimleri: Gaziantep Örneği (2019); Uluslararası Göç Bağlamında, Suriyeli Sığınmacıların Emek ve Yabancı Sermaye Yatırımları Açısından Türkiye Ekonomisine Etkileri (Gaziantep ve Şanlıurfa Örneği) (2019); Examining Xenophobia in Syrian Refugees Context: The Roles of Perceived Threats and Social Contact (2019); Geçici Koruma Altındaki 3-5 Yaş Grubu Suriyeli Çocukların Cııl Yöntemine Dayalı Verilen Türkçe Eğitiminin Alıcı Dil Gelişimlerine Etkisi (2019); Suriyeli Sığınmacıların, Toplumsal Entegrasyon Sürecinde Sosyal Medya Araçlarını Kullanım Alışkanlıkları: Şanlıurfa Örneği (2019); Alternatif Haber Dili Arayışları: Barış Gazeteciliği ve Hak Haberciliği Perspektifinden	İyilik Hali ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi (2016); Türk ve Suriyeli Term Yeni doğanlarda Fetal Malnutrisyon Sıklığı ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi (2016); Mültecilerin İşgücü Piyasasına Entegrasyonu Konusunda Çeşitli Ülke Örnekleri ve Türkiye İş Kurumu İçin Öneriler (2017); Suriye’den Göç Etmış Anneler ile Türk Annelerden Doğan Bebeklerin Antropometrik Olarak Karşılaştırılması (2017); Suriyeli Sığınmacı Gebelerin Klinik Özellikleri ve Doğum Sonuçlarının Değerlendirilmesi (2017); Suriyeli Kadın Göçmenlerin Travmatik Yaşantıya Bağlı Ruh Sağlığı Sorunlarının ve Sosyal Destek Süreçlerinin İncelenmesi (2018); 2017 Yılında Hastanemizde Doğan Suriyeli Mülteci Anne Bebekleri İle Türk Annelerden Doğan Bebeklerin Perinatal Özelliklerinin Karşılaştırılması (2018); Savaş Nedeniyle Türkiye’ye Göç Ederek İnsani Yardım Kuruluşunda Çalışan Suriyelilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve İlişkili Etmenler (2018); Suriye’den Göç Eden Talasemili Hastalarda Beta Globin Gen Mutasyonlarının Araştırılması (2018); Suriyeli Mülteciler ve Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Olan
--	---	---	---

	Rolü (2018); Zorunlu Göçe Maruz Kalan Suriyelilerin Türkiye’de Yaşadıkları Barınma Sorunları: Kilis Örneği (2018); Suriyeli Mültecilerin İş Bulma Aşamasında Karşılaştıkları Sorunlar (Adı yaman Örneği) (2018); Türkiye’de Göç Sorunları Suriye’den Göçün Etkileri Reyhanlı Örneği (2018); Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Mülteci Öğrencilerin Uyum Sorunları: Şanlıurfa İli Örneği (2018); Türkiye’de Mülteci Çocuk Emeği: Şanlıurfa’da Çalışan Suriyeli Mülteci Çocuklar (2018); Türkiye’de Mülteci Hukuku: Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Hak Temelli Uygulamaların Bilinirliği (2018); Türkiye Avrupa Birliği İlişkilerinde Göçün Güvenleştirilmesi: Suriye Mülteci Krizi Örneği (2018); Sağlık Hakkı Kapsamında Türkiye’deki Suriyelilerin Sağlık Hizmetlerine Erişimi (2018); Suriyelilerin Türkiye’deki Hakları ve Haklarının Farkındalığına Yönelik Araştırma: Konya Örneği (2019); Türkiye –Avrupa Birliği İlişkilerinde Göç Ve İltica: Suriyeli Göçmen Krizine Hukuksal Bir Yaklaşım (2019); Suriyeli Sığınmacı 7. Sınıf Öğrencilerinin Göç Konusuna İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi (2019); Türkiye’de Öğrenim Gören Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Öğrencilerin Uyum Problemlerinin İncelenmesi (2019); Savaş ve Toplumsal Cinsiyet: Suriyeli Mülteci Kadınların Toplumsal Cinsiyete Dayalı Kadın Sağlığı Sorunlarının	Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Haberleri (2019); 2011 Sonrası Türkiye’ye Gelen Suriyelilerin Toplumsal Uyum Süreci ve Sorunları: Aydın İlinde Bir Alan Araştırması (2019); Suriyeli Mültecilerin Sosyal Entegrasyonunda Halkla İlişkilerin Rolü (2019); Suriyeli Mültecilerin Türkiye Medyasındaki Sınıfsal Temsili (2019); Zorunlu Eğitim Çağındaki Suriyeli Çocukların Eğitime Erişimi Önündeki Engeller: Ankara İli Örneği (2019); Suriyeli Çocukların İyi Olma Hallerinin İncelenmesi: Altındağ Örneği (2019); Kentsel Gelişimin Ekolojik Planlama Açısından Değerlendirilmesi: Suriyeli Sığınmacıların Etkisindeki Kilis Kenti Örneği (2019); Türkiye’deki Suriyelilerin Entegrasyonunda Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Ankara Örneği (2019); Göç Süreçlerindeki Çocukların Karşılanamayan Gereksinimleri, Haklara Erişimleri ve Beklentileri: Ankara ve Hatay’da Yaşayan Suriyeli Çocuklar Örneği (2019); Göç Süreçlerindeki Çocukların Karşılanamayan Gereksinimleri, Haklara Erişimleri ve Beklentileri: Ankara ve Hatay’da Yaşayan Suriyeli Çocuklar Örneği (2019);	Gebelerin Doğum ve Erken Yeni doğan Sonuçlarının Karşılaştırılması (2018); Ankara’da Geçici Koruma Statüsü Altında Yaşayan 18-72 Ay Arası Suriyeli Çocukların Gelişim Düzeyinin Değerlendirilmesi (2019); Türkiye’de Yaşayan Türk Gebelerde ve Suriyeli Gebelerde Antenatal Dönemde Yapılan Depresyon Taraması (2019);
--	---	---	--

İncelenmesi (2019); Suriyeli Mültecilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Yaşam Doyumu Düzeyinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (2019); Türkiye’de Yaşayan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Göç Travmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi (2019); Suriye Kaynaklı Göç Sonrası Türkiye’deki Sağlık Harcamalarının Hayat Kalitesi Üzerine Etkileri: Şanlıurfa İli Örneği (2019); Uluslararası Göç Bağlamında Suriyeli Sığınmacıların Türkiye Sağlık Politikaları Üzerine Etkileri (2019); Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitimi Üzerine Bir Araştırma: Geçici Eğitim Merkezleri ve Müfredatları (2019); Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Mültecilerin Durumlarının Sosyal Dışlanma Açısından Değerlendirilmesi; “Ümraniye Örneği” (2019); Zorunlu Göçte Nitelikli Olmak: Eğitimli Suriyeli Göçmenlerin İstanbul Emek Piyasasındaki Deneyimleri (2019); Suriyeli Mültecilerin Demografik Yapısının Türkiye Ekonomisinde Genç İşgücü ve İşsizlik Üzerindeki Etkileri (2019); Türkiye – Avrupa Birliği İlişkilerinde Göç ve İltica: Suriyeli Göçmen Krizine Hukuksal Bir Yaklaşım (2019); Seçilmiş Yerel Yöneticilerin (Muhtarların) Bakış Açısıyla Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Kente Sosyo- Ekonomik Etkileri: Elazığ Örneği (2019); Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Suriyeli Göçmenlere Yönelik Uyguladığı Sosyal		
--	--	--

	Yardım Politikaları: Keçiören Belediyesi Örneği (2019); Yerel Yönetimlerin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikaları: İstanbul Örneği (2019); Suriyeli Sığınmacı 7. Sınıf Öğrencilerinin Göç Konusuna İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi (2019); Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Girişimcilik Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma: İstanbul/Esenyurt Örneği (2019); Experiences of Syrian Refugee Women in Turkey: A Qualitative Study on Forced Migration and Positive Change (2019); Suriye Savaşının Göçmenlerdeki Bazı Hastalıkların Seyrine Olan Etkisi ve Göçmenlerin Hastalıklarla Mücadelesinin Değerlendirilmesi (2019); Hatay İline Suriye’den Göç İle Gelen Sığınmacı Çocukların Aşılama Durumlarının Belirlenmesi (2019); STK’ların Suriyeli Göçmen Kadınların ‘Güçlenmesine’ Etkileri: Hatay Örneği (2019); Change or Continuity? A Comparative Study of The Immigrant Integration Models of Turkey And Germany After The Syrian Crisis (2019); Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecinde Stk’ların Göç Yönetimindeki Rolü: Denizli Örneği (2019); Türkiye’de Göç Yönetiminin Kurumsallaşması: Suriyeli Göçü Üzerinden Bir Analiz (2020); The Efficiency of The United Nations High Commissioner for Refugees in The International Refugee Protection Regime: The Case of Syrian Refugees in		
--	---	--	--

	Lebanon, Jordan, And Turkey (2020); Refugee Entrepreneurship in Turkey The Case of Syrians in Gaziantep (2020); Economic Integration of Refugees: Syrian Case in Gaziantep (2020); Suriye Krizi Özelinde Uluslararası Göç Sorunu, Yönetimi ve Uluslararası Göç Sorununun Ev Sahibi Ülkeye Sosyo-Ekonomik Etkileri: Türkiye Örneği (2020); Transformation of The Meaning of Loss Among Displaced Syrians: An Ethnography of A Community of Resilience (2020);		
Tatar		Romanya'daki Türk-Tatar Toplumu ve Türkiye'ye Göçleri (1918-1941) (2018);	

Ülkesel bağlamda göç yazın çalışmaları ele alındığında, ön plana çıkan ülkeler şunlardır; Yunanistan, Bulgaristan, Gürcistan, Nazi Almanyası, Ermenistan, Makedonya, Sovyet Rusya, Tatar, Etiyopya, Filistin, Doğu Türkistan, İran-Irak, Afganistan ve Suriye. 1900 ve 2000'li yıllarda ele alınan yazın çalışmalarının çoğunluğunu Bulgaristan, Nazi Almanyası ve Ahıska Türkleri oluştururken 2000'li yıllardan sonra ele alınan yazın çalışmaları sırayla İran-Irak, Afganistan ve Suriyeli göçü oluşturmaktadır.

Ülkesel bağlamda ele alınan yazın çalışmaları, yukarıdaki bölümlerde ayrıntılı olarak çözümlenmiştir. Bu nedenle, bu bölümde ülkesel bağlamda ele alınan yazın çalışmaları genel boyutlarıyla ele alınmıştır.

4.1.8.1. Afganistan

Ülkesel bağlamda ele alınan yazın çalışmalarında, Suriyeli göçünden sonra en fazla kaleme alınan ülkelere biri de Afganistan'dır. Bu alanda ele alınan yazın çalışmalarının çoğunluğunu yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır. Özellikle 2018-2019 yılları arasında Afganlılara yönelik çalışmalarda artışların yaşandığı tespit edilmiştir. Ayrıca, Afganlılara yönelik ele alınan yazın çalışmalarının genellikle, Afganlı

öğrencilerin dil eğitimi ve 1980’li yıllarda Afganlı Türkmenlerin iskânı konuları olduğu tespit edilmiştir.

Afganlı Türkmenlerin iskânı konusunu ele alan örnek çalışmalardan biri de Öztürk (2018), tarafından kaleme alınan çalışmadır. İlgili yazın çalışmasında, Afganlı mültecilerin iskânı ele alınmıştır. Özellikle, 1980 sonrası Türk kökenli Afganlı mültecilere uygulanan iskân politikalarına dikkat çekilmektedir. Bu dönemde, ilk kez yasal anlamda Afganlı mültecilerin iskânı gerçekleştirilmiştir. 2510 Sayılı İskân Kanununda, toplu bir şekilde iskân göçüne müsaade etmiyordu. Bu durum neticesiyle Türk soylu Afgan göçmenler için 2641 Sayılı özel yasa çıkartılmıştır. Bu yasa, sadece bir defalığına mahsus olarak çıkartılmıştır. Çıkartılan bu yasada, göçmenlerin iskânı, üretime katkıda bulunma, eğitim ve Türk vatandaşlığına alınma gibi konuları içermektedir. Bu kanun sadece Türk soylu Afganlı göçmenleri kapsamaktadır. Bu yasayla birlikte Türk soylu Afganlı göçmenler Türkiye’ye getirildi. Göçmenlerin Afgan’daki yaşayış biçimleri ve ekonomik etkinlikleri dikkate alınarak Türkiye’de iskân edilmişlerdir. Türk soylu göçmenler genellikle hayvancılık ve tarımla uğraştıkları için, Türkiye’de Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine yerleştirilmişlerdir. Tokat iline yerleştirilen göçmenler daha çok tarım ve dokumacılıkla uğraşan kesimdir. Bu kesimin çoğunluğunu Türkmenler oluşturmaktadır. Kırgızlarda daha çok dağlık alanlarda yaşayan kesimdir. Özbekler ise daha çok Urfa, Antep ve Hatay gibi illerde iskân edilmiştir. Kazaklarda Orta Anadolu’da iskân edilmiştir. Göçmenlerin iskânı gerçekleştirilirken göçmenlerin geldikleri yerin iklimi, üretim, ekonomik koşulları, akrabalık ilişkileri göz önünde bulundurularak iskâna tabi tutulmuşlardır. Geldikleri yerde tarımsal faaliyetlerde bulunanlar tarımsal iskâna tabi tutulmuştur ve geldikleri yerde zanaat ve sanatla uğraşanlarda kentsel iskâna tabi tutulmuşlardır. Ayrıca çıkartılan bu kanunla göçmenlere gerekli ayni ve nakdi yardımlarda bulunulmuş, göçmenlerin üretici yönlerini kaybetmemeleri için gerekli destek ve teşviklerde bulunulmuş, kurslar açılmış ve çocuklar için gerekli eğitim desteği sağlanmıştır.

Afganistan ülkesi ele alınırken kimi yazın çalışmalarında İran etkisiyle birlikte ele alınmaktadır. Örnek çalışmalardan biri de Durmaz (2019), tarafından kaleme alınan çalışmadır. İlgili yazın çalışmasında, Afgan göçünde İran etkisi incelenmiştir. Afganistan, tarihi boyunca gerek coğrafi konum gerek siyasal etmenler, petrol rezervinde önemli bir paya sahip olma gibi nedenlerden dolayı sürekli göçlere maruz kalmıştır. Özellikle 1979’da başlayan Sovyet işgallerinden sonra Afganistan’da dış

baskılar, iç karışıklıklar ve bunların beraberinde gelen ekonomik çöküş, birçok insanı yurdundan etmiştir ve bu tarihten sonra göçler süreklilik arz etmiştir. Afganistan’da 1990’lı yıllarda ülke içinde örgütlenen mücahit grupları ve Taliban yönetiminin baskı ve zulümleriyle ikinci göç dalgası başlamıştır. Afganistan’ın en son büyük göç hareketi ise 2001 yılında ABD’de yaşanan siyasi olaylardan dolayı Afganistan’ın sorumlu tutularak ABD’nin Afganistan’ı işgal etmesi sonrası gerçekleşmiştir. Afganistan, sadece dış baskılar, zulüm ve iç çatışmadan dolayı değil ülkedeki ekonomik çöküş, işsizlik, sosyal refahın bozulması ve güvenlik sorunlarından dolayı göç etmiştir. Afganistan’ın göç sürecinde sığındığı ülkeler coğrafi yakınlık, dinsel ve kültürel yakınlıktan dolayı İran ve Pakistan olmuştur. İran ve Pakistan, dini etmenler vasıtasıyla komünist devletin zulümden kaçarak kendilerine sığınan Afganlı göçmeleri korumayı dini bir vazife olarak görmüştür. İran ilk etapta, Afgan göçmenlerine açık kapı politikası uygulamıştır. Ayrıca Afganistan’dan gelen göçmenlere verdikleri kartlar, ilk etapta “mavi kart”, sayesinde göçmenlere ikamet izni, çalışma izni, ücretsiz eğitim ve sağlık gibi sosyal haklardan yararlanma gibi imkânlar tanımıştır. Ancak ilerleyen zamanlarda Sovyet güçlerinin ülkeden geri çekilmesine rağmen Afganistan’dan göçler sürmüştür. Gelen bu göçler İran’da genç nüfus arasında işsizliğe ve Afgan göçmenler ile yerli halk arasında çıkan sosyal çatışmalara neden olmuştur ve İran’a büyük ekonomik bir külfet yüklemiştir. Bu durum sonucu İran Afgan göçlerine sınırlama getirilmiştir ve Afganlılara verilen mavi kartlar artık geçersiz sayılmıştır. Mavi kart yerine artık “âmayeş kartı” verildi ancak bu kart mavi kart gibi göçmenlere geniş haklar tanımamıştır. İran’da bazı bölgeler, Afganlılar için yasaklanmıştır, ayrıca göçmen çocukların eğitim hayatlarına devam etmeleri için belli bir ücret ödemesi gerekmektedir, Afganlı göçmenler sadece belli birkaç üniversitede eğitim görebilir ve göçmenlerin nükleer ve fizik mühendisliği gibi bölümlerde okuması yasaklanmıştır. İran’dan Türkiye’ye kaçan Afganlı göçmenleri bu göçe teşvik eden nedenler şunlardır. İran devleti il etapta Afganlı mültecilere karşı sıcak bir politika izlerken, ilerleyen süreçlerde bu politikasından vazgeçip baskıcı politikalar uygulamışlardır. Uygulanan bu politikalar doğrultusunda, Afganlı göçmenler sağlık hizmetlerine erişmede, ikamet ve ulaşım hizmetlerine erişme, eğitim hizmetlerine erişme gibi sosyal alanlarda zorluklar yaşamışlardır. Yaşamış oldukları sorunlardan en büyüğü de göçmenlerin mülkiyet hakkı olmamasıdır. İran’da göçmenler kendi adına menkul ve gayrimenkul alamaz. Ayrıca, eğitim hizmetlerine erişmede karşılaşılan yüksek fiyatlar ve çocukların istedikleri

bölümde ve iş kollarında çalışamamaları Afganlıların göç etmesine neden olmuştur. Kimi göçmenler, Türkiye'yi hem hedef ülke hem de transit bir ülke olarak görmüştür. Hatta bazıları, Türkiye üzerinden Avrupa'ya gitmek isteyen göçmenler Türkiye'ye gelip buradaki yaşam koşullarının gelişimi ve hoşgörü politikasından dolayı Avrupa'ya gitmekten vazgeçmiştir. Türkiye'deki Afganların çoğu daha iyi bir eğitim olanağından yararlanmak, istedikleri bölümlerde ve mesleklerde çalışmak istedikleri için, kimisi de Türkiye'deki koşulların İran'daki koşullardan daha iyi olduğu için (Türkiye'de göçmenler çalışma izni kolaylıkla alabilmekte, sağlık hizmetlerinden yararlanabilmekte, Afganlı mülteci dışlamasına nadir rastlanmakta, mülkiyet hakkı edinebilmekte ve eğitim olanaklarından yararlanabilmekte Türkiye'ye göç etmişlerdir (Bozkurt, 2019).

4.1.8.2. Afrika

Uluslararası göç bağlamında, Afrika ülkesini ele alan sadece bir yazın çalışması tespit edilmiştir. Bu çalışma da Şentürk (2019), tarafından kaleme alınan yüksek lisans tezidir. İlgili yazın çalışmasında, Türkiye'yi transit bir ülke olarak kullanan Afrikalı göçmenlerin göç deneyimleri ele alınmıştır.

4.1.8.3. Almanya

Ülkesel bağlamda yazın çalışmaları incelendiğinde, erken tarihli ele alınan ilk çalışmaların Nazi Almanlarına yönelik ele alındığı tespit edilmiştir. Bu dönemde ele alınan yazın çalışmalarının sanatsal bağlamda ele alındığı tespit edilmiştir. Ele alınan yazın çalışmalarının örneklemini, Alman bilim adamları, sanatçılar ve romanlar oluşturmaktadır. Sanatsal bağlamda ele alınan diğer ülkesel çalışmalar; Makedonya müzikleri, Boşnak müzikleri, Irak müzikleri ve Bulgarlı hikaye ve romanlarıdır.

Uluslararası göç bağlamında, Almanya ülkesini ele alan diğer bir yazın çalışması da Öcal, A. G. (2019), tarafından kaleme alınan yüksek lisans tezidir. İlgili yazın çalışmasında, uluslararası göç bağlamında Türkiye Almanya diplomasisi ele alınmıştır.

4.1.8.4. Bulgaristan

Uluslararası göç bağlamında ele alınan erken tarihli yazın çalışmalarının çoğunluğunu Bulgarlı göçmenler oluşturmaktadır. Bu bağlamda ele alınan yazın çalışmalarının çoğunluğunu doktora tezleri oluşturmaktadır. Bulgarlı göçü üzerine ele alınan çalışmalar genellikle, Bulgar göçmen konutları ve Bulgarlıların mekansal ve sosyal uyum düzeylerine yönelik ele alındıkları tespit edilmiştir. Bulgarlı göçü bağlamında ele alınan yazın çalışmalarının din, sosyo-kültürel uyum, ailevi rol ve değişimler, kentleşme, toplumsal cinsiyet, medya ve işgücü piyasasına etki düzeyleri olmak üzere farklı bağlamlarda da ele alındığı tespit edilmiştir. Ayrıca, incelenen yazın çalışmalarında, Bulgarlı göçlerine yönelik ele alınan yazın çalışmalarının saha araştırma bölgelerinin Bursa ve Edirne olduğu tespit edilmiştir. Dönemin erken tarihlerinde, Bulgarlı göçlerinin yanı sıra Ahıska Türklerine yönelik tezlerinde de ele alındığı ve özellikle yazın çalışmalarının kültürel bağlamda ele alındığı tespit edilmiştir.

4.1.8.5. Doğu Türkistan

Uluslararası göç bağlamında Doğu Türkistan ülkesini ele alan sadece bir yazın çalışması, tespit edilmiştir. Bu çalışması, T. Tekin (2015), tarafından kaleme alınan doktora tezidir. İlgili yazın çalışmasında, Doğu Türkistan'daki İstiklal mücadelesi ve Çin zulümünden kaçan Doğu Türkistanlıların göçü ele alınmıştır.

4.1.8.6. Ermenistan

Uluslararası göç bağlamında, Ermenistan ülkesini ele alan iki yazın çalışması, tespit edilmiştir. Bu yazın çalışmaları, Ermenistan'dan Türkiye'ye yapılan işçi göçlerini konu alan Körükmez (2019), tarafından kaleme alınan doktora tezi ve Ermeni kadınların göç deneyimlerini konu alan Yıldız, (2019), tarafından kaleme alınan yüksek lisans tezidir.

4.1.8.7. Etiyopya

Uluslararası göç bağlamında Etiyopya ülkesini ele alan sadece iki yazın çalışması, tespit edilmiştir. Bu yazın çalışmaları Etiyopya göç ve sığınma politikasını konu alan Karal (2015), tarafından kaleme alınan doktora tezi ve Türkiye'deki Etiyopyalı sığınmacıların sosyal yaşam alanları konu alan Musa (2019), tarafından kaleme alınan doktora tezidir.

4.1.8.8. Ezidiler

Uluslararası göç bağlamında Ezidileri konu alan sadece bir yazın çalışması, tespit edilmiştir. Bu yazın çalışması, Yetkin (2019), tarafından kaleme alınan yüksek lisans tezidir. İlgili yazın çalışmasında, Batman İlindeki Ezidi sığınmacıların göç sorunsalı ele alınmıştır.

4.1.8.9. Filistin

Uluslararası göç bağlamında Filistin'i konu alan iki yazın çalışması, tespit edilmiştir. Bu yazın çalışmaları, Filistinlilerin sosyal uyum düzeyini konu alan Diab (2017), tarafından kaleme alınan doktora tezi ve siyasi bir olgu olarak Filistinli mültecileri konu alan Noubani (2019), tarafından kaleme alınan doktora tezidir.

4.1.8.10. Gürcistan

Uluslararası göç bağlamında Gürcistan'ı ele alan iki yazın çalışması tespit edilmiştir. Ele alınan yazın çalışmaları, Gürcülerin Türkiye'ye gerçekleştirmiş oldukları işgücü göçünü ele alan doktora tezleridir. Gürcü göçlerine yönelik ele alınan yazın çalışmalarının genellikle ekonomik bağlamda ele alındığı ve araştırma sahalarının Doğu Karadeniz (Hopa) bölgesi olduğu tespit edilmiştir.

4.1.8.11. Irak-İran

Uluslararası göç bağlamında, Suriyeli göçünden en fazla ele alınan ülkelerden biri de Irak ve İran olmuştur. Bu bağlamda ele alınan yazın çalışmalarının çoğunluğunu doktora tezleri oluşturmaktadır. Özellikle, 2016 yılında Irak-İran göçlerini ele alan yazın çalışmalarında artışlar yaşanmıştır. Bu alanda ele alınan yazın çalışmalarının konu dağılımını genellikle, Irak-İranlı öğrencilerin eğitimi ve Iraklı Türkmenlerin sosyal uyum düzeyi oluşturmaktadır. Ayrıca, Irak-İranlıları konu alan yazın çalışmalarının saha araştırması olarak genellikle Ankara seçildiği tespit edilmiştir.

4.1.8.12. Makedonya

Uluslararası göç bağlamında Makedonya göçlerini ele alan üç yazın çalışması tespit edilmiştir. Bu yazın çalışmaları; Makedon göçmenlerin yemek kültürünü konu alan Türkmen (2019), tarafından kaleme alınan doktora tezi ve Makedon göçmenlerinin müzik kültürünü konu alan D. Küçükebe (2019), tarafından kaleme alınan yazın

çalışmasıdır. Muhtaroglu (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada da Türkiye'ye yapılan Makedonya göçleri ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, incelenen arşiv belgeleri ve literatür araştırmaları sonucu, Makedonya göçünün tarihsel yapısı, göçün nedenleri ve sonuçları ele alınmıştır

4.1.8.13. Pomaklar

Uluslararası göç bağlamında, Pomaklıları ele alan sadece bir yazın çalışması tespit edilmiştir. Bu yazın çalışması, Öztürk (2019), tarafından kaleme alınan yüksek lisans tezidir. İlgili yazın çalışmasında, Pomaklı göçmenlerin çalışma hayatında göçmen derneklerin önemi ele alınmıştır.

4.1.8.14. Rohingya

Uluslararası göç bağlamında, Rohingyalıları ele alan sadece bir yazın çalışması tespit edilmiştir. Bu yazın çalışması, Faisal (2020), tarafından kaleme alınan yüksek lisans tezidir. İlgili yazın çalışmasında, Myanmar'daki Rohingyalılar yaşadıkları zulüm ve yaşam mücadelesi ve Rohingya mültecilerine yönelik uluslararası göç yönetişimi bağlamında Rohingya'daki Türk sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri ele alınmıştır.

4.1.8.15. Sovyet

Uluslararası göç bağlamında, Sovyetleri ele alan iki yazın çalışması tespit edilmiştir. Bu yazın çalışmaları; Rusya'dan Türkiye'ye gelen göçmenlerin medyadaki sex işçiliğini konu olan Zhidkova (2016), tarafından kaleme alınan doktora tezi ve Sovyetlerin sosyo-kültürel düzeylerin konu alan Kaya (2018), tarafından kaleme alınan doktora tezidir.

4.1.8.16. Suriye

2011 yılında Türkiye'ye gerçekleşen kitlesel Suriye göçüyle birlikte, yazın çalışmalarının ağırlıklı olarak üzerinde durduğu ülkelerden biri de Suriye olmuştur. Uluslararası göç bağlamında, Suriye göçüyle ilgili ele alınan yüksek lisans ve doktora tezleri oldukça fazladır. Ancak, Suriyeli göçleri üzerine ele alınan yazın çalışmalarının çoğunluğunu yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır. Özellikle de bilimsel uzmanlık tezlerinin ana başlığını Suriyeliler oluşturmaktadır. 2011 yılı sonrası özellikle 2018-2019 yılları arasında ele alınan çalışmaların çoğunluğunu Suriyeli sığınmacılar

oluşturmaktadır. Günümüzde hala da etkisini gösteren ve devam eden Suriye göçleri ilerleyen dönemlerde de yazın çalışmalarının temel ana başlıklarından biri haline gelecektir.

Suriye göçünü konu alan çalışmalarının çoğunluğunu; mültecilerin göç sonrası karşılaştıkları sorunlar ve sosyal-kültürel uyum çalışmaları yer almaktadır. Suriyelilere yönelik özellikle eğitim konusu sıklıkla ele alınmaktadır. Ancak, incelenen yazın çalışmalarında eğitim konusunda daha çok ortaokul ve lise düzeyindeki eğitim seviyelerine yönelik çalışmaların yer aldığı tespit edilmiştir. Yüksek öğrenim bağlamında ele alınan çalışmalar oldukça azdır. Ayrıca, Suriyeli göçü başlığı altında özel kapsamlı olarak kadın çalışmalarının yeteri düzeyde ele alınmadığı görülmektedir. Ayrıca incelenen yazın çalışmalarında, ülkesel bağlamda Suriyeli göçüyle birlikte Iraklı göçlerinin birlikte ele alındığı yazın çalışmaların da önemli boyutta yer aldığı görülmektedir

4.1.8.17. Tatar

Uluslararası göç bağlamında, Tatarları ele alan sadece bir yazın çalışması tespit edilmiştir. Bu yazın çalışması, Ömer (2018), tarafından kaleme alınan doktora tezidir. İlgili yazın çalışmasında, Türkiye’ye yapılan Tatar göçleri ele alınmıştır.

4.1.9. Kuramsal Bağlamda Yazın Çözümlemesi

Kuramsal bağlamda ele alınan tezler, alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir. Ele alınan akademik çalışmalar, göç kuramları başlığı altında çözümlenmiştir.

Tablo 21. Kuramsal Bağlamda Yazın Çalışmaları

Kavramlar	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri	Bilimde Uzmanlık Tezleri
Göç Kuramları	Göç Hareketliliğinin E. Lee Kuramı Perspektifinden Yorumlanması: Türkiye Örneği (2019);		

Göçün kuramsal boyutuyla ilgili ele alınan yazın çalışmaları, günümüzde etkisini göstermeye başlayan yeni güncel konulardan biri olmuştur. Bu alanda 2019 yılında kaleme alınan “Göç Hareketliliğinin E. Lee Kuramı Perspektifinden

Yorumlanması: Türkiye Örneği” adlı yüksek lisans çalışması yer almaktadır. Ana başlık olarak, göç kuramları alanında tek bir eser yer almasına rağmen incelenen çalışmaların hepsinde ayrı bir alt başlık olarak ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Göç, içinde birden fazla farklı disiplinleri barındıran ve konjonktürel değişimlere bağlı olarak farklı şekiller ve sonuçlar alan disiplinlerarası bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçün bu parametrik yapısından dolayı, göçü açıklayan kuramlar da değişkenlik göstermektedir. Bundan dolayı göç literatüründe, birden fazla göç kuramları yer almaktadır. Akyıldız (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, E. Lee’nin göç kuramı incelenmiştir. Lee’ ye göre göç hareketliğine sebep olan ana iki temel faktör vardır. Bunlar itici ve çekici faktörlerdir. Bireyler, bu faktörleri göz önüne alarak göçe karar vermektedir. Bireylerin göç etmesine sebep olan çekici faktörler kısaca şunlardır: sanayileşme, ekonomik istihdam, refah ve huzur, ülkenin yaşam standartları, eğitim olanakları, sağlık, güvenli ortam. Bireylerin bir yerden başka bir yere göç etmesine neden olan itici faktörler ise şunlardır: işsizlik, işkence ve şiddetin yaygınlaşması, savaş, eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerde yaşanan aksaklıklar ve engeller.

4.2. Uluslararası Göç Makale Çözümlemesi

Bu bölümde, uluslararası göç alanında kaleme alınan makaleler incelenmiştir. Bu çalışma kapsamında 100 makale incelenmiştir. Her bir makale alt kategoriler başlığında ele alınarak ayrıntılı olarak çözümlenmiştir. Ele alınan makaleler; sosyal, kültürel, ekonomik, hukuki, sağlık, politik ve yönetim, ülkesel ve kavramsal boyut olmak üzere toplam sekiz alt kategoride sınıflandırılarak alt başlıklar halinde ayrıntılı olarak çözümlemeye tabi tutulmuştur.

Bu bölümde, ele alınan akademik çalışmalar zaman bakımından sınırlandırılmıştır. Çalışma kapsamında, sadece 2018-2020 yılları arasında kaleme alınan akademik çalışmalar yer almaktadır.

4.2.1. Sosyal Bağlamda Yazın Çözümlemesi

Sosyal bağlamda ele alınan makaleler, alt kategorilerde sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir. Ele alınan yazın çalışmaları; Çocukların eğitim düzeyi, toplumsal cinsiyet bağlamında kadın, medya, sanat, spor ve moda, mültecilerin sosyal yaşam düzeyleri, mültecilerin kent tercihleri olmak üzere toplam altı alt kategoride sınıflandırılarak çözümlenmiştir.

Tablo 22. Sosyal Bağlamda Makale Yazın Çalışmaları

Kavramlar	Makaleler
Uluslararası Göç	Türkiye Cumhuriyeti'ne Yönelen Kitlesele Göç Hareketleri ve Kabul Mekanizmasındaki Yaklaşımlara İlişkin Bir İnceleme: 1989 Bulgaristan, 1991 Irak ve 2011 Suriye Göçleri (2019); Türkiye'ye Yönelen Uluslararası Göç Hareketliliği Bağlamında Çorum İl Görünümü (2019);
Kadın	Suriyeli Mülteci Kadınlar ve İnsani Güvenlik (2018); Göç ve Kadın: "Göçün Feminizasyonu" ve Kadın Göçmenlerin Durumu (2019); Ulusaşırı Göç ve Toplumsal Cinsiyet: Erzincan'da Yaşayan Afgan Kadınlar Örneği (2020);
Çocuk	Okul Öncesindeki Suriyeli ve Türk Çocukların Oyunları ve Oyundaki İlişkileri (2020); Uzman Görüşleri Doğrultusunda Türkiye'de Yaşayan Mülteci Çocukların Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri (2020);
Eğitim	HEM'lerde Suriyelilere Türkçe Öğreten Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma (2020); Suriyeli Çocukların Eğitim ve Uyum Sorunlarının Değerlendirilmesi: Kızıltepe Örneği (2020); Eğitimin Milliyeti: Mülteci Öğrenciler ve Türkiyeli Öğrencilerin Kademelere Göre Değişen Öğrencilik Deneyimleri (2020); Göç Olgusu, Mülteci Çocukların Eğitimi ve Suriyeli Mülteci Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Süreci (2020); Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Okul Yöneticilerinin Görüşleri (2020); Türkiye'ye Göç ile Gelen İlkokul Öğrencilerinin Okulda Arkadaşlarıyla Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri (2020);
Moda	Bulgaristan Göçmenlerinin Yaşadığı Selamlar Köyü Geleneksel Kadın Giysilerinin İncelenmesi (2020);
Sanat ve Spor	Anadolu'ya Göç Etmiş Bulgaristan Türklerinin Kutlama Törenleri ile Bu Törenlerde Yer Alan Müzikler (2018);
Medya ve Baskı grupları	Yanlış Bilgiler ve Biliş İlişkisi: Suriyeli Mülteci Dezenformasyonuna Gelen Kullanıcı Yorumları Üzerine Bir İnceleme (2019); Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Kadınların Temsili (2020); İnternet ve Sosyal Medya Haberlerinde Ötekinin (Suriyeli Sığınmacılar) Konumlandırılışı: Konya Örneği (2020);
Sinema	Uluslararası Göç, Kültürlerarası İletişim ve Sinema: Aynı Otobüs'ün İnsanları (2018); Sınırların Gölgesinde Göç : "Daha" Filmi Bağlamında Göçmen Kaçakçılığı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme (2019);
Edebiyat	Çocuk Edebiyatındaki Mülteci Kahramanların Yaşadıkları Çatışmalar Üzerine Bir İnceleme (2020);
Sosyal Hayat	Türkiye'de Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Boş Zaman Davranışlarına Etki Eden Faktörler (2020);
Sorunlar ve Beklentiler	Sınır Aşan Göçler: Mülteci Sorunu ve Göç Yönetimi (2018); Mülteci Çocukların Karşılaştıkları Ekonomik Sosyal Hizmetler Çerçevesinde Bir İnceleme (2020);
Kentleşme	A Research on The Migration and Settlement Process of Syrians in Ayvacık (Çanakkale) (2019); Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Kent Tercihlerini Etkileyen Faktörler: İstanbul Örneği (2019);

Göçün sosyal boyutuyla ele alınan çalışmalarda ön plana çıkan temel kavramlar şunlardır: kadın, cinsiyet eşitsizliği, göç ve feminizm, çocuk, eğitim, moda, sanat ve spor, medya ve baskı grupları, sinema, edebiyat, sivil toplum kuruluşları, güvenlik, sosyal hayat, sorunlar ve beklentiler, kentleşme.

4.2.1.1. Çocukların Eğitim Düzeyi

Konu bakımından sosyal bağlamda ele alınan çalışmaların çoğunluğunu, çocuklar oluşturmaktadır. Çocukları konu alan akademik çalışmalarda yer alan temel konular ise şunlardır: mülteci çocukların eğitimde entegrasyon sorunları, eğitim hizmetlerinden yoksun kalmaları, öğrencilerin okul ortamında akranlarıyla, öğretmenleriyle ve okuldaki idari birimlerle karşılaştıkları sorunlar ve öğretmenlerin mülteci öğrencilere Türkçe öğreniminde karşılaştıkları zorluklar, mülteci çocukların dil öğreniminde karşılaştıkları zorluklar, mülteci çocukların Türkiye’de karşılaştıkları ekonomik ve sosyal sorunlar, mülteci çocukların diğer çocuklarla karşılaştıkları sorunlar, mülteci çocukların yaşadığı sorunlara ilişkin çözüm arayışları ve mülteci çocukların sorunlarına yönelik çözüm arayışında sosyal hizmetlerin rolü. Çocukları konu eden akademik çalışmaların çoğunluğunu eğitim başlığı altında ele alınmıştır. Çalışmalarda yer alan mülteci çocukların çoğunluğunu ise Suriyeli çocuklar oluşturmaktadır.

Yanık Özger ve Kozandağı (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, çocukların sosyal entegrasyon sürecinde okul ve oyun ilişkisi ele alınmıştır. Okul, mülteci çocuklar için sosyal hayata atılmada önemli bir rol oynamaktadır. Mülteci çocukların aile ortamı dışında en fazla vakit geçirdiği alanlardan biri de okullardır. Mülteci çocuklar için okul, kendi akranlarıyla eğlenceli vakit geçirdiği ve sosyal ilişkiler kurduğu önemli bir kurumdur. Mülteci çocukların kendi akranlarıyla kurduğu ilişkide oyunlar da oldukça önemlidir. Çünkü çocuklar, aynı dili konuşmasalar da oyunlarda beden dili ve emojilerle aralarındaki ilişki ağını geliştirmektedir. Çocukların aralarındaki dil sorunu, oyunlarına yansımamaktadır. Bu nedenle mülteci çocuklar ile yerli çocuklar arasındaki sosyal ilişkilerin gelişimi bakımından oyunlar son derece önemlidir.

Mülteci çocuklar, okulda birtakım sorunlarla karşılaşmaktadır. Mülteci çocukların okulda karşılaştıkları temel sorunlardan biri de dildir. Mülteci çocuklar, dil yetersizliğinden dolayı iletişim güçlüğü çekmekte, sorunlarını dile getirememekte ve dil sorunundan dolayı çoğu mülteci çocuklar eğitim hayatını yarıda bırakmak zorunda kalmıştır. Aynı zamanda, dil sorunundan dolayı birçok mülteci çocuk sağlık hizmetlerinden mahrum kalmaktadırlar. Bu nedenle, mülteci çocukların sorunlarına yönelik çözüm arayışlarında temel olarak dil sorununa yer verilmelidir. Abay ve Güllüpınar (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Mardin’de ortaöğretim

kurumunda eğitim gören 20 Suriyeli öğrenci ve eğitimcilerle yapılan görüşmelerde, Suriyelilerin eğitim alanında karşılaştıkları en temel sorunun dil sorunu olduğu gözlemlenmiştir. Mülteci çocukların, okulda karşılaştıkları diğer sorunlardan biri de öğretmenlerin ve okul idaresinin tavır ve tutumlarıdır. Güler vd., (2020) öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını ele aldığı yazın çalışmasında, cinsiyet bağlamında erkek öğretmen adaylarının ve yöneticilerinin mülteci çocuklara karşı daha sert bir tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. İlgili yazın çalışmasında, bu sorunun çözümü için öncelikle erkek personellere sosyal adalet duygusunun aşılması ve bu konuda özel çalışmaların yürütülmesi gerektiği yönünde önerilere yer verilmiştir.

Çimşir ve Baysal (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, yabancı uyruklu öğrencilerin okulda karşılaştıkları sorunlar ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, İstanbul'da eğitim gören yabancı uyruklu öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde, bazı öğrencilerin arkadaşları tarafından fiziksel ve sözel şiddete maruz kaldıkları görülmektedir. Külekçi Akyavuz vd., (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, okuldaki idari personellerle yapılan görüşmeler sonucu Suriyeli çocukların eğitim alanında karşılaştıkları sorunlara yer verilmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Kilis İlinde orta öğretim kurumlarında görev yapan 12 idari personel oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde, Suriyeli öğrencilerle en çok dil, hijyen ve şiddet içerikli davranış açısından sorun yaşandığı ve Suriyeli öğrencilerin okul kapasitesini artması sonucu sınıflarda fiziki sorunların arttığı aktarılmaktadır.

Pıllancı (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, HEM'lerde görev yapan Türkçe eğitimi veren eğitimcilerin ders anlatım modelleri ve kullandıkları materyaller incelenmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucu, öğretmenlerin dil eğitimi modellerine yeterince hakim olmadıkları daha çok soru-cevap yöntemin kullanıldığı ve öğretmenler tarafından kitap ve video materyallerinin daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Yenen ve Ulucan (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli mülteci çocukların sorunları ve bunlara yönelik çözüm arayışları ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini Suriyeli çocuklarla ilgilenen eğitimci ve psikolojik destek veren 14 kişi oluşturmaktadır. Uzmanlarla yapılan görüşmeler sonucu, Suriyeli çocukların maddi, ailevi, dışlanma, dil ve uyum konularında sorun yaşadıkları ve çocukların öncelikle barınma ve maddi desteklerinin verilmesi, çocukların dil alanında yaşadıkları sorunları aşması için çocuklara yönelik dil

kursları ve okullarda çocuklara yönelik ayrı bir eğitim sisteminin oluşturulması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Şahin (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğreniminde karşılaştıkları sorunlara yer verilmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada, Türkçe ile Arapçadaki harf ve çekim farklılıkları, telaffuz farklılıkları, sınıf yöntemi, öğrenci ve öğretmenlerin tutumu ve Suriyeli öğrencilerin dil öğrenimine karşı önyargıları Suriyeli öğrencilerin dil öğrenimini zorlaştırdığı görülmektedir.

Mülteci öğrencilerin okul hayatında karşılaştıkları sorunlara ilişkin diğer çözüm arayışlarına örnek olarak, Aktan ve Bilen (2020)'in çalışmasında yer alan çözüm arayışlarını da ekleyebiliriz. Öncelikle, eğitim çağındaki her kademedede yer alan öğrencilere ve diğer idari personellere, savaş ve göç psikoloji alanlarında gerekli bilgi ve eğitimin verilmesi gerekmektedir. Dünyadaki her insanoğlunun savaş ve göçe maruz kalabileceğini, bir gün kendilerinin de o göç eden insanların yerinde olabileceklerinin hatırlatılması gerekmektedir. Aktan ve Bilen (2020)'in yaptığı anket sonucu, mülteci çocuklar savaştan kaçtıkları için vatan haini olarak görülmekte ve mültecilere karşı son derece katı ve saldırgan davranmaktadırlar. Bunun önüne geçilmesi için öncelikle savaş ve göç olgusunu çok iyi bir şekilde bireylere anlatılması ve göç ile vatanseverlik kavramlarının ayrımı üzerinde dikkatle durulması gerekmektedir.

4.2.1.2. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın

Sosyal bağlamda ele alınan diğer önemli bir kavram ise kadın olgusudur. Mülteci kadınlar üzerinde durulan temel konular ise şunlardır: göçün kadınlaşması, göç ve feminizm ilişkisi ve mülteci kadınların göç sürecinde yaşadıkları sorunlar ve yerleşim yerindeki ekonomik-sosyal zorluklardır. İncelenen çalışmalarda daha çok Suriyeli ve Afganlı mülteci kadınlar üzerine çalışmalar yer almaktadır.

Ataerkil bir yapının hâkim olduğu bu toplulukta, göç sürecinde kadınlar hep mağdur olmuştur. Uluslararası güvenlik politikalarında, ataerkil bir hâkimiyetin varlığından dolayı kadınlar, ikinci plana atılmaktadır. Bu nedenle, uluslararası güvenlikte kadınlar üzerinde gerekli önem ve önlemler yetersiz kalmaktadır. Hatta göçün en büyük mağduriyetini yaşayan kadınlar üzerinde niceliksel olarak yeterli araştırmalar yer almamaktadır (Özdemir ve Özdemir, 2018). Arpacı (2020)'in Afganlı kadınlar üzerine yaptığı araştırmada, Afganlı kadınların yaşamış oldukları mağduriyeti göz önüne sermiştir. Afganlı kadınlar, göç sürecinde en çok mağduriyet yaşayan kesim

olmuştur. Çünkü Afganlı kadınlar 1990'lı yıllardan beri yaşadıkları iç savaşlar ve Taliban'ın baskıcı yönetimiyle birçok sosyal, kültürel ve ekonomik haklardan mahrum kalmışlardır. Göç eden Afganlı kadınların çoğunluğunu okuma yazma bilmeyen kesim oluşturmaktadır. Kadınlar eğitim hakkından mahrum kaldığı için göç ettikleri yerde dil öğreniminde büyük zorluklar yaşamaktadırlar. Eğitimden mahrum kaldıkları için meslek hayatına da atılamadıkları için hem kendi ülkelerinde hem de göç ettikleri yerde ekonomik sorunlar yaşamışlardır.

Göç feminizasyonu ve göçün kadınlaşması gibi terimler, son zamanlarda sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Özellikle 1960'lı yıllardan sonra göç serüveninde, kadınların katılımında ciddi oranda artışlar yaşanmıştır. Kadınları göçe zorlayan birçok faktör yer almaktadır. Kadınları göçe zorlayan başlıca faktörler, Yılmaz (2019)'ın yaptığı çalışmada şu şekilde sıralanmıştır: İşçi göçü, aile birleşimi, evlilik, iltica ve insan ticareti. Son zamanlarda gittikçe yaygınlaşan insan ticaretinin mağdurları genellikle kadınlar olmuştur. Kadınlar; zorla kaçırılma, işkence, şiddet, sex işçiliği, köle olarak satılma ve organ ticareti gibi birçok insanlık dışı muamelelere maruz kalmışlardır. Karşılaşmış oldukları bu vahşetten kurtulmak için göç etmek zorunda kalmışlardır. Kadınları göçe zorlayan diğer bir husus ise evlilik ve işgücüdür. Cinsiyete dayalı iş kolunda (hastabakıcısı, temizlikçi, hemşire, bakıcı vb.) kadına duyulan ihtiyacın artmasıyla birlikte kadın göçlerinde de artışlar yaşanmıştır.

4.2.1.3. Medya

Göç, hayatımızın artık vazgeçilmez birer parçası haline gelmiştir. Hayatımızın her alanında karşımıza çıkmaktadır. Sosyal hayatımızda, eğitim hayatımızda, ekonomik ve siyasi hayatımız olmak üzere birçok alanda yer edinmiştir. Hayatımızda son derecede önemli bir yer kaplayan göç; medya, sinema ve baskı grupları alanında da oldukça büyük bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda göç olgusu medya ve beyaz perdeye taşınarak insanlara göç duygusu yansıtılmaya çalışılmıştır. Sanat, bir toplumun sahip olduğu temel yargı biçimlerini, kültürlerini ve sosyal yapılarını yansıtan birer ayna gibidir. Günümüzdeki, sinema, medya, romanlar ve tiyatrolar sosyal hayatın gerçekliğini yansıtmada aracı bir konum halindedir. İncelenen çalışmalar sonucu göç unsuru, sanat yoluyla topluma aktarılmıştır. Sanat yoluyla insanlar göç gerçekliğini görebilme fırsatı bulmuştur. İncelen çalışmadaki örneklerden biri de Görgün (2018), tarafından kaleme alınan “Daha” filmidir. Bu filmle göçmen kaçakçılığının profili ve göçmenlerin

karşılaştıkları zorluklar, sanat yoluyla insanlarla buluşmuştur. Filmde Suriye'den kaçarak Türkiye üzerinden Avrupa'ya gitmeye çalışan Suriyeli mültecileri konu almıştır. Bu göç serüveninde, göçmenler insanlık dışı muamele, şiddet, işkence, taciz, fuhuş, tecavüz ve ölümle karşı karşıya kalmışlardır. Bu film hem bireyler için hem de göçlerde transit bir ülke olan Türkiye için örnek bir film olmuştur. Böylelikle Türkiye transit bir ülke olarak göçmen kaçakçılığı hususunda, gerekli yönetim politikalar oluşturması açısından ışık tutmuştur.

Koçak ve Küçük (2020), nitel araştırma yöntemini kullanarak Konya'daki yerel halkın medyada Suriyelilere yönelik okur yorumları incelenmiştir. Konya'daki 247 katılımcıyla gerçekleştirilen çalışmada, katılımcıların genel olarak Suriyelilere yönelik olumsuz haberlerle karşılaştıkları ve özellikle bu durumun erkek katılımcılarda daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca, cinsiyet bağlamında, Suriyelilere yönelik haber başlıklarının yorumlanmasında erkeklerin kadınlara kıyasla daha ılımlı oldukları görülmektedir. Uluk (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilere yönelik okur yorumları incelendiğinde, halkın genellikle Suriyelilere Türklerden daha fazla yardım faaliyetlerinde bulunulması ve her alanda Suriyelilere öncelik tanınması bakımından yanlış ve asılsız yorumlara yer verildiğini aktarmaktadır. Elmas ve F. Paksoy (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada da Suriyeli kadınların medyadaki konumu ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, genel olarak kadınların medyada mağduriyetine yönelik olumlu söylemler ağırlıklı olsa da Suriyeli kadınların Türk erkekleri ile ikinci eş olarak evlenmeleri durumunda, Türk kadınlarını mağdur etmelerinden dolayı medyada olumsuz söylemlerde de yer aldığı görülmektedir. Arkan (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli yazar Ali Tantavi'nin iki yetim hikayesinin tahlili ele alınmıştır.

4.2.1.4. Sanat, Moda ve Spor

Göçün etkili olduğu diğer alanlar ise, edebiyat, moda sanat ve spor olmuştur. Sanat ve moda alanındaki çalışmalar daha çok Bulgarlı Türkler üzerine olmuştur. Bu çalışmalarda örneklem olarak Bulgarlı göçmenlerin seçilmesinde ulusçuluk akımının etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü Türk tarihinde 1980'li yıllarda birçok Türk soyundan gelen Bulgarlı göçmenler Türkiye'ye gelmiştir. Türk soyundan gelen Bulgarlı Türkler ile ülkemizdeki Türkler arasındaki benzer ve ortak özellikleri ortaya koymak için bu tür çalışmalara yer verildiğini söyleyebiliriz. İncelenen çalışmalardan biri de

Çağınlar (2018)'ın Anadolu'ya göç eden Bulgarlı Türklerin kutlama gelenekleri ve müzikleri üzerine yaptığı araştırmadır. Bu araştırma sonucu Bulgarların, Anadolu halkıyla farklı kültürleri olsa da genellikle birbirine yakın benzer birtakım kültürel kutlamalara sahip olduğunu gözlemlemiştir. Örneğin, Bulgarlı Türklerde de Anadolu halkında olduğu gibi benzer düğün, nişan ve sünnet merasimleri yer almaktadır. Farklılık olarak, Bulgarlı Türklerde kız isteme merasiminde erkek tarafı, kızı almayı başarırsa kız evinde yumurta pişirilir ve erkek tarafına ikram edilir. Ayrıca, düğünlerinde genellikle yörük koşturma ve yumurta taşlama gibi oyunlar oynanılmaktadır. Bulgarlı Türkler ile Anadolu halkı arasında dini inanç benzerliği olduğu için dini bayramları da benzerdir. Sonuç olarak, Anadolu'ya göç eden Bulgarlı göçmenlerin Türk olması ve aynı inanca sahip olmalarından dolayı aralarında çok farklı kültürel bir yabancılaşma yoktur.

Bulgarlı göçmenleri konu alan diğer bir örnek çalışması ise Dursun vd., (2020) tarafından kaleme alınan çalışmadır. Bu çalışmada, Selamlar Köyündeki Bulgarlı göçmenlerin kıyafetleri incelenmiştir. İnsanlar, göçle birlikte yaşadıkları yerdeki sosyal ve kültürel değerlerin yanı sıra giyim ve kuşamlarını da beraberinde getirmişlerdir. Giyim, bir ülkenin sahip olduğu tarihi ve kültürel değerlerin birer sembolüdür. Kıyafetler, bir bakıma insanın kimliği yansıtan bir araçtır. Selamlar köyünde yaşayan Bulgarlı göçmenler de kendi gelenek ve kültürlerini yaşatmak ve gelecek nesillere aktarmak için kurdukları müzede kendi geleneksel kıyafetlerini saklayarak muhafaza etmişlerdir.

4.2.1.5. Mültecilerin Sosyal Yaşam Düzeyleri

Göçün sosyal boyutunda önem arz eden diğer kavramlar ise: mültecilerin sosyal hayatları, güvenlik, kentleşme ve mültecilerin karşılaşmış oldukları sorunlardır. Karaküçük vd., (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, mültecilerin boş zamanlarını nasıl değerlendirdiğine yönelik Hatay'da 24 Suriyeli ile görüşme yapılmıştır. Katılımcılar ile yapılan görüşmeler sonucu, mülteciler için boş zamanın, üzüntü, gelecek kavgası ve huzursuzluk ve boş zaman kaybı olduğu görülmektedir. Mülteciler için boş zaman, bir kayıptır. Çünkü, mültecilerin ekonomik olarak ayakta durmaları ve hayatlarını devam ettirebilmek için çalışmaları gerekmektedir. Bu nedenle her bir boş gün, mülteciler için ekonomik kayıp ve üzüntü demektir. Ayrıca, mülteciler boş vakitlerinde genellikle savaş anını düşündükleri için büyük bir üzüntü

duymaktadırlar ve aileleri ve çocukları için büyük bir gelecek kaygısı yaşamaktadırlar. Özetle, boş zaman mülteciler için üzüntü ve kayıptan başka bir anlam ifade etmiyordu. Nurdoğan ve Doğan (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Çorum İline gerçekleşen dış göç hareketliliği ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, Çorum İlinde yaşayan yabancıların genelinin çalışma çağında olan gençlerin olduğu ve bu grubun vasıfsız işgücü grubunda yer aldığı, yabancıların gelişiyile birlikte Çorum İlinde işsizlik oranlarının arttığı ve burada yaşayan yabancıların genelinin ülkelerine dönmek istemedikleri görülmektedir

4.2.1.6. Mültecilerin Kent Tercihleri

Mültecilerin yaşamlarını devam ettirebilmeleri için kent tercihi oldukça önemlidir. Mülteciler, kent tercihinde bulunurken bir takım kriterleri göz önüne bulundurmaktadırlar. Bu kriterleri, daha iyi anlayabilmek için Özasan (2019)'ın çalışmasını inceleyebiliriz. Özasan'ın yaptığı çalışmada, İstanbul'da yaşayan Suriyeli mültecilerin kent seçiminde etkili olan faktörler yer almaktadır. Yapılan çalışmalar sonucu, Suriyeli mültecilerin en çok tercih ettiği yerleşim yerlerinden biri de Avrupa yakasıdır. Suriyeli mültecilerin en fazla bulunduğu ilçeler ise Bağcılar, Esenyurt, Küçükçekmece, Sultangazi, Esenler, Zeytinburnu, Fatih ve Sultanbeyli'dir. Kentlerdeki bu nüfus dağılımındaki orantısızlığı etkileyen başlıca faktörler ise şunlardır: Suriyeli mülteciler öncelikle kent seçiminde dikkat ettikleri husus, emeğin yoğun olduğu sektörlerdir. Suriyeli mülteciler, sermaye yoğunluğunun fazla olduğu alanlardan (Ataşehir) uzak durmakta ve emek yoğunluğunun fazla olduğu alanlarda (Sultangazi, Zeytinburnu vb.) istihdam etmektedir. Diğer çekici faktörler; kira fiyatlarının uygun olması (Esenyurt), ilçedeki yaşam kolaylığı, belediyenin mültecilere yönelik uygulamış olduğu sosyal yardımlaşmalar ve Suriyeliler arasındaki iletişim ağları. Taşkın ve Kahraman (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli mültecilerin Çanakkale-Ayvacık'ı Yunanistan'a geçiş güzergahı olmasından dolayı tercih ettikleri görülmektedir. Tazefidan (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada da Suriyelilerin sosyal ağlar ve coğrafi yakınlıktan dolayı Şanlıurfa ilini tercih ettikleri görülmektedir.

4.2.2. Kültürleşme Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Kültürel bağlamdaki yazın çalışmaları alt kategorilerde sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir. Yazın çalışmaları; kültür ve çokkültürlülük, sosyal

entegrasyon, dışlanma ve yerel halkın mültecilere yönelik tutumları olmak üzere toplamda dört alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir.

Tablo 23. Kültürel Bağlamda Makale Yazın Çalışmaları

Kavramlar	Makaleler
Kültür	Çokkültürlülük Bağlamında Türkiye'nin Göç Politikası (2019); Göç ve Çokkültürlülük (2019); Kültürel Çeşitliliğin Yönetim Modelleri Üzerine Bir İnceleme: İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı (2020); Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Göçmenler ile Türklerin Birlikte Yaşam Kültürü: Değerler, Fırsatlar, Engeller (2020); Suriyeli Göçmenler Üzerine Uygulamalı Bir Saha Araştırması (2020); Geçici Koruma Altındaki Sığınmacıların Sosyo-Kültürel Durumunu Değerlendirilmesi: Şanlıurfa Örneği (2020); Suriye'den Türkiye'ye Göçün Sosyolojik Sonuçları: Suriyeli Göçmenler Üzerine Uygulamalı Bir Saha Araştırması (2020);
Entegrasyon	Mülteci Entegrasyonu, Göç Politikaları ve Sosyal Sınıf: Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Örneği (2019); Türkiye'de Suriyeli Mülteci Entegrasyonu: Zorlukları ve Olanakları (2019); Mülteci ve Sığınmacılarla Sosyal Bütünleşme –Kırıkkale İli Örneği- (2020);
Dışlanma	Türkiye'deki Suriyelilerin Sosyolojik “Yabancı” Olarak Ele Alınması Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme (2019); Suriyelilere Bakış Açısının Toplumsal Uzaklık Bağlamında İncelenmesi: Sakarya İli Örneği (2019); Ötekileşen Göçmenler (2020); Türkiye'deki Suriyeli Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Dışlanma Algısı Üzerine Nitel Bir Araştırma: Uşak Üniversitesi Örneği (2020);
Tavır ve Tutumlar	Yerel Halk ve Suriyeli Sığınmacılar Arasında Bir Kent: Elazığ Örneği (2018); Ulus-Devlet Öğretileri üzerinden Türk Öğrencilerin Suriyeli Göçmenler Hakkındaki Düşünceleri Üzerine Eleştirel bir Tartışma (2019); Öğretmen Adaylarının Sosyal Adalet ve Kişisel Biriciklik Algıları ile Mültecilere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki (2020);
Komşuluk İlişkileri	Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Komşuluk İlişkileri: Gaziantep Kenti Örneği (2020);

Uluslararası göçün kültürel bağlamında öne çıkan temel konular şunlardır; kültürel çeşitlilik, mültecilerin sosyo-kültürel yapıları, sosyal bütünleşme, kültür çatışmaları, çokkültürlülük, kültürel entegrasyon, dışlanma, yabancılık, ulusal eylem planı, mültecilere karşı tavır ve tutumlar ve mültecilerin komşuluk ilişkileri.

4.2.2.1. Kültür ve Çokkültürlülük

Uluslararası göç bağlamında ele alınan yazın çalışmalarında önemli bir yer kaplayan alanlardan biri de kültür ve çokkültürlülüktür. İncelenen yazın çalışmalarının çoğunluğunun kuramsal olarak kültür ve çokkültürlülük bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. İncelenen yazın çalışmalarından yola çıkarak kültürleşme ve göç ilişkisini şu şekilde tanımlayabiliriz. Genel anlamıyla kültür, bir ülkenin sahip olduğu maddi ve manevi değer yargılarını içeren oldukça geniş çaplı bir kavramdır. Kültürleşme (Kültürel Uyum) ise: Farklı kültürel yapılara sahip olan kümelerin

birbiriyle etkileşim halinde olması ve ya farklı kültürel yapılara sahip olan kümelerin değişim sürecidir (Bartram, 2017; 23). Kültürleşmenin en önemli araçlarından biri de göçtür. Göç, kültürel değişimlerin ve etkileşimlerin yaşandığı dinamik bir olgudur. Göçle birlikte birey, göç ettiği ülkeye hem kültürel zenginliğini götürmekte hem de göç ettiği ülkenin kültürel zenginliğinden etkilenmektedir (Gemici ve Çatal, 2019; Biçen Gören, 2019).

Kabakuşak (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, kültürel çeşitlilik bağlamında “ulusal eylem planı” ele alınmıştır. Kültürel uyum çalışmalarında yasal olarak öne çıkan çalışmalardan biri de “Ulusal Eylem Planı”dır. Türkiye, 2004 yılında mültecilerin kültürel birliğini sağlamaya yönelik yasal adım atmıştır. Bu yasal adım “İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Eylem Planı”dır. Türkiye, bu yasal düzenlemeyle hem AB ile göç alanındaki uyum politikasını sağlama hem de mültecilerin kültürel entegrasyonuna yardımcı olmayı hedeflemiştir. Yasal düzenlemede, her ne kadar mültecilerin kültürel entegrasyonunu sağlamaya yönelik bir çalışma olsa da ulusal bir merkezîyetçi tavır sergilenmiştir. Örneğin; ulusal eylem planında yer alan eğitim düzenlemesinde, yabancıların öncelikli olarak Türkçe bilme zorunluluğu getirilmiştir. Bu durum çok kültürlülüğün ikinci plana atılmasına sebebiyet vermiştir. Aynı şekilde yabancılardan iyi bir Türkçe ve Türk kültür ve geleneklerinin öğrenilmesi gibi ulusçu değerlere vurgu yapılmıştır. Bu durum Türkiye’nin çok kültürlülük hususunda Cumhuriyetçi entegrasyon modeli (farklılar üzerine kurulu bir bütünlükçü uyum politikası) izlediği göstermektedir.

4.2.2.2. Sosyal Entegrasyon

Kültürel bağlamda ele alınan çalışmaların çoğunluğunu kültürel entegrasyon ve dışlanma temaları oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmaların çoğunluğunu ise Suriyeli mülteciler oluşturmaktadır. Şimşek (2018), nitel araştırma yöntemine dayalı olarak, 80 Suriyeli ile gerçekleştirdiği çalışmada, Suriyelilerin entegrasyon sürecini incelenmiştir. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların kimi zaman kültürel farklılıklardan kaynaklı uyum sorunları yaşadıkları ve yaşadıkları uyum sorunlarını sosyal ağlarının destekleriyle çözüme kavuşturdukları tespit edilmiştir. Suriyelilerin Şimşek (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli mültecilerin kültürel entegrasyon süreçleri incelenmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, İstanbul’da yaşayan 50 Suriyeli oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan

görüşmeler sonucu, katılımcılar için entegrasyonun güven ve haklara erişim ifade ettiği ve katılımcıların kendilerini Türkiye’de kalıcı olarak gördükleri ve yerel halk tarafından benimsendikleri zaman gerçek anlamda bir entegrasyon yaşayacakları aktarılmaktadır. Şahin ve Eşici (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeliler ile yerel halk arasındaki kültürel farklılıkların kimi zaman tehdit ve dışlanma etkisi yarattığı kimi zaman ise birliktelik sağladığı aktarılmaktadır. İlgili yazın çalışmasında katılımcılarla yapılan görüşmelerde, yerel halk ve Suriyelilerin dini olgular etrafında bütünleştikleri ve bu olguların insanlar arasındaki Müslümanlık bağlarını pekiştirdiği ancak bazı kültürel değerlerin; yemek, giyim ve ahlaki gibi değerlerin farklılıklarından dolayı ise yerel halk ve Suriyeliler arasında ayrıma sebebiyet verdiği görülmektedir. Akın ve Bozbaş (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin aidiyet tutumlarının etnik açıdan farklılık gösterdiği ve Türkmen Suriyelilerin aidiyet tutumlarının Arap Suriyelilere kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir.

4.2.2.3. Dışlanma

Göç hareketliliğinde, hem göç eden birey için hem de göç alan ülkede sosyal ve kültürel değişimler ve etkileşimler yaşanmaktadır. Göçle birlikte yaşanan bu etkileşim ağı, kimi zaman kültürel bir renklilik yaratırken kimi zaman ise dışlanma ve yabancı gibi ötekileştirme psikolojisi de yaratabilmektedir. Gül ve Ş.Kaylı (2020)’ın yaptıkları araştırmalar sonucu, Uşak’taki Suriyeli öğrencilerin genellikle dışlanmaya maruz kaldıklarını gözlemlemişlerdir. Suriyeli mülteciler dış görünüş, giyim, dil ve kültür bakımından farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar, yerel halk tarafından dışlanmalarına ve alay konusu olmalarına sebebiyet vermiştir. Suriyeli mülteciler bu farklılıklardan dolayı mekânsal, ekonomik, öğretim ve kültürel dışlanmaya maruz kalmaktadırlar. Suriyeli oldukları için birçok ev sahibi, evlerini kiraya vermemekte, çalıştıkları mekânlarda yerli halkın aldıkları maaştan daha düşük ücret almaktadırlar, Türkçe bilmedikleri için arkadaş ortamında dalga konusu olmaktadır, bazı öğretmenler ve arkadaşları tarafından nefrete maruz kalmaktadırlar, bayan öğrenciler ise kendilerine özgü eşarp bağladıklarında dışlanmaktadırlar ve bundan dolayı bayan öğrenciler, ötekileşmemek adına yerel halkın giyim ve kıyafetine ayak uydurmaya çalışmaktadırlar. Cihangir (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada da ötekileşme olgusu kuramsal olarak ele alınmıştır. Kahya Nizam ve S. Gül (2019), tarafından

kaleme alınan çalışmada da “yabancı” kavramı Suriyeliler çerçevesinde kuramsal olarak ele alınmıştır.

Ünal ve Doğan (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli mülteci kadınların dışlanma düzeyi ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Mardin İlindeki 36 yerel halk oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların Suriyeli kadınlar hakkında söylenen yanlış bilgiler ve önyargı kalıplarından dolayı Suriyeli kadınları dışlandıkları tespit edilmiştir.

4.2.2.4. Yerel halkın Mültecilere Yönelik Tutumları

Taş ve Tekkanat (2018) tarafından kaleme alınan çalışmada, Elazığ İlindeki yerel halkın Suriyelilere yönelik bakış açısı gözlemlenmiştir. Nitel araştırma yöntemine dayalı olarak gerçekleştirilen çalışmanın örneklemini Elazığ İlindeki 50 yerel halk oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların Suriyelilere yönelik bakış açısının zamanla değişime uğradığı tespit edilmiştir. İlk zamanlarda, Suriyelilerin savaş mağduru olmaları nedeniyle yerel halkın Suriyelilere karşı iyimser tavırlarda bulunduğu tespit edilmiştir. Ancak ilerleyen süreçlerde, Suriyelilerin kalıcı olmasıyla birlikte sorunların ortaya çıkmasıyla birlikte yerel halkın Suriyelilere yönelik bakış açılarının olumsuz olmaya başladığı tespit edilmiştir. Özellikle, Suriyelilerin işsizliğe sebep olma ve ülke içi güvenlik sorunu oluşturma gerekçesiyle yerel halk tarafından olumsuz söylemlerin yer aldığı tespit edilmiştir.

Şenol ve Taştan (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilere yönelik yerel esnafın gözlemleriyle Suriyeliler incelenmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Kırıkkale’de yaşayan 30 esnaf oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde, Suriyelilerin yapmış oldukları alışverişleri göz önünde bulundurduğumuzda, Suriyelilerin kendi kültürel değerlerini devam ettirdikleri görülmektedir. Aynı zamanda, katılımcı esnafın bazılarının Suriyelilerin alışverişinden memnun kaldığını söyleyerek, Suriyelilerin ekonomi üzerindeki olumlu etkisine vurgu yapılmaktadır. Yıldırım alp ve Erdoğan (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, yerel halk ile Suriyeliler arasındaki ilişki düzeyi incelenmiştir. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini Sakarya İlinde yaşayan 300 yerel kişi oluşturmaktadır. Yapılan çalışma sonucu, katılımcılara yöneltilen sorular (Suriyeliyle evlenme, Suriyelilerle komşu olma ve aynı işyerinde çalışma) sonucu yerel halk ile Suriyeliler arasındaki ilişki düzeyinin oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Civelek (2019), yerel öğrencilerin Suriyelilere yönelik algı düzeylerini incelemek gerçekleştirdiği çalışmada, öğrencilerin Suriyelileri savaştan kaçıp ülkelerini korumadıkları ve Türkiye ekonomisine zarar verdikleri gerekçesiyle suçladıkları görülmektedir.

Yıldız ve Ç. Sümer (2020) tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli mültecilerin göçten önce ve göçten sonra yaşanan mekânsal değişimlerin komşuluk ilişkileri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda, Suriyelilerin göç sonrası Türkiye'deki komşuluk ilişkilerinin %70 zayıfladığının ve böylelikle yapılan mekânsal değişimlerin bireyler arasındaki komşuluk ilişkileri üzerinde etkisinin olduğu ortaya konulmuştur.

4.2.3. Ekonomi Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Ekonomik bağlamda ele alınan makaleler, alt kategorilerde sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir. Yazın çalışmaları; uluslararası göçün ekonomik etki düzeyi, mültecilerin emek piyasasındaki konumu ve mültecilerin girişimcilik deneyimleri olmak üzere toplamda üç alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine çözümlenmiştir.

Tablo 24. Ekonomik Bağlamda Makale Yazın Çalışmaları

Kavramlar	Makaleler
İşsizlik	Türkiye'ye Yönelen Uluslararası Göç İşsizliğin Bir Nedeni mi? (2019); Türkiye Ekonomisinde Uluslararası Göçün İşsizlik ve Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Ekonometrik Bir Analiz (2020);
Girişimcilik	Mülteci Restoranları Gastronomik Sahanın Neresinde? Göçmen Mahalleleri, Mülteci Yemekler ve Mekânsal Ayrışmaya Dair Kuramsal Bir Giriş (2018); Diaspora Girişimcilik: Suriyeli Girişimcilerin Diaspora Girişim Sahipliği Modeline Bağlı Değerlendirmesi (2019); Türkiye'deki Suriyeli Göçmen Girişimciler Üzerine Bir Alan Araştırması (2020);
Çalışma Koşulları	Suriyeli Sığınmacılar ve Çalışma Hayatı: Sorunlar, Tespitler ve Öneriler (2018); Uluslararası Düzensiz Göç ve Çalışma Hayatı: Şanlıurfa İlindeki Suriyeli Göçmenlerin Durumu (2019);
Göçün Ekonomik Etkisi	Impact of Syrian Forced Migration on Turkish Economy (2019); Türkiye'de Göç Yönetişimi ve Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Ekonomik Ve Sosyal Etkileri (2020);
Kayıt Dışı İstihdam	Türkiye'de Geçici Koruma Kapsamındaki Yabancıların Kayıt dışı İstihdam Üzerindeki Etkisi (2020);
İşgücü Piyasası	Suriyeli Kadınların İşgücüne Katılımı ve Deneyimleri (İstanbul-Sultanbeyli Örneği (2019); Türkiye'ye Göç Eden Ahıska Türklerinin Türkiye İşgücü Piyasasına Entegrasyonu: Bitlis İli Örneği (2020);
Sosyo-ekonomik Etki	Uluslararası göç sorununun sosyo-ekonomik etkileri: Haliliye ve Eyyübiye ilçeleri üzerine bir inceleme (2020);

Göçün ekonomik boyutunda öne çıkan temel konular şunlardır: işsizlik, mülteci girişimciler, mültecilerin çalışma koşulları, kayıt dışı istihdam ve mülteci krizinin Türkiye'ye ekonomik etkisidir.

4.2.3.1. Uluslararası Göçün Ekonomik Etki Düzeyi

Yazın çalışmalarında, uluslararası göçün Türkiye'ye ekonomik etkisi genel olarak incelediğinde, göçün olumlu etkilerinin yanı sıra daha çok olumsuz etkilerinin ağırlıklı olduğu tespit edilmiştir. Nurdoğan ve Şahin (2019)'in 1995-2019 yılları arasında göçlerin Türkiye ekonomisine ekonomik üzerine yapmış oldukları çalışma sonucu şu verilere ulaşılmıştır. Artan göçlerle birlikte, Türkiye'deki işsizlik oranlarında artışlar yaşanmıştır. İşsizlik oranlarındaki artışı etkileyen temel faktör ise mültecilerin ağır şartlar altında düşük ücretle çalışmaya razı olmalarıdır. Böylece, işverenler yerli halk yerine düşük ücreti kabul eden mültecileri tercih etmektedir. Ayrıca artan göçlerle birlikte, kayıt dışı istihdamda da artışlar meydana gelmiştir. Yaşanan bu artışlar sonucu, yabancı işgücünün yerli işgücüne oranla ikamesi daha kolay olmuştur. Ayrıca, incelenen yazın çalışmalarında, uluslararası göçün Türkiye'ye ekonomik etkisinin bölgeler arasında farklılık gösterdiği ve bu farklılıklara dayalı olarak dış göçlerin olumlu ve olumsuz etki yarattığı tespit edilmiştir. Örneğin sanayinin geliştiği endüstri bölgelerinde, Suriye göçüyle birlikte ekonomideki makro değerlerde olumlu artışlar yaşanırken kırsal kesimlerde ise göçle birlikte ekonomideki makro değerlerde olumsuz azalışların yaşandığı tespit edilmiştir.

Engin ve Konuk (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası göç olgusunun 1995-2019 yılları arasında ekonomik değerler ve işsizlik üzerindeki etkisi incelenmiştir. İncelenen ilgili yazın çalışmasında, uluslararası göçte yaşanan artışların işsizliği artırırken aynı zamanda ucuz işgücünden dolayı üretime canlılık kazandırarak ekonomik büyümeye katkıda bulunduğu aktarılmaktadır. Kavas ve Develi (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriye göçünün kayıt dışı istihdam üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Türkiye'de artan Suriye göçüyle birlikte ülkede kayıt dışı istihdam oranlarında ciddi artışlar meydana gelmiştir. Kayıt dışı istihdamda yaşanan bu artışlar, genel olarak ekonomi üzerinde olumsuz etkisi ağırlıklı olmasında rağmen Türkiye'de kısa süreli işsizlik oranını azaltması bakımından olumlu etkiye de sahiptir. Kayıt dışı istihdamın ekonomi üzerindeki olumsuz etkileri ise çalışanlar arasında haksız rekabete neden olma, ülke gelirinde azalma ve mali dengenin bozulması ve vergi ödenmemesi

yönünde, yerel halkın Suriyelilere yönelik nefret söylemlerinin artması. Bilbay (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriye göçünün Şanlıurfa'nın ilçelerinde (Eyyübiye, Haliliye) sosyo-ekonomi üzerindeki etkisi incelenmiştir. İncelenen yazın çalışmasında, Suriyelilerin barınma ihtiyaçlarının artması sonucu kira fiyatlarının arttığı bu durum ev sahipleri için avantajken yerel halkı ise ekonomik olarak ise zor duruma düşürmektedir. Ayrıca, Suriyelilerin düşük ücretle çalışmaya razı olmalarından dolayı yerel halkın iş konusunda sorun yaşadıkları ve ücretlerde yaşanan bu düşüşler karşısında evin ekonomik giderlerini karşılamakta zorluk çektikleri görülmektedir.

4.2.3.2. Mültecilerin Emek Piyasasındaki Konumları

Son zamanlarda Türkiye'nin maruz kaldığı en büyük kitlesel göçlerden biri de Suriye göçüdür. Suriyeli göçmenlerin yoğun olarak yerleştikleri şehirler ise başta Hatay olmak üzere Kilis, Antep, Mardin ve Şanlıurfa'dır. Bu yerleri tercih etmelerindeki en büyük etmen ise kuşkusuz coğrafi yakınlıktır. Göçmenleri konu alan akademik çalışmaların örneklemini ise genellikle yukarıda saydığımız şehirler oluşturmaktadır. Göçün ekonomik boyutunda ele alınan çalışmaların örneklemlerinde de bu şehirler yer almaktadır. Örnek çalışmalardan biri de Ağlargoş ve Yardımcı (2019)'nın Şanlıurfa'daki Suriyeli göçmenlerin çalışma hayatını konu aldıkları yazın çalışmasıdır. Ele alınan bu çalışmada, göçmenlerin çalışma koşulları ve karşılaştıkları sorunları ortaya koyulmuştur. Öncelikle göçmenlerin Şanlıurfa'yı seçmelerindeki temel etkenlerden biri de coğrafi yakınlık, akrabalık bağları ve Urfa'da Arapça dilinin Türkçe ve Kürtçeden sonra en çok konuşulan dil olmasıdır. Göçmenler, öncelikle burada daha kolay iş bulabilmektedirler. Çünkü, yerli halkın büyük çoğunluğu Arapça bildiği için göçmenler, dil sorunu yaşamamaktadır. Göçmenler için dil olumlu bir avantaj sağlasa da mülteci kimliklerinden dolayı kimi zaman zorluklar ve sorunla yaşamaktadırlar. Mültecilerin yaşadıkları bu sorunlardan ilki, ücret farklılığıdır. Mülteciler, hayatlarını devam ettirebilmek için çalışmak zorundalar. İşverenler, mültecilerin çalışma zorunluluklarını bildikleri için mültecilere, yerli halktan daha düşük ücret vermekteler. Ağır işlerde ve zor koşullar altında, düşük ücretle çalışmak zorunda kalan mültecilerin çoğunun sosyal güvencesi yoktur.

Kocadaş (2018), karma araştırma yöntemine dayalı olarak gerçekleştirdiği çalışmasında, Kilis İlinde çalışan 20 Suriyeli çalışanların iş piyasasında karşılaştıkları sorunlar ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların sosyal güvencesiz

olarak ağır işlerde çalıştıkları, uzun mesaili çalışmalarına rağmen aldıkları ücretin yeteri düzeyde olmadığı, yerel halktan düşük ücret aldıkları ve kimi zaman iş arkadaşları ve patronları tarafından dışlanmaya maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Aygöl ve Kaba (2019), nitel araştırma yöntemine dayalı olarak, İstanbul İlinde yaşayan 22 Suriyeli kadın ile gerçekleştirdiği çalışmasında, kadınların iş hayatında karşılaştıkları sorunlar ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, öncelikle kadınların çoğunluklu olarak tekstil sektöründe çalıştıkları, çalışanların güvencesiz olarak istihdam edildikleri ve düşük ücret ile ağır çalışma koşullarında çalışmak zorunda bırakıldıkları tespit edilmiştir. Göçün ekonomik boyutunda, incelenen diğer saha araştırmaları ise şunlardır: Haliyye ve Eyyübi ilçelerinde ikamet eden Suriyeli mültecilerin sosyol ve ekonomik durumları (Bilbay, 2020), Bitlis İlinde ikamet eden Ahıska Türklerinin Türkiye işgücü piyasasına entegrasyonu (İslamoğlu ve Öztürk).

4.2.3.3. Mültecilerin Girişimcilik Deneyimleri

Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliğinde, yer alan koşulları sağlayan yabancılara, süreli ve ya süresiz çalışma izni verilmektedir. Yasal düzenlemeler ile sağlanan bu haklarla Türkiye'deki yabancılar, girişimcilik faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Yabancıların girişimcilik faaliyetleri, incelenen çalışmalarda önemli bir yer bulmuştur. Yabancıların girişimcilik faaliyetlerine ilişkin örnek çalışmalardan biri de Duman ve Özdemirci (2020)'nin çalışmasıdır. İlgili yazın çalışmasında, İstanbul'da yaşayan Suriyeli mültecileri girişime yönlendiren faktörlerin neler olduğu ve mültecilerin bu alanda karşılaştıkları zorluklar gözlemlenmiştir. İncelenen çalışma sonucunda, Suriyeli mültecileri girişimciliğe sürükleyen başlıca faktörler şunlardır: mültecilerin çoğu, Suriyeli oldukları için genellikle ayrımcılığa maruz kalmakta ve bundan dolayı mültecilerin çoğu iş bulamamakta, ağır koşullar altında çok çalışmalarına rağmen düşük ücret almaktaydılar. Bu sebeplerden dolayı mülteciler, kendi işlerini kurmak istemişlerdir. Ayrıca Suriyeli mültecilerin kendilerine ait birikimlerinin olması ve birçoğunun da Suriye'deyken de ticaret işiyle uğraşması, mültecileri girişimciliğe yönlendiren diğer etmenlerdir. Girişimcilerin çoğu, kendilerinin ve ailelerinin maddi yardımlarıyla kendi işlerini kurmuşlardır. Girişimcilik faaliyetlerinde bulunurken devletten veya diğer kurumlardan herhangi bir kredi veya nakdi yardım almamışlardır. Suriyeli mültecilerin yer aldıkları başlıca sektörler ise tur işleri, İslamî sigorta, fırıncılık ve pastanedir. Mültecilerin girişimcilik faaliyetlerinde

bulunurken karşılaştıkları zorluklar ise dil sorunu ve dil sorundan dolayı tedarikçilerle yaşadıkları anlaşmazlıklar, Türkiye'nin hukuku mevzuatını bilmeme ve insanları tanımadıkları için güven sorunudur.

Kaplan ve Bedük (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada diaspora kavramı çerçevesinde Suriyelilerin girişimcilik faaliyetleri ve bu süreçte yaşanan sorunlar ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, Suriyelilerin girişimcilik faaliyetlerinin artış gösterdiği, özellikle de Suriyeli nüfusun yoğun olduğu kentlerde bu girişimcilik faaliyetlerin yoğunlaştığı tespit edilmiştir. İlgili yazın çalışmasında, Suriyelilerin girişimcilik faaliyetlerini incelediğimizde girişimcilerin genellikle gıda sektöründe ve Suriyelilere özgü kıyafet ve ürünlerde yoğunlaştıkları görülmektedir. İlgili yazın çalışmasında, Suriyeli girişimcilerin bu süreçte karşılaştıkları temel sorunların; yasal ve idari işlemler olduğu ve izin süreçlerinin uzun sürmesidir. Ayrıca ilgili yazın çalışmasında, Suriyeli diaspora kavramını teorik ve kuramsal olarak ele alınan çalışmaların oldukça az olduğu ve bu kavram çerçevesinde Suriyelilerin girişimcilik faaliyetlerini konu alan çalışmalara fazla yer verilmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Duman ve Özdemirci (2020), nitel araştırma yöntemine dayalı olarak İstanbul'daki 11 girişimci Suriyeli ile gerçekleştirdiği çalışmasında Suriyelileri girişimcilik faaliyetlerine iten faktörler ve Suriyelilerin girişimcilik deneyimleri ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların daha önceden yaşamış oldukları olumsuz iş deneyimleri, ücret düşüklüğü ve kendi işini kurma arzusunun Suriyelileri girişimcilik faktörüne iten temel faktörler olduğu tespit edilmiştir.

Eser (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada Suriyeli ve Pakistanlı mültecilerin girişimcilik faaliyetleri kuramsal çerçevede ele alınmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, İstanbul'daki Suriyeli ve Pakistanlı girişimcilerin işlettiği restoranlar oluşturmaktadır. İlgili yazın çalışmasında, girişimcilik faaliyetlerindeki mekansal ayrışma teorik olarak ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, yabancı girişimcilerin genellikle, Suriyelilerin yoğun olduğu semtlerde (Bağcılar, Sultangazi, Esenler) faaliyette bulunduğu görülmektedir. Yabancıların mekansal olarak ayrıştığı bu semtlerdeki en önemli olgu müşterilerin etnik olarak yoğunlaştığı alanların olmasıdır.

4.2.4. Hukuk Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Hukuki bağlamda ele alınan makaleler, alt kategorilerde sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir. Yazın çalışmaları; Hukuki düzenlemeler ve düzensiz göç, toplumsal cinsiyet bağlamında hukuki düzenlemelerin değerlendirilmesi, Suriyelilerin hukuki statüsü ve insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı olmak üzere toplamda üç alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine çözümlenmiştir.

Tablo 25. Hukuki Bağlamda Makale Yazın Çalışmaları

Kavramlar	Makaleler
Yasal Çalışmalar	Yeniden Yurtlanma Sürecinde Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Göç Mevzuatının Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi (2018); Suriye Kaynaklı Göç Ekseninde Türk Göç Mevzuatının Tarihsel Açından Yeniden Değerlendirilmesi (2019);
Hukuki Statü	Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü (2020);
Uluslararası Hukuk	Türk Uluslararası Koruma Sisteminde Karar Merkezleri (2018); Türkiye'de Geçici Koruma Rejiminin Uluslararası Ölçütler Çerçevesinde Bir Değerlendirmesi (2018); 6458 Sayılı Kanun Uyarınca Yapılan Uluslararası Koruma Başvurularının Türk İdari Yargısında Ele Alınması (2019); Fransa ve Türkiye'de Uluslararası Koruma Statüsü Değerlendirme İşlemlerinin Yargısal Denetimi (2019);
Mülteci Hakları	Protection of Refugees' Rights Arising Out of The International Protection Procedure From The View of Turkish Constitutional Court's Individual Application Decisions (2020);
Düzensiz Göç/ Transit Göç	Avrupa Birliği'ne Yönelik Türkiye Geçişli (Transit) Göç Hareketleri ve Türkiye'nin Düzensiz Göçle Mücadelesi (2019); Uluslararası Düzensiz Göç ve Çalışma Hayatı: Şanlıurfa İlindeki Suriyeli Göçmenlerin Durumu (2019);
Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti	Uluslararası İlişkiler ve Uluslararası Göç Bağlamında İnsan Ticareti (2019);
Yasal Uyum	Uluslararası Göçmenlerin Türkiye'ye Uyumunu Yasal Düzenlemeler Ne Uyum/Entegrasyonu Hedefliyor (2019);
Vatandaşlık Hakkı	Geçici Koruma Statüsü ile Türkiye'de Bulunan Suriyelilerin Vatandaşlık Hakkı (2018);

Göçün hukuki boyutunda öne çıkan temel konular şunlardır: göç mevzuatı, Suriyelilerin hukuki statüsü, mültecilere sağlanan yasal haklar, düzensiz göçle mücadelede yasal çalışmalar, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti, geri gönderme ilkesi, uluslararası koruma, yabancılar ve uluslararası koruma kanunu, geçici koruma yönetmeliği, vatandaşlık hakkı, yasal entegrasyon ve TR-AB uluslararası hukuki düzenlemelerdir.

4.2.4.1. Hukuki Düzenlemeler ve Düzensiz Göç

Göçün hukuki boyutunda ele alınan çalışmalarının çoğunluğunu, Türkiye'nin göç mevzuatının tarihsel gelişimi ve Suriyeli göçmenlere yönelik yasal çalışmalar ve hukuki haklar yer almaktadır. Abacı Yıldız (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Türkiye'nin göç mevzuatının tarihsel gelişimi ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasından yola çıkarak, Türkiye'nin göç mevzuatını şu şekilde özetleyebiliriz. Türkiye tarihinde göçün yasallaşması serüveni Cumhuriyet dönemine dayanmaktadır. Türkiye'nin göç alanındaki ilk yasal çalışması 885 sayılı İskân Kanunudur (1926). Sonraki yıllarda yapılan düzenlemeler; 1934 İskân Kanunu, 1951 Cenevre Sözleşmesine taraf olma, 1994 İltica Yönetmeliği, 2005 İltica ve Göç Alanındaki Türkiye Ulusal Eylem planı, 1934 İskân Kanununun devamı niteliğinde düşünülen 2006 Yönetmeliği ve 2011 yılında artan Suriyeli göçler ile birlikte çıkartılan Yabancılar ve Uluslar arası Koruma Kanun ve Geçici Koruma Rejimidir. Türkiye'nin mültecilerin haklarına ilişkin olarak taraf olduğu diğer uluslararası sözleşme ve protokoller de şunlardır: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Milletlerarası Andlaşma, Uluslararası Göç Örgütü Kuruluş Anlaşması, Göçmen İşçinin Hukuki Statüsü Hakkında Avrupa Sözleşmesi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme, Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Suriye Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yasadışı Göçmenlerin Geri Kabulüne Dair Anlaşma, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi Arasında İşbirliği Anlaşması, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Uluslararası Göç Örgütü Arasında Örgütün Türkiye'deki Hukuksal Durumu, Ayrıcalıkları ve Dokunulmazlıkları Hakkında Anlaşma, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Romanya Hükümeti Arasında Kendi Vatandaşlarının ve Ülkelerinde Yasadışı Konumda Bulunan Yabancıların Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü. Uluslararası göç ve mülteci hukukunu ele alan diğer yazın çalışmaları; Yılmaz (2019), koruma mekanizmasında karar vericiler (Menekşe, 2018), uluslararası koruma statüsünün yargısal denetimi (Öztürk, 2019; Ocak, 2019),

Tepeathlı (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Türkiye üzerinden Avrupa'ya doğru gerçekleştirilen göç hareketleri ve düzensiz göç yönetimi ele alınmıştır. Düzensiz göçle birlikte anılan ve bazı kaynaklarda düzensiz göçün bir alt türü olarak adlandırılan transit göç, son zamanlarda Türkiye'de gittikçe yaygınlaşmıştır.

Türkiye, coğrafi konumdan dolayı Asya, Avrupa ve Ortadoğu'yu birbirine bağlayan ve bu koordinatlar arasında bir köprü vazifesi gören ülke konumundadır. Bu konumundan dolayı da Türkiye, sürekli transit göçlerle düzensiz göçlere maruz kalmaktadır. Türkiye'nin maruz kaldığı bu düzensiz göçler, AB'nin sınır güvenliği için de büyük bir tehlike teşkil etmektedir. Türkiye, son zamanlarda maruz kaldığı düzensiz göçlerle mücadele için ve AB-TR sınır güvenliğini sağlamak için bir takım yasal çalışmalara adım atmıştır. Türkiye'nin imzaladığı yasal düzenlemeler ve protokollerden bazıları şunlardır: Sınır Aşan Organize Suçlarla Mücadele Sözleşmesi, Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticaretini Konu Alan Protokoller, Mutabakat Zaptı (TR-AB Arasındaki Düzensiz Göçü Önlemek Amacıyla FRONTEX İle İmzalanmıştır), Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun, Geri Kabul Antlaşmaları, YUKK,

4.2.4.2. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Hukuki Düzenlemelerin Değerlendirilmesi

Göç mevzuatında ele alınan çalışmalarda, üzerinde durulan diğer konulardan biri de toplumsal cinsiyet temelli yasal çalışmalarının irdelenmesidir. Cavlak ve Doğan (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası koruma kanunu toplumsal cinsiyet bağlamında ele alınmıştır. YUKK, Türkiye mevzuatına oldukça önemli bir yer kaplamaktadır. Bu kanunla, yabancılara güvenlik sağlanırken toplumsal cinsiyet ise göz ardı edilmiştir. Örneğin, YUKK'ta aile içi yerleşmelerde, aile tanımı dar bir şekilde tanımlanmıştır. YUKK'taki aile tanımı: Resmi evli olan eşler ve bunların ergin olmayan ve bağımlı ergin çocuklarını kapsamaktadır. Resmi evlilik dışı ilişkiler, kapsam dışında tutulmuştur. AB, Geçici Koruma Yönergesindeki aile tanımı ise oldukça geniş tutulmuştur. Bu yönergedeki aile tanımı ise şu şekildedir: Evli olan eşler ve evli olmayan eşler ve bunların çocukları aile olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, Türkiye'ye gelen yabancıların geldikleri ülkede çok eşlilik, resmi sayılırken Türkiye'de resmi sayılmamaktadır ve bu nedenle ikinci eş konumundaki bayanlar, aile tanımına girmemektedir. Bu konuda mağdur yaşayan kadınlar, yuvalarından ve çocuklarından ayrı kalmaktadırlar. Ayrıca Türkiye'ye gelen yabancılar, geldikleri ülkede 18 yaşından küçüklerin evliliğine resmi olarak izin verilirken Türkiye'de yasaklanmıştır. Bu nedenle 18 yaş altındaki kadınlar da aile tanımına girememektedir. İncelenen yazın çalışmasında, cinsiyet bağlamında göç mevzuatını incelediğinde, göç mevzuatının kadınların kabulü konusunda yetersiz kaldığı ve Türkiye'nin bu hususta toplumsal

cinsiyeti koruyan ve şiddete karşı çıkan İstanbul sözleşmesini esas alarak göç mevzuatını yenden değerlendirmesi gerektiği görülmektedir.

4.2.4.3. Suriyelilerin Hukuki Statüsü

Suriye’de bitmeyen savaş ve kaos ortamı, birçok Suriyelilerin kitlesel olarak Türkiye’ye göçünü arttırmıştır. Türkiye, maruz kaldığı bu göçü kontrol altında tutmak için gerekli idari ve hukuki yapıya sahip değildi. Türkiye, idari ve hukuki alanda karşılaşılan bu yetersizliği önlemek ve Suriyelileri koruma altına almak için Suriyelilere “geçici koruma” verilmiştir. Hukuk alanında önemli bir yer kaplayan “geçici koruma rejimi” akademik çalışmalarda da yerini almıştır. Zenginkuzucu (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilere sağlanan “geçici koruma rejimi” ele alınmıştır.

Hukuk alanında ele alınan yazın çalışmaların üzerinde durduğu diğer önemli bir konu, Suriyelilerin hukuki statüsüdür. Sosyolojik olarak Suriyeliler “mülteci ve sığınmacı” olarak tanımlansa da bu tanım hukuki olarak geçersizdir. Hukuki olarak Suriyeliler, geçici koruma kapsamında olan bireyler olarak tanımlanmaktadır. Özel (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada da Suriyelilerin hukuki statüsünde yaşanan tanım kargaşasını önlemek amacıyla Suriyelilerin hukuki statüsü ele alınmıştır. Bilgi eksikliği ve toplumdaki genel tabirlerden dolayı, birtakım göç kavramları, yanlış olarak kullanılmaktadır. Örneğin, geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler için göçmen ya da mülteci terimleri kullanılmaktadır. Hukuki ve literatürdeki tanım kapsamıyla bu tabirler yanlıştır. Suriyeliler ne göçmen ne de mültecidir. Onlar, geçici koruma kapsamına tabi olanlardır. Yaşanan bu kavram kargaşalarını önlemek için akademik çalışmalarda, göç kavramlarına sıklıkla değinilmiştir. Örnek çalışma olarak, Çağlar (2018)’ın yaptığı çalışma yer almaktadır. Bu çalışmada, kavram karmaşasına sebep olan temel göç terimleri üzerinde durulmuştur. Göç, göçmen, mülteci, iltica, şartlı mülteci ve sığınmacı terimleri ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Hukuk alanında ele alınan diğer bir önemli başlık ise vatandaşlıktır. Suriyelilerin Türkiye’de kalıcı olmasıyla birlikte gündemde yerini alan başlıklardan biri de vatandaşlıktır. Suriyeliler kendilerini Türkiye’de güvende hissetmek ve diğer haklardan yararlanmak amacıyla vatandaşlık isteklerinde gün geçtikçe artışlar yaşanmaktadır. Nurdoğan ve Öztürk (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin vatandaşlık hakkı incelenmiştir. İlgili yazın çalışmasında, Suriyelilerin vatandaşlık hakkına ve bu hakkın kazanımı için gerekli işlemlere yer verilmiştir.

4.2.4.4. İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığı

Hukuk alanında ele alınan diğer bir önemli konu ise göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretidir. Memişoğlu (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası göç ve insan ticareti sorununa yer verilmiştir. Aratan kitlesel göçlerle birlikte insan ticareti de artış göstermiştir. Mülteciler, maruz kaldıkları insanlık dışı durumdan kurtulmak için kaçtıkları yasal veya yasa dışı yollarda da insanlık dışı muamelelere maruz kalabilmektedirler. Mülteciler, kaçış sırasında insan tacirlerin eline düşerek cinsel ve maddi olarak sömürülmekte ve ölüme terk edilebilmektedir. İlgili yazın çalışmasında, yaşanan bu insan ticaretinin engellenmesi için öncelikle insan ticareti kavramının teorik olarak tam anlamıyla ortaya konulması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Çünkü, insan ticareti kimi durumlarda kavramsal olarak düzensiz göçle eşdeğerde tutularak mağdur durumda kalan göçmenlerin de suçlanmasına sebebiyet verebilmektedir. Bu nedenle, insan ticaretiyle mücadele etmek için öncelikle insan ticaretinin teorik alt zeminin oluşturulması gerekmektedir.

4.2.5. Sağlık Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Sağlık bağlamında ele alınan makaleler, alt kategorilerde sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir. Yazın çalışmaları, sağlık hizmetleri, sağlık çalışanları ve mülteciler ve mültecilerin sağlık durumları olmak üzere toplamda üç alt kategoride sınıflandırılarak derinlemesine çözümlenmiştir.

Tablo 26. Sağlık Bağlamında Makale Yazın Çalışmaları

Kavramlar	Makaleler
Mültecilerin Sağlık Durumları	Mülteci Kadınların Üreme Sağlığı Sorunları ve Çözüm Önerileri (2018); Tirotoksik Periyodik Paralizi ve Hipokalemi: Olgu Sunumu (2018); Suriyeli Sığınmacıların Fiziksel Sağlık Algılarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi (2018); Üniversite öğrencilerinde uykusuzluk, yorgunluk ve ağrıda kullanılan tamamlayıcı ve alternatif yöntemler (2019); Savaş, Yanık ve Çocuk: Suriye Savaşının Hastanemiz Yanık Ünitesine Yansımaları (2019); Hepatitis B Surface Antigen Seroprevalence of Turkish and Foreign Patients of Reproductive Age in 2014-2017 (2020); Evaluation of the Depression Status of Syrian Refugee Amputees Living in Turkey (2020); Suriyeli Mültecilerin Çeşitli Travmatik Yaşantıları Nasıl Deneyimlediklerine Göre Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Yaşam Doyum Düzeylerinin İncelenmesi (2020); Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Yaşayan Suriyeli ve Türkiyeli İlkokul Çocuklarında Fonksiyonel Kabızlık Sıklığının Karşılaştırılması (2020);
Sağlık Hizmetleri	Access to Health Services for Persons Having International Protection Status in Turkey (2018);
Sağlık Personelleri	Suriyeli Sığınmacı Kamplarının Bulunduğu İlçelerde Çalışan Sağlık Personelinin İş Stres Seviyesi: Şanlıurfa Örneği (2019); Mültecilere Bakım Veren Hemşire Öğrencilerin Deneyimleri: Olgubilim Çalışması (2019); Suriyeli Sığınmacı Kadınlar Örneğinde Sağlık Personeli İmajı (2019);

4.2.5.1. Sağlık Hizmetleri

Göç sürecinde, özellikle savaş ve zulüm karşısında göç eden insanlar için bu göç serüveni, oldukça sancılı geçmektedir. Ülkemiz, sığınmaya muhtaç olan bu insanları korumak için gerekli her türlü hizmeti vermeye çalışmıştır. Başta sığınma olmak üzere barınma, yiyecek, giyim ve sağlık olmak üzere birçok hizmette bulunmuştur. Özellikle, sağlık alanında elinden gelen her türlü yardımda bulunmuştur. Güzel (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada da Türkiye'nin uluslararası korumaya sahip olan kişilere sağladığı sağlık hizmetlerini ve sığınmacıların sağlık hizmetlerinde karşılaştıkları sorunları dile getirmiştir. Türkiye mevzuatında, başta YUKK ve Geçici Koruma Yönetmeliği olmak üzere birçok ilgili mevzuatta, sığınmacılara gerekli sağlık hizmetleri saplanmıştır. Ülkemizde, uluslararası korumaya tabi olan bireyler sahip oldukları kimlik kartı aracılığıyla her türlü sağlık hizmetlerinden ücretsiz bir şekilde faydalanmaktadır. Ayrıca, çocuklar için gerekli her türlü aşı hizmet de ücretsiz bir şekilde yapılmaktadır. Ancak, kimlik kartına sahip olmayanlar ise sadece acil sağlık hizmetlerinden faydalanabilmektedir. İlgili yazan çalışmasında, katılımcı mültecilerin sağlık hizmetlerinde karşılaştıkları en temel sorunlardan biri de dil sorunudur. Dil sorunundan dolayı mülteciler, kendilerini tam ifade edememektedirler.

4.2.5.2. Sağlık Çalışanları ve Mülteciler

Eriş ve Havlioğlu (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, nicel araştırma yöntemi kullanılarak Şanlıurfa'da Suriye sınırına yakın ilçelerde görev yapan sağlık personellerin stres ve iş yükü düzeyleri incelenmiştir. İncelenen yazın çalışmasında, genel olarak sağlık çalışanların iş yükü ve stres yoğunluklarının yüksek olduğu ancak, cinsiyet bağlamında kadınların erkeklere kıyasla stres düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Sağlık çalışanları ve Suriyeliler arasındaki ilişki düzeyini ele alan Gürbüz (2019), Suriyeli kadınlar ile sağlık çalışanları arasında dil ve iletişim sorunu yaşandığı ve bu dil sorununun kadınlarda yanlış teşhis ve ilaç uygulamasına neden olduğu aktarılmaktadır. Yıldırım (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada da Suriyeliler ile stajyer hemşireler arasındaki iletişim düzeyinde dil sorunun yanı sıra erkek hemşirelerin Suriyeli kadınların eşleri ile sorun yaşadıkları aktarılmaktadır.

4.2.5.3. Mültecilerin Sağlık Durumu

Sağlık alanında ele alınan diğer bir konu ise mültecilerin sağlık durumlarıdır. Bu konuda ele alınan çalışmalar ise daha çok Suriyeli mülteciler ve kadın sağlığı üzerine ele alınmaktadır. Yağmur (2018), Erdoğan vd., (2020) ve Okman vd., (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, mülteci kadınların kadınsal rahatsızlıkları ele alınmıştır. Demir vd., (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada ise Afganlı erkek mültecilerin sağlık sorunları ele alınmıştır. Ünal vd., (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, yabancı uyruklu öğrencilerin sağlık durumlarında (baş ağrısı, yorgunluk) başvurdukları yöntemler incelenmiştir. Akelma ve T. Kılıç (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli mültecilerin yanık vakaları incelenmiştir. Kablan ve Tatar (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli mültecilerin depresyon düzeyleri incelenmiştir. Budak (2018), Kilis İlinde yaşayan Suriyelilerin sağlık durumları üzerine yaptığı incelemede, Suriyelilerin genellikle baş ağrısı yaşadıkları ve bu durumun depresyona bağlı olarak gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bilen ve Kıran (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin travma stres düzeyleri incelenmiştir. Asena ve Öztaş (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, ilkokul çağındaki Suriyeli çocukların kabızlık sorunu ele alınmıştır. Kırılı Başoğlu ve Korkut (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli kadınların depresyon düzeyleri ele alınmıştır.

4.2.6. Siyasa ve Yönetim Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Siyasa ve Yönetim bağlamında ele alınan makaleler, alt kategorilerde sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir. Yazın çalışmaları; göç yönetimi, göç yönetişimi, göç siyaseti, TR-AB ilişkileri, siyasal katılım ve kamusal uyum olmak üzere toplam altı alt kategoride sınıflandırılmıştır.

Tablo 27. Siyasa ve Yönetim Bağlamında Makale Yazın Çalışmaları

Kavramlar	Makaleler
Göç Yönetimi	Sınır Aşan Göçler: Mülteci Sorunu ve Göç Yönetimi (2018); Yönetilebilir Göç Politikaları ve Külfet Paylaşımı Üzerine Bir Değerlendirme: Suriyeli Sığınmacılar Örneği (2018); Türkiye’de Göç Yönetimi (2018);
Göç Yönetişimi	Türkiye’de Suriyeli Sığınmacılar Örneğinde Çok Düzeyli Göç Yönetişimi (2018); Türkiye’de Göç Yönetişimi Ve Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Ekonomik ve Sosyal Etkileri (2020);
Göç Siyaseti ve Güvenlik	Modern Soykırım ile Linç Kültürü Arasında Kalan Suriyeli Sığınmacıların Suç Olgusuna Karşı Duruşları: Batman Örneği (2020); Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Göç İdaresi Bağlamında Türkiye’nin Yeni Göç Siyaseti (2020); Uluslar arası Göç ve Güvenlik (2020); International Migrants As A Matter of Security: Open Door Policy and Syrians in Turkey (2020);
TR-AB İlişkileri	Türkiye-Avrupa Birliği Geri Kabul Anlaşmasının Uygulanmasında Suriyelilerin Etkisi ve Rolü (2020); Avrupa Birliği’ne Yönelik Türkiye Geçişli (Transit) Göç Hareketleri ve Türkiye’nin Düzensiz Göçle Mücadelesi (2020);
Siyasal Katılım ve Sivil Toplum Kuruluşları	Uluslararası Örgütler ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Türkiye’deki Suriyelilere İnsani Yardımları (2018); Mülteci Çocukların Karşılaştıkları Ekonomik Sorunlar: Sosyal Hizmetler Çerçevesinde Bir İnceleme (2020); Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Siyasal Katılım Davranışları: Mardin İli Örneği (2020);
Kamusal Uyum	Türkiye’deki Geçici Koruma Altındaki Yabancıların Kamu Kurumları ile Uyum (2020);

Göçün siyasa ve yönetim bağlamında öne çıkan temel konular şunlardır: Türkiye’nin göç yönetimi, göç yönetişimi, kitlesel göçlerin yönetim sistemleri üzerindeki etkisi, mültecilerin yönetsel ve siyasal katılımı, yabancıların kamusal entegrasyonu, göç idaresi, göç politikaları ve TR-AB göç politikaları. İlgili yazın çalışmalarının odaklandığı iki temel husus göç yöntemi ve TR-AB göç politikalarıdır.

4.2.6.1. Göç Yönetimi ve Göç Yönetişimi

Terzi (2018), Kılınç (2018), Ayçiçek ve Tecer (2018), Aktel ve Kaygısız (2018), Baykal ve Yılmaz (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Türkiye’nin mülteci sorunu ve mülteci sorununa yönelik göç yönetimi ele alınmıştır. İncelenen ilgili yazın çalışmalarında, Türkiye’nin göç yönetimi göç mevzuat ve göç idaresi olmak üzere iki alanda ele alınarak incelenmiştir. Türkiye’nin göç yönetimindeki sistematik ilk adımları, Cumhuriyet dönemindeki İskan Kanunlarıdır. Bu göç yönetimini belirleyen faktörlerde, ulus-devlet oluşumunun rolü büyüktür. Ulus-devlet politikası amacıyla 1923-1960’lı yıllarda başta Bulgaristan olmak üzere birçok Balkan ülkesi, zorunlu göç uygulaması olan mübadelelerle Türkiye’ye gelmiştir. Türkiye’nin 1923-1960’lı dönemler arası göç yönetiminin temelini zorunlu göç politikaları olan mübadele, oluşturmaktadır. Ancak

1960'lı yıllardan sonra Türkiye'nin göç politikasında önemli değişimler yaşanmıştır. Bu dönemde Türkiye, göç alan değil göç veren ülke konumuna gelmiştir. İkinci dünya savaşıyla birlikte Avrupa ülkelerinde işgücü nüfusunda ciddi azalışlar yaşanmıştır. Avrupa ülkeleri, azalan bu nüfus için diğer ülkelerle yaptıkları ikili anlaşmalarla işgücü göçü yaşamıştır. Bu dönemde Türkiye başta Almanya olmak üzere, Hollanda, Avusturya, Fransa ve İsveç olmak üzere birçok Batı Avrupa ülkeleriyle imzaladığı ikili anlaşmalar sonucu işgücü göçü vermiştir. Bu dönemde, Türkiye'nin göç yönetiminde ekonomik unsurlar oldukça etkili olmuştur. Türkiye, anlaşmalar sonucu yapmış olduğu işgücü göçleriyle ülkeye döviz girişlerinde artışların yaşanmasını sağlamıştır. 1980'li yıllara Türkiye sınır ülkelerinde yaşanan iç kargaşalardan dolayı yoğun kitlesel göçlere maruz kalmıştır. Türkiye artık göç veren ülke değil yoğun kitlesel göç alan ülke konumuna girmiştir. Türkiye'nin değişen bu konumuyla birlikte göç yönetiminde de değişimler yaşanmıştır. Türkiye'de yaşanan bu göçler sonrası, önceki yasal düzenlemelerin yetersiz kalmasından dolayı yeni yasal düzenlemelere gidilmiştir.

Özellikle, 2011 yılında Suriye'de yaşanan iç karışıklardan dolayı Türkiye yoğun kitlesel göçlere maruz kalmıştır. Türkiye maruz kaldığı bu kitlesel göçü daha iyi yönetebilmek için yeni politikalar ortaya koymuştur. Türkiye'nin göç alanında atmış attığı bu adımlar hukuki ve idari olmak üzere iki kola ayrılmaktadır. Türkiye'nin göç yönetiminin idari bölümünü "göç idaresi" oluştururken hukuki bölümünü ise "geçici koruma kanunu" ve "yabancılar ve uluslararası koruma kanunu" oluşturmaktadır. Bayal ve Yılmaz (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada da Türkiye'nin göç yönetimi yabancılar ve uluslararası koruma kanunu çerçevesinde ele alınmıştır.

Göçün yönetsel boyutunda önemli bir kaplayan diğer kavram ise göç yönetimidir. Kahraman ve Tanıyıcı (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, Türkiye'nin göç alanındaki göç yönetim faaliyetleri ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasından yola çıkarak; göç yönetimi, son zamanlarda hem yönetim alanında hem de göç alanında önemli bir yer edinmiştir. Genel tanımıyla göç yönetimi, göç alanında uluslararası aktörler ve yerel aktörlerin arasındaki işbirliğidir. Türkiye'deki göç yönetimi alanındaki en önemli aktörlerden biride kuşkusuz sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler yer almaktadır. Örneğin, 2011 Suriye krizi sonrası Türkiye'de yaşanan kitlesel göçlerde, başta AFAD ve Kızılay olmak üzere birçok sivil toplum kuruluşlarının büyük katkıları olmuştur. Suriyeli göçmenlerin barınma, sağlık ve korunmasına dair temel ihtiyaçlarının giderilmesinde önemli rol oynamışlardır. Arık (2020), tarafından

kaleme alınan çalışmada da Suriye göçüne yönelik Türkiye'nin göç yönetişim politikası ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, Suriye göçüne faaliyette bulunan temel kuruluşlar, bu kuruluşların faaliyetleri ele alınmıştır.

4.2.6.2. Türkiye-Avrupa Birliği Göç Yönetimi

Ş. Çelik ve Şemşit (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, Türkiye Avrupa Birliği ilişkisinde geri kabul anlaşması ele alınmıştır. “Geri Kabul Anlaşması” Türkiye ve Avrupa Birliğinin göç politikasında önemli bir yere sahiptir. TR-AB Geri Kabul Anlaşması, akademik çalışmaların hem hukuki boyutunda hem de yönetsel boyutunda sıkça karşımıza çıkmaktadır. Türkiye, 1980’li yıllarda sınır ülkelerindeki yaşanan iç savaş ve kaoslardan dolayı birçok kitlesel göçlere maruz kalmıştır. İran, Irak, Afganistan ve 2011 yılındaki Arap Baharıyla patlak veren Suriye göçüyle birlikte Türkiye’de düzensiz göç, büyük bir patlak vermiştir. Bu durum karşısında Türkiye, göç alanında uyguladığı yönetmelikler bu göçler karşısında yetersiz kalmıştır. Böylelikle Türkiye, 2011 yılındaki Suriye Kriziyle birlikte geniş çaplı bir yasal çalışmaya adım atmıştır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) çıkartmıştır. Bu kanuna dayalı olarak Göç idaresi kurulmuştur. Türkiye’nin YUKK’tan önceki göç yönetimi; İskân Kanunları, Pasaport Kanunu, Vatandaşlık Kanunu, Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun, Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ve İltica Yönetmenlikleriyle düzenlenmekteydi. Ancak Türkiye’nin 1980’li yıllardan sonra artan düzensiz göçler sonucu, göç yönetimindeki yönetmenlikler yetersiz kalmıştır. Özellikle 2011 yılı sonrası ülkenin karşılaştığı durum ve AB ile olan uyum sürecinden dolayı Türkiye yasal anlamda göç yönetiminde geniş çaplı çalışmalar başlatmıştır.

İncelenen yazın çalışmalarında dikkat çeken başlıklardan bir diğeri ise düzensiz göçle mücadelede TR-AB göç yönetimidir. Tepealtı (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada da düzensiz göçle mücadelede TR-AB ilişkisine yer verilmiştir. Türkiye’deki düzensiz göçlerde yaşanan artışlar, Avrupa Birliği için de büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Çünkü, Türkiye’ye gelen düzensiz göçmenlerin birçoğu Türkiye üzerinden Avrupa’ya göç etmektedir. Avrupa birliği, düzensiz göçlerdeki yaşanan bu artışı azaltmak ve sınır güvenliğini sağlamak amacıyla Türkiye ile uluslararası iş birliği sürecine girmiştir. Bundan dolayı AB, sınır güvenliğini sağlamak için Türkiye ile “Geri Kabul Antlaşması” imzalamıştır. Genel olarak Geri Kabul Anlaşması, ülkeye yas dışı

yollarla giriş yapan mültecilerin vatandaşı olduğu ülkeye veya üçüncü bir ülkeye geri iadesini kapsamaktadır. Bu antlaşmanın temeli, 2002 tarihine dayansa da resmi uygulama zamanı 2016-2017 yılını bulmuştur. Çünkü Türkiye, Geri kabul Anlaşmasında yer alana üçüncü ülke ve transit ülke olması nedeniyle bu anlaşma, Türkiye için bir takım olumsuz sonuçlar doğurabilecek boyuttaydı. Bu antlaşma sonucu, Türkiye'ye fazla sayıda mülteci iadesi gerçekleşebilirdi. Türkiye ise gerek ekonomik gerekse yönetsel olarak böyle bir göçe hazır değildi. Bu sebeplerden dolayı Türkiye, Geri Kabul Anlaşmasına ilk başlarda sıcak bakmamıştır. Ancak, daha sonraki süreçlerde AB'nin maddi destek ve bağışlarda bulunma sözüyle Türkiye, anlaşmayı imzalamıştır (Ş. Çelik ve Şemşit 2020).

4.2.6.4. Kamusal Uyum

Türkiye, mültecilerin kamusal uyum sürecinde yaşadıkları sorunları minimuma indirmek için göç yönetimi, üzerinde büyük bir titizlikle durmuştur. Örnek çalışma olarak, Polat (2020)'in SPSS yöntemi ile yaptığı araştırmada, göçmenlerin çoğunluğunun kamusal uyumda sorun yaşamadığı tespit edilmiştir. Çalışmada metod olarak, anket yönteminden yararlanılmıştır. Çalışmada, 122 katılımcıyla anket yapılmıştır. Yapılan çalışma sonucu, yabancıların dil sorunu ile kamusal uyum arasında doğru bir orantı çıkmamıştır. Türkiye Devleti'nin yabancılara yönelik uygulamış oldukları ücretsiz dil kursları, sağlık ve barınma hizmetleri ve geçici koruma kartı gibi uyguladığı politikalar sayesinde yabancılar kamusal uyumda çok sorun yaşamamaktadır.

4.2.6.5. Siyasal Katılım ve Sivil Toplum Kuruluşları

İncelenen yazın çalışmalarında, dikkat çeken başlıklardan biri de siyasal katılımdır. Şimdi (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada Mardin'de ikamet eden Suriyelilerin göç öncesi ve göç sonrası siyasal katılım davranışları incelenmiştir. Yapılan anketler sonucu, Suriye'de adil bir demokratik siyasetin var olmadığı, siyasal aktörlerin bireylerin gözünde vahşi bir yarattığı canlandırdığı ve diktatör sistemin hakim olduğu bir yönetimin varlığını görmekteyiz. Katılımcılar, Suriye'deyken kamuya açık alanlarda ve okullarda siyaset konuşmaları ve Esad'ın aleyhine konuşmaları yasaktı. Esad aleyhinde konuşanların tespiti halinde, kişiler hapse atılmaktaydı. Bu nedenle, Suriye'de siyaset konuşulmazdı, konuşmak isteyenler gizli bir şekilde güvendikleri insanlarla

konusmaktaydılar. Suriye’de aktif muhalefet partilerin varlığı imkansızdı. Kişiler, oy kullanırken polisler tarafından yapılan baskılar sonucu istemeyerek Esad’a oy vermekteydiler. Ancak, Türkiye’ye gelen Suriyeliler, gerçek anlamda siyasal katılımın varlığından haberdar olabilmişlerdir. Vatandaşlık elde eden Suriyeliler, özgür iradeleriyle oy kullanabilmekte, devlet yönetiminde seçimleriyle söz hakkı alabilmektedir. Ancak, bazı mülteciler, Suriye’de Esad’ın baskıcı rejiminin etkisi altında kaldıklarından dolayı Türkiye’de siyaset ile ilgili konuşmaktan korkmakta ve oy kullanamamaktadırlar.

Bayburt ve Duman (2019), tarafından kaleme alınan çalışmada, göçmenlere yönelik faaliyette bulunan göçmen dernekleri ele alınmıştır. Sivil toplum kuruluşları, bireylere maddi ve manevi yardımlarda bulunan ve kamuoyunda sosyal yardımlaşma ve dayanışma hususunda önemli bir farkındalık yaratan temel kurumlardan biridir. Sivil toplum kuruluşlarının temel birimlerinden birini de dernekler oluşturmaktadır. Son zamanlarda Türkiye’deki yaşanan göç artışlarıyla birlikte göçmen derneklerinin de önemi gittikçe artmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, İzmir’deki derneklerin yarısından fazlasının (%70) Balkan dernekleri, diğer dernekleri ise Kafkas, Kırım, Kıbrıs, Ortadoğu ve Orta Asya’dan gelen göçmen derneklerinin oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu derneklerin göçmenlerin kendi kültürel ve sosyal bağlarını devam ettirmelerinde ve ülkedeki yerli halk ile kültürel ve sosyal entegrasyon sürecinde yardımcı oldukları tespit edilmiştir. Yılmaz (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada da Suriyelilere yönelik sağlanan sivil toplum faaliyetleri ele alınmıştır. Doğan (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada da Suriyeli çocuklara sağlanan sosyal hizmetler ele alınmıştır.

4.2.6.6. Uluslararası Göç ve Güvenlik

Uluslararası göç alanında, son zamanlarda ön plana çıkan önemli konulardan biri de uluslararası göç ve güvenlik ilişkisidir. Türkiye’de son zamanlarda artan düzensiz göçler, Türkiye’de ciddi güvenlik problemlerine neden olmuştur. Karakoç Dora (2020) ve Nalbant (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası göç ve güvenlik ilişkisi ele alınmıştır. Uluslararası göç, toplumsal güvenlik ve devlet güvenliğini doğrudan etkileyen ve bu kurumların güvenliğini zorunlu kılmaktadır. Son zamanlarda, artan düzensiz göçlerle birlikte devletlerin, ülke içerisindeki toplumların ve göç eden bireylerin güvenliği tehlike altına girmektedir. Son zamanlarda, özellikle artan kitlesel Suriye göçüyle birlikte Türkiye’nin sınır güvenliği tehlike altına girmiştir. Kitlesel

göçler karşısında, güvenlik önlemlerinin yetersiz kalması durumunda dışarıdan birçok teröristin ve mühimmatların ülke içerisine girişi de kolay hale gelmektedir. Bu nedenle, devletin hem sınır güvenliğini hem de toplumsal güvenliği koruma altına alması için gerekli güvenlik politikalarının alınması zorunludur. Küçükdoğru (2020), tarafından kaleme alınan çalışmada da uluslararası göç olaylarının güvenlik etkisi yerel çapta ele alındığında, Suriyeli mültecilerin suça karışım oranlarının oldukça az olduğu görülmektedir. İlgili yazın çalışmasında, emniyetteki veriler incelenerek Batman İlindeki Suriyelilerin suç oranlarını arttırmadığı ve Suriyelilerin suç kayıtlarının oldukça az olduğu ve bu durumun da Suriyelilerin güvenlik sorunlarını arttırdığı yönündeki iddiaları asılsız çıkartmaktadır.

4.2.7. Ülkesel Bağlamda Yazın Çözümlemesi

Ülkesel bağlamda ele alınan makaleler, alt kategorilerde sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir. Yazın çalışmaları; Bulgaristan, Ahıska Türkleri, Afganistan, Suriye ve ülke karşılaştırması olmak üzere toplam beş alt kategoride sınıflandırılmıştır.

Tablo 28. Ülkesel Bağlamda Makale Yazın Çalışmaları

Kavramlar	Makaleler
Bulgaristan	Anadolu'ya Göç Etmiş Bulgaristan Türklerinin Kutlama Törenleri İle Bu Törenlerde Yer Alan Müzikler (2018); Bulgaristan Göçmenlerinin Yaşadığı Selamlar Köyü Geleneksel Kadın Giysilerinin İncelenmesi (2020);
Ahıska Türkleri	Türkiye'ye Göç Eden Ahıska Türklerinin Türkiye İşgücü Piyasasına Entegrasyonu: Bitlis İli Örneği (2020);
Afganistan	Tirotoksik Periyodik Paralizi ve Hipokalemi: Olgu Sunumu (2018); Ulusaşırı Göç ve Toplumsal Cinsiyet: Erzincan'da Yaşayan Afgan Kadınlar Örneği (2020); Tarihsel Süreç İçerisinde Afganistan'ın Göç Sorunu ve Türkiye'ye Yansımaları (2020);
Suriye	Geçici Koruma Statüsü ile Türkiye'de Bulunan Suriyelilerin Vatandaşlık Hakkı (2018);Yeniden Yurtlanma Sürecinde Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Göç Mevzuatının Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi (2018); Uluslararası Örgütler ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Türkiye'deki Suriyelilere İnsani Yardımları (2018); Türkiye'de Suriyeli Sığınmacılar Örneğinde Çok Düzeyli Göç Yönetişimi (2018); Yönetilebilir Göç Politikaları ve Külfet Paylaşımı Üzerine Bir Değerlendirme: Suriyeli Sığınmacılar Örneği (2018); Göç Kuramları ve Suriye Göçü Üzerine Bir Değerlendirme (2019); Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Kent Tercihlerini Etkileyen Faktörler: İstanbul Örneği (2019); Ulus-Devlet Öğretileri üzerinden Türk Öğrencilerin Suriyeli Göçmenler Hakkındaki Düşünceleri Üzerine Eleştirel bir Tartışma (2019); Suriyelilere Bakış Açısının Toplumsal Uzaklık Bağlamında İncelenmesi: Sakarya İli Örneği (2019);Türkiye'de Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Boş Zaman Davranışlarına Etki Eden Faktörler (2020); A Research on Teachers Teaching Turkish Syrians in Public Education Centers (2020); A Research on The Migration and Settlement Process of Syrians in Ayvacık (Çanakkale) (2019); Türkiye'deki Suriyelilerin Sosyolojik "Yabancı" Olarak Ele Alınması Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme (2019); Türkiye'deki Suriyeli Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Dışlanma Algısı Üzerine Nitel Bir Araştırma: Uşak Üniversitesi Örneği (2020); Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Göçmenler İle Türklerin Birlikte Yaşam Kültürü: Değerler, Fırsatlar, Engeller (2020); Suriyeli Çocukların Eğitim ve Uyum Sorunlarının Değerlendirilmesi: Kızıltepe Örneği (2020); Türkiye'deki Suriyeli Göçmen Girişimciler Üzerine Bir Alan Araştırması (2020); Suriye'den Türkiye'ye Göçün Sosyolojik Sonuçları: Suriyeli Göçmenler Üzerine Uygulamalı Bir Saha Araştırması (2020); Göç Olgusu, Mülteci Çocukların Eğitimi ve Suriyeli Mülteci Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Süreci (2020); Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Okul Yöneticilerinin Görüşleri (2020); Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü (2020); Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin Siyasal Katılım Davranışları: Mardin İli Örneği (2020); Türkiye'de Göç Yönetişimi ve Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Ekonomik ve Sosyal Etkileri (2020);
Ülke Karşılaştırması	Türkiye Cumhuriyeti'ne Yönelen Kitlesele Göç Hareketleri ve Kabul Mekanizmasındaki Yaklaşımlara İlişkin Bir İnceleme: 1989 Bulgaristan, 1991 Irak ve 2011 Suriye Göçleri (2019);

Ülkesel bağlamda göç literatüründe ön plana çıkan başlıca ülkeler şunlardır: Ahıska Türkleri, Bulgaristan, Afganistan ve Suriye. İncelenen yazın çalışmaları sonucu, yazın çalışmalarının üzerinde yoğunlaştıkları ülkelerden birinin de Suriye olduğu tespit edilmiştir. 2018-2020 yılları arasında ele alınan yazın çalışmalarının çoğunluğunu Suriyeli mülteciler oluşturmaktadır. Suriye göçünden sonra ikinci sırada ise Afganistan göçleri yer almaktadır. İlgili yazın çalışmalarının çoğunluğunu ise Suriyeli çocuklar ve

kadınlar oluşturmaktadır. Çocukların eğitim hayatında karşılaştıkları uyum sorunları ve kadınların göçle birlikte yaşadıkları sosyal, ekonomik ve fiziksel sorunlar ve şiddet üzerinde durulmuştur. Suriyeli göçünün yanı sıra diğer ülkeleri ele alan çalışmaların konu dağılımı ise şu şekildedir; Bulgarlı göçü bağlamında sanatsal faaliyetler ve Bulgarlı kadın kıyafetleri, Ahıskalı Türkler bağlamında işgücü piyasasına etki düzeyleri, Afgan göçü bağlamında düzensiz göç sorunsalı ve Afganlı kadınların göç zorlukları.

4.2.8. Kuramsal Bağlamda Yazın Çözümlemesi

Kavramsal bağlamda ele alınan makaleler, alt kategorilerde sınıflandırılarak derinlemesine incelenmiştir. Yazın çalışmaları; göç kuramları ve Suriyeli göçü, iklim mülteciliği ve literatür çözümleme olmak üzere toplam üç alt kategoride sınıflandırılarak çözümlenmiştir.

Tablo 29. Kuramsal Bağlamda Makale Yazın Çalışmaları

Kavramlar	Makaleler
Göç Kuramları	Uluslararası Göç Rejimi İtibarıyla Türkiye'nin Değişen Konumu: Kurumsal Yaklaşımlar ve Kurumsal Açılımlar (2018); Göç Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve (2018); Göç Kuramları ve Suriye Göçü Üzerine Bir Değerlendirme (2019); Türkiye'de Uluslararası Göç Akımları: Çekim Modeli Analizi (2019);
İklim Mültecileri	İklim Mültecileri (2016); Uluslararası ve Ulusal Mevzuat Hükümleri Çerçevesinde İklim Mültecisi Kavramı ve Türkiye Özelinde Yaratacağı Muhtemel Sorunlar (2019);
Literatür Çözümleme	Türkiye'de Sosyal Hizmet Lisansüstü Tezlerinin Göç Bağlamında Değerlendirilmesi (2018);Türkçe Literatürde Göç Çalışmalarının Bibliyografyası (2019); Türkiye'de Göç Üzerine Yapılan Doktora Tezlerine Yönelik Bir İçerik Analizi (2020); a Review of Graduate Dissertations on Migration in Turkey: 1967-2018 (2020); Türkiye'de akademik göç çalışmaları: Göç literatürü taraması (2020); A Literature Review on the Issues Encountered in Educating Syrian Children in Turkey (2020);

Göçün kavramsal boyutuyla ilgili yazın çalışmalarında ön plana çıkan temel konular şunlardır; göç kuramları, Suriye göçü üzerinden göç kuramlarının değerlendirilmesi, göç akımlarının çekim modeli üzerinden değerlendirilmesi, kitlesel göç hareketliliği, iklim mülteciliği ve göç literatür çözümlemesi.

4.2.8.1. Göç Kuramları ve Suriyeli Göçü

İnsanoğlunun tarih sahnesine çıkışıyla birlikte var olan göç, günümüzde hâla etkisini ve önemini korumaktadır. Sosyal hayatın önemli ve vazgeçilmez bir parçası

olan göç, sadece dış bağlamda kalmayıp kitaplarda da yerini almıştır. Sosyal hayatın bir parçası olan göç, akademik çalışmaların da önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Göçü, sadece tek bir sebebe indirgememiz imkansızdır. Çünkü, insanları göçe sürükleyen etmenler, çeşitlilik göstermektedir. Kimi insanlar, keyfi olarak göç ederken kimi insanlar ise yaşam mücadelesi vermek için göç etmektedir. Artan bu göçlerle ve göç çeşitliliklerini daha iyi anlamak ve göç terimlerini sistematik hale getirmek için göç kuramları, ön plana çıkmıştır. Göç kuramları, göçün her bir farklı boyutunu ele alarak göçe sistematik bir şekil vermiştir. Eskiden beri literatürde yer edinen göç kuramları, günümüzde de üzerinde yoğun olarak çalışılan alanlardan biri haline gelmiştir. İncelenen ilgili yazın çalışmalarda da önemli bir yer kaplamaktadır.

Göç, içinde birçok çeşitli neden ve sonuçları barındıran ve konjonktürel değişimlerden etkilenen bir yapıya sahiptir. Göçün bu konjonktürel etkisinden dolayı göçü açıklayan kuramlarda, çeşitlilik göstermektedir. Değişen koşullarla birlikte göç kuramları da değişmektedir. Örneğin, İkinci Dünya Savaşı sonucunda yaşanan işgücü göçleriyle birlikte bu dönemde ele alınan göç kuramlarının kaynağını, ekonomik etmenler oluşturmaktaydı. Bu nedenle, göç kuramları daha çok sermaye odaklı ele alınmıştır. Ayrıca geçici göçlerin yerini daimi göçlerin almasıyla birlikte göç kuramlarının odak noktasını ise kültür, uyum ve asimilasyon oluşturmuştur (İnce, 2019).

İncelenen yazın çalışmalarında, göç kuramlarının çözümlemesinde, Suriye göçü de oldukça etkilidir. Örnek çalışmalardan biri de İnce (2019)'nin çalışmasıdır. İnce, bu çalışmada göç kuramlarını Suriye göçü üzerinden değerlendirmiştir. Literatürde, göçü açıklayan birçok göç kuramları yer almaktadır. göç kuramları denilince akla ilk gelen isim kuşkusuz Ravenstein'dir. Ravenstein, göç kuramlarını açıklarken öncelikle fiziksel mekâna, sanayi ve ticarete vurgu yapmaktadır. Fiziksel mekâna göre göçler, kısa ve uzun mesafeli olarak ikiye ayrılmaktadır. Kısa mesafeli göçler, daha çok olağanüstü bir durum ile karşılanması sonucu yakın çevre merkezlerine doğru yapılan göçlerdir. Uzun mesafeli göçler ise daha çok kişilerin sosyal ve ekonomik refah için endüstri ülkelerine doğru yapmış oldukları göçlerdir. Suriye göçlerini, Ravenstein'in kuramları üzerinden değerlendirdiğimizde, Suriye göçlerinin hem kısa hem de uzun mesafeli göç içerisinde yer aldığını görmekteyiz. Suriye göçlerinde kişiler, karşılaştıkları beklenmedik durum karşısında can havliyle göç ettikleri ilk duraklardan biri de Türkiye olmuştur. Suriyelilerin Türkiye'yi hedef ülke olarak seçmelerindeki temel sebep, fiziksel mekan

faktörüdür. Türkiye, coğrafik olarak yakın olduğu için Suriyelilerin ilk durak merkezi olmuştur. Suriyelilerin gerçekleştirmiş oldukları bu kısa mesafeli göç, beraberinde kitlesel göçleri de getirmiştir. Suriyelilerin gerçekleştirdiği kısa mesafeli göç, ilerleyen zamanlarda uzun mesafeli göç olmuştur. Suriyeliler, kısa mesafeli göçle ilk durak yerleri olarak yerleştikleri Hatay, Antep ve Mardin gibi şehirlerde, gerekli ekonomik gelişimlerini sağlayamadıkları için sanayinin geliştiği İstanbul, Bursa ve İzmir gibi şehirlerine göç etmişlerdir. Suriyelilerin gerçekleştirdikleri bu göç, Ravenstein'in göç kuramında yer alan, uzun mesafeli göç örneğini oluşturmaktadır.

İnsanlar, göç ederken hedef ülke belirlemede bir takım kriterlere sahiptirler. Bireyler, kendilerine maksimum faydayı sağlayan hedef ülkeleri seçmektedirler. Hedef ülkenin seçiminde, itici ve çekici faktörler oldukça etkin rol oynamaktadır. Göç kuramlarının çekici faktörler üzerine yapılan analize göre; göçmenlerin Türkiye'yi seçmelerindeki çekici faktörler şunlardır; menşe ülke ile hedef ülke arasındaki mesafe uzaklığı, menşe ülke ile hedef ülke arasındaki mesafe azaldıkça hedef ülkenin çekiciliği artmaktadır. Irak, İran, Afganistan ve Suriye gibi ülkelerin Türkiye'yi tercih etmelerindeki birincil etmen coğrafi yakınlıktır. Diğer çekici faktörlerden biri de hedef ülkenin ekonomik gelişimi ve sosyal refahıdır. Hedef ülkenin ekonomik koşulları, sanayisi ve kişi başına düşen milli gelir artıkça çekiciliği de artmaktadır. Ayrıca, hedef ülkedeki teknolojik ve eğitim olanaklarının gelişmişlik düzeyi, sosyal hayatın kolaylığı ve sosyal huzurun varlığı da ülkenin çekiciliğini arttırmaktadır (Koç ve Solmaz, 2019).

4.2.8.2. İklim Mülteciliği

Göçün kavramsal boyutunda, önemli bir yer edinen terimlerden biri de “iklim mülteciliğidir”. İklim mülteciliği, eskiden beri var olan ve yapılan çalışmalar sonucu, ilerleyen tarihlerde de hayatımızda yıkıcı etkileri olan, birçok insanın göç etmesine ve bazı ülkelerin yok olmasına sebebiyet veren bir göç olarak hayatımızda devam edeceği öngörülmektedir. Böylelikle, iklim mülteciliği gerek bilim insanları gerek akademisyenler tarafından üzerinde önemle durulan başlıca alanlardan biridir. İncelenen ilgili yazın çalışmalarında da iklim mülteciliği ön plana çıkmaktadır. Demirci (2019), çalışmasında iklim mülteciliği kavramının Türkiye'ye yaratacağı olası sorunlara değinmiştir. Ekşi (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada, iklim mülteciliği ve uluslararası korumada iklim mültecilerin konumu incelenmiştir. İklim mülteciliği, doğal felaketler ve iklimsel değişimlerin neden olduğu beşeri yer değişikliğidir. İklimsel

değişimler ve doğal felaketlerden dolayı insanlar geçici veya daimi olarak ülke sınırları içinde ve ya ülke sınırları dışında yer değiştirmektedir. Çevresel göçlere neden olan değişim ve felaketler hem kendiliğinden hem de insanlar tarafından meydana gelmektedir. Günümüzde de yaşanan küresel ısınma, sera gazlarındaki yaşanan artışlar sebebiyle iklimsel değişimler ve felaketler gittikçe büyümekte. Bu artış dünyadaki insanlar ve diğer canlıların yaşam alanı için büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucu, bundan elli yıl sonra, 200 milyona yakın insan iklimsel değişimlerden dolayı göçe maruz kalacağı tahmin edilmektedir. Bundan dolayı iklim mülteciliği konusunda, uluslararası kuruluşlar tarafından gerekli önlem ve tedbirlerin alınması gerekmektedir. Ancak incelenen yazın çalışması sonucu, iklim mültecilerini korumaya yönelik uluslararası ve ulusal yeterli bir koruma mekanizmasının olmadığı tespit edilmiştir.

4.2.8.3. Literatür Çözümlemesi

Hayatımızın her alanına nüfuz eden uluslararası göç olgusu, hem Türkiye’de hem de dünya genelinde gittikçe artmaktadır. Artan bu göçlerle birlikte uluslararası göç olgusu, hem sosyal yaşamda hem de akademik yaşamda önemli bir olgu haline gelmiştir. Böylece, akademik çalışmalarda da uluslararası göç temalı birçok yazın çalışmaları kalem alınmıştır. Göç alanındaki akademik çalışmalarda, yaşanan bu artışlar nedeniyle göç olgusunu daha yakından ve sistematik bir biçimde görmek için bu alanda yazılan yazın çalışmalarının bir araya getirilerek literatür çözümlemesi de önem kazanmıştır. İncelenen ilgili yazın çalışmalarında da son zamanlarda göç literatür çözümlemesi, büyük önem arz etmiştir. İncelenen yazın çalışmalarında göç çözümlemesini konu alan yazın çalışmaları; göç alanında ele alınan doktora ve kitap çalışmalarının bibliyografik analizi (Alkar ve Atasoy, 2019), göç alanında ele alınan doktora, yüksek lisans ve uzmanlık tezlerinin analizi (Açıkalın ve Neyişçi, 2020), uluslararası göç alanında sosyal hizmet alanında ele alınan yüksek lisans ve doktora tezlerinin değerlendirilmesi (Apak, 2018), göç alanında ele alınan akademik yayınlar ve internet sitelerinin analizi (Ş. Avcıoğlu, 2020). Suriyeli çocukların eğitim sorunlarını konu alan yazın çalışmalarının analizi (Tunga vd., 2020)

4.3. Uluslararası Göç Bağlamında Kitap Çözümlemesi

Bu bölümde, uluslararası göç bağlamında kaleme alınan akademik kitapların çözümlemesi yer almaktadır.

4.3.1. Sosyal Bağlamda Yazın Çözümlemesi

Babuş (2006), tarafından kaleme alınan çalışmada, Osmanlı devletinden günümüz Türkiye'ye gerçekleşen göçler ve iskânlar ele alınmıştır. Karpas (2010) ve Erdoğan ve Kaya (2015), tarafından kaleme alınan çalışmada da Osmanlı devletinden günümüz Türkiye'ye gerçekleşen uluslararası göçler ele alınmıştır. Uzman (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, 1923-1947 yılları arasında Türkiye'ye gerçekleşen uluslararası göçler ele alınmıştır. Türkiye'ye yapılan dış göçleri tarihsel olarak ele alan diğer yazın çalışmaları; Sarıncay (2011) ve Abadan-Unat (2017), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası göç kuramları, küreselleşme ve göç olgusu, çokkültürlülük, Türkiye'nin dış göçleri ve göç politikalarında ülkeler ele alınmıştır. Kara (2017), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası göç olgusunun kuramsal yapısı ve Türkiye'ye yapılan dış göçler ele alınmıştır. Dilek (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli göçünün tarihsel gelişimi ele alınmıştır.

Sağiroğlu (2015), tarafından kaleme alınan çalışmada, Türkiye'ye yapılan düzenli ve düzensiz uluslararası göç hareketliliği ve uluslararası koruma ele alınmıştır. Çakırer Özservet (2015), tarafından kaleme alınan çalışmada, göçmenlik kimliği çerçevesinde göçmenlerin göç hareketliliği ele alınmıştır. Koyuncu (2015), tarafından kaleme alınan çalışmada da Suriyelilerin göç sürecinde ve göç sonrasında yaşadıkları sorunlar ve beklentileri ele alınmıştır. Karaarslan (2015), tarafından kaleme alınan çalışmada, göç eden bireylerin hafızalarında derin bir etki yaratan göçün zorlukları ve göçmenlik hikayesinin hüznü ele alınmıştır. Duman (2015), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası göç hareketliliği, toplumsal cinsiyet çerçevesinde ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, kadınların göç hareketliliğinin tarihsel arka planı, kadınların göç nedenleri ve göç sürecinde karşılaşılan sorunlara yer verilmiştir.

Sarıçoban vd., (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada, Ortadoğu ülkelerinin sosyo-ekonomik durumları ve göç sorunsalı ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, ilk olarak Orta Doğu ülkelerinin demografik, sosyal ve ekonomik durum analizleri ele alınmıştır. Orta Doğu ülkelerinin sosyal ve ekonomik durum analizinden sonra ise Orta Doğu ülkelerinin göç sorunsalı; göç veren ülke ve göç alan ülke

düzeyinde ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, Orta Doğu ülkelerinden en fazla göç alan ülkenin Suudi Arabistan olduğu, en fazla göç veren ülkelerin ise Irak ve Suriye olduğu görülmektedir. Duruel ve Kara (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada, Hatay İlinde yaşayan Suriyelilere sağlanan sosyal hizmetler ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, sivil toplum kuruluşları, valilik ve yerel yönetim kuruluşları tarafından, Suriyeli sığınmacılara barınma, sağlık, ayni ve nakdi yardımlar, temel eğitim hizmetleri ve mesleki eğitim hizmetlerinin verildiği tespit edilmiştir.

Özdemir ve Kutval (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada, Türk akademisyenlerin bakış açısıyla Suriyeli göçün Türkiye üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Katılımcılarla yapılan anket çalışmasında, akademisyenlerin çoğunluğunun Türkiye'nin Suriyelilere yönelik uyguladığı politikayı uygun bulmadıkları, Türkiye'de yaşanan terör olaylarının Suriye sorunuyla ilişkili olduğu, Suriyelilere yapılan yardımların Türk halkına yapılmadığı ve Suriyelilerin oturma izni almalarına karşı çıktıkları tespit edilmiştir. Paksoy vd., (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada, yüksek öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin iletişim sorunu ele alınmıştır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini, Kilis 7 Aralık Üniversitesinde eğitim gören 68 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan çalışmada, öğrencilerin genellikle sözel derslerde zorluk yaşadıkları, klasik sınav sorularını anlamakta güçlük çektikleri, yasal düzenlemeleri anlamda zorluk çektikleri ve idari işlemlerde iletişim sorunu yaşadıkları tespit edilmiştir.

Paksoy vd., (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada, Orta Doğudaki Suriye göçü ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, Suriye göçünün Türkiye'nin sosyo-ekonomik değerler üzerindeki etkisi, Suriyelilere yönelik sağlanan sosyal politikalar, üniversite öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar ve Kahramanmaraş'taki Suriyeli girişimciler ele alınmıştır. Erim (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada, Türkiye'deki Suriyeli çocuklara sağlanan eğitim politikası ele alınmıştır. Doğan (2017), tarafından kaleme alınan çalışmada, Türkiye'deki sığınmacı çocukların sosyalleşme ve entegrasyon sorunları ele alınmıştır. Tezcan (2000), tarafından kaleme alınan çalışmada, Ülkelerin dış göç politikalarında eğitim olgusu ele alınmıştır. Kaya (2017), tarafından kaleme alınan çalışmada Suriye göçü ve Suriye göçünün Türkiye'de yarattığı sorunlar ele alınmıştır. Duruel (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada da Suriyelilerin Hatay ilindeki etki ve sorunları ele alınmıştır. Altıntaş (2008), tarafından kaleme alınan çalışmada uluslararası göç ve din olgusu ele alınmıştır. Uluslararası göç alanında ele

alınan diğer yazın çalışmaları; uluslararası göç (İçduygu ve Kirişçi, 2009), göç ve kentleşme (Kaygalak, 2009), Iraklı sığınmacılar (Kaynak vd., 1992), medya ve siyasal söylemde Suriyeliler (Şen, 2020), göç ve güvenlik (Gürsoy, 2019).

4.3.2. Kültürleşme Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Kültürel bağlamda ele alınan çalışmaların genellikle üzerinde durdukları konular; kültürleşme, çokkültürlülük, uyum ve dışlanma olgusudur. Kymlicka (2015), tarafından kaleme alınan çalışmada, göç bağlamında çokkültürlülük olgusu ele alınmıştır. Nohl, Schittenhelm, Schmidtke ve Bartram vd., (2017), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası göç kavramı ve uluslararası göç ile ilgili temel kavramlar, çokkültürlülük, asimilasyon ve sosyal uyum kavramları ele alınmıştır. Doğan (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, göç ve kültür ilişkisi ele alınmıştır. Gezici Yalçın (2017), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası göç olgusu sosyal ve psikolojik temeller çerçevesinde ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, göçmen psikolojisinin temelleri, aidiyet, kimlik, kültürleşme, önyargı ve dışlanma bağlamında ele alınmıştır.

Dedeoğlu ve Gökmen (2011), tarafından kaleme alınan çalışmada, sosyal dışlanma olgusu kadınlar bağlamında ele alınmıştır. Erdoğan (2015), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli mültecilerin sosyal uyum ve entegrasyon süreçleri ele alınmıştır. Özer (2015), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin yabancı düşmanlığı medyada yer alan başlıklar altında ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında başta muhalefetin milliyetçi söylemlerinin ve medyada Suriyelilerin saldırgan ve şiddete meyilli olma göstergelerinin Suriyelilere yönelik yabancı düşmanlığını pekiştirdiği tespit edilmiştir. Dedeoğlu ve E. Gökmen (2011), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası göç bağlamında sosyal dışlanma olgusu ele alınmıştır. İncelenen yazın çalışmasında, sosyal dışlanma olgusu Türkiye'ye göç eden yabancı kadınlar özelinde ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Özer (2015), tarafından kaleme alınan çalışmada, göçmenlere yönelik yabancılaşma olgusu çerçevesinde Türkiye ve Fransa'nın göç politikaları ele alınmıştır. Uluslararası göç alanında dışlanma ve yabancı düşmanlığını konu alan çalışmalar, Özer (2015), ötekileştirilme eylemi (Habermas, 2012). Kültürel boyutta ele alınan diğer yazın çalışmaları ise yerel halk ve Suriyeliler (Çatak, 2020), Suriyelilerin entegrasyon süreçleri (Şen, 2020).

4.3.3. Ekonomi Bağlamında Yazın Çözümlemesi

S. Efe (2015), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin emek piyasasındaki konumu ve Suriyelilerin emek piyasasında uyumuna yönelik gerekli hukuki düzenlemelerin alınma gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, Suriyelilerin çoğunluğunun enformel emek piyasasında istihdam ettiği ve ilgili yazın çalışmasında bu durum “istemsiz göçmen işçi” olgusu ile tanımlanmıştır. Ayrıca, ilgili yazın çalışmasında Suriyelilerin kalıcı olmasıyla birlikte yasal düzenlemelerin uzun vadeli programlar esasında Suriyelilerin emek piyasasında uyumunun sağlanması ve Suriyelilerin çalışma izin şartlarının ve haklarının iyileştirilmesine vurgu yapılmaktadır.

Binatlı ve Esen (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli göçün Türkiye ekonomisine etkisi ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, Suriyeli göçün Türkiye’ye ekonomik etkisi; mali denge, dış ticaret dengesi, talep ve işgücü dengesi çerçevesinde ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, Suriyeli göçün Türkiye ekonomisi üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkileri incelenmiştir. Ayrıca, İncelenen yazın çalışmasında özellikle, Suriyeli göçün kayıt dışı istihdam üzerindeki etkisi ele alınmıştır.

Şimşek (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli göçün Kahramanmaraş İline ekonomik etkisi ve Suriyeli işverenlerin girişimcilik faaliyetleri incelenmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini Kahramanmaraş İlinde işveren ve işçi konumunda 108 Suriyeli oluşturmaktadır. İncelenen yazın çalışmasında, katılımcıların yarısından fazlasının genç kuşakta yer aldığı ve orta düzey eğitim seviyesinde oldukları tespit edilmiştir. Çalışmada, işveren katılımcıların iş imkanının geniş olması, az sermayeye dayalı yatırım imkanlarının fazla olması ve dil sorunu yaşamadıkları için Kahramanmaraş’ı tercih ettikleri tespit edilmiştir. Ayrıca, işveren katılımcıların bazılarının çalıştıkları iş yerinde düşük ücret almaları ve işverenler tarafından maruz kaldıkları kötü tutumlardan ve kendi mesleklerini devam ettirme isteklerinden dolayı kendi işyerlerini açtıkları tespit edilmiştir.

4.3.4. Hukuk, Siyasa ve Yönetim Bağlamında Yazın Çözümlemesi

Uluslararası göç alanında hukuki bağlamda önemli bir yer kaplayan alanlardan biri de “mülteci hukuku” ve “yabancılar hukuku”dur. Ekşi (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada, yabancılar ve uluslararası koruma kanunu ve bu kanunda yabancılara

tanınan haklar ve yükümlölükler ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Özkan (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, İltica, Sığınma ve Mülteciler hukuku, Uluslararası koruma ve bölgesel uygulamaları, Mültecilere sağlanan temel haklar, Türkiye'nin göç mevzuatı, yasadışı göçmenler ve insan ticareti konularına yer verilmiştir. Bozkurt (2018), tarafından kaleme alınan çalışmada, Avrupa Birliği Politikaları bağlamında Mülteci hukuku, AB'nin göç politikaları ve AB-TR arasındaki geri kabul anlaşması ele alınmıştır. Köse (2014), tarafından kaleme alınan çalışmada, Avrupa Birliği-Türkiye göç uyum yönetimi ele alınmıştır.

Ekşi ve Çiçekli (2012), tarafından kaleme alınan çalışmada, yabancılar ve uluslararası koruma kanununa ilişkin Danıştay 10. Daire kararları ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, uluslararası koruma kanuna dayalı olarak ortaya çıkan sorunlar Danıştay kararları doğrultusunda çözümü ele alınmıştır. Yıldız ve Çakırer Özservet (2016), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyelilerin sosyal entegrasyon politikasında yerel yönetimlerin rolü ele alınmıştır. İlgili yazın çalışmasında, Suriyelilerin ülkede kalıcı olmasıyla birlikte yerel yönetim kuruluşları tarafından, Suriyelilerin entegrasyon sürecinde gerekli düzenlemelerin oluşturulmasının önemine vurgu yapılmaktadır. Avrupa Birliği ve Türkiye bağlamında mülteciler ve yabancılar hukukunu konu alan diğer çalışmalar; Odman (1995), Kirişçi (2000), Aybay (2005), Çiçekli (2009), Çelikel (2010), Odman (2011), Saraçlı (2011), Çiçekli (2016), Töre (2016), Doğan (2016), çocuk hakları bağlamında ele alınan çalışmalar; Odman (2008), Avrupa Birliği ve Türkiye ilişkisi bağlamında ele alınan çalışmalar; Taneri (2012), göç yönetimi (Asar, 2016).

4.3.5. Kuramsal Bağlamda Yazın Çözümlemesi

Deniz (2015), tarafından kaleme alınan çalışmada, Türkiye'nin göç alan ülke konumu, Türkiye'nin jeopolitik yapısıyla ele alınarak incelenmiştir. Türkiye, coğrafi konumu ve ülkeler arasında köprü vaziyeti görmesi nedeniyle birçok düzenli ve düzensiz göçe maruz kalmaktadır. Özellikle, Türkiye'nin komşu Orta Doğu ülkelerinde meydana gelen iç karışıklar ve savaşlardan dolayı Türkiye, birçok kitlesel göçe maruz kalmıştır. Orta Doğu'da yaşanan zulümlerden kaçan insanlar, Türkiye'yi hem hedef ülkesi hem de Avrupa'ya geçişte bir transit ülkesi olarak kullanmışlardır. Bu durumda, Türkiye'nin hem hedef ülkesi hem de transit ülkesi olması Türkiye'nin uluslararası göç yükünü arttırmıştır. Çağlayan (2015), tarafından kaleme alınan çalışmada, Suriyeli göçü

kuramsal teorilerle ele alınmıştır. Örnek olarak, incelenen yazın çalışmasında, daha önceden Türkiye’ye yerleşen Suriyelilerin diğer Suriyeli akrabalarının ve dostlarının yardımlarıyla Türkiye’ye gelmesine yardımcı olması üzerine gerçekleşen Suriyeli göçü “göçmen ilişki ağı” teorisi ile açıklanmıştır.

Bartram vd., (2017), tarafından kaleme alınan çalışmada, uluslararası göç ile ilgili temel olgular kavramsal olarak açıklanmıştır. İlgili yazın çalışmasında, uluslararası göç kavramı ve bunun türleri (döngüsel göç, zincirleme göç, beyin göçü, işçi göçü vb.), asimilasyon ve uyum kavramları teorik olarak ele alınmıştır.

SONUÇ

Uluslararası göç olgusu, sebep ve sonuçları bakımından farklılık gösteren karmaşık bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Karmaşık bir mekanizmaya sahip olan uluslararası göç olgusunun nicelik ve nitelik bakımından daha iyi anlaşılabilmesi için uluslararası göç olgusunu ele alan yazın çalışmaları, bir takım bilimsel araştırmalara ihtiyaç duymaktadır. Uluslararası göç olgusunu ve akademik çalışmalardaki uluslararası göç sorunsalına açıklık getirme noktasında, o alanda ele alınan yazın çalışmalarının incelenerek analizlerin yapılması önemli ipuçlarının elde edilmesine katkıda bulunacaktır. Bu çalışmada da Türkiye’de uluslararası göç bağlamında ele alınan yazın çalışmalarının nitelik ve nicelik bakımından çözümlemesi ele alınarak uluslararası göç sorunsalı değerlendirilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti, kuruluşundan itibaren farklı biçimlerde kitlesel uluslararası göç dalgalarına ev sahipliği yapmıştır. Türkiye’nin ev sahipliği yaptığı bu kitlesel dış göç dalgaları; ulusal, sosyal, ekonomik ve siyasi faktör kaynaklı olarak farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Türkiye, tarih boyunca maruz kaldığı kitlesel dış göç dalgalarıyla birlikte sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal mekanizmalarında sorun ve değişimler meydana gelmiştir. Göçün kolektif mekanizmasıyla birlikte hem göç veren ülkelerde hem de göç alan ülkelerde değişim, etkileşim ve sorunlar meydana gelmektedir. Türkiye’nin sosyal, ekonomik, kültürel ve politik kurumlarını derinden etkileyen uluslararası göç olgusu, akademik çalışmalarda da yerini almıştır. Bu çalışmada da temel amaç, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren etkisini belirgin bir şekilde gösteren uluslararası göç olgusunun literatürdeki etki düzeyini ortaya koymaktır. Bu çalışma kapsamında; 345 yüksek lisans, doktora ve uzmanlık tezi, 100 makale ve 63 kitap olmak üzere toplamda 508 yazın çalışması incelenmiştir. Ayrıca incelenen yazın çalışmalarında, Suriyeli göçü özel olarak da ele alınmıştır. Ele alınan yazın çalışmaları; durum saptayıcı, içerik analiz ve metin analiz olmak üzere toplamda üç analiz yöntemine dayalı olarak nitel ve nicel olarak derinlemesine çözümlenmiştir.

İncelenen yazın çalışmaları sonucu, uluslararası göç alanında ele alınan yazın çalışmalarının çoğunluklu olarak Suriyeli göçleri bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Suriyeli göçünden sonra en fazla üzerinde çalışma yapılan dış göçler sırasıyla; Afganlı göçleri, Irak göçleri, Bulgar göçleri ve İran göçleri olmuştur. Yayın

türüne göre yazın çalışmaları ele alındığında, çalışmaların çoğunluğunu yüksek lisans tezlerinin oluşturduğu, tarih bağlamında ele alınan çalışmaların çoğunluğu, 2018-2019 yılları arasında kaleme alındığı, araştırma yöntemi olarak yazın çalışmalarının genel olarak nitel araştırma yöntemine dayalı olarak ele alındıkları ve yazın çalışmalarında örneklem olarak genellikle Suriyeli öğrenciler ve yerel öğretmenlerin ele alındığı tespit edilmiştir. Konu ve tematik kodlamalar bağlamında ise yazın çalışmalarının çoğunluğunun başta sosyal boyut olmak üzere, kültür, ekonomi ve sağlık boyutlarında ele alındığı tespit edilmiştir. Sosyal bağlamda ele alınan yazın çalışmalarının çoğunluğu; eğitim, uluslararası göçün etkileri ve mültecilerin sorunları bağlamında ele alındığı, kültürel bağlamda ele alınan yazın çalışmalarının ise genel olarak, uluslararası göç-kültür, entegrasyon sorunsalı ve yerel halkın mültecilere yönelik algı düzeyleri bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Ekonomi bağlamında ele alınan yazın çalışmalarının uluslararası göçün ekonomik etkileri, mültecilerin emek piyasasındaki istihdamı ve zorlukları, sağlık bağlamında ele alınan yazın çalışmalarının ise genel olarak mültecilerin genel sağlık sorunları, kadın hastalıkları ve mültecilerin sağlık hizmetlerine erişim düzeyleri bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir.

Konu bağlamında yazın çalışmaları ele alındığında, öncelikle Suriyeli göçü bağlamında ele alınan çalışmaların genel olarak eğitim, sosyo-kültürel etki ve sağlık bağlamında ele alındığı tespit edilmiştir. Eğitim bağlamında ele alınan yazın çalışmalarının genelinin ise ortaokul ve lise düzeyindeki öğrencileri kapsadıkları, yüksek öğrenim gören öğrencileri ele alan yazın çalışmalarının sınırlı olduğu ve eğitim çalışmalarının genel olarak Suriyeli öğrencilerinin yabancı dil olarak Türkçe öğrenimi ve öğrencilerin eğitim alanında karşılaştıkları sosyal ve entegrasyon sorunları çerçevesinde ele alındıkları tespit edilmiştir. Kadın bağlamında ele alınan yazın çalışmaları incelendiğinde, çalışmaların toplumsal cinsiyet temelli kavramsal çerçeveye ele alındığı ve Suriyeli kadınların ailesel ve statüsel rol değişimleri, Suriyeli kadınların sosyal yaşamdaki sorunları ve Suriyeli kadınların sağlık sorunları bağlamında ele alındığı tespit edilmiştir. Ancak, Suriyeli kadınların ekonomik istihdamına yönelik yazın çalışmalarının yeteri düzeyde ele alınmadıkları tespit edilmiştir. Dini bağlamda ele alınan yazın çalışmaların genellikle Suriyelilerin din dersinde karşılaştıkları sorunlar ve dini uyum süreçleri bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Medya bağlamında, Suriyeli göçüne yönelik çalışmaların daha çok olumsuz söylemler çerçevesinde ele alındıkları ve sosyal medyanın Suriyelilere yönelik söylemlerinin yerel halkın bakış

açısındaki etki düzeyinin ölçümü bağlamında ele alındığı tespit edilmiştir. Kentleşme bağlamında ele alınan yazın çalışmalarının, Suriyeli göçlerin kentsel etkileri, Suriyelilerin kent tercihleri ve Suriyelilerin barınma merkezleri bağlamında ele alındıkları, ancak Suriyeli göçünün kentte meydana getirdiği çevresel sorunlara yönelik yazın çalışmalarının yeteri düzeyde ele alınmadıkları tespit edilmiştir. Sivil toplum kuruluşları bağlamında ele alınan yazın çalışmalarının genel olarak, Suriyelilere yönelik insani yardımlar ve entegrasyonda sivil toplum kuruluşlarının rolü bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Kültürel bağlamda ele alınan yazın çalışmalarının genel olarak entegrasyon, dışlanma ve yerel halkın Suriyelilere yönelik algı düzeyleri bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Ekonomik bağlamda ele alınan yazın çalışmalarının Suriyeli göçünün ekonomik etki düzeyi ve Suriyeliler emek piyasasındaki istihdamı ve yaşadıkları zorluklar bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Ancak, Suriyeli girişimcilere yönelik yazın çalışmalarının yeteri düzeyde ele alınmadıkları tespit edilmiştir. Yönetim ve siyasa bağlamında ele alınan yazın çalışmalarının genellikle Suriyeli göçüne ilişkin göçün kuramsal mekanizması ve Suriyeli göçüne ilişkin olarak göç yönetimi ve sivil toplum kuruluşlarının insani yardımları çerçevesinde ele alındıkları tespit edilmiştir. Ancak, Suriyelilerin siyasal katılımı ve kamu kuruluşlarıyla yaşanan uyum sorunsalına yönelik yazın çalışmalarının yeteri düzeyde ele alınmadıkları tespit edilmiştir. Küreselleşme bağlamında ele alınan yazın çalışmalarının ise genel olarak Türkiye-Avrupa Birliği bağlamında uluslararası göç yönetimi ve düzensiz Suriyeli göç yönetimi bağlamında ele alındıkları, hukuk bağlamında ise Suriyeli göçü bağlamında mülteci hukuku, geçici koruma rejimi ve Suriyelilerin hukuki statüsü bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Sağlık alanında ele alınan yazın çalışmalarının ise çoğunluğunun Suriyelilerin sağlık durumları (kadın hastalıkları ve savaş yaralanmaları) ve Suriyelilerin sağlık hizmetlerine erişim düzeyleri bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Ancak, Suriyeli çocukların sağlık sorunsalı ve beslenme düzeylerine yönelik yazın çalışmalarının yeteri düzeyde ele alınmadıkları tespit edilmiştir.

Diğer göçler bağlamında yazın çalışmaları incelendiğinde, uluslararası göçler bağlamında ele alınan çalışmaların genel olarak sosyal, ekonomik ve kültürel bağlamda ele alındıkları ve dış göç olarak Suriyeli göçünden sonra en fazla çalışmanın Afgan ve Irak göçleri bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Özellikle, eğitim alanında ele alınan çalışmaların Afganlı ve Iraklı öğrencilere yönelik ele alındığı ve daha çok

yabancı dil öğrenimi olarak Türkçe öğreniminde karşılaşılan zorluklar bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Ayrıca, eğitim bağlamında ele alınan yazın çalışmalarının çoğunluklu olarak ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde ele alındığı ancak yüksek öğrenim gören öğrenciler bağlamında yazın çalışmalarının yeteri düzeyde ele alınmadıkları tespit edilmiştir. Kadın bağlamında ele alınan çalışmaların çoğunluğunu, Afgan ve Bulgar kadınlarının oluşturduğu, özellikle Bulgar kadınlarına yönelik sanatsal çalışmaların (kadın kıyafetleri, Bulgar müzikleri, göç hikayeleri) çoğunluklu olarak yer aldığı, Afgan kadınlarına yönelik toplumsal cinsiyet sorunsalı bağlamında yazın çalışmalarının ele alındığı ve Sovyetlerden kaçan Ahıskalı ve Gürcü kadınların emek piyasasına yönelik yazın çalışmalarının ele alındığı tespit edilmiştir. Toplumsal cinsiyet bağlamında, kadınların ekonomik istihdamı ve kadınların eğitim sorunsalına yönelik yazın çalışmalarının yeteri düzeyde ele alınmadıkları tespit edilmiştir. Medya bağlamında ele alınan yazın çalışmalarını incelendiğinde çalışmaların özellikle, Bulgarlı göçüne yönelik medyanın konumu ve göçmen dernekleri bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Sanatsal bağlamda yazın çalışmaları incelendiğinde, çalışmaların genel olarak uluslararası göçün sosyolojik yansıması olarak filmler, Boşnak, Makedon, Bulgar ve Irak müzikleri, Bulgarlıların kutlama törenleri ve Bulgarlı kadınların göç hikayeleri çerçevesinde ele alındıkları tespit edilmiştir. Kentleşme bağlamında ele alınan çalışmaların daha çok Bulgarlı Türklerin Cumhuriyet dönemi yerleşim konutları bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Dini bağlamda ele alınan yazın çalışmalarının ise Bulgar, Ahıska Türkleri ve Iraklıların dini inançları ve uluslararası göçün yaşam düzeylerine etki bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. İncelenen yazın çalışmalarında, diğer alanlardan farklı bir konu olarak uluslararası göçte çeviri biliminin de ele alındığı tespit edilmiştir.

Uluslararası göç bağlamında ele alınan yazın çalışmaları incelendiğinde, bu alanda kayda değer sayıda yazın çalışmalarının yer almasına rağmen içerik bağlamında, yazın çalışmalarının sadece belli alanlara vurgu yaptıkları tespit edilmiştir. Oysaki uluslararası göç olgusu, farklı alanları ve farklı bakış açılarını içeren çeşitlilik taşıyan bir disiplindir. Bu nedenle, araştırmalar sonucu yazın çalışmasında eksikliği tespit edilen alanlara yönelik yazın çalışmalarının çeşitlenmesi, Türkiye’de uluslararası göç olgusunun daha ayrıntılı bir şekilde açıklanmasına katkı sağlayacaktır. İncelenen yazın çalışmaları sonucu şu eksikliklere ulaşılmıştır:

- ✓ Öncelikle, çocuk bağlamında ele alınan yazın çalışmalarının çoğunluklu olarak eğitim alanında ele alındıkları tespit edilmiştir. Yazın çalışmalarının daha çok çocukların eğitim sorunsalı bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Ancak, çocukların eğitim alanı dışında yaşamış oldukları sosyal sorunlarına yönelik özel çalışmalar oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, mülteci çocukların eğitim sorunsalı dışında yaşamış oldukları sosyal sorunlarına yönelik çalışmaların ele alınması önerilmektedir.
- ✓ Eğitim bağlamında ele alınan yazın çalışmalarının çoğunluklu olarak ilkokul ve ortaokul düzeyinde ele alındıkları tespit edilmiştir. Lise düzeyi ve yüksek öğrenim gören öğrenciler bağlamında yazın çalışmalarının oldukça az olduğu ve yüksek öğrenim gören öğrenciler bağlamında ele alınan yazın çalışmalarının genel olarak, kültürel bağlamda ele alındıkları ve öğrencilerin sosyal yaşam düzeylerine ilişkin yeteri düzeyde çalışmaların ele alınmadıkları tespit edilmiştir. Bu nedenle, lise ve yüksek öğrenim düzeyindeki öğrencilere yönelik ve bu öğrencilerin sosyal ve ekonomik uyum sorunsalına ilişkin çalışmaların ele alınması önerilmektedir.
- ✓ Eğitim bağlamında ele alınan yazın çalışmalarında, toplumsal cinsiyet temelli yazın çalışmalarına ulaşılmamıştır. Eğitim alanında, cinsiyet bağlamında erkeklere oranla büyük zorluklar yaşayan kız öğrencilerin eğitim sorunsalına ilişkin çalışmalarının kaleme alınması önerilmektedir.
- ✓ Toplumsal cinsiyet bağlamında ele alınan yazın çalışmaların da yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda ele alınan yazın çalışmalarının genel olarak kadın sağlığı ve kadınların gündelik yaşam deneyimlerine ilişkin olarak ele alındıkları ancak, kadınların ekonomik istihdamına yönelik çalışmaların çok az olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, toplumsal cinsiyet temelli kadınların ekonomik istihdamına yönelik çalışmaların ele alınması önerilmektedir.
- ✓ Medya bağlamında ele alınan yazın çalışmalarının çoğunluğunun Suriyelilere yönelik olumsuz söylemler bağlamında ele alındıkları ve genel bağlamda ele alınarak, kadın ve çocukların medyadaki temsili göz ardı edilmiştir. Bu nedenle, kadınların ve çocukların medyadaki temsiline ilişkin çalışmalara ağırlık verilmesi önerilmektedir.

- ✓ Kentleşme bağlamında ele alınan yazın çalışmaları incelendiğinde, ele alınan yazın çalışmalarının genel olarak bölgesel etki düzeyleri bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Uluslararası göçlerin kentteki çevresel sorunlarına yönelik çalışmaların ele alınmadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca, kentteki göçmen konutlarına yönelik çalışmalarında az olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, uluslararası göç bağlamında çevre sorunları ve göçmen konutlarına yönelik çalışmaların ele alınması önerilmektedir.
- ✓ Kültürel bağlamda ele alınan yazın çalışmaları incelendiğinde, yazın çalışmalarının genel olarak entegrasyon-uyum ve Suriyelilere yönelik algı düzeyleri bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Ancak, kültürel bağlamda “çokkültürlülük” olgusunun bir politika aracı olarak yeteri düzeyde ele alınmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, yazın çalışmalarında uluslararası göç bağlamında çokkültürlülük olgusuna yoğunlaşma, Türkiye’de uluslararası göç sorunsalının çözümünde önemli politikaların hazırlanmasına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.
- ✓ Ekonomik bağlamda ele alınan yazın çalışmalarında, göçmenlerin girişimcilik düzeyine yönelik ele alınan çalışmaların çoğunluğunun büyük çaplı işletme sahibi olan girişimciler bağlamında ele alındıkları, ancak küçük çaplı göçmen esnaflara yönelik çalışmaların oldukça az olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, göçmen esnaflara yönelik yazın çalışmalarının ele alınması önerilmektedir.
- ✓ Ekonomik bağlamda ele alınan yazın çalışmalarında “çocuk işçiliği” sorunsalının yeteri düzeyde ele alınmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, göçmen çocuk işçiliği sorunsalına yönelik yazın çalışmalarının ele alınması önerilmektedir.
- ✓ Hukuki bağlamda ele alınan yazın çalışmalarının genel olarak mülteci hukuku ve mülteci hakları bağlamında ele alındıkları ancak, mültecilerin hukuki fardındalık düzeyine ilişkin ele alınan çalışmaların oldukça az olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, mültecilerin hukuki farkındalığına yönelik çalışmaların ele alınması önerilmektedir.
- ✓ Yönetimsel bağlamda ele alınan yazın çalışmalarının genel olarak göçün kurumsal yapılanması ve kurumsal teoriler çerçevesinde ele alındıkları tespit edilmiştir. Ancak, ele alınan yazın çalışmalarında mültecilerin kamusal uyum

düzeylerine yönelik yazın çalışmalarının yeteri düzeyde ele alınmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, mültecilerin kamu kurumlarıyla uyum düzeyine ilişkin yazın çalışmalarının ele alınması önerilmektedir.

- ✓ İncelenen yazın çalışmalarında psikososyal alanda ele alınan yazın çalışmalarının oldukça az olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, psikososyal bağlamda çalışmaların ele alınması önerilmektedir.
- ✓ Sağlık alanında ele alınan çalışmaların genellikle, mültecilerin genel sağlık durumları ve kadın hastalıkları bağlamında ele alındıkları ancak mültecilerin ve özellikle çocukların sağlık beslenme düzeylerine yönelik çalışmaların yeteri düzeyde ele alınmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, çocukların beslenme düzeylerine yönelik çalışmaların ele alınması önerilmektedir.
- ✓ İncelenen yazın çalışmalarında, engelli mültecilere yönelik yazın çalışmalarının sınırlı sayıda ele alındığı tespit edilmiştir. Suriyeli engelli bireylere yönelik farkındalık düzeyinin gelişimi bağlamında, engelli bireylere yönelik yazın çalışmalarına ağırlık verilmesi önerilmektedir.
- ✓ Siyasa ve küreselleşme bağlamında ele alınan yazın çalışmalarının genel olarak, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri bağlamında göç yönetimi ve yerel yönetimlerin mültecilere yönelik uygulamış oldukları sosyal hizmetler bağlamında ele alındıkları tespit edilmiştir. Ancak TR-AB ilişkilerinde Suriyeli göç sorunsalına yönelik çözüm önerileri, TR-AB ilişkilerinde çokkültürlülüğe dayalı göç yönetim politikası, uluslararası göç bağlamında güvenlik ve mültecilerin siyasal katılımına yönelik yazın çalışmalarının yeteri düzeyde ele alınmadıkları tespit edilmiştir. Bu nedenle, siyasi bağlamda TR-AB ilişkilerinde çokkültürlülük bağlamında göç politikaları, Türkiye’de uluslararası göç sorunsalı bağlamında uluslararası güvenlik politikaları ve mültecilerin siyasal katılımına yönelik yazın çalışmalarına ağırlık verilmesi, Türkiye’deki uluslararası göç sorunsalının çözümüne yönelik politikaların gelişimine katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aad, Y., Gaziantep'teki Suriyeli Göçmen Girişimciler Üzerine Bir Araştırma, (Gaziantep Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep, 2020.
- Abacı Yıldız, C. (2019), “*Suriye Kaynaklı Göç Ekseninde Türk Göç Mevzuatının Tarihsel Açıdan Yeniden Değerlendirilmesi*”, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Sayı 4, s. 237-266.
- Abacı, C., Suriye Kaynaklı Göçün Türkiye’nin Göç Politikalarının Kurumsallaşması Üzerindeki Etkisi, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2016.
- Abadn-Unat, N. (2017); Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Abay, A. ve Güllüpınar, F. (2020), “*Suriyeli Çocukların Eğitim ve Uyum Sorunlarının Değerlendirilmesi: Kızıltepe Örneği*”, Muhakeme Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, s. 37-60.
- Açıkalın, M., Uluslararası Göçün Toplumsal Cinsiyet Boyutu: Karaman Örneği, (Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Karaman, 2018.
- Açıkalın, Ş. N. ve Neyişçi, N. (2020), “*A Review of Graduate Dissertations on Migration in Turkey: 1967-2018*”, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Cilt 16, Sayı 29, s. 14-25.
- Afyonoğlu, M. F., Konya’da Yaşayan Suriyeli Kadınların Sorun ve İhtiyaçlarıyla Şekillenen Şiddet Deneyimi: Kesişimsellik Perspektifinden Bir Sosyal Çalışma Değerlendirmesi, (Selçuk Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Konya, 2019.
- Ağlagül, E., Suriyeli Mültecilerde Batın Yaralanmalarının Multidedektör Bilgisayarlı Tomografi ile Retrospektif Değerlendirilmesi, (Mustafa Kemal Üniversitesi Uzmanlık Tezi), Hatay, 2014.
- Ağlargoöz, O. ve Yardımcı, Ş. (2019), “*Uluslar arası Düzensiz Göç ve Çalışma Hayatı: Şanlıurfa İlindeki Suriyeli Göçmenlerin Durumu*”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt 14 Sayı 2, s. 535-558.
- Ahmadi, A. A., Ankara İlinde Yaşayan Afgan Göçmenlerde Ruhsal İyilik Hali ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi, (Sağlık Bilimleri Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2020.

- Akalın, A. E., Türkiye’de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınların Toplumsal ve İktisadi Varoluş Stratejileri Üzerine Sosyolojik Bir Analiz, (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2014.
- Akalın, H., Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Türkiye’de Mülteci Hukuku: Suriye Örneği, (Beykent Üniversitesi Sos. Bil. Enst. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2013.
- Akdeniz, Y., Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Mülteci Öğrencilerin Uyum Sorunları: Şanlıurfa İli Örneği, (Sakarya Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya, 2018.
- Akdoğan, N., Uluslararası Göç Kavramı Çerçevesinde Türkiye’de Göç Yönetimi, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi Kütahya Dumlupınar Üniversitesi), Kütahya, 2019.
- Akelma, H. ve T. Kılıç, E. (2019), “Savaş, Yanık ve Çocuk: Suriye Savaşının Hastanemiz Yanık Ünitesine Yansımaları”, STED, Cilt 28, Sayı 5, s. 312-319.
- Akgün, B., Mekânsal İmge-Mekansal Pratik İlişki/İlişkisizliğinin Bursa’da 1950-1951 ve 1989 Bulgaristan Göçmenleri Üzerinde İncelenmesi, (Gazi Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2001.
- Akgün, E., Yasa Dışı Göç Çerçevesinde Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi) İstanbul, 2011.
- Akgün, H. M., Doğu Türkistan’dan 1950’li Yıllarda Türkiye’ye Göç Eden Kazakların Tarihi ve Sosyo-Ekonomik Gelişimi, (Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi SosBasılmamış Yüksek Lisans Tezi), Tekirdağ, 2019.
- Akgün, N., Suriyeli Mültecilerde Ruhsal İyilik Hali ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi, (Selçuk Üniversitesi Tıpta Uzmanlık Tezi), Konya, 2016.
- Akın, M, H. ve Bozbaş, G. (2020), “Suriye’den Türkiye’ye Göçün Sosyolojik Sonuçları Suriyeli Göçmenler Üzerine Uygulamalı Bir Saha Araştırması”, Liberal Düşünce Dergisi, Sayı 25, s. 47-65.
- Akis Kalaylıoğlu, Y., Transforming Constraints into Strategies: The Role of Different Forms of Capital In The Status Passage of Documented Iranian Migrants in Ankara, Turkey, (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2016.

- Aksümer, S., Suriyeli Mültecilerin Demografik Yapısının Türkiye Ekonomisinde Genç İşgücü ve İşsizlik Üzerindeki Etkileri, (Selçuk Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2019.
- Aktan, L. ve Bilen, E. Ş. (2020), “*Eğitimin Milliyeti: Mülteci Öğrenciler ve Türkiyeli Öğrencilerin Kademelere Göre Değişen Öğrencilik Deneyimleri*”, Çocuk ve Çocuk ve Medeniyet, Cilt 5, Sayı 9, s. 159 – 180.
- Aktaş, A., Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Kadın Mülteciler: Kilis Örneği, (İstanbul Bilgi Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2016.
- Aktel, M. ve Kaygısız, Ü. (2018), “*Türkiye’de Göç Yönetimi*”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 23, Sayı 2, s. 579-604.
- Akyıldız, İ. E., Göç Hareketliliğinin E. Lee Kuramı Perspektifinden Yorumlanması: Türkiye Örneği, (Bursa Uludağ Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 2019.
- Akyol, F., Refugee Entrepreneurship in Turkey The Case of Syrians in Gaziantep, (Gaziantep Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep, 2020.
- Alakuş, E., Türkiye’de Göç Yönetimi ve Uygulaması, (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bolu, 2018.
- Aldemir, A., Kötülüğün Sıradanlığı Bağlamında Sosyal Medya: Twitter’da Suriyeli Mülteciler Örneği, (Marmara Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2018.
- Algan, N. A., Ankara’da Yaşayan Suriyeli ve Iraklıların Temel Eğitim Hizmetlerine Erişimlerinin Karşılaştırmalı Analizi, (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bolu, 2019.
- Algül, İ., Bulgaristan Göçmenlerinin Dini İnanç ve Uygulamaları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Hatay-Erzin’de Yaşayan Göçmenler Örneği, (Bursa Uludağ Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 2019.
- Aliu, A., Balkanlar ve Türkiye’de Yetkilendirme, Göç Yönetişimi ve İşbirliği: Avrupa Birliği Hukuku Perspektifinden Göç ve Sığınmacıların Sorunları, (İstanbul Ticaret Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2019.
- Alkar, E. ve Atasoy, E. (2019), “*Türkçe Literatürde Göç Çalışmalarının Bibliyografyası*”, Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, Cilt 6, Sayı 4, s. 2231-2265.

- Alpagu, H. (2015). Göç Ekonomisi. Sosyoloji Divanı Dosya Göç. Divan Kalem (Ed.). Konya: Çizgi Kitapevi.
- Altınok Çalışkan, E., Mülteciler ve Sığınmacılar Hakkında İdarenin Görevleri-Yetkileri ve Yargısal Denetim, (İstanbul Kültür Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2013.
- Altıntaş, İ. (2008). Dış Göç ve Din. İstanbul: DEM Yayınları.
- Anaran, S., Göçmen Hukuku Bağlamında 2011 Sonrası Türkiye’deki Gayrimüslim Göçmenlerin Durumu, (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Van, 2020.
- Ansen, M. D. (2012). Türk Yabancılar Hukukunda Mülteciler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Apak, H. (2018), “*Türkiye’de Sosyal Hizmet Lisansüstü Tezlerinin Göç Bağlamında Değerlendirilmesi*”, Kadim Akademi SBD, Cilt 2, Sayı 2, s. 123-135.
- Arık, D. S. (2020), “*Türkiye’de Göç Yönetişimi ve Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Ekonomik ve Sosyal Etkileri*”, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 7, Sayı 1, s. 58-74.
- Arkan, Z. (2020), “*Ali Tântâvî’nin İki Yetim (Yetîmân) Adlı Hikâyesinin Tahlil*”, Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 1, s. 255-285.
- Arpacı, M. (2020), “*Uluslararası Göç ve Toplumsal Cinsiyet: Erzincan’da Yaşayan Afgan Kadınlar Örneği*”, Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, s. 135-154.
- Arslan Akay, S., Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Suriyeli Göçmenlere Yönelik Uyguladığı Sosyal Yardım Politikaları: Keçiören Belediyesi Örneği, (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2019.
- Arslan, H., Suriyeli Mültecilerin İş Bulma Aşamasında Karşılaştıkları Sorunlar, (Hasan Kalyoncu Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep, 2018.
- Artar, F., Suriyeli Mültecilerin Türkiye Medyasındaki Sınıfsal Temsili, (Ankara Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2019.
- Asar, A. (2016). Göç Yönetimi. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Asena, M. ve Öztaş, T. (2020), “*Türkiye’nin Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Yaşayan Suriyeli ve Türkiyeli İlkokul Çocuklarında Fonksiyonel Kabızlık Sıklığının Karşılaştırılması*”, Ahi Evran Medical Journal, Cilt 4, Sayı 2, s. 35-40.

- Aslan, F., İlkokul ve Ortaokula Devam Eden Göçmen Çocukların Eğitim Sorunlarına Yönelik Okul Yöneticilerinin Görüşleri, (Gazi Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2019.
- Aslankan, A., Reflections of Cultural Capital on Exchange of Populations: The Case of Çeşme and Alaçatı, (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2008.
- Aslantürk, O., Uluslararası ve Ulusal Hukuki Düzenlemeler Çerçevesinde Türkiye'nin İltica Politikası: Suriyeliler Örneği, (Karadeniz Teknik Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Trabzon, 2018.
- Atalay, E., Savaş ve Toplumsal Cinsiyet: Suriyeli Mülteci Kadınların Toplumsal Cinsiyete Dayalı Kadın Sağlığı Sorunlarının İncelenmesi, (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale, 2019.
- Atasayar, T., 1923'ten Günümüze Türkiye'ye Yapılan Göçler ve Kültürel Etkileri, (Kırıkkale Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale, 2018.
- Ateş, B., Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Kadın Göçmenlerin Entegrasyon Süreci: Küçükçekmece İlçesi Örneği, (İstanbul Gelişim Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Ateşok, Z. Özde., Karşılaştırmalı Perspektiften Uluslararası Mülteci Rejimi Bağlamında Mülteci Eğitimi ve Türkiye Örneği, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2018.
- Avcı, A., 9-14 Yaş Çocukların Resimsel Anlatımlarında Göç ve Göçmenlik Algısı, (Pamukkale Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli, 2020.
- Avcı, B., Uluslararası Göçler Sonrası Konya'daki Sivil Toplum Kuruluşlarının Yapısal ve Fonksiyonel Dönüşümü, (Selçuk Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2019.
- Ay, M., Siyasal Göçün Sığınmacı Hali ve Uyum: Mardin Örneği, (Mardin Artuklu Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Mardin, 2019.
- Ayak, N. N., How Do Syrian Refugee Women Reconstruct Their Lives in Turkey?: an Analysis of Attitudes, Beliefs and Experiences of Syrian Refugee Women on Child Education and Child Labor, (Sabancı Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2018.

- Ayaşlı, E., Mass Migration Movements to Turkey: The Cases of Turks of Bulgaria, Northern Iraqis, and Syrians, (Bilkent Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2018.
- Ayçicek, E. ve Tecer, Ö. E. (2018), “*Uluslararası Göç Rejimi İtibarıyla Türkiye’nin Değişen Konumu: Kurumsal Yaklaşımlar ve Kuramsal Açılımlar*”, ViraVerita E-Dergi: Disiplinlerarası Karşılaşmalar, Sayı 8, s. 44-66.
- Aydemir, Y., Mülteci Kadınların Karşılaştıkları Güçlükler: Batman Örneği, (Üsküdar Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2018.
- Aydın, İ., Dış Göçlerin Türk Ekonomisine Etkileri: Suriye Kaynaklı Dış Göçün İktisadi Açından İncelenmesi ve Değerlendirilmesi, (Türk Hava Kurumu Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2016.
- Aydoğdu, B., Suriyelilerin Göçü ve Kentsel Yaşamın Yeni Örüntüleri: Gaziantep Örneği, (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın, 2019.
- Aydoğdu, F., Göçmen Aile Çocuklarının Uyum Düzeylerine Sosyal Uyum Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi, (Ankara Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2019.
- Aygül, H. H. ve Kaba, E. M. (2019), “*Suriyeli Kadınların İşgücüne Katılımı ve Deneyimleri (İstanbul-Sultanbeyli Örneği)*”, Turkish Studies, Cilt 14, Sayı 4, s. 1255-1275.
- Azeez, A. O., 14-15 Yaş Grubu Irak’lı ve Türk Erkek Çocukların Spora Özgü Başarı Motivasyonu Düzeylerinin İncelenmesi, (Gaziantep Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Gaziantep, 2016.
- Aziz, A. (2020). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Babacan, M., Göçmenliğin ve Mülteciliğin Sosyo-Ekonomik Etkileri, (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ağrı, 2019.
- Babacan, T. Türkiye’de Göçmen Sağlığı Hizmetleri & Bir Merkez Örneği, (Ankara Şehir Hastanesi Tıpta Uzmanlık Tezi), Ankara, 2019.
- Babuş, F. (2006). Osmanlı’dan Günümüze Etnik-Sosyal Politikalar Çerçevesinde Göç ve İskan Siyaseti ve Uygulamaları. İstanbul: Ozan Yayıncılık.

- Bahadır, H., İzmir'in Bir Mahallesinde Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Sağlık Durumları, Sağlık Hizmetlerine Erişimi ve Erişimi Etkileyen Etmenler, (Dokuz Eylül Üniversitesi Uzmanlık Tezi), İzmir, 2016.
- Bahadır, U., Göçmen ve Sığınmacıların Eğitimden Dışlanması Sorunu, (Akdeniz Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Antalya, 2019.
- Balun, B., Yabancı Göçmenlerin Çalışma Koşulları ve Sendikal Deneyimleri Ekseninde Sendikaların Göçmenlere Bakışı: Karabük Örneği, (Anadolu Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Eskişehir, 2020.
- Barın, H., Türkiye'deki Suriyelilerin Entegrasyonunda Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Ankara Örneği, (Gazi Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2019.
- Bartram vd., (2017). Göç Meselelerinde Temel Kavramlar. (Çev. A. Tuncay, I.). Ankara: Hece Yayınları.
- Bayburt, B. ve Duman, D. (2020), “İzmir'de Göçmen Dernekleri”, Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 2, Sayı 1, s. 46-72.
- Bayındır Güneş, P., 2017 Yılında Hastanemizde Doğan Suriyeli Mülteci Anne Bebekleri ile Türk Annelerden Doğan Bebeklerin Perinatal Özelliklerinin Karşılaştırılması, (Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıpta Uzmanlık Tezi), İstanbul, 2018.
- Baykal, S. ve Yılmaz, L. (2020), “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Göç İdaresi Bağlamında Türkiye'nin Yeni Göç Siyaseti”, Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, s. 633-652
- Baykan, E., Suriyeli Göçü ve Sosyal Uyuma İlişkin Yerel Toplumun Görüşleri: Altındağ Örneği, (Başkent Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2020.
- Bayraktar, R., Ahıskalı Türklerde Göçün Dinsel Yaşayışa Etkileri, (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Samsun, 2011.
- Bent, S., Türk ve Suriyeli Term Yenidoğanlarda Fetal Malnutrisyon Sıklığı ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi, (İstanbul İli Bakırköy Bölgesi Kamu Hastaneleri Birliği Genel Sekreterliği Tıpta Uzmanlık Tezi), İstanbul, 2016.
- Biçen Gören, K. B. (2019), “Çokkültürlülük Bağlamında Türkiye'nin Göç Politikası”, Güvenlik Çalışmaları Dergisi, Cilt 21, Sayı 1, s. 3-19.

- Bilbay, Ö. F. (2020), “*Uluslararası göç sorununun sosyo-ekonomik etkileri: Haliliye ve Eyyübiye ilçeleri üzerine bir inceleme*”, Journal of Politics, Economy and Management, Cilt 3, Sayı 1, s. 34-46.
- Bilen, D. ve Kıran, B. (2020), “*Suriyeli Mültecilerin Çeşitli Travmatik Yaşantıları Nasıl Deneyimlediklerine Göre Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Yaşam Doyum Düzeylerinin İncelenmesi*”, OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Cilt 15, Sayı 26, s. 2528-9535.
- Bilen, D., Suriyeli Mültecilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Yaşam Doyumu Düzeyinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, (Çağ Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Bimay, M., Göçün Kentleşme Üzerindeki Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Etkileri: Batman Örneği, (Mustafa Kemal Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Hatay, 2019.
- Binatlı, A.O. ve Esen, O. (2016), Suriyeli Mültecilerin Bölgesel İşgücü Piyasalarına Etkisi. Orta Doğudaki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu. Paksoy vd., (Ed.). Ankara: Efil Yayınevi.
- Bingün, F. H., Nazi Almanyası’ndan Kaçarak Türkiye’ye Sığınan Alman Bilim Adamı ve Sanatçıları, (Ankara Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1990.
- Binici, N., Hatay İline Suriye’den Göç İle Gelen Sığınmacı Çocukların Aşılma Durumlarının Belirlenmesi, (Mersin Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin, 2019.
- Birer Saçlı, M., Türk Ceza Kanunu’nda Göçmen Kaçakçılığı, (Marmara Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- BMMYK (2013). Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolü Çerçevesinde Mülteci Statüsünün Belirlenmesinde Uygulanacak Ölçütler Ve Usuller Hakkında Elkitabı. Ankara: BMMYK Yayınlar.
- Bozkurt, C., Afganistanlı Sığınmacı ve Mültecilerin Gündelik Yaşam Deneyimleri: Niğde Örneği, (Süleyman Demirel Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2019.
- Bozkurt, K. (2018). Avrupa Birliği Politikaları ve Düzenlemeleri Kapsamında Göç Hukuku Mülteci Statüsü ve Sığınma. İstanbul: Legal Yayıncılık.

- Bucaklıoğlu, U., Yasadışı Göç ve Mülteci Sorununun, Türkiye'nin Ab İle Uyum Sürecine Muhtemel Etkileri, (Nişantaşı Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Budak vd., (2018), “*Suriyeli Sığınmacıların Fiziksel Sağlık Algılarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*”, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Cilt 5, Sayı 3, s. 68-75.
- Bulut, O., Suriyeli Göçmenlerin Gündelik Hayata Katılım Süreçlerinde Etno Kültürel Direnç Noktaları: “Göçmen Kimliğinin Değişken Rolü”, (Gaziantep Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep, 2019.
- Buran, H., Baskı Grupları, Türkiye’de Dernekleşme ve Balkan Göçmen ve Mülteci Dernekleri Örneği, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 1993.
- Buz, S., Kadın ve Göç İlişkisi: Sığınan ve Sığınmacı Kadın Örneği, (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2006.
- Büyükçalık, M. E., Mülteci Hukuku’nun Gelişimi ve Türkiye’de Mültecilerin Sosyal Hakları, (Anadolu Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir, 2014.
- Büyükhan, M., Zorunlu Eğitim Çağındaki Suriyeli Çocukların Eğitime Erişimi Önündeki Engeller: Ankara İli Örneği, (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2019.
- Can, Ö., Change or Continuity? A Comparative Study of The Immigrant Integration Models of Turkey And Germany After The Syrian Crisis, (Sabancı Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Cankara, Y. ve Çerez, O. (2020), “*Tarihsel Süreç İçerisinde Afganistan’ın Göç Sorunu ve Türkiye’ye Yansımaları*”, Türk Dünyası Araştırmaları (TDA), Cilt 124, Sayı 245, s. 447-460.
- Castles, M. ve Miller, M. J. (2008). Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cavlak, H. ve Doğan, M. (2018), “*Yeniden Yurtlanma Sürecinde Suriyeli Mülteciler: Türkiye’nin Göç Mevzuatının Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi*”, Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, s. 365-373.

- Cesur Kılıçaslan, S., İnegöl Bölgesi'nde Yaşayan Bulgaristan Göçmeni ve Yerli Ailelerin Aile Yapısı, (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2006.
- Ceylan, A. (2019), “*Türkiye Cumhuriyeti’ne Yönelen Kitleli Göç Hareketleri ve Kabul Mekanizmasındaki Yaklaşımlara İlişkin Bir İnceleme: 1989 Bulgaristan, 1991 Irak ve 2011 Suriye Göçleri*”, Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, Sayı 36, s. 199-221.
- Chagel, M., Göç ve Mekân Etkileşimi: İstanbul’da Suriyeli Göçmenlerin Konut Alanları Üzerine Bir İnceleme, (İstanbul Kültür Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Chamber, L. (2014). Göç, Kültür ve Kimlik. (Çev. Türkmen, İ.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ciğerci Ulukan, N., Göçmenler ve İşgücü Piyasası: Bursa’da Bulgaristan Göçmenleri Örneği, (Marmara Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2008.
- Cihangir, M. (2020), “Ötekileşen Göçmenler”, Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 9, s. 1-19.
- Civelek, H. Y. (2019), “*Ulus-Devlet Öğretileri üzerinden Türk Öğrencilerin Suriyeli Göçmenler Hakkındaki Düşünceleri Üzerine Eleştirel bir Tartışma*”, Journal of Economy Culture and Society, Sayı 60, s. 105-124.
- Creswell, J. W. (2013). **Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma Deseni.** (Çev. Bütün, M. ve Demir, S. B.). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Çağlılar, Z. (2018), “*Anadolu’ya Göç Etmiş Bulgaristan Türklerinin Kutlama Törenleri İle Bu Törenlerde Yer Alan Müzikler*”, Folklor/Edebiyat, Cilt 24, Sayı 93, s. 151-166.
- Çağlar, T. (2018), “*Göç Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve*”, Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 5, Sayı 8, s. 27-49.
- Çağlayan, S. (2015). Suriye Savaşı ve Suriyeli Göçmenler: Teori ve Kavramsal Anlama Çabası. *Sosyoloji Divanı Dosya Göç*. Divan Kalem (Ed.). Konya: Çizgi Kitapevi.
- Çağlayan, S., Bulgaristan’dan Türkiye’ye Göçler (Bulgaristan Halk Cumhuriyeti’nin İlanından Günümüze), (Ege Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İzmir, 2007.

- Çakı, A., Geçmişten Bugüne Türkiye'nin Göç Politikası ve Suriyeli Göçmenler Bağlamında Göç Yönetişimi, (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Karaman, 2018.
- Çakır, F., Afghan Women in Ağrı: A Case Study of Irregular Migration, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2020.
- Çakırer Özservet, Y. (2015). Modern Göçebeler Olarak Göçmenler, Mekân ve Şehre Uyum. Sosyoloji Divanı Dosya Göç. Divan Kalem (Ed.). Konya: Çizgi Kitapevi.
- Çakmak, S., İdealizm-Raealizm Sentezi Ekseninde Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, (Gazi Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2019.
- Çakmak, S., Türkiye'nin Göç Politikaları: Suriyelilerin Yerleştirilmesi Örneği, (Gazi Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2018.
- Çalhan, M., National and Religious Identities of Children of Iranian Asylum-Seekers in Kayseri, (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2008.
- Çam, F., An Analysis of Turkish Migration And Asylum Policies in The Framework of World Systems Theory: Labour Market Integration of The Syrians Under "Temporary Protection", (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2019.
- Çatak, B. D. (2020). Yanı Başındaki Yabancı Suriyeliler ile Yerli Halkın Karşılaşmaları. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Çatak, B. D., Gündelik Yaşamda "Yerleşikler ve Dışarıklar": Suriyeliler ve Yerli Halkın Karşılaşması, (Mersin Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Mersin, 2018.
- Çavuş, B., Romanında Dış Göç (1960-1990) (A. J. Greimas'ın Eyleyenler Modeline Göre Dış Göç Romanlarında Yapı), (İnönü Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Malatya, 2020.
- Çayan, O., Uluslararası İşgücü Göçü ve İşsizlik Üzerine Etkisi: 2009-2015 Yılları Arası Türkiye İncelemesi, (Selçuk Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2018.
- Çayırılı, O., Türkiye'de Göç Yönetimine İlişkin Politikalar Bağlamında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kütahya, 2020.

- Çelebi, E. (2019). Mübadele, İmar ve İskân Vekaleti (Kuruluşu, Teşkilât Yapısı ve Faaliyetleri). İstanbul: Hiperyayın.
- Çelik, B., Mülteci, Sığınmacı ve Göçmenlerin Türkiye'deki İşgücü Piyasası Üzerine Etkileri: Kırşehir Örneği, (Nevşehir Hacı Bayram Veli Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir, 2019.
- Çelikel, A. (2010). Yabancılar Hukuku. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Çetiner, S., Suriye Krizi Özelinde Uluslararası Göç Sorunu, Yönetimi ve Uluslararası Göç Sorununun Ev Sahibi Ülkeye Sosyo-Ekonomik Etkileri: Türkiye Örneği, (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Kahramanmaraş, 2020.
- Çevirici, H., Suriye'den Göç Eden Talasemili Hastalarda Beta Globin Gen Mutasyonlarının Araştırılması, (Sütçü İmam Üniversitesi Tıpta Uzmanlık Tezi), Kahramanmaraş, 2018.
- Çıngır, Ö. F., Türkiye'de Göç ve Biyopolitika: Iraklı Mülteciler Örneği, (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Eskişehir, 2016.
- Çiçekli, B. (2009). Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çiçekli, B. (2016). Yabancılar ve Mülteci Hukuku. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çiftçi, F., Mültecilik Temalı Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin 7. Sınıf Türkçe Derslerinde Öğrencilerin Mültecilere Yönelik Tutumlarına Etkisi, (Atatürk Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum, 2020.
- Çimşir, S. ve Baysal, Z. N. (2020), “*Türkiye’ye Göç ile Gelen İlkokul Öğrencilerinin Okulda Arkadaşlarıyla Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri*”, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, s. 71-87.
- Çoban, A., Kentsel Gelişmenin Ekolojik Planlama Açısından Değerlendirilmesi: Suriyeli Sığınmacıların Etkisindeki Kilis Kenti Örneği, (Çukurova Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Adana, 2019.
- Çokyaman, H., Göç ve Toplumsal Cinsiyet: Mersin İlindeki Suriyeli Kadın Sığınmacılar Üzerine Bir Araştırma, (Çukurova Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana, 2020.
- Çolak, B., Suriyeli Sığınmacıların Emek Piyasasına Dâhil Oluşunun Türkiyeli Emekçilerin Göçmen Algısına Etkisi, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.

- Çolak, Y., İtme-Çekme Faktörlerinin Türkiye’de Faaliyet Gösteren Suriyeli Göçmen Girişimcilerin Algılanan Rekabet Stratejileri Üzerindeki Etkisi, (Karadeniz Teknik Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Trabzon, 2019.
- Çöplü, F., Göçmen Öğrenciler İçin Okul Uyum Programı Geliştirmeye Yönelik Bir Taslak Çalışması, (Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırşehir, 2019.
- Dedeoğlu, S. ve Gökmen, Ç. E. (2011). Göç ve Sosyal Dışlanma-Türkiye’de Yabancı Göçmen Kadınlar. Ankara: Efil Yayınları.
- Demir vd., (2018), “*Tirotoksik Periyodik Paralizi ve Hipokalemi: Olgu Sunumu*”, F. Ü. Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi, Cilt 32, Sayı 1, s. 57-59.
- Demir, G., Göç Eden ve Göç Etmeyen Kadınların Doğum Korkusu Düzeylerinin İncelenmesi, (Üsküdar Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2020.
- Demirci, K. (2019), “*Uluslararası ve Ulusal Mevzuat Hükümleri Çerçevesinde İklim Mültecisi Kavramı ve Türkiye Özelinde Yaratacağı Muhtemel Sorunlar*”, Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, s. 93-114.
- Demirci, Z., Küresel Kamusal Bir Mal Olarak Mülteci Koruması, (Katip Çelebi Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İzmir, 2019.
- Demirdağ, S. Z., “Suriyeli Mülteci Krizi”ni Yönetmede Türkiye’deki Ulusal Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü, (Marmara Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2018.
- Demirel, İ., The Integration of Iraqi Turkomans in Ankara After 1980s, (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2010.
- Demirel, Ş. R., Göç Mutfacı: Konya’daki Suriyeli Göçmenlerin Mutfak Kültürü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara.
- Demirhan İnceliler, N. (2019). 1923 Yılından Bugüne Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları ve Sosyal-Ekonomik Etkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Demirtaş, M. (2019). Suriyelilerin Türkiye’ye Göç Süreci ve İlişkiler Ağı: Ulubey Mahallesi, (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2019.

- Demirtaş, S., Göç ve Değişim: Antalya İlinde Yaşayan Ahıska Türkleri Örneği, (Karabük Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Karabük, 2019.
- Deniz, O. (2015). Ortadoğu ve Asya Kökenli Göçmenlerin Göç Güzergahında Türkiye Opsiyonu. Sosyoloji Divanı Dosya Göç. Divan Kalem (Ed.). Konya: Çizgi Kitapevi.
- Devlet Karapınar, Y., The Politics of Immigration Policy Making in Turkey Between 2002-2015, (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2015.
- Devrim Küçükebe, H., İzmir’de Yaşayan Makedonya Göçmenlerinin Müzik Geleneği, (Ege Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İzmir, 2019.
- Diab, A. M., Devletleşme Sürecinin Filistinli Mültecilere Siyasal ve Hukuksal Etkisi, (Polis Akademisi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2017.
- Dilek, B. S. (2018). Suriyeli Göçü. Ankara: Kripto Yayıncılık.
- Doghan, A. H., 1980 Sonrası Dönemde Türkiye’ye Yerleşen Afgan Türkmenlerinin Göç Süreçleri ve İtibak Problemleri, (Necmettin Erbakan Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2018.
- Doğan, G., Mültecilerin Göç Durumu ve Stk’ların Bu Duruma Etkisi, (İstanbul Arel Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2018.
- Doğan, H. (2020), “*Mülteci Çocukların Karşılaştıkları Ekonomik Sorunlar: Sosyal Hizmetler Çerçevesinde Bir İnceleme*”, Toplumsal Politika Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, s. 1-11.
- Doğan, İ. (2017). Türkiye’deki Çocuk Sığınmacıların Türkiye’deki Sosyalleşme ve Entegrasyon Sorunları. London: Transnational Press London.
- Doğan, İ. (2018). Göç ve Kültür. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Doğan, M., Temel Eğitim Kurumlarındaki Afgan Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Entegrasyonunda Okulun Yeri: Karaman Örneği, (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Karaman, 2019.
- Doğan, M., Türkiye’de Mültecilerin ve Sığınmacıların Uluslararası Hukuk Çerçevesinde Temel Haklarının Sağlanması, (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale, 2011.
- Doğan, V. (2012). Türk Yabancılar Hukuku. Ankara: Savaş Yayınevi.

- Doğan, Y., Uluslararası Göç ve Entegrasyon Teorileri Bağlamında Afganistan Hazaralarının Türkiye'ye Göçü: Trabzon İli Örneği, (Karadeniz Teknik Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Trabzon, 2020.
- Doğruyol, H., 1990 Sonrası Türk Romanında Türk-Yunan Mübadelesi, (Celal Bayar Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Manisa, 2016.
- Dokuyucu, E., Zorunlu Göçe Maruz Kalan Suriyelilerin Türkiye'de Yaşadıkları Barınma Sorunları: Kilis Örneği, (Gaziantep Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep, 2018.
- Dokuyucu, H., Çorum Halkı Gözüyle Göçmenler, (Hitit Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2020.
- Dönmez Kara, C. Ö., Göç Bağlamında Uluslararası İşbirliği ve Türkiye'nin Politikaları, (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Çanakkale, 2015.
- Duman, D. (2019), *"Türkiye'de Göçmenlere Yönelik Entegrasyon Politikalarının Eksikliğinin Değerlendirilmesi"*, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Cilt 8, Sayı 2, s. 44-67.
- Duman, E. Ş. ve Özdemirci, A. (2020), *"Türkiye'deki Suriyeli Göçmen Girişimciler Üzerine Bir Alan Araştırması"*, Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 18, Sayı 37, s. 629-656.
- Duman, E. Ş., Türkiye'deki Suriyeli Göçmen Girişimciler Üzerine Bir Alan Araştırması, (Marmara Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Duman, T. (2015). Göç ve Kadın: Göç Çalışmalarında Toplumsal Cinsiyetin Önemi ve Kadını Anlamak. Sosyoloji Divanı Dosya Göç. Divan Kalem (Ed.). Konya: Çizgi Kitapevi.
- Duran, S., Sağlık Çalışanlarının İletişim Becerilerinin ve Göçmenlerle Yaşadıkları İletişim Zorluklarının Belirlenmesi, (Yozgat Bozok Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Yozgat, 2019.
- Durmaz, A., Bitmeyen Muhacirlik: Balıkesir'de Göçmen Konutlarında Yaşayan 1989 Bulgaristan Göçmenleri, (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Durmaz, İ. T., Yönelik Afgan Göçünde İran Etkisi (1979-2018), (Marmara Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.

- Dursun Akıncı. M., Düzensiz Göç Hareketleri İçerisinde Yer Alan Orta Yaş ve Üstü Kadın Göçmenlerin Rol ve Kimlik Kayıpları: Silivri Geri Gönderme Merkezi Örneği, (Yalova Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Yalova, 2020.
- Dursun vd., (2020), “*Bulgaristan Göçmenlerinin Yaşadığı Selamlar Köyü Geleneksel Kadın Giysilerinin İncelenmesi*”, Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 5, Sayı 2, s. 51-69.
- Dursun, S., Uluslararası Göç Bağlamında Suriyeli Sığınmacıların Türkiye Sağlık Politikaları Üzerine Etkileri, (İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Duruel, M. (2018). Sosyo-ekonomik Yönleriyle Hatay’daki Suriyeliler. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Duruel, M. ve Kara, M. (2016). Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Sosyal Politika Önlemleri (Hatay İli örneği). Orta Doğudaki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu. Paksoy vd., (Ed.). Ankara: Efil Yayınevi.
- Duykun, G., Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Mültecilerin Durumlarının Sosyal Dışlanma Açısından Değerlendirilmesi; “Ümraniye Örneği”, (Üsküdar Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Düzgün, A. N., Türkiye’deki Suriyeli Göçmen Kadınların Savaş Öncesi ve Sonrası Sahip Oldukları Sosyal Sermaye Değişiminin Araştırılması, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2018.
- Eker, K., Türkiye’de Yasa Dışı Göç Sorunu, (Dokuz Eylül Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İzmir, 2008.
- Ekici, H., Politik Şiddet Deneyimi ve Ahlaki Temeller Kuramı: Politik Şiddete Maruz Kalan Suriyeli Ergenler İle Politik Şiddet Deneyimi Yaşamayan Türk Ergenlerin Ahlaki Temellerinin İncelenmesi, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2019.
- Ekşi, N. (2016), “*İklim Mültecileri*”, Göç Araştırmaları Dergisi, Sayı 4, s. 10-58.
- Ekşi, N. (2018). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Ekşi, N. ve Çiçekli, B. (2012). Yabancılar ve Mülteciler Hukukuna İlişkin Danıştay 10. Daire Kararları. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Elmas, N., Türkiye’deki Suriyeli Kadın ve Çocuk Mültecilerin Uluslararası Hukuki Sorunları, (Özyeğin Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2017.

- Elmas, Ş. ve F. Paksoy, A. (2020), “*Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Kadınların Temsili*”, Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi, Sayı 35, s. 2630-6220.
- Emer Şimşek, A., Türkiye’de Uluslararası Göç Sürecinde Geride Kalan Kadınlar: 1960-1990 Denizli Örneği, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2010.
- Engin, C. ve Konuk, T. (2020), “*Türkiye Ekonomisinde Uluslararası Göçün İşsizlik ve Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Ekonometrik Bir Analiz*”, KSÜ Kahramanmaraş İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 1, s. 103-123.
- Erbaş, G. E., Göçe Maruz Kalmış Suriyeli Öğrencilerle Türkiyeli Öğrencilerin Depresyon ve Travma Düzeyleri İle Duygularının İncelenmesi, (İstanbul Bilgi Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2020.
- Ercan, F. Z., Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitim Durumları ve Okul Sosyal Hizmeti, (Selçuk Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Konya, 2018.
- Ercan, S., Yaşar Kemal, Ahmet Yorulmaz ve Sabâ Altınsay’ın Eserlerine Lozan Mübadelesi’nin Yansıması, (Yedi Tepe Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2006.
- Erçoşkun, B., Suriyeli Mültecilerin Türkiye’ye Sosyokültürel ve Sosyoekonomik Etkileri, (İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2015.
- Erdoğan vd., (2020), “*Üreme Çağındaki Türk ve Yabancı Uyruklu Kadın Hastalarda 2014-2017 Yıllarındaki HBs Antijen Seroprevalansı*”, Viral Hepatitis Journal, Cilt 26, Sayı 1, s. 5-8.
- Erdoğan, M. M. (2015). Türkiye’deki Suriyeliler Toplumsal Kabul ve Uyum. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2018). Türkiye’deki Suriyeliler. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. M. ve Kaya, A. (2015). Türkiye’nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye’ye Göçler. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ergönül, H., Identity Construction and Negotiation of Asylum Seekers / Conditional Refugees in Turkey (Van): Iranian Baha’ıs, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2014.
- Erim, M. N. (2016). Türkiye’deki Suriyelilerin Eğitimi Temel Eğitim Politikaları, Ankara: Seta Yayınları.

- Eriş, H. ve Havlioğlu, S. (2019). “Suriyeli Sığınmacı Kamplarının Bulunduğu İlçelerde Çalışan Sağlık Personelinin İş Stres Seviyesi: Şanlıurfa Örneği”, Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, Cilt 16, Sayı 3, s. 435-442.
- Erkiral Tavas, O., Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Tam Üyelik Sürecinde Uluslararası Göç Yönetimi Stratejisi (Bir Model Örneği), (Gazi Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2015.
- Erol Tamur, Ö., Göç ve Toplumsal Cinsiyet: Kemalpaşa’da Gecekondu Kadınların Göç Deneyimi, (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2010.
- Ertem, H., Analyzing Interrelations Between Aspects of Spatial Triad in The Case of Syrian Refugee Craftsmen in Ulubey Neighborhood, Ankara, (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2019.
- Erten, S. (2018). Türkiye’de Göç Sorunsalı Suriye’den Göçün Etkileri Reyhanlı Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Eser, B (2018), “Mülteci Restoranları Gastronomik Sahanın Neresinde? Göçmen Mahalleleri, Mülteci Yemekler ve Mekânsal Ayrışmaya Dair Kuramsal Bir Giriş”, ViraVerita E-Dergi: Disiplinlerarası Karşılaşmalar, Sayı 8, s. 172-195.
- Eşim, İ., Balkanlardan Anadolu’ya Yönelik Göçlerin Mekânsal Etkileri (Bursa’daki Bulgaristan Göçmenleri Örneği), (Bursa Uludağ Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 2020.
- Eşsiz, S., Mülteci Hukuku ve Türkiye'deki Suriyelilerin Durumu, (Karabük Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Karabük, 2017.
- Fadhly, N., Turkey's Syrian Refugee Policy and Its Impacts on Turkish Economy and Security (2011 – 2015), (İstanbul Kültür Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2018.
- Faisal, M.M., Küresel Yönetişim Kapsamda Uluslararası Göç: Rohingya Mülteci Krizi Örneği, (Gazi Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2020.
- Farrokhzad, A., İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığı Suçları, (Ankara Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2018.
- Farzan, E., Afganistan’da Türkçe Öğrenen Öğrencilere Yönelik Dil İhtiyaç Analizi, (Sakarya Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya, 2019.

- Fathi, A. A., Iraklı Öğrencilerin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreniminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri, (Gazi Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2016.
- Fırat, M. Ş., Türkiye’de Mülteci Hukuku: Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Hak Temelli Uygulamaların Bilinirliği, (Harran Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Şanlıurfa, 2018.
- Gemici, E. ve Çatal, S. (2019), “Göç ve Çokkültürlülük”, Anadolu Strateji Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, s. 51-40.
- Gencer, T. E., Göç Süreçlerindeki Çocukların Karşılanamayan Gereksinimleri, Haklara Erişimleri ve Beklentileri: Ankara ve Hatay’da Yaşayan Suriyeli Çocuklar Örneği, (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2019.
- Gezici Yalçın, M. (2017). Göç Psikolojisi, Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- Ghrai, M., Türkiye’deki Iraklı Göçmenlerin Deizm’e ve Ateizm’e Yaklaşımları, (On Dokuz Mayıs Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Samsun, 2019.
- Göncü, S. Ç., Türkiye’de Suriyeli Göçmen Girişimciliği: Bir Gömülü Teori Çalışması, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Görgün, M. (2018), “Uluslararası Göç, Kültürlerarası İletişim ve Sinema: Aynı Otobüs’ün İnsanları”, Mukaddime, Sayı 9, s. 115-128.
- Göze, M., Dış Göçle Türkiye’ye Gelen Öğrencilerin Okullarda Yaşamış Oldukları Uyum Sorunları, (İstanbul Aydın Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2018.
- Gözüm, K. (2017). Uluslararası göç ve Gelişmekte Olan Ülkelere Etkisi: Türkiye Örneği, (Selçuk Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2017.
- Gücüyener, E., Manisa Balkan Göçmenlerinin Göç Anıları Üzerine Bir İnceleme, (Manisa Celâl Bayar Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Manisa, 2019.
- Güdül, E. T., Suriyeli Kadın Göçmenlerin Travmatik Yaşantıya Bağlı Ruh Sağlığı Sorunlarının ve Sosyal Destek Süreçlerinin İncelenmesi, (Kocaeli Üniversitesi Bilim Uzmanlığı Tezi), Kocaeli, 2018.
- Gül, M. ve Ş. Kaylı, D. (2020), “Türkiye’deki Suriyeli Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Dışlanma Algısı Üzerine Nitel Bir Araştırma: Uşak Üniversitesi Örneği”, Toplum ve Sosyal Hizmet, Cilt 31, Sayı 3, s. 985-1007.

- Güler vd., (2020), “Öğretmen Adaylarının Sosyal Adalet ve Kişisel Bırıcılık Algıları İle Mültecilere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki” Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 51, s. 349-366.
- Güler, A. E., Uluslararası Hukuk Perspektifinde Türkiye’de Göç ve Sığınmacı Sorunu: Suriyeli Sığınmacılar Örneği, (Mustafa Kemal Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hatay, 2017.
- Güler, E. T., The Experiences of Refugee Women: Findings From A Community-Based Participatory Research, (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2019.
- Gülyaşar, M., Göçün Dili: Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Sosyal Kabul ve Dışlama Mekanizmalarının Söylemsel Biçimleri (Konya Örneği), (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2019.
- Gümüş, A. K., Suriye’den Türkiye’ye Göçün Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yansımaları (Gaziantep Örneği), (Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde, 2018.
- Güneş Aslan, G., Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamalarında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: İstanbul’daki Suriyeli Sığınmacılar Örneği, (Yalova Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Yalova, 2018.
- Güneş, M., Uluslararası Göçün Tetikleyicileri; Suriye’den Türkiye’ye Zorunlu Göç’ün Cilvegözü Örneği İle Yansımaları, (Turgut Özal Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Malatya, 2013.
- Güneş, V., İnsan Hakları Bağlamında Göç ve Mülteciler, (Maltepe Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Gürbüz, S. (2019), “*Suriyeli Sığınmacı Kadınlar Örneğinde Sağlık Personeli İmajı*”, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi, Cilt 27, Sayı 3, s. 53-65.
- Gürsoy, M. (2019). Göç ve Kentleşme Bağlamında Suç. Ankara: Gece Akademisi. Kitap.
- Gürsoy, S., Göçmenlerin Çalışma Yaşamına Katılımı: Suriyeli Göçmenler Örneği, (Akdeniz Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Antalya, 2019.
- Güzel, B. (2018), “*Access to Health Services for Persons Having International Protection Status in Turkey*”, Göç Araştırmaları Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, s. 112-132.

- Güzel, B., Türkiye-Gürcistan Sınırında Düzensiz Göç Hareketleri: Doğu Karadeniz Örneğinde Göçmen Deneyimleri, (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2019.
- Güzel, S., Türkiye’de Öğrenim Gören Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Öğrencilerin Uyum Problemlerinin İncelenmesi, (Hacı Bayram Veli Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2019.
- Habermas, J., (2012). Öteki Olmak Öteki ile Yaşamak. (Çev. Aka, İ.). İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- Hajiagha, M., Türkiye’deki İranlı Göçmenlerin Kimlik, Aidiyet ve Uyum Sorunları (1979 İran Devrimi Sonrası), (Ankara Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2007.
- Hanpolat, Z., Göç, Uyum, Sorunlar Başakşehir’ de Yaşayan Suriyeli Göçmenler Örneği, (İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Haravı, E., Suriye Savaşının Göçmenlerdeki Bazı Hastalıkların Seyrine Olan Etkisi ve Göçmenlerin Hastalıklarla Mücadelesinin Değerlendirilmesi, (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas, 2019.
- Hayri, A., Türkiye’ye Gelen Afganistanlı Öğrencilere Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme (2008-2012), (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2016.
- Hocaoğlu, B., Bulgaristan’dan Türkiye’ye Yönelik Göçler ve Göçmen Yerleşme Alanlarında Sosyo- Ekonomik ve Mekansal Özellikler, (Ege Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İzmir, 2011.
- Hot, A. B., Migration, Mothering and Intergenerational Family Dynamics: Perspectives of The 2nd Generation Migrant Bosniac Women, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Hubing, G., Language Learning and Transit Refugees in Turkey: A Case Study of Afghans in Sivas, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2011.
- Işık, E., Mülteci Ruh Sağlığı ve Göç Aşamaları Arasındaki İlişkide Yaşam Alanı Bağlamının Etkisi, (Kocaeli Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Kocaeli, 2019.

- İçduygu ve Kirişçi (Ed.). (2009). Land of Diverse Migrations Challenges of Emigration and Immigration in Turkey. İstanbul Bilgi Üniversitesi: Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık.
- İdrisoğlu Dursun, G., Governing Immigrant Healthcare: Perspective of Turkish Healthcare Specialists in İstanbul, (İstanbul Şehir Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- İlbars Hanta, N. D. (2019). Bir Göç Ülkesi Olarak Türkiye’de Çokkültürlüleşen Okullarda Eğitim: Polatlı Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- İlgazi, A., Uluslararası Göç Bağlamında, Suriyeli Sığınmacıların Emek ve Yabancı Sermaye Yatırımları Açısından Türkiye Ekonomisine Etkileri (Gaziantep ve Şanlıurfa Örneği), (Gaziantep Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Gaziantep, 2019.
- İlhan, E., Yoğun Göç Alan Yerlerdeki Okullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Göçmen Çocuklarla Olan İletişimlerine Dair Tutumlarının İncelenmesi, (İstanbul Aydın Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- İmran, B., Gümilcine (Komotini) Kentindeki Mübadele Konutları Üzerine Bir Araştırma, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne, 2013.
- İnce, C. (2019), “*Göç Kuramları ve Suriye Göçü Üzerine Bir Değerlendirme*”, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Cilt 11, Sayı 18, s. 2581-2615.
- İnce, C., Göçmenliğin Mekânsal Sosyolojisi: Şanlıurfa Örneği, (Basılmamış Doktora Tezi), Eskişehir, 2018.
- İrdem, İ., Türkiye ve Avrupa Birliği İlişkilerinde Göç ve Sınır Yönetimi Stratejileri, (Gazi Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2018.
- İslamoğlu, E. ve Öztürk, U. (2020), “*Türkiye’ye Göç Eden Ahıska Türklerinin Türkiye İşgücü Piyasasına Entegrasyonu: Bitlis İli Örneği*”, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 9, Sayı 1, s. 37-43.
- Jefroudi, M., Re-Politicized History of Iranian Transit Migrants Passing Through Turkey in The 1980s, (Boğaziçi Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2008.
- Kabakuşak, D. (2018), “*Kültürel Çeşitliliğin Yönetim Modelleri Üzerine Bir İnceleme: İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı*”, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, Cilt 21, Sayı 1, s. 102-130.

- Kablan, N. ve Tatar, Y. (2020), “*Evaluation of the Depression Status of Syrian Refugee Amputees Living in Turkey*”, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Bilimleri Dergisi, Cilt 23, Sayı 21, s. 69-76.
- Kaderli Yapıcı, Z., Bulgaristan Göçleri Bağlamında Türk Kadınlarının Göç Anlatıları, (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2008.
- Kahraman, R., Göç ve Çeviri: İltica Başvurularında Sözlü Çeviri Uygulamaları ve Toplum Çevirmeninin Rolü, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2010.
- Kahraman, S. ve Tanıyıcı, Ş. (2018), “*Türkiye’de Suriyeli Sığınmacılar Örneğinde Çok Düzeyli Göç Yönetişi*”, TESAM, Cilt 5, Sayı 1, s. 235-280.
- Kahraman, S., Türkiye’de Göç Yönetişi ve Suriyeli Sığınmacılar, (Necmettin Erbakan Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya.
- Kahya Nizam, Ö. ve S. Gül, S. (2019), “*Türkiye’deki Suriyelilerin Sosyolojik “Yabancı” Olarak Ele Alınması Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme*”, SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 47, Sayı 2, s. 97-115.
- Kahya Nizam, Ö., Türkiye’nin Uluslararası Göç Deneyiminde Milliyetçilik Söyleminin Yeniden İnşası: İzmir’deki Suriyeliler Örneği, (Basılmamış Doktora Tezi), Isparta, 2019.
- Kahya, Y., Sınırışan Organize Suç Tipi Olarak Göçmen Kaçakçılığı: Türkiye’deki Kaçakçı Profili ve Organizasyonları, (Polis Akademisi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2012.
- Kalaycı, İ., Ortadoğu’dan Türkiye’ye Yapılan Göçler 1923-2000 (Irak ve Suriye Göçleri), (Fırat Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Elazığ, 2014.
- Kalkan Toprak, H., Denizli’de İranlı Mülteciler: Gündelik Yaşam, İletişim ve Toplumsal Sorunların Karşılaştırmalı Analizi, (Fırat Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ, 2019.
- Kalyoncu, Z. B., Development of A New Scale To Measure Culinary Acculturation of Immigrants Who Are Living in Turkey: Validity and Reliability Assessment, (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2018.
- Kaplan, M. ve Bedük, A. (2019), “*Diaspora Girişimcilik: Suriyeli Girişimcilerin Diaspora Girişim Sahipliği Modeline Bağlı Değerlendirmesi*”, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt 19, Sayı 38, s. 232-241.

- Kara, M. A. (2017). Göç Yazıları Kuramdan Alana Türkiye’de Göç. Kırmızı Çatı: Ankara.
- Karaarslan, F. (2015). Göç, Öykü ve Hafıza. Sosyoloji Divanı Dosya Göç. Divan Kalemi (Ed.). Konya: Çizgi Kitapevi.
- Karabaş, B., Suriyeli Göçmen Çocukların Ev Bağlamında Mekânla Olan İlişkileri ve Türkiye’ye Uyum Süreçleri, (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2018.
- Karaca Dedeoğlu, A., Mültecilerin ve Geçici Koruma Sağlananların Sağlık Hakkı: Türkiye Örneği, (Medipol Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2018.
- Karacalar, A., Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde Göç ve İltica: Suriyeli Göçmen Krizine Hukuksal Bir Yaklaşım, (Bursa Uludağ Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 2019.
- Karakoç Dora, Z. (2020), “*International Migrants As A Matter of Security: Open Door Policy and Syrians in Turkey*”, Güvenlik Bilimleri Dergisi, Cilt 9, Sayı 2, s. 501-524.
- Karaküçük vd., (2020), “*Türkiye’de Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Boş Zaman Davranışlarına Etki Eden Faktörler*”, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 41, s. 510-528.
- Karal, D., Ethico-Political Governmentality of Immigration and Asylum: The Case of Ethiopia, The Case of Ethiopia, (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2015.
- Kardeş, S., Mülteci Çocukların Psikososyal Gelişimine Yönelik Program Uyarlanması, (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2018.
- Karpat, K. H.(2010). Osmanlı’dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kartal, M., Telafer Türkmenlerinin 2014 Yılı Sonrasında Ankara’ya Düzensiz Göçü ve Karşılaştıkları Sosyal Sorunları, (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2019.
- Kaşmer Şahin, T., Kültürün Girişimcilik Niyeti Üzerine Etkileri: Bulgaristan Türkleri ve Türkiye’deki Bulgaristan Göçmenleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma, (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Muğla, 2015.

- Kavas, Ç. ve Develi, A. (2020), “*Türkiye’de Geçici Koruma Kapsamındaki Yabancıların Kayıt dışı İstihdam Üzerindeki Etkisi*”, Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, s. 4-23.
- Kaya, A., Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitimi Üzerine Bir Araştırma: Geçici Eğitim Merkezleri ve Müfredatları, (Marmara Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Kaya, M. (2017). Türkiye’deki Suriyeliler İç İç Geçişler ve Karşılaşmalar, İstanbul, Hiperlink Yayınevi.
- Kaya, R., Türkiye’deki Post-Sovyet Göçmenlerin Kültürel Uyum Sürecinde Medya Kullanımının Yansımaları, (Anadolu Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Eskişehir, 2018.
- Kayalarlı, T., Kamu Politikaları Açısından Türkiye’nin Göç Politikası: Suriyeli Sığınmacılar, (Necmettin Erbakan Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2019.
- Kaygalak, S. (2009), Kentin Mültecileri Neoliberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Kaynak vd., (1992). Iraklı Sığınmacılar ve Türkiye (1988-1991). Ankara: Tanmak Yayınları.
- Kdk, S. A. M., Türkiye’ye Göç Eden Irak Türkmenleri ve Yaşamsal Sorunları, (Selçuk Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2019.
- Keklik, A. Z., Suriyeli Sığınmacılarda Hepatit B ve C Hastalık Sıklığı İle Bu Hastalıklarla İlgili Bilgi ve Riskli Davranış Düzeyleri, (Harran Üniversitesi Uzmanlık Tezi), Şanlıurfa, 2016.
- Keleşmehmet, H., Suriyeli Göçmenlerin Göçmen Sağlığı Merkezlerinde Sunulan Sağlık Hizmetlerinden Yararlanma Durumu, (Marmara Üniversitesi Uzmanlık Tezi), İstanbul, 2019.
- Kılıç, A. R., Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Girişimcilik Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma: İstanbul/Esenyurt Örneği, (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Van, 2019.
- Kılıç, S., Türkiye’nin Koruma Sorumluluğu Politikası (2011-2015): Libya ve Suriye, (Dokuz Eylül Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2016.
- Kılınç, A. (2018), “*Sınır Aşan Göçler: Mülteci Sorunu ve Göç Yönetimi*”, Ombudsman Akademik, Sayı 8, s. 75 – 102.

- Kılınç, M. A., Göçün Gelir ve Tüketim Kalıpları Üzerindeki Etkileri: Gaziantep’te İkamet Eden Suriyeli Göçmenler Üzerine Bir Araştırma, (Gaziantep Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep, 2020.
- Kınık, K., Türkiye’de Bulunan Suriyeli Sığınmacıların Ulusal Sağlık Sistemi Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi, (Bezmialem Vakıf Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2019.
- Kıratlı Aktaş, İ., İstanbul’daki Suriyeli Savaş Göçmenlerinin Kentsel Coğrafya Üzerindeki Dağılışı, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Kırlı Başoğlu, K. ve Korkut, Y. (2020), “*Suriyeli sığınmacı kadınlarda depresyonla ilişkili değişkenlerin incelenmesi*”, Klinik Psikoloji Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, s. 124-135.
- Kızıltepe, Z. (2017). İçerik Analizi. Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları. Seggie, F. N. ve Bayburt, Y. (Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kiremit, R. F., Geçici Koruma Altındaki 3-5 Yaş Grubu Suriyeli Çocukların Cıll Yöntemine Dayalı Verilen Türkçe Eğitiminin Alıcı Dil Gelişimlerine Etkisi, (Gazi Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2019.
- Kirişçi, K. (2005). “Zorunlu Göç ve Türkiye” Sığınmacı, Mülteci ve Göç Konularına İlişkin Türkiye’deki Yargı Kararları, Ankara: BMMYK Yayını.
- Kocadaş, B. (2018), “*Suriyeli Sığınmacılar ve Çalışma Hayatı: Sorunlar, Tespitler ve Öneriler*”, Sosyolojik Düşün, Cilt 3, Sayı 1-2, s. 1-13
- Koç, G., Suriyeli Mültecilerle Birlikte Yaşama Kültürünün Geliştirilmesi Amacıyla Düzenlenen Göç ve Sosyal Uyum Eğitim Programının Değerlendirilmesi, (Ankara Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2019.
- Koçak, M. Can ve Küçük, O. (2020), “*İnternet ve Sosyal Medya Haberlerinde Ötekinin (Suriyeli Sığınmacılar) Konumlandırılışı: Konya Örneği*”, Journal of Humanities and Tourism Research, Cilt 2, Sayı 10, s. 275-288.
- Koçak, O. Ş., Sağlık Hakkı Kapsamında Türkiye’deki Suriyelilerin Sağlık Hizmetlerine Erişimi, (Galatasaray Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2018.
- Komanlar, S., Bulgaristan Göçmeni Kadın Halk Giyim Kuşam Özelliklerinin İncelenmesi: Edirne İli Örneği, (Gazi Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2019.

- Korkut, M., Mülteci Çocukların Sorunları ve Beklentileri, (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2018.
- Korkut, R., Türkiye’de Sığınmacı ve Mülteciler, (Niğde Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde, 2010.
- Koyuncu, A. (2015). Kentin Yeni Misafirleri Suriyeliler. İstanbul: Çizgi Kitapevi.
- Körükmez, L., Ulus-Ötesi Göç Ağları ve Sosyal Alanların Oluşumu: Ermenistan’dan Türkiye’ye İşgücü Göçü Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma, (Ege Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İzmir, 2012.
- Köse, M. A. (2014). Güvensizlik Sarmalında AB Göç Politikalarına Uyum. Derin Yayınları: İstanbul.
- Köseoğlu, M., İnflamatuar Yanıtta Nötrofil Lenfosit Oranının Göçmen ve Göçmen Olmayan Kritik Hastalarda Karşılaştırılması, (İstanbul Fatih Kamu Hastaneleri Birliği Genel Sekreterliği Uzmanlık Tezi), İstanbul, 2017.
- Köşk, U. C., Uluslararası Göçler ve Toplumsal Cinsiyet Eksenli İstihdam Biçimleri, (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla, 2018.
- Kubbani, A., Türkiye’de Yaşayan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Göç Travmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi, (Necmettin Erbakan Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2019.
- Kurtişoğlu, F. B., Göçmen Kimliği Açısından Boşnak Müzikleri: Trakya ve İstanbul Örneği, (İstanbul Teknik Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2008.
- Kurtuluş, Kemal (2010); Araştırma Yöntemleri. İstanbul: Türkmen Kitabevi Yayınları.
- Kuş, O., Suriyeli Mültecilerin Sosyal Entegrasyonunda Halkla İlişkilerin Rolü, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2019.
- Kuzucanlı, G., Suriyeli Sığınmacıların, Sosyal Entegrasyon Sürecinde Sosyal Medya Araçlarını Kullanım Alışkanlıkları: Şanlıurfa Örneği, (Selçuk Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Konya, 2019.
- Küçükdoğru, S. (2020), “*Modern Soykırım ile Linç Kültürü Arasında Kalan Suriyeli Sığınmacıların Suç Olgusuna Karşı Duruşları: Batman Örneği*”, The Journal Social Science, Cilt 4, Sayı 8, s. 562-592.
- Küçükhasar, M., Suriye Kaynaklı Göç Sonrası Türkiye’deki Sağlık Harcamalarının Hayat Kalitesi Üzerine Etkileri: Şanlıurfa İli Örneği, (Fırat Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ, 2019.

- Külek, C., Zorunlu Göçün Mekândaki Toplumsal ve Ekonomik Etkileri: Bağcılar İlçesindeki Suriyeliler Örneği, (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale, 2018.
- Külekçi Akyavuz vd., (2020), “*Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Okul Yöneticilerinin Görüşleri*”, Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, s. 1-15.
- Kürekçi, B., Körfez Savaşı Sonrası Irak’lı Türkmenlerin Türkiye’ye Göçü ve Entegrasyonu, (Marmara Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2009.
- Kymlicka, W. (2015). *Çokkültürlü Yurttaşlık*. (Çev. Yılmaz, A.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Labib, S. A., Fighting for Survival: Afghan Women Asylum Seekers in Turkey, (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2016.
- M. A. Assıda, O., The Economic and Social Impacts of Forced Migration: A Case Study of Syrian and Iraqi Forced Migrants in Samsun, (On dokuz Mayıs Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun, 2016.
- Macit, B., Mültecilere Yönelik Barınma ve Eğitim İhtiyaçlarının Optimizasyonu, (Gazi Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2018.
- Mahmood, A., The Relationship Between Vocabulary Learning Strategies and Vocabulary Size of Iraqi Efl Learners in Terms of Receptive Word Knowledge, (Gaziantep Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Gaziantep, 2017.
- Manap Kırmızıgül, Ç., Expert Views and Local Responses Towards Iraqi Turkmen Humanitarian Refugees in Ankara, Turkey, (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sos. Bil. Enst. Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2017.
- Mardin, D. F., Sığınmacıların Sağlık Hizmetlerine Erişimi: Metropol - Uydu Şehir Karşılaştırması, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2019.
- Memişoğlu, F. (2019), “Uluslararası İlişkiler ve Uluslararası Göç Bağlamında İnsan Ticareti”, Güvenlik Stratejileri Dergisi, Cilt 15, Sayı 30, s. 239-287.
- Menekşe, T. (2018), “Türk Uluslararası Koruma Sisteminde Karar Merkezleri”, Göç Araştırmaları Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, s. 190-132.
- Miznazi, A., Investigating The Effect of Syrian Refugees on The Gross Domestic Product and Unemployment Rate in Turkey Between 2011-2017, (İstanbul Aydın Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2018.

- Muhtaroglu, E., 1950’li Yıllarda Göç Politikaları ve Eski Yugoslavya Makedonya Cumhuriyeti’nden Türkiye’ye Serbest Göçler, (Ege Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2019.
- Musa, M. A., Transnational Social Fields of Ethiopian Migrants in Turkey, (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2019.
- Nalbant, T. E. (2020), “*Uluslararası Göç ve Güvenlik*”, *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, Cilt 9, Sayı 2, s. 309-313.
- Naz, Y., Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikası ve Uluslararası Göçün Türkiye’deki Güncel Sorunları, (Süleyman Demirel Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2015.
- Nekzad, M., Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Afganistan Uruklu Öğrencilerin Türkçeye Karşı Tutumlarının İncelenmesi, (Dokuz Eylül Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2016.
- Nohl, Schittenhelm, Schmidtke ve Weiß (Ed.). (2011). *Göç ve Kültürel Sermaye Türkiye, Almanya, Kanada ve Büyük Britanya’da Yüksek Vasıflı Göçmenler*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Noubani, İ., Türkiye’de Yaşayan Filistinli Göçmenlerin Sosyo-Kültürel Adaptasyonu: Entegrasyon Deneyimlerine Dair Bir Araştırma, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2019.
- Nurdoğan, A. K. ve Doğan, Z. (2018), “*Türkiye’ye Yönelen Uluslararası Göç Hareketliliği Bağlamında Çorum İl Görünümü*”, *Bitlis Eren Üniversitesi Akademik İz düşün Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, s. 125-143.
- Nurdoğan, A. K. ve Öztürk, M. (2018), “*Geçici Koruma Statüsü İle Türkiye’de Bulunan Suriyelilerin Vatandaşlık Hakkı*”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 23, Sayı 3, s.1163-1172.
- Nurdoğan, A. K. ve Şahin, M. (2019), “*Türkiye’ye Yönelen Uluslararası Göç İşsizliğin Bir Nedeni mi?*”, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, Cilt 11, Sayı 18, s. 2203-2223.
- Nursal, D., Suriye’den Göç Etmiş Anneler İle Türk Annelerden Doğan Bebeklerin Antropometrik Olarak Karşılaştırılması, (Sağlık Bilimleri Üniversitesi Uzmanlık Tezi), İstanbul, 2017.

- Ocak, K. (2019), “6458 Sayılı Kanun Uyarınca Yapılan Uluslar Arası Koruma Başvurularının Türk İdari Yargısında Ele Alınması”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 4, s. 363-393.
- Odman, M. T. (1995). Mülteci Hukuku. Ankara: AÜSBF İnsan Hakları Merkezi Yayınları.
- Odman, M. T. (2008). Çocuk Hakları Bağlamında Çocuk Mülteciler. Mersin: Çağ Üniversitesi Yayınları.
- Odman, M. T. (2011). Vatansızların Hukuki Durumu ve Türk Hukuku. Mersin: Çağ Üniversitesi Yayınları.
- Oğuz, H. Ş., Kültürlerarası İletişim Bağlamında Sığınmacılık Deneyimi: Gaziantep Örneği, (Ankara Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2013.
- Okman vd., (2020), “Mülteci Olmak Erken Term Doğum İçin Risk Faktörü Olabilir Mi?”, Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi, Cilt 17, Sayı 2, s. 357-359.
- Olgun, M. N., Suriyeli Sığınmacı Gebelerin Klinik Özellikleri ve Doğum Sonuçlarının Değerlendirilmesi, (Sağlık Bilimleri Üniversitesi Uzmanlık Tezi), İstanbul, 2017.
- Ozlatımoğhaddam, M., “We Live Like Sea Foam”: Experiences of Liminality Among Afghan Migrants in Ceza City-Turkey, (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2012.
- Öcal, A. G., International Migration and Turkey-Germany Relations: The Diplomacy of The Refugee Deal, (Kadir Has Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Öğüt, E. H., Music in Transit: Musical Practices of The Chaldean-Iraqi Migrants in Istanbul, (İstanbul Teknik Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2015.
- Öktem, M. S., Uluslararası Göç Hukukunda Çocuklar ve Hukuki Statüleri, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2018.
- Ömer, M., Romanya’daki Türk-Tatar Toplumu ve Türkiye’ye Göçleri (1918-1941), (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2018.
- Önal, S., Binaların Enerji Performansının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yöntem Önerisi: Mülteci ve Sığınmacılar İçin Kabul ve Barınma Merkezi Binası Örneği, (Gazi Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2015.

- Özarslan, A., Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Suriyelilerin Yazma Becerileri Üzerine Bir Araştırma, (İnönü Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Malatya, 2018.
- Özaslan, K. (2019), “*Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Kent Tercihlerini Etkileyen Faktörler: İstanbul Örneği*”, Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, s. 59-72.
- Özaslan, K., Türkiye’nin Değişen Göç Politikası ve Belediyeler: İstanbul Örneği, (Marmara Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2019.
- Özay, S., 1989 Bulgaristan’dan Zorunlu Göçün Etkilerinin Bursa Yerel Basını Örneğinde İncelenmesi, (Marmara Üniversitesi Sos. Bil. Enst. Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2011.
- Özbek, E., Sığınma Hakkı ve Mültecilerin İnsan Haklarının Korunması, (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2019.
- Özbey, K., Sınır Kapitalizmi: Gürcistan’dan Türkiye’ye Günübirlik İşgücü Göçü - “Hopa Örneği”, (Ege Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İzmir, 2016.
- Özcan, M., Göç Eden Kadınların Aile Geçim Stratejilerindeki Rol Değişimleri: İstanbul’da Yaşayan Suriyeliler Örneği, (Üsküdar Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2018.
- Özdemir, E., Türk Dış Politikası Açısından Bir Kriz Örneği: Iraklı Kürt Sığınmacılar (1991) ile Suriyeli Mültecilerin (2011) Karşılaştırılması, (Gazi Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2017.
- Özdemir, G. ve Kutval, Y. (2016), Suriyeli Mültecilerin Türkiye’nin Sosyo-Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri: Türkiyeli Akademisyenler Üzerine Bir İnceleme. Orta Doğu’daki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu. Paksoy vd., (Ed.). Ankara: Efil Yayınevi.
- Özdemir, Ö. ve Özdemir, E. (2018), “Suriyeli Mülteci Kadınlar ve İnsani Güvenlik”, Güvenlik Stratejileri, Sayı 27, s. 113-145.
- Özden Çermik, E., Yabancı Öğrencilerin Türkiye’yi Tercih Etme Nedenleri, Gelecekle İlişli Kariyer Beklentileri ve Göç Niyetleri Üzerine Nitel Bir Çalışma, (Atılım Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2020.
- Özel, S. (2020), “*Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü*”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 17, Sayı 2, s. 709-734.

- Özen, H., Savaş Nedeniyle Türkiye'ye Göç Ederek İnsani Yardım Kuruluşunda Çalışan Suriyelilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve İlişkili Etmenler, (Kocaeli Üniversitesi Bilim Uzmanlığı Tezi), Kocaeli, 2018.
- Özer, A., İlköğretim İkinci Kademe Özbek Asıllı Afgan Göçmeni Öğrenciler ile Türk Öğrencilerin Öğrenme Stillerinin Akademik Başarı ve Cinsiyete Göre Karşılaştırılması, (Yıldız Teknik Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2008.
- Özer, Y. (2015). Türkiye ve Fransa Örnekleriyle Uluslararası Göç ve Yabancı Düşmanlığı, İstanbul: Derin Yayınları:
- Özer, Y. Y. (2015). Göçmenlere Yönelik Yabancı Düşmanlığı Türkiye için Tehlike Olabilir mi? Suriyeli Göçmenler Üzerinden Bir Değerlendirme. Sosyoloji Divanı Dosya Göç. Divan Kalem (Ed.). Konya: Çizgi Kitapevi.
- Özgen, N., Bulgaristan'da Türklere Yönelik Politikalara Ülke Basınının Yaklaşımı: 1989 Göçü Örneği, (Gazi Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2014.
- Özgürel, A., Suriyeli Mülteciler ve Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Olan Gebelerin Doğum ve Erken Yenidoğan Sonuçlarının Karşılaştırılması, (Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıpta Uzmanlık Tezi), İstanbul, 2018.
- Özkan, I. (2018). Göç- İltica ve Sığınma Hukuku. Ankara: Seçkin Hukuk.
- Özkurul, G., Uluslararası Göç ve Güvenlik Perspektifinde Biyometrik Verilerin Önemi, (Gazi Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2020.
- Öztoraman, S., Experiences of Syrian Refugee Women in Turkey: A Qualitative Study on Forced Migration and Positive Change, (Bahçeşehir Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Öztürk, A., Ötekileştirmenin İnşası ve Etkinliği Bağlamında Televizyon Haberleri: Suriyeli Sığınmacılar, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2018.
- Öztürk, A., The Production of Refugee Subjectivities in The State Discourse: The Case of Syrian Refugees in Turkey, (İstanbul Şehir Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2017.
- Öztürk, A., Türkiye'de Göç Yönetiminin Kurumsallaşması: Suriyeli Göçü Üzerinden Bir Analiz, (Selçuk Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2020.
- Öztürk, E., Türk Asıllı Afgan Mültecilerinin 12 Eylül Dönemi'nde İskân ve İstihdamı, (Ankara Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2014.

- Öztürk, K. B. (2019), “*Fransa ve Türkiye’de Uluslararası Koruma Statüsü Değerlendirme İşlemlerinin Yargısal Denetimi*”, Ankara Barosu Dergisi, Sayı 3, s. 97-117.
- Öztürk, M. Ç., Göçmen Derneklerinin Göçmenlerin Çalışma Hayatına Etkisi: Pomaklar Örneği, (Marmara Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Özütürk, Ş., Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecinde Stk’ların Göç Yönetimindeki Rolü: Denizli İli Örneği, (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın, 2019.
- Özyıldırım, C., Türkiye’de Göç Yönetimi Sorunları ve Çözümler, (İstanbul Aydın Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Padır, M. A., Examining Xenophobia in Syrian Refugees Context: The Roles of Perceived Threats and Social Contact, (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2019.
- Paksoy vd., (2016), İç Savaştan Kaçarak Gelen Suriyeli Öğrencilerin Üniversite Eğitimlerinde Karşılaştıkları İletişim Sorunları Üzerine Bir Çalışma. Orta Doğudaki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu. Paksoy vd., (Ed.). Ankara: Efil Yayınevi.
- Pehlivan, K., STK’ların Suriyeli Göçmen Kadınların ‘Güçlenmesine’ Etkileri: Hatay Örneği, (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2019.
- Pervane Korjan, M., Kastamonu’daki İranlı Sığınmacılara Dair Etnografik Bir İnceleme, (Ankara Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2011.
- Pınar, M., Bulgaristan Türklerinin 1950-1951 ve 1989’da Türkiye’ye Göçleri ve İki Göçmen Grubunun Kültürel Özelliklerinin Karşılaştırılması: Bursa Örneği, (Uludağ Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Bursa, 2014.
- Pılandı vd., (2020), “*HEM’lerde Suriyelilere Türkçe Öğreten Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma*”, Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, s. 127-144.
- Polat, S. S. (2020), “*Türkiye’deki Geçici Koruma Altındaki Yabancıların Kamu Kurumları İle Uyum*”, Uluslar arası Politik Araştırmalar Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, s. 57-72.
- Punch, F. (2014). Sosyal Araştırmalara Giriş: Nicel Ve Nitel Yaklaşımlar. (3. Baskı). (Çev. Bayrak vd.,). Siyasal Kitapevi.

- Rashid, A. W., Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Afgan Öğrencilerin Konuşma Kaygılarının İncelenmesi, (Dokuz Eylül Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2017.
- Rona, A. (2005), Yabancılar Hukuku. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- S. Efe, S. (2015). Göçmen İşçilerin Hakları ve Devlet Sorumluluğu: Türk Emek Piyasasındaki İstemsiz Göçmen İşçiler Olarak Suriyeli Göçmenler. Sosyoloji Divanı Dosya Göç. Divan Kalem (Ed.). Konya: Çizgi Kitapevi.
- Sağaltıcı, E., Suriyeli Mültecilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Taraması, (Gaziantep Üniversitesi Uzmanlık Tezi), Gaziantep, 2013.
- Sağioğlu, A. Z. (2015). Türkiye'nin Değişen Göç Karakteri. Sosyoloji Divanı Dosya Göç. Divan Kalem (Ed.). Konya: Çizgi Kitapevi.
- Sağır, Z., Suriyeli Kadın Mültecilerde Kültürel Uyum, Ruh Sağlığı ve Din, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2018.
- Saklan, E., Türkiye'deki Suriyeli Eğitim Çağı Çocuklarının Eğitim Süreçleri Üzerine Bir Çözümleme, (Ankara Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2018.
- Sallum, Ö., Suriyelilerin Türkiye'deki Hakları ve Haklarının Farkındalığına Yönelik Araştırma: Konya Örneği, (Necmettin Erbakan Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2019.
- Samadbek, F. M., Afganistanlı Öğrencilerin Türkçe Çatı Yapılarını Öğrenirken Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri, (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2019.
- Saraçlı, M. (2011). Uluslararası Hukukta Yerinden Edilmiş Kişiler. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Sarıçoban vd., (2016). Orta Doğu Ülkelerinin Sosyo- Ekonomik Göstergeleri ve Göç Sorunu. Orta Doğudaki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu. Paksoy vd., (Ed.). Ankara: Efil Yayınevi.
- Sarıdoğan, S., Türkiye Avrupa Birliği İlişkilerinde Göçün Güvenlikleştirilmesi: Suriye Mülteci Krizi Örneği, (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir, 2018.
- Sarınay, Y. (2011). Cumhuriyet Döneminde Balkan Ülkelerinden Ankara'ya Yapılan Göçler. Atatürk Göç Araştırma Merkezi.
- Saydam, M., Türk Ceza Hukukunda Göçmen Kaçakçılığı Suçu (Tck M.79), (Erzincan Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Erzincan, 2015.

- Saygı, H., *Everyday Interactions Between Local and Refugee Women in A Turkish Town: Identity Construction and Negotiation*, (Boğaziçi Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2019.
- Saygın, Ö., *Milletlerarası Hukukta Devletlerin Deniz Yoluyla Yapılan Göçmen Kaçakçılığının Önlenmesi Çerçevesinde Müdahale, Yetki ve Yükümlülükleri*, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2019.
- Sayın, H., *Uluslararası Hukuk ve Türk Hukuku Bakımından Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti, Cinsel Sömürü Suçları ve Bunlarla Mücadelede Uluslararası İşbirliği*, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2010.
- Sencer, M. ve Irmak, Y. (1984). *Toplumbilimlerinde yöntem*. İstanbul: Say Yayınları.
- Serçe, B., *Transformation of The Meaning of Loss Among Displaced Syrians: An Ethnography of A Community of Resilience*, (Sabancı Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2020.
- Sever, M., *Türkiye’yi Hedef Alan Yasadışı Göçmenler: İstanbul Örneği*, (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2015.
- Seyhan, S. T., *Türkiye’ye 2011 Tarihinden Sonra Gelen Suriyelilerin Durumu: Osmaniye Örneği*, (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2019.
- Somuncu, B., *Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Tam Üyelik Sürecinde Uluslararası Göç Politikası*, (Dokuz Eylül Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2006.
- Somuncuoğlu, K., *Challenges Facing The Turkish Efl Teachers Working With Students With A Migration Background: The Case of Syrian Refugee Learners*, (Çukurova Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana, 2019.
- Sürme, M., *Destinasyonlarda Mültecilere Yönelik Algıların Destinasyona Yönelik Kişilik, İmaj, Tutum, Memnuniyet ve Davranışsal Niyete Etkisi*, (Gaziantep Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Gaziantep, 2019.
- Ş. Avcıoğlu, G. (2020), “Türkiye’de Akademik Göç Çalışmaları: Göç Literatürü Taraması”, *Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, Sayı 4, s. 76-82.
- Ş. Çelik, D. ve Şemşit, S. (2020), “Türkiye – Avrupa Birliği Geri Kabul Anlaşmasının Uygulanmasında Suriyelilerin Etkisi ve Rolü”, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 18, s. 66-84.

- Şahankaya Adar, A., Türkiye’de Göçmenlerin Refahında Ücret ve Ücret Dışı Gelirlerin Etkisi: İstanbul’daki Suriyeli Göçmenler Örneği, (Kocaeli Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Kocaeli, 2020.
- Şahin Akkaş, M., Göçün Olumsuz Etkilerine Karşı Algi Yönetiminin Kullanılması ve Sakarya’daki Mülteci/Sığınmacı Sorunları Tespiti, (Sakarya Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya, 2019.
- Şahin Keleş, Ö., Türkiye’de Yaşayan Türk Gebelerde ve Suriyeli Göçmen Gebelerde Antenatal Dönemde Yapılan Depresyon Taraması Sonuçlarının Karşılaştırılması, Tıpta Uzmanlık Tezi, 2019.
- Şahin, A. U., Kitlesele Zorunlu Göçlerin Afetselliği: Suriyeli Göçü Perspektifinden Göç Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar, (Uludağ Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Bursa, 2018.
- Şahin, H. (2020), “Göç Olgusu, *Mülteci Çocukların Eğitimi ve Suriyeli Mülteci Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Süreci*”, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, Cilt 9, Sayı 1, s. 377-394.
- Şahin, M. ve Eşici, H. (2020), “*Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Göçmenler İle Türklerin Birlikte Yaşam Kültürü: Değerler, Fırsatlar, Engeller*”, Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, Cilt 8, Sayı 22, s. 72 – 99.
- Şatır, N. N., Göçmenlere Bakım Veren Hemşirelerin Yaşadığı Güçlükler ve Kültürel Duyarlılıkları, (On dokuz Mayıs Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun, 2019.
- Şen, A. F. (2020). Siyasal Söylemde ve Medyada Suriyeliler. İstanbul: Kilit Yayınevi.
- Şen, H. (2020). Türkiye’deki Suriyeliler Entegrasyon Mümkün Mü?. İstanbul: Hiperlink Yayınevi.
- Şen, H., Zorunlu Göçle Türkiye’ye Gelen Suriyelilerin Entegrasyonu: İstanbul İli Örneği, (Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Çanakkale, 2020.
- Şencan, M. N., Türkiye’ye Göç Eden Bulgaristan Türkü Kadınların Göç Hikayeleri, (Yedi Tepe Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2013.
- Şengül, R., Suriyeli Göçmen Çocuklarda Vatan Algısı, (Marmara Üniversitesi Sos. Bil. Enst. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Şentürk, T., Türkiye’nin Göç Politikaları ve Afrikalı Transit Göçmenler, (Marmara Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.

- Şimdi, M. (2020), “*Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Siyasal Katılım Davranışları: Mardin İli Örneği*”, International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences, Cilt 3, sayı 3, s. 148-160.
- Şimdi, M., Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Siyasal Katılım Davranışı: Mardin Örneği, (Mardin Artuklu Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Mardin, 2019.
- Şimşek, D. (2018), “*Mülteci Entegrasyonu, Göç Politikaları ve Sosyal Sınıf: Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler Örneği*”, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Sayı 40, s. 367-392.s
- Şimşek, D. (2019), “*Türkiye’de Suriyeli Mülteci Entegrasyonu: Zorlukları ve Olanakları*”, Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, s. 172-187.
- Şimşek, G. (2016). Suriyeli Mültecilerin Kahramanmaraş’ta İş Yeri Açma Eğilimleri ve Kahramanmaraş Ekonomisine Etkileri: Bir Alan Çalışması. **Orta** Doğudaki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu. Paksoy vd., (Ed.). Ankara: Efil Yayınevi.
- T. Vural, B. M. (2019), “*Impact of Syrian Forced Migration on Turkish Economy*”, Sosyoekonomi, Cilt 28, Sayı 43, s. 49-64.
- Tamer, M., Türkiye’nin Göç ve Sığınmacı Politikaları: Hatay İli Örneği, (Mustafa Kemal Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Hatay, 2019.
- Tamer, M., Türkiye’nin Göç ve Sığınmacı Politikaları: Hatay İli Örneği, (Mustafa Kemal Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Hatay, 2019.
- Taneri, Gökhan (2012). Uluslararası Hukukta Mülteci ve Sığınmacıların Geri Gönderilmemesi (non-refoulement) İlkesi. Ankara: Bilge Yayınevi.
- Taş, D. ve Tekkanat, S. S. (2018), “*Yerel Halk ve Suriyeli Sığınmacılar Arasında Bir Kent: Elazığ Örneği*”, Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 4, s. 77-90.
- Taşkın, D., Sığınmacılar ve Geçici Koruma Altındaki Engelli Suriyeliler ile Engelli Iraklılar: Türkiye’de Sağlık ve Rehabilitasyon Hizmetlerine Erişimlerindeki Sorunları ve Çözüm Önerileri, (Ufuk Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2018.
- Taşkın, K.ve kahraman, S. Ö. (2020), “*A Research on The Migration and Settlement Process of Syrians in Ayvacık (Çanakkale)*”, International Journal of Geography and Geography Education, Sayı 41, s. 41 – 159.

- Taştan, A. ve Şenol, D. (2020), “Mülteci ve Sığınmacılarla Sosyal Bütünleşme - Kırıkkale İli Örneği”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 10, Sayı 2, s. 483-504.
- Taştan, A., Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Uluslararası Göç ve Kadın -Kırıkkale İli Örneği-, (Kırıkkale Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale, 2020.
- Tatlıcıoğlu, O., Suriyeli Çocukların İyi Olma Hallerinin İncelenmesi: Altındağ Örneği, (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2019.
- Tavlı, B., Economic Integration of Refugees: Syrian Case in Gaziantep. (Bahçeşehir Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2020.
- Tazefidan, K. (2020), “*Geçici Koruma Altındaki Sığınmacıların Sosyo-Kültürel Durumunun Değerlendirilmesi: Şanlıurfa Örneği*”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 10, Sayı 2, s. 505-518.
- Tekten Aksümerli, Z. S., Suriye’den Gerçekleşen Göç Sonrası Gaziantep’te Yerli ve Göçmen Yoksulluğu, (Gazi Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2019.
- Tepealtı F. (2019), “*Avrupa Birliği’ne Yönelik Türkiye Geçişli (Transit) Göç Göç Hareketleri ve Türkiye’nin Düzensiz Göçle Mücadelesi*”, Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt 24, Sayı 41, s. 125-140.
- Tepeatlı, F., Avrupa Birliği’nin Göç Politikaları ve Türkiye, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2020.
- Terzi, M. (2018), “Yönetilebilir Göç Politikaları ve Külfet Paylaşımı Üzerine Bir Değerlendirme: Suriyeli Sığınmacılar Örneği”, TESAM, Cilt 5, Sayı 1, s. 203-234.
- Tezcan, M. (2000). Dış Göç ve Eğitim. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tokatlı, Ö. D., Küreselleşme Sürecinde Uluslararası Göç Hareketlerinin İşgücü Piyasalarına Etkisi, (Dokuz Eylül Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2011.
- Topal, Y., Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Öğretim Dili Değişkeninin Öğrenci Başarısına Etkisi (Afganistan Örneği), (Atatürk Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum, 2007.
- Toparlık, B., Bulgaristan Türklerinin 1950-1951 Göçü ve Trakya’da İskânları, (Trakya Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Edirne, 2018.

- Töre, N. (2016). Uluslararası Göç Hukuku. Ankara: Turhan Kitapevi.
- Tuğçe Ayas, M., Ankara’da Geçici Koruma Statüsü Altında Yaşayan 18-72 Ay Arası Suriyeli Çocukların Gelişim Düzeyinin Değerlendirilmesi, (Hacettepe Üniversitesi Tıpta Uzmanlık Tezi), Ankara, 2019.
- Tunay Aytekin, S., Suriyeli Göçmen Ergenlerin Dayanıklılık Özelliklerinin İncelenmesi, (Ege Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2018.
- Tuncer, T., 1949-1964 Yılları Arasında Doğu Türkistan’da İstiklal Mücadelesi ve Türkiye’ye Yapılan Göçler, (Celal Bayar Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Manisa, 2015.
- Tunga vd., (2020), “*A Literature Review on the Issues Encountered in Educating Syrian Children in Turkey*”, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 21, Sayı 1, s. 317-333.
- Tüfekçi, N., Suriye’den Zorunlu Göç Eden Kadınların Aile Yaşamı Ve Yaşam Doyumu: Ankara İli Örneği, (Hacettepe Üniversitesi Sos. Bil. Enst. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2019.
- Türkkol, F., Alternatif Haber Dili Arayışları: Barış Gazeteciliği ve Hak Haberciliği Perspektifinden Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Haberleri, (Maltepe Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2019.
- Türkmen, E., Türkiye’de Mülteci Çocuk Emeği: Şanlıurfa’da Çalışan Suriyeli Mülteci Çocuklar, (Süleyman Demirel Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2018.
- Türkmen, Z., Makedonya’dan Türkiye’ye Gelen Göçmenler ve Türklerin Yemek Kültürü Açısından Etkileşimi: Bayrampaşa Örneği, (İstanbul Okan Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Türkoğlu, A., Suriyeli Mültecilerde Toraks Yaralanmalarının Multidedöktör Bilgisayarlı Tomografi ile Retrospektif Değerlendirilmesi, (Mustafa Kemal Üniversitesi Uzmanlık Tezi), Hatay, 2014.
- Uçak, M., Suriye İç Savaşında Yaralanarak Kliniğimizde Tedavi Edilen Hastaların Retrospektif Analizi, (Mustafa Kemal Üniversitesi Uzmanlık Tezi), Hatay, 2014.
- Uçar, C., Syrian Women in Antep: Labor, Forced Migration and Violence, (Boğaziçi Üniversitesi Sos. Bil. Enst. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.

- Uğurludoğan, U., Arap Baharı Sonrası Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlere Yönelik Göç Politikaları: Avrupa Birliği Açısından Bakış, (İnönü Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Malatya, 2020.
- Uluk, M. (2019), “*Yanlış Bilgiler ve Biliş İlişkisi: Suriyeli Mülteci Dezenformasyonuna Gelen Kullanıcı Yorumları Üzerine Bir İnceleme*”, Etkileşim, Sayı 4, s. 286-301.
- Ulutaş, B. (2017). Doküman Analizi. Nitel Araştırma Yöntem, Teknik ve Yaklaşımları. Seggie, F. N. ve Bayburt, Y. (Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ulutaş, D., Türkiye’de Düzensiz Göç Alanında Çalışan Stk’ların Rollerinin Profesyonellerin Gözünden İncelenmesi, (Başkent Üniversitesi Sos. Bil. Enst. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2020.
- UTAŞ, İ. Suriyeli Sığınmacı 7. Sınıf Öğrencilerinin Göç Konusuna İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi, (Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde, 2019.
- Uzman, N. (2018). Türkiye’nin Mülteci ve Muhacir Politikaları (1923-1947). Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Uzun, M., Küreselleşme Sürecinde Göç Olgusu: Göçün Stratejik Yönetimi ve Türkiye Örneği, (Gazi Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2018.
- Uzun, Ş., Uluslararası Göçün Tetikleyicisi Olarak Şiddet ve Türkiye’ye Yönelen Şiddet Kaynaklı Göçlerin Analizi, (Gazi Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2018.
- Uzun, Z., Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Girişimcilik Deneyimleri: Gaziantep Örneği, (Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2019.
- Ü. ONAY, A. E. The Governance of International Migration in Turkey and Morocco: Irregular Migrant’s Access to Right to stay, (Koç Üniversitesi Sos. Bil. Enst. Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2015.
- Ünal vd., (2019), “*Üniversite öğrencilerinde uykusuzluk, yorgunluk ve ağrıda kullanılan tamamlayıcı ve alternatif yöntemler*”, Çukurova Medical Journal, Cilt 44, Sayı 2, s. 602-611.
- Ünal, S. ve Doğan, F. (2020), “*Yerli Halkın Bakışından Suriyeli Kadın Sığınmacılar: Mardin’de Yabancıların Ötekileştirilmesi ve Ahlaki Dışlama*”, OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Cilt 15, Sayı 25, s. 3284-3327.
- Ünlü, G., Uluslararası Göç ve Göçmenliğin Değişen Koşulları İçinde “Mültecilik”, (Muğla Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla, 2007.

- Ünsal, E., Çalışma Hayatında Yer Alan Suriyeli Göçmen Kadınların Mevcut Duruma Bakış Açıları Üzerine İnceleme, (Kocaeli Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli, 2019.
- Üstün, T., Türkiye’de Uluslararası Göçün Mağduru Çocuklara Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar, (Yalova Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Yalova, 2018.
- Üstündağ, N. M., Zorunlu Göçte Nitelikli Olmak: Eğitimli Suriyeli Göçmenlerin İstanbul Emek Piyasasındaki Deneyimleri, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul, 2019.
- Wali, H., The Efficiency of The United Nations High Commissioner for Refugees in The International Refugee Protection Regime: The Case of Syrian Refugees in Lebanon, Jordan, And Turkey, (Kocaeli Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli, 2020.
- Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri (2014, 23 Eylül), T. C. Milli Eğitim Bakanlığı. Erişim adresi: <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf>.
- Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri (2017,5 Ağustos), T. C. Milli Eğitim Bakanlığı. Erişim adresi: http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yabyonegiogr_1.html.
- Yağmur, Y. (2018), “Mülteci Kadınların Üreme Sağlığı Sorunları ve Çözüm Önerileri”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, Cilt 11, Sayı 1, s. 56-60.
- Yanar, B., Yerel Yönetimlerin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikaları: İstanbul Örneği, (İstanbul Teknik Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Yanık Özger, B. ve Kozandağı, H. (2020), “Okul Öncesindeki Suriyeli ve Türk Çocukların Oyunları ve Oyundaki İlişkileri”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 51, s. 299-326.
- Yenen, E. T. ve Ulucan, P. (2020), “Uzman Görüşleri Doğrultusunda Türkiye’de Yaşayan Mülteci Çocukların Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri”, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, Cilt 10, sayı 1, s. 292-305.
- Yenginar, M. M., Mülteci Aileler ve Göç İle Değişen Aile Yapısı, (Selçuk Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2019.

- Yeniay, O. (2018). Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımının Uluslararası Göç Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Yetkin, P., Ezidilerin Zorunlu Göç Deneyimi: Batman Uğurca Köyü, (Karamanoğlu MehmetBey Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Karaman, 2019.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, E., İnsani Güvenlik Kapsamında Gerçekleştirilen İnsani Diplomasi Faaliyetlerinin Türkiye'nin Yumuşak Gücüne Etkisinin Analizi: Suriye Örneği (2011-2017), (Yalova Üniversitesi Sos. Bil. Enst. Basılmamış Doktora Tezi), Yalova, 2019.
- Yıldırım, E., Sosyal Bilgiler Dersinde Sığınmacılara Yönelik Kapsayıcı Eğitimin İncelenmesi, (Gazi Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2017.
- Yıldırım, F. N., Göç Olgusu ve Göçmen Konutları, (KTO Karatay Üniversitesi Sos. Bil. Enst. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2019.
- Yıldırım, J. G. (2019), “*Suriyeli Mültecilere bakım veren hemşire öğrencilerin deneyimleri: Olgubilim Çalışması*”, Sted, Cilt 28, Sayı 4, s. 264-272.
- Yıldırım, S. ve Erdoğan, H. (2019), “Suriyelilere Bakış Açısının Toplumsal Uzaklık Bağlamında İncelenmesi: Sakarya İli Örneği”, Bilgi, Cilt 21, Sayı 2, s. 343-363.
- Yıldız, C., Mültecilerin İşgücü Piyasasına Entegrasyonu Konusunda Çeşitli Ülke Örnekleri ve Türkiye İş Kurumu İçin Öneriler, (Türkiye İş Kurumu Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2017.
- Yıldız, İ. ve Ç. Sümer, G. (2020), “*Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların Komşuluk İlişkileri: Gaziantep Kenti Örneği*”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 30, Sayı 1, s. 241-252.
- Yıldız, N. N., 1990 Sonrası Ermenistan'dan Türkiye'ye Gelen Ermeni Kadınların Mekan ve Kimlik İlişkisi Bağlamında Göç ve Tutunma Hikayeleri, (İstanbul Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Yıldız, S. ve Ç. Özservet, Y. (2016). Türkiye Göç Politikalarının Entegrasyon ve Yerel Yönetimler Açısından İncelenmesi. Orta Doğu'daki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu. Paksoy vd., (Ed.). Ankara: Efil Yayınevi.
- Yılmaz, A. (2019), “*Göç ve Kadın: “Göçün Feminizasyonu” ve Kadın Göçmenlerin Durumu*”, CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 17, Sayı 1, s. 384-400.

- Yılmaz, A., Kürt Mülteciler ve Mülteci Öznenin Politik Kimliği, (Ankara Üniversitesi. Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2015.
- Yılmaz, A., Seçilmiş Yerel Yöneticilerin (Muhtarların) Bakış Açısıyla Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Kente Sosyo-Ekonomik Etkileri: Elazığ Örneği, (Fırat Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ, 2019.
- Yılmaz, D., Asya ve Avrupa’dan Gelen Göçmenlerin Mekân Algısı: Antalya Örneği, (Akdeniz Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Antalya, 2020.
- Yılmaz, E. A. (2018), “*Uluslararası Örgütler ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Türkiye’deki Suriyelilere İnsani Yardımları*”, Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, Cilt 6, Sayı 15, s. 370-382.
- Yılmaz, E. A., 2011 Sonrası Türkiye’ye Gelen Suriyelilerin Toplumsal Uyum Süreci ve Sorunları: Aydın İlinde Bir Alan Araştırması, (Dokuz Eylül Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), İzmir, 2019.
- Yılmaz, L. Y., Yerel Halkın Türkiye’deki Suriyelilere Bakışı: Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay ve Adana Örnekleri, (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2017.
- Yılmaz, M., Göç ve Sosyal Dışlanma: Gaziantep ve İstanbul’da Yaşayan Suriyeli Abdal Sığınmacılar Örneği, (İstanbul Arel Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Yılmaz, S. (2016). Kitleli Akın (Sığınma) Durumunda Geçici Koruma Rejimi ve Asgari Muamele Standardı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, S. (2019), “*Protection of Refugees’ Rights Arising out of The International Protection Procedure from The View of Turkish Constitutional Court’s Individual Application Decisions*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fak. Dergisi, Cilt 68, Sayı 3, s. 707-752.
- Yiğit Yazgan,, Urban Integration of Irregular Afghan Migrants in Istanbul: The Case of The Yeni Mahalle Neighborhood, (Boğaziçi Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.
- Yiğit, Ö., Uluslararası Hukuk, Avrupa Hukuku ve Türk Hukukunda Mülteci ve Sığınmacıların Etkili Başvuru Hakkı, (Süleyman Demirel Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2018.
- Yurttutan, A., Göçmen Öğrencilerin Sosyal Becerileri ve Okula Uyumları, (Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırşehir, 2019.

Zenginkuzucu, M. (2018), “Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü”, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Sayı 1, s. 38-62.

Zhidkova, T., Media Representations of Migrant Sex Workers from Former Soviet Union Countries in Turkey, (Bilkent Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2016.

İnternet Kaynakları

www.goc.gov.tr, Geçici Koruma. Web:

<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>. (Erişim Tarihi, 2020).

www.goc.gov.tr, YUKK, Web:

<https://www.goc.gov.tr/gigm-mevzuati>. (Erişim Tarihi, 2020).

www.mevzuat.gov.tr, 5543 Sayılı Kanun. Web:

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5543.pdf> (Erişim Tarihi, 2020).

www.multeci.org.tr, 1994 Yönetmeliği. Web:

<http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1994-Yonetmeligi.pdf> (Erişim Tarihi, 2020).

www.tbmm.gov.tr, Göç ve Uyum Raporu. Web:

https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2018/goc_ve_uyum_raporu.pdf (Erişim Tarihi, 2020).

www.tdk.gov.tr, Mübadele. Web:

<https://sozluk.gov.tr/>. (Erişim Tarihi, 2020).

www.unicankara.org.tr, 1967 Sayılı Sığınma Bildirisi. Web:

http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/metin_ant4.pdf. (Erişim Tarihi, 2020).